

สภาพการอยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว: กรณีศึกษาชุมชนมหาชัยนิเวศน์ ตำบลโคกขาม
จังหวัดสมุทรสาคร

นางสาวนุชรัตน์ ตันตระกูล

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเคหศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเคหการ ภาควิชาเคหการ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

LIVING CONDITIONS OF MIGRANT WORKERS IN A CONTROLLED HOUSING AREA
: A CASE STUDY OF THE MAHACHAINIVACH COMMUNITY
IN SAMUTSAKORN PROVINCE

Miss Nucharat Tantrakul

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Housing Development Program in Housing

Department of Housing

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

สภาพการอยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว: กรณีศึกษาชุมชน
มหาชัยนิเวศน์ ตำบลโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร

โดย

นางสาวนุชรัตน์ ตันตระกูล

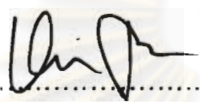
สาขาวิชา

เคหการ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

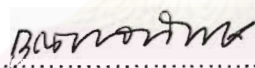
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษณทิพย์ พานิชภัคดี

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารบัณฑิต

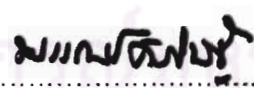

..... คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต จุลาสัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สุปรียา หิรัญโร, ศาสตราจารย์ชาน)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษณทิพย์ พานิชภัคดี)

..... กรรมการ
(นายปรดี บุรณศิริ, ศาสตราจารย์ชาน)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.บรรณโสภิสฐ์ เมฆวิชัย, ศาสตราจารย์ชาน)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(นางทิพย์รัตน์ นพดารมย์)

นุชรรัตน์ ต้นตระกูล : สภาพการอยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว: กรณีศึกษาชุมชน
มหาชัยนิเวศน์ ตำบลโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร. (LIVING CONDITIONS OF
MIGRANT WORKERS IN A CONTROLLED HOUSING AREA: A CASE STUDY OF THE
MAHACHAINIVACH COMMUNITY IN SAMUTSAKORN PROVINCE) อ.ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร. กุณชลทิพย์ พานิชภักดิ์, 162 หน้า

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่สืบเนื่องต่อกันมาหลายฉบับ ทำให้ประเทศไทยขยายระดับของอุตสาหกรรม
ออกไปอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องแรงงานที่ขาดแคลนจนเกิดแรงงานข้ามชาติหลังไหลเข้ามาในประเทศไทย โดยจังหวัด
สมุทรสาครเป็นจังหวัดในปริมณฑลของกรุงเทพฯ ที่มีสัดส่วนจำนวนแรงงานข้ามชาติเป็นจำนวนมาก ทำให้มีแรงงานข้ามชาติเข้าไปอาศัย
อยู่ในหมู่บ้านจัดสรรโดยยากต่อการตรวจสอบ ชุมชนที่ได้คัดเลือกมานี้เดิมเคยเป็นบ้านจัดสรร แต่ในปัจจุบันแปรสภาพไปเป็นแหล่งที่อยู่
อาศัยของแรงงานข้ามชาติกว่า 4,000ครัวเรือน โดยมีที่อยู่อาศัยหลายประเภทอยู่ปะปนกัน จึงเห็นว่าหากได้มีการศึกษาน่าจะเป็น
ประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายและวางแผนที่อยู่อาศัยสำหรับแรงงานข้ามชาติได้ต่อไป โดยการมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา
สภาพแวดล้อมทางกายภาพของที่อยู่อาศัย ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมของผู้อยู่อาศัยที่เป็นแรงงานข้ามชาติ ศึกษาปัญหาในการอยู่
อาศัยและจัดทำข้อเสนอแนะโดยการลงเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสำรวจและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่อยู่อาศัย 48 หน่วยและ
สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 782 ครัวเรือน

จากการสำรวจพบว่าที่อยู่อาศัยภายในชุมชนนั้นแบ่งออกได้เป็น 6 ประเภทตามสภาพการอยู่อาศัย โดยพบว่ารูปแบบของ
หน่วยที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นประเภทอาคารพักอาศัยรวม โดยแบ่งเป็นห้องเช่าซึ่งส่วนใหญ่มีขนาดพื้นที่ห้อง 13-15 ตารางเมตร ขนาด
พื้นที่ห้องน้ำ 1.5-3.0 ตารางเมตร ใช้พื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยเพียงอย่างเดียว เมื่อพิจารณาสภาพการอยู่อาศัยโดยรวมของหน่วยพักอาศัย
ตามเกณฑ์มาตรฐาน พบว่า หน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานข้ามชาติมีสภาพต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน เมื่อพิจารณาโดยอ้างอิงเกณฑ์ในการ
จำแนกสภาพการอยู่อาศัยของแรงงานไทยนั้น พบว่าอยู่ในเกณฑ์แค่ปานกลางไปจนถึงต่ำกว่ามาตรฐาน

ทางด้านผู้อยู่อาศัยพบว่า แรงงานคนข้ามชาติส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย อายุอยู่ระหว่าง 18-30 ปี มีสถานภาพ
สมรสมากที่สุด โดยมีภูมิลำเนาเดิมมาจากเมืองมะละแหม่ง จากสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า อยู่ในประเทศไทย 1-5 ปี อาศัยอยู่รวมกัน
7-8 คนต่อหนึ่งหน่วยอาศัย ส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมครัวเรือนมีรายได้ 5,001-7,500 บาทต่อเดือน มีรายได้
เพียงพอกับค่าใช้จ่ายแต่ไม่มีเงินเก็บ มีปัญหาเกี่ยวกับการอยู่อาศัยในหน่วยที่พักอาศัย คือ(1)ปัญหาทางด้านความปลอดภัยเนื่องจากมี
การรวมอยู่อาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและเสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัย (2)ความไม่ถูกสุขลักษณะและความสกปรกโดยเฉพาะห้องน้ำ ห้องส้วม
และปัญหาของขยะที่ไม่มีการดูแลอย่างทั่วถึง รวมทั้งความไม่ได้มาตรฐานของแสงสว่างและการระบายอากาศภายในที่พักอาศัย
น้ำประปาไม่เพียงพอต่อความต้องการ รวมทั้งมีน้ำเค็มไหลปะปนจนไม่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ (3)ความหนาแน่นของ
ประชากรต่อหน่วยพักอาศัยมากเกินไป สภาพอาคารทรุดโทรม มีจุดทิ้งขยะเพียงพอ แต่มีการจัดเก็บขยะไม่ทั่วถึง (4)ความต้องการและ
การขาดแคลนที่พักอาศัยของแรงงาน โดยปัจจัยในการเลือกที่พักอาศัยนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลักคือความสะดวกและใกล้แหล่งงาน

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยคือ (1)รัฐควรเข้ามาจัดการแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วน โดยการจัดทำฐานข้อมูลของแรงงานข้ามชาติ
ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (2)ทั้งผู้ประกอบการโรงงานและผู้ประกอบการด้านที่อยู่อาศัย ควรร่วมรับผิดชอบจัดหาที่อยู่ให้กับแรงงาน
ของตน (3)NGO ต้องกันยกระดับความสัมพันธ์ของคนในชุมชน (4)ตัวแรงงานที่อาศัยอยู่ในชุมชน ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหาร
ชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของการมีที่พักอาศัยที่ดีและเหมาะสม ถูกสุขลักษณะ (5)ควรแก้ปัญหาเร่งด่วนอย่างเช่นปัญหา
น้ำเค็มไหลปะปนกับน้ำประปา หรือปัญหาขยะเน่าเสียที่มีผลกระทบต่อสุขอนามัยของคนในชุมชน โดยการแก้ปัญหาจะเป็นไปได้นั้น
จำเป็นต้องได้ความร่วมมือจาก(1) ตัวผู้อยู่อาศัย (2) หน่วยงานท้องถิ่น (3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัดและระดับส่วนกลาง(การ
เคหะฯ) และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (4)ผู้ประกอบการ เพื่อช่วยกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันรวมทั้งลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นใน
อนาคตอีกด้วย

ภาควิชา.....เคหการ.....ลายมือชื่อนิสิต.....นุชรรัตน์ ต้นตระกูล.....
สาขาวิชา.....เคหการ.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....กุณชลทิพย์ พานิชภักดิ์.....
ปีการศึกษา.....2553.....

5274118225 : MAJOR HOUSING

KEYWORDS : LABOR / LIVING CONDITIONS / MIGRANT WORKERS /

NUCHARAT TANTRAKUL: LIVING CONDITIONS OF MIGRANT WORKERS IN
A CONTROLLED HOUSING AREA: A CASE STUDY OF THE
MAHACHAINIVACH COMMUNITY IN SAMUTSAKORN PROVINCE.
ADVISOR: ASST.PROF.KUNDOLDIBYA PANITCHAPAKDI Ph.D.,162pp.

Consecutive National Economic and Social Development Plans have significantly affected the development of residential housing types. Through the National Economic and Social Development Plan, there has been rapid industrial growth and subsequently, the development of a labor shortage. As a result, there has been an influx of migrant workers into Thailand. Samutsakorn, a province just outside of Bangkok, is one of the top of industrial growth provinces and has the sixth of highest gross domestic product and the second highest average income in Thailand, after Rayong province. The selected community used to live on a housing estate which was changed to a migrant worker residential area with several different types of housing. This study will be valuable for policy making and planning for migrant worker residences as its aim is to explore the physical environment of the residences, determine the economic and social characteristics of their migrant worker residents, examine the problem of living conditions, and make recommendations for improvement. This study was conducted using a random sampling survey of 48 units and interviewing of 346 migrant workers.

According to the survey, there are 8 types of residences based on living conditions. Most of the residential units are row houses, in which the building is divided into several rooms for rent. The majority of rooms are 12 square meters in size with a bathroom size of 1.5 square meters. The area is only used as living space. The overall living condition of the residential units was found to be below standard. In addition, compared to Thai laborers' living conditions, it was also found to be middle to low standard.

Regarding the information of residents, it was found that there were more females than males, aged between 21-30 years old. Most were married and originally from Mawlamyine, Myanmar. On average, they had lived in Thailand for 6-10 years and currently lived in a residence of 7-8 people per unit. As for economic conditions, most were laborers in factories with a household income of between 5,001-7,500 baht per month, enough for expenses but not for saving. Based on the study, the most significant residential problems were: (1) non-standard hygiene conditions, for example, toilets, lighting and ventilation, insufficient water supply with a high level of sea water mixed in the water, high density of population in the residential unit as well as old and deteriorated building conditions, insufficient area for garbage and garbage collection not done throughout the area, flooding, and insufficient water drainage throughout the community causing hygiene problems and illness (2) security problems, as the population density presented a fire hazard, and (3) housing price higher than that of Thai laborers with the main factor, traveling time to the workplace.

The most significant problems arose from the inequality between conditions of Thai and migrant workers. To alleviate the current problem and prevent problems in the future, there needs to be cooperation from (1) residents (2) local agencies, and (3) relevant organizations at provincial and central level (National Housing Authority) and community development organizations.

Department :Housing.....

Student's Signature *.....*

Field of Study :Housing.....

Advisor's Signature *K. Panitchapakdi*

Academic Year :2010.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่สามารถที่จะสำเร็จไปได้ด้วยดีหากงานวิจัยในครั้งนี้ไม่ได้ความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กุณฑลทิพย์ พานิชภัคดี ผู้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ผู้ซึ่งให้คำปรึกษาให้ความรู้และข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์แก่งานวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างมาก จนสามารถทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ รวมถึงแก้ไขจุดที่บกพร่องและเรียบเรียงในส่วนที่จำเป็นให้ออกมาสมกับคำว่า “วิทยานิพนธ์” โดยการให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆมาโดยตลอด ผู้วิจัยจึงอยากขอกราบขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณเหล่าคณาจารย์ประจำภาควิชาเคหการทุกๆท่านที่กรุณาช่วยเหลือให้คำแนะนำ ตลอดไปจนเสียสละเวลาอันมีค่ายิ่งเพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงตามจุดประสงค์ที่ได้ตั้งเอาไว้เป็นอย่างดีที่สุด รวมไปถึงเหล่าเจ้าหน้าที่ภาควิชาเคหการทั้งหลายที่ช่วยในการประสานงานและทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ผ่านขั้นตอนอันสามารถนำออกไปเพื่อเผยแพร่เป็นความรู้แก่สาธารณชนได้

ขอขอบพระคุณตัวแทนภาครัฐและหน่วยงานต่างๆ รวมไปถึงหัวหน้าชุมชนของจังหวัดสมุทรสาคร ผู้ให้ข้อมูลและคำปรึกษาในด้านต่างๆ อีกทั้งยังเสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อช่วยให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ในการศึกษาขั้นต่อไป

ขอขอบคุณรุ่นพี่นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ผู้ซึ่งได้จบหลักสูตรไปแล้ว แต่ยังคงเสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อที่จะให้ความรู้รวมถึงเทคนิคและคำแนะนำในการพัฒนางานวิจัยในครั้งนี้

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณ และขอใบ้ ครอบครัว บิดามารดา ผู้มีพระคุณตลอดจนเพื่อนๆของผู้วิจัยเองที่คอยให้กำลังใจ และถามไถ่ความเป็นไปของวิทยานิพนธ์อยู่เสมอ ทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจที่จะพัฒนางานและวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	8
1.3 แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
1.3.1 แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว	8
1.3.2. แนวความคิดเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยกับแหล่งงาน	9
1.3.3.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	11
1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	13
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย	13
1.6.1 กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัย	13
1.6.2 การสำรวจและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น	13
1.7 ข้อจำกัดในการเก็บข้อมูล	15
1.8 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลและการดำเนินการวิจัย	15
1.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	17
บทที่ 2 แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	18
2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยกับแหล่งงาน.....	19
2.1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัย.....	19
2.1.2 ระยะทางระหว่างแหล่งงานกับที่อยู่อาศัย	20
2.1.3 ทฤษฎีที่ตั้งที่อยู่อาศัย	20
2.1.4 ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้าสู่แหล่งงาน.....	20

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับผู้ที่อยู่อาศัยในเขตอุตสาหกรรม.....	22
2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยการเลือกแหล่งที่อยู่อาศัย.....	22
2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองและแหล่งอุตสาหกรรม.....	26
2.3.1 การพัฒนาการเมือง คือ การเมืองในสังคมอุตสาหกรรม (Political Development as the Politics Typical of Industrial Societies).....	27
2.3.2 เงื่อนไขการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรม.....	28
2.4 แนวคิดการดำรงอยู่ของชุมชนแออัด (การเคหะแห่งชาติ, 2534 : 10).....	29
2.5 ทฤษฎีการย้ายถิ่น.....	29
2.6 แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยและแหล่งงาน.....	31
2.7 มาตรฐานที่อยู่อาศัยและชุมชน.....	32
2.7.1 มาตรฐานที่อยู่อาศัยของการเคหะแห่งชาติ.....	32
2.7.2 มาตรฐานที่อยู่อาศัยตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 55 (พ.ศ. 2543).....	43
2.7.3 มาตรฐานที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยในเมือง (พ.ศ. 2549).....	44
2.8 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว.....	44
2.8.1 ความหมาย.....	45
2.8.2 ประวัติ.....	45
2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	47
2.9.1 (ธนัสถ์ จังมงคลกาล, 2549 : 6).....	47
2.9.2 (เอกชัย ชูสังข์, 2547).....	50
2.9.3 (สมพร เพ็ญกฤษฎา, 2550).....	51
2.9.4 (ชมนาท รัตนมณี, 2547).....	51
2.9.5 (สิรินทร นรินศิลป์, 2553).....	56
บทที่ 3 วิธีการและการออกแบบกระบวนการวิจัย.....	58
3.1 ประชากรในการศึกษา.....	59
3.2 กลุ่มตัวอย่าง.....	59
3.3 การศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล.....	61
3.3.1 ข้อมูลด้านทุติยภูมิ (Secondary Data).....	61
3.3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data).....	61
3.4 ข้อจำกัดในการเก็บข้อมูล.....	63

3.4.1	ข้อจำกัดของผู้ให้ข้อมูลทางด้านเจ้าของกิจการ.....	63
3.4.2	ข้อจำกัดทางผู้ให้ข้อมูลด้านผู้อยู่อาศัย.....	63
3.5	การคัดเลือกวิธีการทางสถิติเพื่อใช้แปรผลข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ.....	64
3.6	การเข้าถึงข้อมูลของแรงงานข้ามชาติ.....	64
3.7	แสดงขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย.....	66
บทที่ 4 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดสมุทรสาคร.....		69
4.1	ข้อมูลทั่วไป.....	69
4.2	ที่ตั้งและอาณาเขต.....	69
4.3	การเดินทาง.....	70
4.4	ข้อมูลโดยทั่วไปของจังหวัดสมุทรสาคร.....	71
4.4.1	ประวัติความเป็นมา.....	71
4.4.2	ที่ตั้งอาณาเขต.....	72
4.4.3	ลักษณะภูมิประเทศ.....	72
4.4.4	จำนวนประชากร.....	72
4.4.5	ข้อมูลด้านแรงงาน.....	75
4.4.6	รายได้ประชากร.....	78
4.4.7	ด้านเศรษฐกิจ.....	78
4.4.8	ด้านการคมนาคม การจราจร.....	82
4.4.9	ปัญหาต่าง ๆ.....	83
บทที่ 5 สภาพการอยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว.....		90
5.1	ข้อมูลเบื้องต้นของผู้อยู่อาศัยทั้งส่วนบุคคลและส่วนของครอบครัว.....	90
5.2	ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ.....	96
5.3	ข้อมูลด้านพฤติกรรมการอยู่อาศัย ความจำเป็นและความต้องการ เกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของ แรงงานต่างด้าว.....	103
5.4	ข้อมูลด้านกายภาพของที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว.....	109
5.5	สภาพปัจจุบันและปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว.....	118
5.5.1	สภาพปัจจุบันของที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว.....	118
5.5.2	ข้อมูลด้านปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย.....	124
5.6	ทัศนคติของคนไทยต่อการอยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว.....	127
5.7	แนวทางเบื้องต้นในการจัดการที่อยู่อาศัยสำหรับแรงงานต่างด้าว.....	128

บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และเสนอแนะ.....	132
6.1 ความคิดเห็นของตัวแทนในหน่วยงานต่างๆ	133
6.2 สรุปผลการวิจัย.....	135
6.2.1 ข้อมูลลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของแรงงานต่างด้าว.....	135
6.2.2 ข้อมูลด้านพฤติกรรมการทำงานที่อาศัย ความจำเป็นและความต้องการเกี่ยวกับที่อาศัย ของแรงงานต่างด้าว	137
6.2.3 ข้อมูลด้านกายภาพของที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว	138
6.2.4 สภาพปัจจุบันและปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว.....	139
6.2.5 ทักษะคติของคนไทยต่อการอยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว	141
6.2.6 แนวทางเบื้องต้นในการจัดการที่อยู่อาศัยสำหรับแรงงานต่างด้าว.....	141
6.3 อภิปรายผลการวิจัย	142
6.4 ข้อเสนอแนะ.....	145
6.5 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	146
รายการอ้างอิง.....	147
ภาคผนวก	149
ภาคผนวก ก.....	150
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	162

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่ 1.1	แผนภูมิแสดงจำนวนประชากรแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย	2
ภาพที่ 1.2	แผนที่แสดงชุมชนที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว ในเขตพื้นที่ศึกษา	5
ภาพที่ 1.3	สัดส่วนมูลค่า GDP.....	5
ภาพที่ 1.4	มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมระดับภาค (GRP) ของประเทศไทย พ.ศ. 2538-2549.....	6
ภาพที่ 1.5	ความหนาแน่นประชากร (คน/ตร.กม.) ของประเทศไทย	7
ภาพที่ 3.1	เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยและการกำหนดกลุ่มประชากร	60
ภาพที่ 3.2	เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยและการกำหนดกลุ่มประชากร	60
ภาพที่ 3.3	เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยและการกำหนดกลุ่มประชากร	61
ภาพที่ 3.4	เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยและการกำหนดกลุ่มประชากร	65
ภาพที่ 3.5	ขั้นตอนที่ใช้ในการวิจัย	68
ภาพที่ 4.1	ขอบเขตพื้นที่ชุมชนมหาชัยนิเวศน์ซึ่งเคยเป็นบ้านจัดสรรมาก่อน	77
ภาพที่ 5.1	แสดงระยะทางจากที่พักถึงที่ทำงาน	101
ภาพที่ 5.2	สภาพพื้นที่ส่วนเอนกประสงค์ภายในหน่วยพักอาศัย	105
ภาพที่ 5.3	รูปแบบของหน่วยที่พักอาศัยปัจจุบันของแรงงานต่างด้าว	110
ภาพที่ 5.4	รูปแบบของหน่วยที่พักอาศัยปัจจุบันของแรงงานต่างด้าว	111
ภาพที่ 5.5	แสดงขนาดพื้นที่หน่วยพักอาศัยของแรงงานต่างด้าวในชุมชน(ขนาดน้อยกว่า12 ตร.ม.)	113
ภาพที่ 5.6	แสดงขนาดพื้นที่หน่วยพักอาศัยของแรงงานต่างด้าวในชุมชน(ขนาด 12 ตร.ม.).....	114
ภาพที่ 5.7	แสดงขนาดพื้นที่หน่วยพักอาศัยของแรงงานต่างด้าวในชุมชน (ขนาดมากกว่า 15 ตร.ม.)	115
ภาพที่ 5.8	สภาพการอยู่อาศัยในหน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว สภาพค่อนข้างดี.....	123
ภาพที่ 5.9	สภาพการอยู่อาศัยในหน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว สภาพปานกลาง.....	123
ภาพที่ 5.10	สภาพการอยู่อาศัยในหน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว สภาพไม่ดี	124

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1.1 แสดงจำนวนแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองซึ่งได้รับการผ่อนผันให้ทำงานในจังหวัดสมุทรสาครตามมติกรม.เมื่อปี 2545 โดยมีจำนวนสถานประกอบการ/นายจ้าง ที่นำลูกจ้างมาจดทะเบียน 3,558 ราย.....	3
ตารางที่ 2.1 ความหนาแน่นของชุมชน จำแนกตามทำเลที่ตั้งโครงการเคหะชุมชน และสัดส่วนพื้นที่ จำแนกตามลักษณะการใช้ที่ดินในที่ดินทั้งแปลง.....	33
ตารางที่ 2.2 องค์ประกอบของชุมชน.....	34
ตารางที่ 2.3 ถนนแบ่งตามความสำคัญและประโยชน์ใช้สอยสำหรับชุมชนต่างๆ.....	35
ตารางที่ 2.4 มาตรฐานเนื้อที่ห้องเล็กที่สุด และความกว้างที่สุดของห้องส่วนมิดชิด.....	36
ตารางที่ 2.5 มาตรฐานเนื้อที่ห้องเล็กที่สุด และความกว้างต่ำสุดของห้องส่วนนอกประสงค์.....	37
ตารางที่ 2.6 มาตรฐานความกว้างและความสูงของประตูภายนอก.....	39
ตารางที่ 2.7 มาตรฐานความกว้างและความสูงของประตูภายใน.....	39
ตารางที่ 2.8 มาตรฐานขนาดสายไฟฟ้าต่างๆ จำแนกตามลักษณะการใช้.....	40
ตารางที่ 2.9 มาตรฐานการเข้าถึงสาธารณูปโภค.....	42
ตารางที่ 2.10 เกณฑ์การจำแนกการอยู่อาศัยในครัวเรือน.....	49
ตารางที่ 2.11 เกณฑ์การจำแนกสภาพแวดล้อมโดยรอบของหน่วยพักอาศัย.....	50
ตารางที่ 3.1 วิธีการสุ่มตัวอย่างที่ใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ.....	64
ตารางที่ 4.1 รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน.....	73
ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนประชากร เป็นรายอำเภอ พ.ศ. 2544-2548.....	73
ตารางที่ 4.3 แสดงอัตราการเปลี่ยนแปลงพ.ศ. 2544-2547.....	74
ตารางที่ 4.4 แสดงประเภทที่อยู่อาศัยพ.ศ. 2543.....	74
ตารางที่ 4.5 ขนาดครัวเรือน จำแนกตามประเภทของที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2543.....	75
ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร.....	76
ตารางที่ 4.7 แสดงผลผลิตการเกษตร แยกตามรายอำเภอ ปี 2547.....	78
ตารางที่ 4.8 แสดงจำนวนเรือประมงจังหวัดสมุทรสาคร ปี 2547.....	79
ตารางที่ 4.9 แสดงจำนวนผู้ประกอบการประมงที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานประมงจังหวัด.....	80
ตารางที่ 4.10 แสดงประชากรสัตว์ในพื้นที่ปศุสัตว์จังหวัดสมุทรสาคร ประจำปี 2548.....	80
ตารางที่ 4.11 แสดงจำนวนโรงงานปี 2543-2547.....	81
ตารางที่ 4.12 แสดงอัตราการขยายตัวของการลงทุนภาคเอกชน.....	82

ตารางที่ 5.1 แสดงเพศของแรงงานต่างด้าวในชุมชน	91
ตารางที่ 5.2 แสดงอายุของแรงงานต่างด้าวในชุมชน.....	91
ตารางที่ 5.3 แสดงสถานภาพสมรสของแรงงานต่างด้าวในชุมชน	92
ตารางที่ 5.4 แสดงภูมิลำเนาเดิมของแรงงานต่างด้าวในชุมชน	92
ตารางที่ 5.5 แสดงระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยของแรงงานต่างด้าวในชุมชน.....	93
ตารางที่ 5.6 แสดงจำนวนแรงงานต่างด้าวที่ขออนุญาตทำงาน.....	93
ตารางที่ 5.7 แสดงจำนวนสมาชิกในหน่วยพักอาศัย.....	94
ตารางที่ 5.8 แสดงจำนวนสมาชิกในหน่วยพักอาศัย.....	95
ตารางที่ 5.9 แสดงภูมิลำเนาเดิมของแรงงานต่างด้าว	95
ตารางที่ 5.10 แสดงอาชีพของแรงงานต่างด้าว	96
ตารางที่ 5.11 แสดงระดับรายได้รวมของครัวเรือนของแรงงานต่างด้าว	97
ตารางที่ 5.12 แสดงประเภทรายจ่ายของครัวเรือนในแต่ละเดือน	98
ตารางที่ 5.13 แสดงระดับรายได้กับรายจ่ายรวมของครัวเรือน	99
ตารางที่ 5.14 แสดงที่ตั้งสถานที่ทำงานของแรงงานต่างด้าว	100
ตารางที่ 5.15 แสดงระยะทางจากที่พักถึงที่ทำงาน.....	100
ตารางที่ 5.16 แสดงวิธีการเดินทางไปทำงาน.....	101
ตารางที่ 5.17 แสดงระยะเวลาในการเดินทางไปทำงาน.....	102
ตารางที่ 5.18 แสดงค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทำงานของแรงงาน 1 คน ใน 1 เดือน	103
ตารางที่ 5.19 แสดงระยะเวลาในการอยู่อาศัยในหน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว.....	103
ตารางที่ 5.20 แสดงการใช้พื้นที่	104
ตารางที่ 5.21 แสดงศาสนสถานที่ไปบ่อยที่สุดของแรงงานต่างด้าว.....	105
ตารางที่ 5.22 แสดงสถานที่ซื้อของใช้ส่วนตัวและอาหารของครัวเรือน.....	106
ตารางที่ 5.23 แสดงสถานที่รับการรักษาพยาบาลของผู้อยู่อาศัยและผู้อยู่อาศัยร่วม	106
ตารางที่ 5.24 แสดงกิจกรรมที่ทำในวันหยุดของแรงงานต่างด้าว	107
ตารางที่ 5.25 แสดงเหตุผลในการเลือกที่อยู่อาศัยของครัวเรือน.....	108
ตารางที่ 5.26 แสดงความต้องการการดูแลด้านที่อยู่อาศัยของครัวเรือน.....	109
ตารางที่ 5.27 แสดงรูปแบบของหน่วยที่อยู่อาศัย	109
ตารางที่ 5.28 แสดงขนาดพื้นที่ห้อง	112
ตารางที่ 5.29 แสดงขนาดพื้นที่ห้องน้ำ.....	116

ตารางที่ 5.30 แสดงเฟอรินเจอร์และสิ่งอำนวยความสะดวกในหน่วยพักอาศัย	117
ตารางที่ 5.31 แสดงการเข้าถึงของสาธารณูปโภคของหน่วยพักอาศัย	118
ตารางที่ 5.32 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง.....	120
ตารางที่ 5.33 แสดงสภาพการอยู่อาศัยพิจารณาตามเกณฑ์มาตรฐานที่อยู่อาศัย.....	120
ตารางที่ 5.34 แสดงสภาพการอยู่อาศัยในหน่วยที่อยู่อาศัย.....	121
ตารางที่ 5.35 แสดงสภาพการอยู่อาศัยในหน่วยที่อยู่อาศัย.....	122
ตารางที่ 5.36 แสดงปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของครัวเรือน (จากการสัมภาษณ์)	125
ตารางที่ 5.37 แสดงปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของครัวเรือน (จากการสัมภาษณ์)	125
ตารางที่ 5.38 แสดงปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของครัวเรือน (จากการสังเกต)	127
ตารางที่ 5.39 แสดงทัศนคติของคนไทยต่อการอยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว	128

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่สืบเนื่องต่อกันมาหลายฉบับ ซึ่งแต่ละฉบับนั้นล้วนแล้วแต่มีผลต่อระบบสำคัญของการพัฒนารูปแบบที่อยู่อาศัย รวมไปถึงเศรษฐกิจระดับประเทศ จนกระทั่งมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (ช่วงปีพ.ศ.2540 - 2544) ซึ่งทำให้มีการขยายระดับของอุตสาหกรรมออกไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งผลจากการขยายและพัฒนาด้านอุตสาหกรรมดังกล่าวนี้ ก่อให้เกิดการขยายตัวของที่ตั้งโรงงาน ซึ่งมีการขยายตัวจากในตัวเมืองออกไปสู่ภูมิภาคมากขึ้น ซึ่งเมื่อการขยายตัวของอุตสาหกรรมได้ดำเนินต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน ได้ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องของแรงงานที่ขาดแคลน ทำให้เกิดมีแรงงานต่างชาติ หรือ แรงงานต่างด้าวหลังไหลเข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ซึ่งแรงงานเหล่านี้มีทั้งแรงงานที่เข้ามาจดทะเบียนอย่างถูกกฎหมาย และแรงงานต่างด้าวที่ไม่ได้จดทะเบียน ซึ่งทำให้ทางส่วนของรัฐนั้น ไม่สามารถเก็บข้อมูลและจัดการระบบระเบียบของแรงงานต่างด้าวทั้งหมดที่มาอาศัยทำงานอยู่ในส่วนต่างๆของประเทศไทยได้

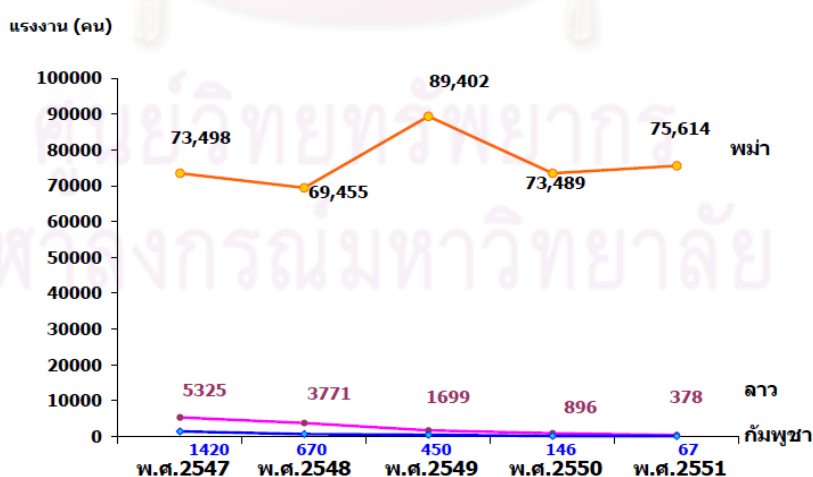
ทำให้เกิดปัญหาอันสืบเนื่องมาจากแรงงานต่างด้าวมากมาย ถึงแม้ตามข้อมูลทางกระทรวงสาธารณสุขจะยกให้ประเด็นเรื่องของสุขภาพและโรคอันเกิดจากผู้ถือพำพข้ามประเทศมาเป็นแรงงานต่างด้าวนั้นเป็นส่วนหนึ่งของประเด็นปัญหาหลัก แต่ทางผู้วิจัยได้สังเกตเห็นถึงความสำคัญของสภาพที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวในปัจจุบัน โดยเฉพาะสภาพของที่อยู่อาศัยของชุมชนซึ่งมีทั้งแรงงานต่างด้าวแบบถูกกฎหมายและผิดกฎหมายมารวมอยู่ด้วยกัน ซึ่งแน่นอนว่าจะต้องทำให้เกิดปัญหาทั้งทางด้านสังคม ด้านสุขภาพ ด้านอาชญากรรมและปัญหาอื่นๆอีกเป็นจำนวนมาก

แรงงานต่างด้าวนั้นเป็นปัญหาในระดับประเทศที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในด้านต่างๆของประเทศที่เป็นแหล่งงานและมีโรงงานอุตสาหกรรมอยู่เป็นจำนวนมาก ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา มีแหล่งโรงงานและการว่าจ้างแรงงานเป็นจำนวนมาก ก็ประสบปัญหาเรื่องของแรงงานต่างด้าวเช่นเดียวกัน ทั้งทางด้านของจำนวนของแรงงานต่างด้าวที่หลังไหลเข้ามาอย่างไม่มีมีการจัดการ ทั้งก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสาธารณสุข และที่สำคัญที่สุดคือปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นเมื่อมีแรงงานต่างด้าวอาศัยอยู่ในบริเวณนั้นเป็นจำนวนมาก จากการค้นหา

ข้อมูลในเบื้องต้นแล้วทางผู้วิจัยจึงได้เลือกจังหวัดสมุทรสาครซึ่งมีปริมาณของแรงงานต่างด้าวเป็นจำนวนมากในอันดับต้นๆของประเทศ

จังหวัดสมุทรสาคร มีสถานประกอบการในพื้นที่ จำนวน 5,249 แห่ง มีผู้ใช้แรงงานทั้งสิ้น 316,473 คน ร้อยละ 30 ของแรงงานมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัด ส่วนที่เหลือร้อยละ 70 เป็นแรงงานที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคกลาง แรงงานประมาณ 200,000 คน อยู่ในโรงงานอุตสาหกรรมประเภทอาหาร เครื่องดื่ม เครื่องแต่งกายเครื่องหนัง สิ่งทอ และยังมีแรงงานต่างด้าวที่เข้าทำงานในสถานประกอบการ ประเภทโรงงานอุตสาหกรรม ภายใต้การส่งเสริมการลงทุน ได้แก่ชาวญี่ปุ่น ไต้หวัน ซึ่งส่วนใหญ่จะทำงานในกิจการต่อเนื่องจากการประมง ห้างเย็น และทอผ้า จากการที่จังหวัดสมุทรสาครเป็นแหล่งธุรกิจประมงที่สำคัญของประเทศ และเป็นศูนย์กลางการซื้อขายสัตว์น้ำ และผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ ทำให้ภาคการประมงมีความต้องการแรงงานจำนวนมาก แต่เนื่องจากแรงงานไทยไม่นิยม ทำงานในกิจการประมง และต่อเนื่องจากประมงทะเล จึงเกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานในกิจการดังกล่าว

จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดที่มีการใช้แรงงานต่างด้าวเป็นจำนวนมากในปี 2545 มีแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองที่ขอขึ้นทะเบียน และขออนุญาตทำงาน จำนวน 37,047 คน แยกเป็นสัญชาติพม่า 35,644 คน (96.2%) สัญชาติลาว 1,221 คน (3.4%) และสัญชาติกัมพูชา 182 คน (0.4%) และเป็นแรงงานที่อยู่ในกิจการประมง จำนวน 25,848 คน โดยประมาณว่ามีแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองทั้งหมด 6 ถึง 7 เท่าของจำนวนแรงงานต่างด้าวที่มาขอขึ้นทะเบียน หรือประมาณ 2 แสนกว่าคน (ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสมุทรสาคร)

ภาพที่ 1.1 แผนภูมิแสดงจำนวนประชากรแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย

ที่มา: สำนักงานเทศบาลสมุทรสาคร 2551

จากการข้้อมูลการสำรวจของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการแห่งชาติได้พบว่า แรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาครส่วนใหญ่นั้นเป็นแรงงานต่างด้าวที่เป็นพม่าและมอญอยู่เป็นจำนวนมากที่สุด โดยเทียบอัตราส่วนแล้วถือว่ามีจำนวนที่มากกว่าลาวและกัมพูชามาก ทางผู้วิจัยจึงต้องการที่จะจำกัดขอบเขตของการวิจัยอยู่ที่แรงงานต่างด้าวประเภทพม่า มอญและไทยมอญที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครเท่านั้น

ประเภทกิจกรรม	สัญชาติพม่า(คน)	แรงงานต่างด้าวสัญชาติลาว(คน)	สัญชาติกัมพูชา(คน)	จำนวนรวม(คน)
กรรมกรทั่วไป	2,596	111	43	2,750
กรรมกรในกิจการประมง	25,612	161	75	25,848
กรรมกรในโรงงาน	5,166	601	39	5,806
คนงานในแปลงเพาะปลูกพืช	1,025	24	4	1,053
คนงานในฟาร์มเลี้ยงสัตว์	244	17	4	265
ผู้รับใช้ในบ้าน	1,001	307	17	1,325
รวม	35,644	1,221	182	37,047

ตารางที่ 1.1 แสดงจำนวนแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองซึ่งได้รับการผ่อนผันให้ทำงานในจังหวัดสมุทรสาครตามมติกรม.เมื่อปี 2545 โดยมีจำนวนสถานประกอบการ/นายจ้าง ที่นำลูกจ้างมาจดทะเบียน 3,558 ราย
ที่มา: สำนักงานจัดหางานจังหวัดสมุทรสาคร

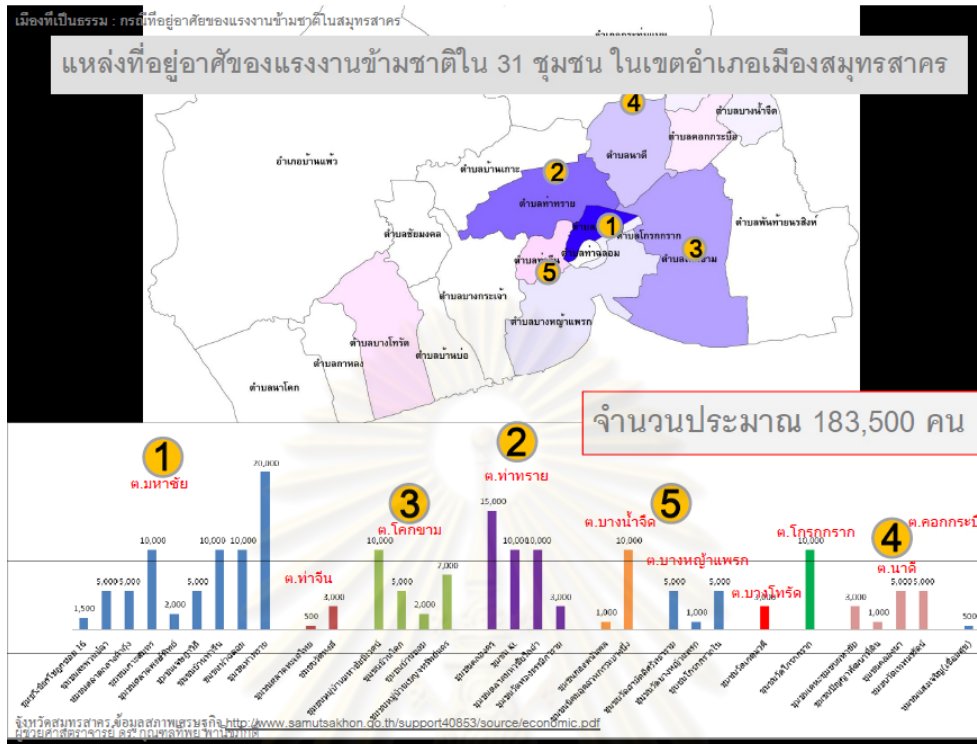
หลังจากการลงสำรวจข้อมูลเบื้องต้นภายในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครแล้ว ทางผู้วิจัยได้แบ่งรูปแบบที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวออกได้เป็น 5 ประเภทตามสภาพที่อยู่อาศัยดังต่อไปนี้

1. **บ้านที่ปลูกสร้างเอง** ได้แก่บ้านและที่พักอาศัยซึ่งมีการสร้างทั้งถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมาย
2. **บ้านเช่า** ซึ่งปลูกในที่ดินซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของเจ้าของบ้านหรือปลูกในที่ดินให้เช่า มีลักษณะเป็นบ้านเดี่ยว(บ้านจัดสรร)หรือห้องแบ่งให้เช่า

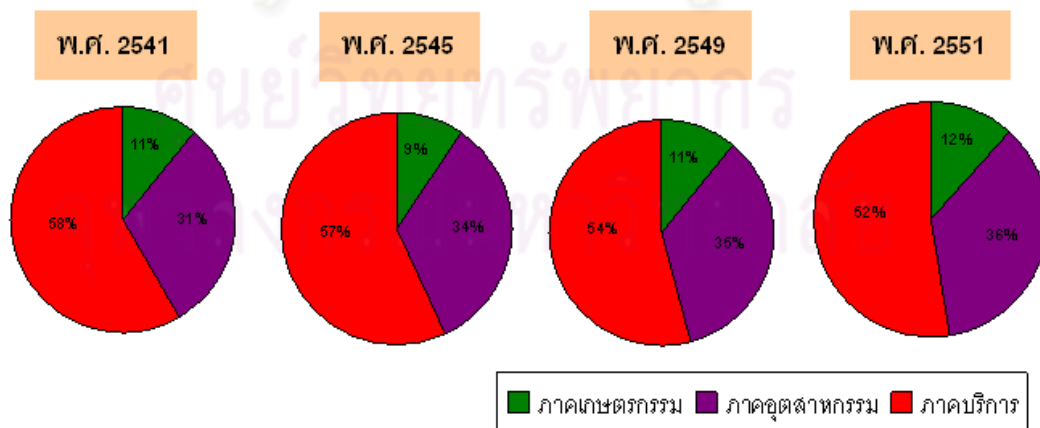
3. **ที่อยู่อาศัยที่นายจ้างจัดให้ลูกจ้าง** ซึ่งรวมถึงที่อยู่อาศัยในโรงงาน ที่พักอาศัยชั่วคราวในบริเวณก่อสร้าง ส่วนมากที่พักอาศัยประเภทนั้นแต่เดิมมักจะเป็นไม้ แต่ปัจจุบันนิยมปลูกเป็นเฟลต
4. **ที่อยู่อาศัยประเภทบุกรุกที่ดิน** คือ ที่อยู่อาศัยในลักษณะชั่วคราวหรือกึ่งถาวร ซึ่งจะปลูกในที่ดินสาธารณะ ริมคลอง ริมทางรถไฟ ที่ดินว่างเปล่าที่ยังไม่ทำประโยชน์ บ้านประเภทนั้นจะต่ำกว่ามาตรฐานและผิดสุขลักษณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาธารณูปโภคจะไม่ได้มาตรฐานหรือไม่มีเลย
5. **ที่อยู่อาศัยในเรือ** เป็นที่อยู่อาศัยลักษณะเฉพาะของประเทศที่ใช้การสัญจรทางน้ำเป็นหลัก ซึ่งผู้มีรายได้น้อยมักจะมีอาชีพจับปลา และอาศัยอยู่ในเรือทั้งครอบครัว เป็นที่อยู่อาศัยที่ไม่ถูกสุขลักษณะเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีการถ่ายสิ่งปฏิกูลลงน้ำและมีการเคลื่อนที่ไปเรื่อยๆ ก่อให้เกิดความสกปรกทั่วไป

จากการเก็บข้อมูลและลงสำรวจเบื้องต้น ทำให้ทางผู้วิจัยพบรูปแบบการอยู่อาศัยแบบเช่าซึ่งเป็นการเช่าในรูปแบบของชุมชนที่เคยเป็นบ้านจัดสรรมาก่อน โดยปัจจุบันนั้นมีการกลายสภาพกลายเป็นชุมชนต่างดาว โดยข้อมูลจากการขอข้อมูลขั้นทุติยภูมิพบว่า ภายในจังหวัดสมุทรสาครประกอบด้วยชุมชนและบ้านจัดสรรรวมกว่า 272 โครงการ(รวมทั้งชุมชนด้วย) โดยทางสำนักงานเทศบาลสมุทรสาครได้เก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับชุมชนเอาไว้เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ทำให้ทางผู้วิจัยจำเป็นต้องลงเก็บข้อมูลแบบสำรวจเพิ่มเติม ซึ่งตามข้อมูลที่พบ ปรากฏว่ามีชุมชนที่มีแรงงานต่างดาวอยู่มากกว่า 15 ชุมชนรอบเขตเทศบาล แต่มีเพียง 3 ชุมชนเท่านั้นที่กลายสภาพจากพื้นที่ที่เคยเป็นบ้านจัดสรรมาก่อนให้กลายเป็นชุมชนต่างดาว ซึ่ง 3 ชุมชนนั้นประกอบด้วย

แนวทางในการพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมานับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2503-2509) จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ที่ได้มุ่งเน้นในการพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยดูได้จากสัดส่วนของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ทางด้านอุตสาหกรรมมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ดังแสดงในภาพที่ 1.3

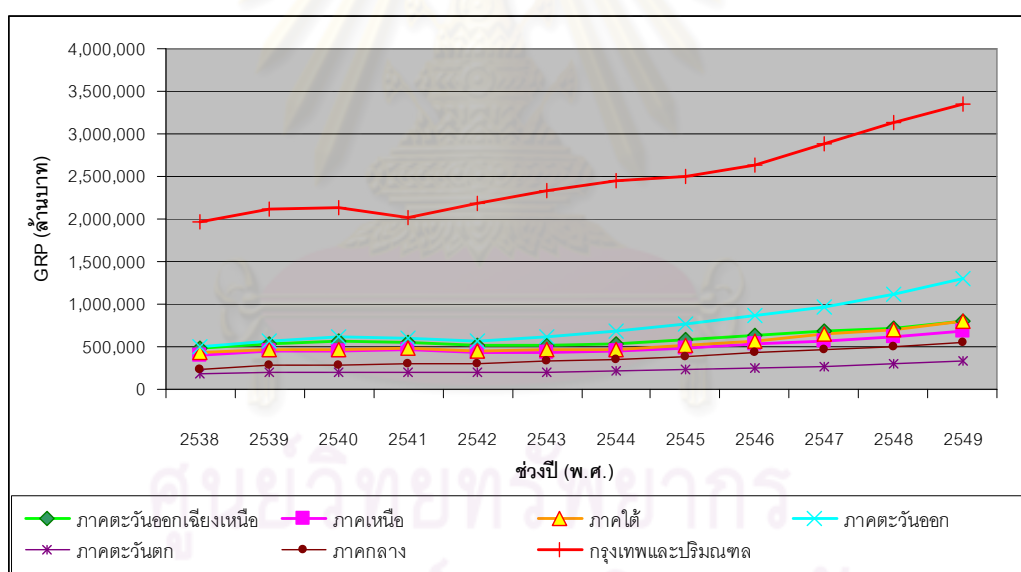
ภาพที่ 1.2 แผนที่แสดงชุมชนที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว ในเขตพื้นที่ศึกษา
ที่มา: สำนักงานเทศบาลสมุทรสาคร 2551

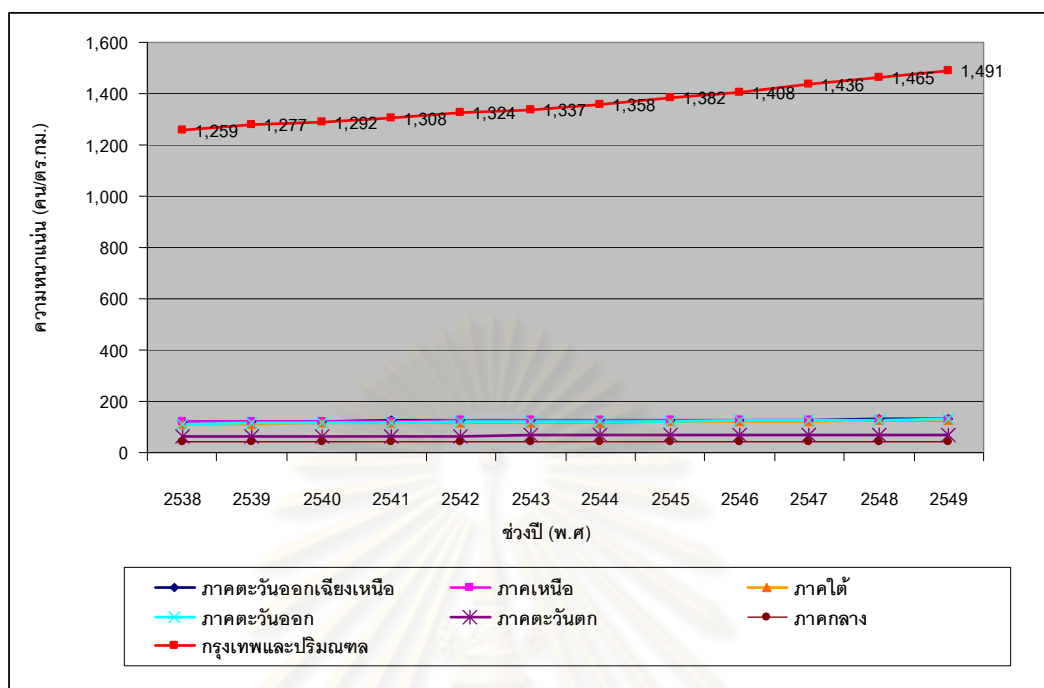
ภาพที่ 1.3 สัดส่วนมูลค่า GDP
จำแนกตามรายการภาคการผลิตในประเทศไทย พ.ศ. 2541-2551
ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, พ.ศ. 2553

การพัฒนาดังกล่าวจึงส่งผลให้ประเทศไทยมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและประชากร โดยเฉพาะการเติบโตที่กระจุกตัวอย่างหนาแน่นในเขต กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นทำเลที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา ทางด้านอุตสาหกรรม และมีความได้เปรียบกว่าจังหวัดอื่นๆ โดยดูจากสัดส่วนของผลิตภัณฑ์มวลรวมรายภาค (GRP) จะพบว่าแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีมูลค่าสูงที่สุดเมื่อเทียบกับ ภาคอื่นๆ ในประเทศไทย

โดยสามารถสร้างรายได้ถึง 3,352,127 ล้านบาท (ในปี พ.ศ. 2549) อีกทั้งเมื่อพิจารณาในเรื่องจำนวนประชากรและความหนาแน่นของพื้นที่ พบว่า จังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑลก็เป็นพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของประชากรมากที่สุดเมื่อเทียบกับภาคอื่นๆ (ดังแสดงในภาพที่ 1.4 - 1.5)

ภาพที่ 1.4 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมระดับภาค (GRP) ของประเทศไทย พ.ศ. 2538-2549
ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, พ.ศ. 2550

ภาพที่ 1.5 ความหนาแน่นประชากร (คน/ตร.กม.) ของประเทศไทย

จำแนกตามภูมิภาค พ.ศ. 2538-2549

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, พ.ศ. 2550

อย่างไรก็ตามจากการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมโดยเฉพาะกรุงเทพมหานครได้ส่งผลให้เกิดปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาแรงงาน ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาการขาดแคลนสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ รัฐบาลจึงได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อเน้นการชะลอการ พัฒนาและการกระจุกตัวในกรุงเทพมหานคร โดยการมุ่งพัฒนาระบบเมืองขึ้นในภาคต่างๆ และมีพื้นที่เป้าหมายการพัฒนาเพื่อรองรับการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมสามจังหวัด คือ จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดสมุทรสาคร

จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดที่อยู่ทางด้านตะวันตกตอนล่างของกรุงเทพมหานคร และเป็นหนึ่งในสามจังหวัดที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการรองรับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมจาก กรุงเทพมหานคร ซึ่งพิจารณาได้จากผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัวสูงเป็นอันดับสองของประเทศ (รองจากจังหวัดระยอง) และเป็นอันดับหนึ่งของภาคพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี เท่ากับ 544,949 บาท (ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2550) อีกทั้งมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมระดับจังหวัดที่ผ่านมา ภาคอุตสาหกรรมเป็นสาขาหลักที่ยังคงมีความสำคัญและมีมูลค่าการผลิตมากที่สุด

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ และลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัย ของแรงงานต่างด้าวในชุมชนมหาชัยนิเวศน์ ตำบลโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ชุมชนมหาชัยนิเวศน์ ตำบลโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร
3. เพื่อศึกษาปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวในชุมชนมหาชัยนิเวศน์ เขตตำบลโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว ในชุมชนมหาชัยนิเวศน์ ตำบลโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร

1.3 แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.3.1 แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว

1. ความสำคัญและรูปแบบที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวปัจจุบัน

สืบเนื่องมาจากในปัจจุบันยังไม่มีกรให้ความสำคัญกับแรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ทำให้ยังไม่มีกรระเบียบเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว รวมไปถึงทฤษฎีที่ศึกษาเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวนั้น ทั้งหมดล้วนแล้วแต่เป็นการศึกษาในเชิงของสังคมศาสตร์ ยังไม่มีการบันทึกหรือวิจัยที่เน้นหนักเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ในทางทฤษฎีนั้นอาจจะมองว่าเรื่องของที่อยู่อาศัยนั้นเป็นตัวแปรรองที่เกิดขึ้นหลังจากการมีการอพยพย้ายถิ่นแล้ว จากการค้นคว้าข้อมูลจึงทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของตัวแปรทางด้านที่อยู่อาศัย มากกว่าปัจจัยทางสังคมศาสตร์

2. กฎหมายและข้อบังคับเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว

- พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521
- พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว (ฉบับที่2) พ.ศ. 2544 ในมาตรา 5

“คนต่างด้าว”	หมายความว่า	บุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทย
“ทำงาน”	หมายความว่า	การทำงานโดยใช้กำลังกายหรือความรู้ ด้วยประสงค์ค่าจ้าง หรือประโยชน์อื่นใด หรือไม่ก็ตาม

1.3.2. แนวความคิดเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยกับแหล่งงาน

1. แนวความคิดเกี่ยวกับปัจจัยด้านที่อยู่อาศัย

สุทุม นวพันธุ์ (ใน อนุสรณ์ 50 ปี ธนาครอาคารสงเคราะห์, 2546 หน้า 269) ได้ให้ความหมายของที่อยู่อาศัยได้ว่า หมายถึงการภาพที่เห็นวัตถุเพื่อการอยู่อาศัย (an object or physical structure) ในรูปอาคารบ้านเรือนแบบใดแบบหนึ่งและยังครอบคลุมถึงสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เกี่ยวข้องกับการอยู่อาศัยอันได้แก่ พื้นที่หรือที่ดิน (space or land) สาธารณูปโภค (utilities) สาธารณูปการในชุมชน (community facilities) ตลอดจนบริการอื่นๆ ทั้งสุขอนามัยและทางสังคมเศรษฐกิจด้วย

2. แนวคิดการดำรงอยู่ของชุมชนแออัด

ปัจจัยที่ควรพิจารณาในการกำหนดนโยบายที่อยู่อาศัยที่สำคัญ (เอกสารคำสอนวิชา นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่อยู่อาศัยและอสังหาริมทรัพย์, ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2552) ได้แก่ ข้อมูลประชากรการเติบโตและเคลื่อนย้ายถิ่น, ระดับรายได้, สิทธิครอบครอง, สินเชื่อเคหะการ ความพอเพียง และการเข้าถึง, สภาพของเศรษฐกิจมหภาค, ระบบภาษี และระบบการอุดหนุนโดยภาครัฐ

3. แนวคิดความสมดุลระหว่างที่อยู่อาศัยและแหล่งงาน

อลอนโซ (Alonso, 1964) อธิบายว่าการเลือกที่อยู่อาศัยจะพิจารณาปัจจัย 3 ประการ คือ

1. ราคาของที่พักอาศัยซึ่งมีความสัมพันธ์กับรายได้ของผู้อยู่อาศัยและความสามารถในการจ่ายสำหรับที่พักอาศัยนั้น
2. รูปแบบของที่พักอาศัย ที่เป็นที่พอใจของผู้อยู่อาศัย ทั้งนี้จะต้องสัมพันธ์กับขนาดของครอบครัว และสถานภาพสมรส
3. ที่ตั้งของที่พักอาศัยมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม และระยะทางระหว่างที่พักอาศัยกับที่ทำงาน

1.3.3.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความสำคัญและรูปแบบที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวปัจจุบัน

(วิภาดา,2552) จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้พบว่า การศึกษาลักษณะและที่อยู่อาศัยของชุมชนต่างด้าวทั่วประเทศนั้น มีจำนวนน้อยมาก เนื่องจากปัจจัยความเสี่ยงและความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลต่ำ ยิ่งไปกว่านั้น ทางรัฐยังไม่มีการจัดระบบระเบียบดูแลเกี่ยวกับเรื่องของแรงงานต่างด้าวอย่างจริงจัง ซึ่งทำให้การอยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวนั้น เป็นไปอย่างไม่เป็นแบบแผน ส่งผลกระทบให้เกิดปัญหามากมายทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ อาชญากรรมและเกี่ยวกับโรคภัยที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งจากงานวิจัยของ ซึ่งได้ลงสำรวจเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดตึก จังหวัดสมุทรสาคร พบว่าที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวในชุมชนนั้น ไม่มีการจัดรูปแบบที่ดีและยังมีสาธารณูปโภคสาธารณูปการที่ไม่เพียงพอ ทำให้สภาพความเป็นอยู่ไม่ดี รวมทั้งยังมีความแออัด โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกอยู่ในชุมชนคือ ความรู้สึกกันเป็นส่วนตัวและแหล่งงาน ที่เข้าถึงได้ง่าย

2. ลักษณะทางกายภาพและลักษณะที่อยู่อาศัยของผู้ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

(กัมพล เกลิอนถนอม,2552) กลไกการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน และการมีส่วนร่วมของแรงงานข้ามชาติ ในระดับกลไกการจัดการ อาจต้องเริ่มจากหน่วยย่อยในชุมชน การสืบค้นหาปัญหาที่แท้จริง การร่วมมืออย่างจริงจัง มิได้กันแค่พิธีกรรมที่เห็นว่ามีคนสนใจเท่านั้น ต้องเป็นแผนจากชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนให้ความช่วยเหลือ เช่น องค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรชุมชนที่มีศักยภาพความสามารถ การกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์การจัดการอย่างเป็นระบบ และมีระบบงบประมาณมารองรับอย่างต่อเนื่อง เน้นการทำงานเชิงกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน ทั้งนี้ การก่อเกิดแนวทางแก้ไขปัญหาก็เกิดจากการปฏิบัติ ไปพร้อม ๆ กับการศึกษาวิจัยร่วมด้วย ซึ่งทางจังหวัดสมุทรสาคร ได้เล็งเห็นถึงปัญหาในระดับโครงสร้าง ได้เตรียมจัดแผนพัฒนาตามโครงการยุทธศาสตร์จังหวัดสมุทรสาคร โครงการโลจิสติกส์ ให้เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด เนื่องจากต้องเข้าอยู่ร่วมกันเพื่อเฉลี่ยค่าเช่า

3. ปัญหาที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย

(สุภาวดี อนันตฤทธิ, 2545) การจัดบริการสาธารณะเป็นภารกิจสำคัญที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องดำเนินการทั้งตามอำนาจหน้าที่และตามที่ได้รับถ่ายโอนจากส่วนราชการต่างๆ โดยมีหลักการทำงานที่ต้องยึดถือไว้ว่า การจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนนั้นจะต้องดีขึ้นหรือไม่ต่ำกว่าเดิม มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและมีความรับผิดชอบต่อผู้ใช้บริการที่มากขึ้น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในฐานะหน่วยงานหลักในการส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพในการบริหารจัดการ และสามารถให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ได้เล็งเห็นความสำคัญของการกำหนดมาตรฐานการบริหารงานและการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติหรือเป็นคู่มือปฏิบัติงานให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจน เพื่อเป็นหลักประกันในระดับหนึ่งว่าหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ถือปฏิบัติตามแนวทางที่มาตรฐานกำหนดแล้ว ประชาชนไม่ว่าจะอาศัยอยู่ที่ใดในประเทศจะต้องได้รับบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ โดยเท่าเทียม

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

1.4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ได้จำกัดขอบเขต โดยทางผู้วิจัยได้คัดเลือกจากจังหวัดซึ่งมีจำนวนแรงงานต่างด้าวมากที่สุดคือ จังหวัดสมุทรสาคร จากนั้นจึงได้จำกัดขอบเขตงานลงมาที่ชุมชนทั้ง 32 ชุมชนในเขตเทศบาล ซึ่งสามารถเข้าถึงพื้นที่ที่มีแรงงานต่างด้าวจำนวนมากที่อยู่รวมกันเป็นชุมชนได้ จากนั้นผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกชุมชนที่มีจำนวนคนต่างด้าววัดตามสัดส่วนระหว่างผู้อาศัยและแรงงานต่างด้าว ซึ่งสามารถแยกออกมาได้ทั้งหมด 3 ชุมชนหลัก ซึ่งมีแรงงานต่างด้าวอาศัยอยู่มากที่สุด แต่เนื่องจากข้อจำกัดของการศึกษาแล้ว ทำให้ผู้วิจัยจำเป็นต้องคัดเลือกจากชุมชนที่สามารถเข้าถึงแหล่งที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวได้ อีกทั้งยังต้องเป็นชุมชนที่มีแรงงานต่างด้าวทั้งถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมายอยู่ภายในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งทำให้ทางผู้วิจัยได้คัดเลือกชุมชนมหาชัยนิเวศน์เป็นชุมชนกรณีศึกษาและลงพื้นที่สำรวจ

พื้นที่ชุมชนมหาชัยนิเวศน์ประกอบด้วยประชากร 3 ประเภท

1. แรงงานต่างด้าว พม่า มอญ
2. แรงงานไทยจากอีสาน
3. เจ้าของกิจการบ้านเช่าและร้านค้า

ในชุมชนนั้นประกอบไปด้วยอาคาร 197 อาคาร แบ่งรูปแบบที่อยู่อาศัยออกเป็น 6 ประเภท ซึ่งลักษณะของห้องเช่านั้น พบมากที่สุดในรูปแบบการอยู่อาศัยของชุมชนนี้

แผนที่ของชุมชน ซึ่งสำรวจและแก้ไขโดยผู้วิจัย, นุชรัตน์

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากร

การศึกษานี้ได้กำหนดกลุ่มประชากรที่ศึกษา ได้แก่ แรงงานต่างด้าวทั้งจดทะเบียนและไม่จดทะเบียนการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง โดยผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนมหาชัยนิเวศน์ อำเภอโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร โดยทั้งชุมชนนั้น สามารถวัดจำนวนประชากรได้โดย 1. ข้อมูลจากสำนักงานเทศบาลจังหวัดสมุทรสาครที่ได้มีการเก็บข้อมูลเบื้องต้นไว้อยู่แล้ว และ 2. การลงสำรวจพื้นที่ชุมชนมหาชัยนิเวศน์ โดยผู้วิจัยทำให้ทราบว่าชุมชนมหาชัยนิเวศน์มีจำนวนแรงงานต่างด้าวโดยประมาณการไว้ที่ 15,000 – 10,000 คน

1.4.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้เน้นเรื่องสภาพการอยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวในชุมชนมหาชัยนิเวศน์ โดยมุ่งเน้นไปที่สภาพที่อยู่อาศัย ณ เวลาปัจจุบันที่ลงทำการสำรวจ ทั้งสภาพความเป็นอยู่ รูปแบบที่พักอาศัยทางกายภาพ สภาพแวดล้อม การใช้พื้นที่ สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ตลอดจนไปถึงถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการเป็นอยู่ในชุมชนมหาชัยนิเวศน์ ซึ่งการลงสำรวจนั้นจะเป็นวิธีหลักในการได้มาซึ่งข้อมูลที่ตรงตามสภาพความเป็นจริง

1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

พื้นที่จัดสรร ความหมายของคำว่า“พื้นที่จัดสรร” ตามหัวข้อของผู้วิจัย ได้ให้คำจำกัดความหมายถึง พื้นที่ที่เคยเป็นหมู่บ้านจัดสรรมาก่อน โดยในปัจจุบันพื้นที่นั้นได้กลายสภาพเป็นชุมชนแออัดหรือชุมชนต่างด้าวไปแล้ว

แรงงานต่างด้าว ความหมายของคนต่างด้าว ตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 หมายถึงบุคคลธรรมดาซึ่งไม่สัญชาติไทย และกำหนดไว้ว่า คนต่างด้าวจะทำงานได้เมื่อได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมการจัดหางานหรือเจ้าพนักงานซึ่งอธิบดีมอบหมายเท่านั้น

ประเภทของแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย แรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยอาจจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ แรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองโดยถูกกฎหมาย และแรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย

- **แรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองโดยถูกกฎหมาย (Legal Migrant Worker)**
แรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองโดยถูกกฎหมายมีอยู่ด้วยกัน 4 ประเภทได้แก่

1.1 ประเภทตลอดชีพ

1.2 ประเภทชั่วคราว

1.3 ประเภทส่งเสริมการลงทุน (BOI)

1.4 ประเภทที่ได้รับการยกเว้นตามมาตรา 13 ของพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

1.6.1 **กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัย** ซึ่งมี 4 วัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อศึกษาสภาพการอยู่อาศัย สภาพเศรษฐกิจ สังคม และพฤติกรรมกรอยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ชุมชนมหาชัยนิเวศน์ เขตเทศบาลสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร จากนั้นจึงได้ทำการศึกษาปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ชุมชนมหาชัยนิเวศน์รวมทั้งจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเสนอแนะแนวทางเบื้องต้นในการจัดการด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวในชุมชนมหาชัยนิเวศน์ เขตเทศบาลสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาครอีกด้วย

1.6.2 การสำรวจและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น

2.1 ข้อมูลด้านทุติยภูมิ (Secondary Data)

ในขั้นนี้ ทางผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ที่จะสามารถนำมาใช้ในการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งได้แก่ ข้อมูลแผนที่และขอบเขตพื้นที่ ข้อมูลเกี่ยวกับโรงงานอุตสาหกรรม ข้อมูลเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยประเภทบ้านจัดสรรแบบบ้านเดี่ยว รวมไปถึงแนวคิดและ

ทฤษฎีต่างๆ ซึ่งมีความเกี่ยวข้อง น่าเชื่อถือ และสามารถนำมาใช้อ้างอิงในการวิจัยครั้งนี้ได้ ไม่ว่าจะ
จะเป็นข้อมูลในรูปแบบของเอกสาร งานวิจัย และ วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

2.2 ข้อมูลปฐมภูมิ(Primary Data)

การเก็บข้อมูลปฐมภูมิของงานวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

2.2.1 ข้อมูลทางด้านสภาพของกายภาพที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ของชุมชนที่ได้

คัดเลือกเอาไว้ซึ่งการเก็บข้อมูลในส่วนนี้ เป็นการเก็บข้อมูลเพื่อนำไปสู่การ
เปรียบเทียบถึงปัจจัยที่ทำให้เลือกที่อยู่อาศัย โดยแรงงานต่างด้าวจะมีทั้ง
จดทะเบียนและไม่จดทะเบียน โดยทำการเก็บข้อมูลจากหน่วยที่อยู่อาศัย
ทั้งหมด 197 หน่วยตัวอย่าง

ซึ่งทั้งนี้ สามารถใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ การใช้วิธีสัมภาษณ์ เนื่องจากด้าน
ความรู้และความสามารถในการอ่านที่แรงงานต่างด้าวมืออย่างจำกัด โดยทางผู้วิจัยสามารถเรียบเรียง
ระเบียบวิธีวิจัยออกมาได้เป็น 8 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ตั้งของที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว และ
ปัจจัยการพัฒนาที่อยู่อาศัยในลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากร โดย
อาศัยข้อมูลเบื้องต้นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เอกสารวิชาการ งานวิจัยต่างๆ แผนที่
ภาพถ่ายทางอากาศและจากการสำรวจด้วยตนเอง
- 2) ศึกษาข้อมูลจากหน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง เอกสารวิชาการ
- 3) กำหนดปัจจัยในการสำรวจ ออกแบบสำรวจและวิเคราะห์พื้นที่ศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูล
สภาพและปัญหาที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในชุมชนมหาชัยนิเวศน์ โคก
ขาม จังหวัดสมุทรสาคร
- 4) จัดทำตัวแปรเพื่อทำแบบสัมภาษณ์สำหรับการลงสัมภาษณ์เบื้องต้นและเชิงลึก โดยอาศัย
ข้อมูลทุติยภูมิจากสำนักงานเขต สำนักงานแรงงานจังหวัดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อ
ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของแรงงานต่างด้าว ชุมชนมหาชัยนิเวศน์ โคกขาม
จังหวัดสมุทรสาคร
- 5) ตรวจสอบ แก้ไขและปรับปรุงแบบสัมภาษณ์หลังจากเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์ตามที่
วางแผนไว้ในข้อ 4 เพื่อนำไปเก็บข้อมูลแบบสอบถามเพื่อนำไปใช้จริงอีกครั้ง
- 6) วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามโดยเปรียบเทียบสภาพที่อยู่อาศัยปัจจุบัน ซึ่งเก็บข้อมูลโดย
แบบสำรวจและบันทึกภาพ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่อยู่อาศัยของการเคหะ

แห่งชาติ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำมาศึกษาถึงลักษณะของปัจจัยชี้วัดในการกำหนดสภาพที่อยู่อาศัย รวมถึงปัญหาที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว

- 7) กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เชิงลึกและสำรวจที่อยู่อาศัยจริงในลักษณะ Focus group ซึ่งหน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ (UNIT OF ANALYSIS) คือ หน่วยพักอาศัย โดยสามารถวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ซึ่งมีผลต่อสภาพที่อยู่อาศัยที่เป็นแรงงานต่างด้าวในพื้นที่จัดสรรที่เกิดขึ้น
- 8) สรุปผลการศึกษาและนำผลการศึกษาดังกล่าวไปสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อหาแนวทางในการวางแผนจัดการและแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยแก่องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเสนอแนะแนวทางการกำหนดมาตรการทางเคหการที่ส่งผลต่อการพัฒนาที่อยู่อาศัยตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยที่เกิดขึ้น

1.7 ข้อจำกัดในการเก็บข้อมูล

การลงสำรวจเพื่อทำการเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์ จะทำการเลือกคนในพื้นที่และนอกรายมาเป็นผู้ช่วยวิจัยในการลงไปเก็บข้อมูล โดยจะมีการฝึกอบรมการลงสำรวจและออกแบบสอบถาม เพื่อให้ผู้ช่วยวิจัยมีความรู้ความเข้าใจในการลงสำรวจและสอบถาม อันทำให้การเก็บข้อมูลสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น โดยมีคณะทำงานของทีมที่ปรึกษาเป็นหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้ดูแลการสอบถามใช้แบบสัมภาษณ์

1.8 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลและการดำเนินการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยนั้นเป็นการวิจัยในลักษณะของการสังเกตข้อมูลที่มีอยู่ในปัจจุบัน แต่เป็นการเก็บข้อมูลที่มีการนำข้อมูลในอดีตมาเชื่อมโยง จึงทำให้การวิจัยนั้น มีข้อจำกัดในการเก็บข้อมูลอยู่บางประการ ซึ่งส่วนใหญ่แล้ว เป็นปัญหาข้อจำกัดของผู้ที่ให้ข้อมูล ทางผู้วิจัยได้เรียบเรียงและแบ่งการวิจัยให้สอดคล้องกับวิธีวิจัยของหัวข้อ ให้มีความสอดคล้องกันทางด้านระเบียบวิธี ด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

โดยทางผู้วิจัยสามารถเรียบเรียงระเบียบวิธีวิจัยออกมาได้เป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 9) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ตั้งของที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว และปัจจัยการพัฒนาที่อยู่อาศัยในลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากร โดยอาศัยข้อมูลเบื้องต้นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เอกสารวิชาการ งานวิจัยต่างๆ แผนที่ภาพถ่ายทางอากาศและจากการสำรวจด้วยตนเอง
- 10) ศึกษาข้อมูลจากหน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง เอกสารวิชาการ
- 11) กำหนดปัจจัยในการสำรวจ ออกแบบสำรวจและวิเคราะห์พื้นที่ศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลสภาพและปัญหาที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในชุมชนมหาชัยนิเวศน์ โคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร
- 12) จัดทำตัวแปรเพื่อทำแบบสัมภาษณ์สำหรับการลงสัมภาษณ์เบื้องต้นและเชิงลึก โดยอาศัยข้อมูลทุติยภูมิจากสำนักงานเขต สำนักงานแรงงานจังหวัดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของแรงงานต่างด้าว ชุมชนมหาชัยนิเวศน์ โคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร
- 13) ตรวจสอบ แก้ไขและปรับปรุงแบบสัมภาษณ์หลังจากเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์ตามที่วางแผนไว้ในข้อ 4 เพื่อนำไปเก็บข้อมูลแบบสอบถามเพื่อนำไปใช้จริงอีกครั้ง
- 14) วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามโดยเปรียบเทียบสภาพที่อยู่อาศัยปัจจุบัน ซึ่งเก็บข้อมูลโดยแบบสำรวจและบันทึกภาพ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่อยู่อาศัยของการเคหะแห่งชาติ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำมาศึกษาถึงลักษณะของปัจจัยชี้วัดในการกำหนดสภาพที่อยู่อาศัย รวมถึงปัญหาที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว
- 15) กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เชิงลึกและสำรวจที่อยู่อาศัยจริงในลักษณะ Focus group ซึ่งหน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์(UNIT OF ANALYSIS)คือ หน่วยพักอาศัย โดยสามารถวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ซึ่งมีผลต่อสภาพที่อยู่อาศัยที่เป็นแรงงานต่างด้าวในพื้นที่จัดสรรที่เกิดขึ้น
- 16) สรุปผลการศึกษาและนำผลการศึกษาดังกล่าวไปสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อหาแนวทางในการวางแผนจัดการและแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยแก่องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเสนอแนะแนวทางการกำหนดมาตรการทางเคหการที่ส่งผลต่อการพัฒนาที่อยู่อาศัยตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยที่เกิดขึ้น

1.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้เข้าใจถึงสภาพการอยู่อาศัย สภาพเศรษฐกิจ สังคมของผู้อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว รวมไปถึงปัญหาที่อยู่อาศัยที่เกิดขึ้นในชุมชนที่เคยเป็นพื้นที่จัดสรร รวมไปถึงแนวทางในการจัดการด้านที่อยู่อาศัยสำหรับแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อเสนอแนะแนวทาง เพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนมหาชัย นิเวศน์ โคกขาม เขตเทศบาล จังหวัดสมุทรสาคร
3. เพื่อเป็นแนวทางและฐานข้อมูลสำหรับภาครัฐและเอกชน ในการพัฒนาที่อยู่อาศัย และจัดที่อยู่อาศัยสำหรับแรงงานต่างด้าว เพื่อให้ง่ายต่อการจัดการระบบระเบียบ ให้มีความเหมาะสมและพอเพียงรวมถึงนำผลในการวิจัยในครั้งนี้ไปประกอบเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นสำหรับที่อยู่อาศัยของคนต่างด้าว โดยมีการศึกษาเป็นตัวกลาง เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่นๆในประเทศได้ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาถึงข้อมูลพื้นฐานอาจเป็นสิ่งสำคัญในการวิจัยที่ขาดไม่ได้ แต่การค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้น ก็เป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งการเขียนบทบทวนวรรณกรรมนี้ขึ้น เป็นการค้นคว้าหาองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้มีการเก็บบันทึกรวบรวมไว้อย่างเป็นระเบียบในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการศึกษา ดังเช่นในงานวิจัยเล่มนี้ ได้รวบรวมข้อมูลทางด้านแนวความคิด ทฤษฎีจากแหล่งข้อมูลหลากหลายชนิด เช่น หนังสือ วารสาร รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ และอยู่ในรูปของการเก็บบันทึกข้อมูลลงในฐานข้อมูล ซึ่งทั้งหมดนั้นก็เพื่อให้ได้เกิดความรู้ ความเข้าใจในแนวคิด ทฤษฎี หลักการตลอดจนตัวแปรที่เกี่ยวข้อง โดยต้องสามารถนำข้อมูลเหล่านั้น นำมากำหนดสมมติฐานการวิจัย อีกทั้งยังต้องสามารถเชื่อมโยงงานวิจัยของตนเอง เข้ากับผลงานวิจัยที่อาจมีบุคคลอื่น ได้ทำมาแล้วอีกด้วย

ซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้นั้น เมื่อนำแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยทางด้านต่าง ๆ มารวบรวมกันแล้ว จะสามารถแบ่งอย่างเป็นระบบได้ ดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยกับแหล่งงาน
 - 2.1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัย
 - 2.1.2 ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้าสู่แหล่งงาน
 - 2.1.3 ทฤษฎีที่ตั้งที่อยู่อาศัย
 - 2.1.4 ระยะทางระหว่างแหล่งงานกับที่อยู่อาศัย
- 2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับผู้ที่อยู่อาศัยในเขตอุตสาหกรรม
 - 2.2.1 แนวคิด“เมืองอุตสาหกรรมนิเวศน์”(Eco Industrial Town: Economy & Ecology)
 - 2.2.2 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้แนวคิดเชิงนิเวศน์ของอุตสาหกรรมหลัก
- 2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับปัจจัยในด้านการเลือกที่อยู่อาศัย
- 2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองและแหล่งอุตสาหกรรม
- 2.5 แนวคิดการดำรงอยู่ของชุมชนแออัด (การเคหะแห่งชาติ, 2534 : 10)
- 2.6 ทฤษฎีการย้ายถิ่น
- 2.7 แนวคิดความสมดุลระหว่างที่อยู่อาศัยและแหล่งงาน
- 2.8 มาตรฐานที่อยู่อาศัยและชุมชน

- 2.8.1 มาตรฐานที่อยู่อาศัยของการเคหะแห่งชาติ
- 2.8.2 มาตรฐานที่อยู่อาศัยตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 55 (พ.ศ. 2543)
- 2.8.3 มาตรฐานที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยในเมือง (พ.ศ. 2549)
- 2.9 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว
 - 2.9.1 ความหมาย
 - 2.9.2 ประวัติ
- 2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 2.10.1 (ธนัสถ์ จังมงคลกาล, 2549 : 6)
 - 2.10.2 (เอกชัย ชูสังข์, 2547)
 - 2.10.3 (สมพร เฟื่องกฤษฎา, 2550)
 - 2.10.4 (ชมนาท รัตนมณี, 2547)

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยกับแหล่งงาน

การศึกษาในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งงานกับที่อยู่อาศัยนั้น ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญต่อการวางแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง

1. ค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัย
2. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้าสู่แหล่งงาน
3. ที่ตั้งที่อยู่อาศัย

ซึ่งเป็นปัจจัยทั้งสามนั้น ล้วนแล้วแต่สำคัญอย่างยิ่งที่จะสามารถนำมากำหนดอุปสงค์และอุปทานด้านที่อยู่อาศัย งานวิจัยที่ผ่านมา เเท่าที่ผู้วิจัยได้หาข้อมูลนั้นพบว่า มักศึกษาเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้งของแหล่งงานกับ ที่อยู่อาศัย มิได้มุ่งศึกษาเรื่องค่าใช้จ่ายโดยตรง แนวความคิดและทฤษฎีของแหล่งที่อยู่อาศัยนั้น จึงเพื่อมีวัตถุประสงค์ต้องการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างทำเลที่ตั้งของ แหล่งงานกับที่อยู่อาศัย และความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัย ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้าสู่แหล่งงาน และที่ตั้งที่อยู่อาศัย(ไชยพัชร, 2549)

2.1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัย

1. ค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัย
2. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้าสู่แหล่งงาน

3.ที่ตั้งที่อยู่อาศัย

2.1.2 ระยะทางระหว่างแหล่งงานกับที่อยู่อาศัย

ปัจจัยหนึ่งซึ่งสามารถกำหนดรูปแบบการเลือกที่อยู่อาศัยได้นั้น คือความสัมพันธ์ของแหล่งงานกับตัวที่อยู่อาศัยของแรงงาน เนื่องจากมีปัจจัยทางด้านของเวลาและค่าใช้จ่าย เกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกแหล่งที่อยู่อาศัย ในแง่ของระบบนิเวศได้พบว่า บริเวณที่เป็นชุมชนหนาแน่นใจกลางเมืองใกล้ย่านธุรกิจและย่านอุตสาหกรรม จะเป็นบริเวณที่ดินที่มีราคาแพง แต่จะมีที่อยู่อาศัยราคาถูก ทั้งนี้ เพราะเจ้าของที่ดินในบริเวณใจกลางเมืองมักจะคาดการณ์ว่าที่ดินในบริเวณดังกล่าวจะมีราคาสูงขึ้นอย่างแน่นอน และจะมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เพื่อการอยู่อาศัย ดังนั้น จึงไม่เอาใจใส่และบำรุงรักษาที่อยู่อาศัย ซึ่งจะพบว่าบริเวณชุมชนใจกลางเมืองนี้จะเป็นที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้ต่ำ ส่วนผู้มีรายได้สูงจะอพยพออกไปอยู่ในชานเมือง

2.1.3 ทฤษฎีที่ตั้งที่อยู่อาศัย

ทฤษฎีทำเลที่ตั้ง(Location theory) เป็นทฤษฎีว่าด้วยทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นส่วนของภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ (economic geography) ภูมิภาควิทยา (regional science) และ เศรษฐศาสตร์เชิงพื้นที่ (spatial economics) ทฤษฎีทำเลที่ตั้งอธิบายถึงเหตุผลที่ว่าเหตุใดกิจกรรมทางเศรษฐกิจเฉพาะประเภท หนึ่งจึงไปตั้งอยู่เฉพาะ ณ ที่แห่งหนึ่ง เช่นเดียวกับ **ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค** - ทฤษฎีทำเลที่ตั้งอาศัยสมมุติฐานที่ว่าผู้ประกอบการทั้งที่เป็นบริษัท และ บุคคลทำไปก็เพื่อประโยชน์ของตนเองจึงได้เลือกทำเลที่ตั้งที่จะทำให้เกิดผล กำไรมากที่สุด คือการลดค่าใช้จ่ายด้าน **สาธารณูปโภค**

มีบุคคลมากมายหลายคนที่ควรศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีที่อยู่อาศัยและทำเลที่ตั้งนี้ และได้รับการยกย่องในการให้กำเนิดทฤษฎีนี้ขึ้นมาได้ เช่น ริชาร์ด แคนทิลลอน, Etienne Bonnot de Condillac, เดวิด ฮูม, เซอร์เจมส์ สจวต, และเดวิด ริคาโด จนกระทั่ง โจฮันน์ ไฮน์ริช วอน ทูเนน (Johann Heinrich von Thünen) ได้ตีพิมพ์หนังสือ Der Isolierte Staat เล่มแรกขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2369 ตั้งแต่นั้นมา จึงจะนับได้ว่าทฤษฎีทำเลที่ตั้งได้เริ่มมีตัวตนชัดเจนขึ้น

2.1.4 ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้าสู่แหล่งงาน

ในความเป็นจริงแล้วเรื่องของการคำนึงที่ค่าใช้จ่ายในการเดินทางระหว่างที่อยู่อาศัยกับแหล่งงานนั้น ได้มีนักวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยเฉพาะเช่น วอลเตอร์ ไอซาร์ด (Walter Isard)

นักภูมิภาควิทยา regional scientist ได้ยกย่องให้ทูเนนว่าเป็น “บิดาแห่งนักทฤษฎีทำเลที่ตั้ง” ซึ่งเท่าที่ผู้วิจัยได้ศึกษาในหนังสือเล่มดังกล่าว ทูเนนให้ข้อสังเกตว่าค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้าเป็นตัวการที่ทำให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจตาม ทฤษฎีของริคาโด ลดลง ทูเนนให้ข้อสังเกตอีกด้วยว่า เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการขนส่งและผลตอบแทนเชิงเศรษฐกิจที่มีความผันแปรไปตาม ประเภทของสินค้า ตามประเภทการใช้ที่ดินและความเข้มข้นในการใช้การขนส่งนี้เองเกิดจากระยะทางของแหล่งผลิตสินค้ากับตลาด

ความเป็นเจ้าผู้ครองตลาดหลายชนิดสินค้าของเยอรมันดูเหมือนจะเป็นผลจากทฤษฎีทำเลที่ตั้งนับแต่ สมัยของฟอนทูเนนไปถึงสมัยของหนังสือเรื่อง Die Zentralen Orte ของวอลเตอร์ คริสทัลเลอร์ซึ่งตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2476 ที่แสดงให้เห็นว่าสิ่งเรารู้จักในชื่อ “ทฤษฎีทำเลกลาง” (central place theory) อีกแนวหนึ่งที่มีส่วนมากได้แก่หนังสือของ อัลเฟรด เวเบอร์ ชื่อ Über den Standort der Industrien ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2452 โดยปรับแนวคิดของกรอบทางกายภาพคล้ายความคิด Varignon frame ของ Pierre Varignon โดยเวเบอร์ประยุกต์อัตราค่าขนส่งวัตถุดิบและสินค้าไปพร้อมกับการผลิตสินค้า ที่สำเร็จแล้วพัฒนาให้เป็นขั้นตอนวิธีที่ใช้ในการบ่งชี้ว่าตำแหน่งที่ตั้ง ที่เหมาะสมที่สุดของแหล่งผลิตควรอยู่ที่ใด นอกจากนี้ยังบ่งบอกถึงความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากแรงงานที่เกาะกลุ่มและ กระจาย จากนั้นเวเบอร์จึงอภิปรายถึงการรวมกลุ่มของหน่วยการผลิต โดยอาศัยการคาดการณ์ แหล่งตลาด(ทฤษฎีและแนวคิดที่อยู่อาศัย,2538)

คาร์ล วิลเฮม เฟรดริช ลูนฮาร์ดต Carl Wilhelm Friedrich Launhardt Launhardt มีส่วนให้แนวคิดนี้แก่เวเบอร์ผู้ได้รับการยกย่องเป็นอย่างมากก่อนงานตีพิมพ์ ของเวเบอร์ นอกจากนี้ความคิดของลูนฮาร์ดตยังมีความเป็นสมัยใหม่ในเชิงของการวิเคราะห์ มากกว่าของเวเบอร์เสียอีก ซึ่งชี้ให้เห็นว่าลูนฮาร์ดตก้าวหน้าเกินสมัยทำให้ไม่มีผู้ในร่วมสมัยเข้าใจผล งานของตนมากนัก ไม่เป็นที่ชัดเจนว่าเวเบอร์รู้เรื่องงานของลูนฮาร์ดตมากนักน้อยเพียงใด เป็นที่แน่ชัดว่าเวเบอร์ได้รับอิทธิพลจากคนอื่น ๆ โดยเฉพาะจากวิลเฮล์ม รอสเชอร์ Wilhelm Roscher และอัล เบิร์ต แชฟเฟิล Albert Schäffle ซึ่งดูเหมือนจะได้เคยอ่านงานของเวเบอร์มาก่อน แต่อย่างก็ดี การแพร่หลายของทฤษฎีทำเลที่ตั้งที่อย่างเป็นทางการที่รู้จักกันมากนั้น ได้เกิดขึ้นหลังการตีพิมพ์ผลงานของเวเบอร์ซึ่งเป็นนักวิจัยที่มีโอกาสเข้าไปศึกษาถึงชีวิตและความเป็นอยู่ของคณงานอุตสาหกรรมระดับต่างๆ เพื่อศึกษาถึงสิ่ง ที่เชื่อมโยงกันของความสัมพันธ์ในการวัดค่าต่างๆของแหล่งงานและที่อยู่อาศัยที่เชื่อมต่อกัน(ทฤษฎีและแนวคิดที่อยู่อาศัย,2538)

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับผู้ที่อยู่อาศัยในเขตอุตสาหกรรม

“แนวคิดการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรม” ความเป็นเมืองอุตสาหกรรมเกิดขึ้นเนื่องจากมีการกระจายตัวของแหล่งงานเข้ามาในภูมิภาค กลุ่มโรงงานอุตสาหกรรมในด้านต่างๆเริ่มขยายตัวออกจากส่วนที่เคยเป็นเมืองไปยังรอบนอกของตัวเมืองอย่างกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่ประเทศไทยจัดตั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (ช่วงปีพ.ศ.2540 - 2544) ซึ่งทำให้มีการขยายระดับของอุตสาหกรรมออกไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งผลจากการขยายและพัฒนาด้านอุตสาหกรรมดังกล่าวนี้ ก่อให้เกิดการขยายตัวของที่ตั้งโรงงาน ซึ่งมีการขยายตัวจากในตัวเมืองออกไปสู่ภูมิภาคมากขึ้น ซึ่งในเวลาต่อมานั้นทางรัฐได้มีนโยบายที่ต้องการจะให้ประเทศไทยพัฒนากลายเป็นประเทศอุตสาหกรรม ซึ่งโดยการนั้นทางรัฐได้ออกนโยบายสนับสนุนภาคเอกชนซึ่งได้มีการตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน(Board of Investment) โดยที่รัฐได้ใช้เครื่องมือนี้เป็นตัวช่วย เพื่อให้สิทธิพิเศษในด้านต่างๆแก่ผู้ที่มาลงทุนด้านอุตสาหกรรมเป็นการชักจูงไปในตัว

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยการเลือกแหล่งที่อยู่อาศัย

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยการเลือกแหล่งที่อยู่อาศัย มีอยู่มากทั้งในประเทศและต่างประเทศ สามารถสรุปได้ดังนี้

Park, Burgess และ Mc Kenzie (1920) ได้ศึกษาพบว่า ระดับรายได้จะมีความสัมพันธ์กับการเลือกแหล่งที่อยู่อาศัย กล่าวคือ ผู้มีรายได้น้อยจะอยู่ใกล้ศูนย์กลางเมือง ส่วนผู้มีรายได้สูงจะอยู่บริเวณชานเมือง ทั้งนี้เพราะผู้มีรายได้สูงต้องการมีพื้นที่ขนาดใหญ่ บ้านใหม่ และประหยัดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับราคาที่ดินได้

Aamos H. Hewlay (1950) นักนิเวศวิทยาซึ่งมีความสนใจเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกแหล่งที่อยู่อาศัย ในแง่ของระบบนิเวศได้พบว่า บริเวณที่เป็นชุมชนหนาแน่นใจกลางเมือง ใกล้ย่านธุรกิจและย่านอุตสาหกรรม จะเป็นบริเวณที่ดินที่มีราคาแพง แต่จะมีที่อยู่อาศัยราคาถูก ทั้งนี้ เพราะเจ้าของที่ดินในบริเวณใจกลางเมืองมักจะคาดการณ์ว่าที่ดินในบริเวณดังกล่าวจะมีราคาสูงขึ้นอย่างแน่นอน และจะมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เพื่อการอยู่อาศัย ดังนั้น จึงไม่เอาใจใส่และบำรุงรักษาที่อยู่อาศัย ซึ่งจะพบว่าบริเวณชุมชนใจกลางเมืองนี้จะเป็นที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้ต่ำ ส่วนผู้มีรายได้สูงจะอพยพออกไปอยู่ในชานเมือง

William Alonso (1960) ได้อธิบายว่า การเลือกแหล่งที่อยู่อาศัยจะต้องมีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับราคาที่ดิน กล่าวคือ บริเวณศูนย์กลางเมืองจะมีราคาที่ดินสูงกว่าบริเวณอื่น ๆ ในขณะเดียวกันที่ดินจะมีราคาลดลงตามระยะทางที่ห่างจากศูนย์กลางเมืองออกไป เป็นผลให้ราคาของที่อยู่อาศัยแตกต่างกันไป ด้วย นอกจากนี้ราคาที่ดินยังแปรผกผันกับค่าขนส่ง ดังนั้น ที่มีรายได้สูงจะมีโอกาสเลือกที่อยู่อาศัยในเขตชานเมือง ถึงแม้ว่าจะต้องเสียค่าขนส่งสูงกว่าผู้มีรายได้กว่า ซึ่งจำต้องอยู่กันอย่างแออัดในศูนย์กลางเมือง ทั้งนี้เพื่อจะต้องลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

Alonso ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการเลือกแหล่งที่อยู่อาศัยไว้ 3 ประการ

1. รายได้กับความพึงพอใจ จะมีอิทธิพลต่อการเลือกที่อยู่อาศัย กล่าวคือ เมื่อผู้อยู่อาศัยมีรายได้สูงขึ้น โอกาสในการเลือกรูปแบบบ้าน ที่ตั้งและสิ่งทีพอใจจะอยู่ในระดับสูงขึ้นด้วย คือ สามารถจ่ายเพื่อให้ได้สิ่งที่ดีกว่า ใหม่กว่า และแหล่งที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่า

2. การเข้าถึงแหล่งงาน การกระจายตัวของแหล่งงานอาจมีอิทธิพลต่อการกระจายตัวของที่อยู่อาศัยมากกว่าปัจจัยอื่น ๆ ครอบครัวจะต้องพิจารณา ระหว่างความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งงานของหัวหน้าครอบครัวกับความเป็นไปได้หลาย ๆ ด้าน เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการเดินทางจากบ้านไปที่ทำงาน ราคาที่ดินที่เหมาะสม ความต้องการอื่น ๆ ในการติดต่อกับเมือง แหล่งที่อยู่อาศัยที่มีความได้เปรียบในแง่เศรษฐกิจ คือ อยู่ใกล้แหล่งงาน เพราะเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางน้อย

3. วัยของสมาชิกในครอบครัว ครอบครัวโตที่มีจำนวนเด็กมากจะเป็นผลให้ต้องใช้พื้นที่มากขึ้น ซึ่งมักจะเป็นพื้นที่ในเขตชานเมือง นอกจากนี้บริเวณที่มีโรงเรียนซึ่งมีมาตรฐานการศึกษาดี ตั้งอยู่ในบริเวณนั้น จะได้รับความสนใจในการเลือกแหล่งที่อยู่อาศัยมากยิ่งขึ้น ส่วนครอบครัวที่ไม่มีเด็กมักชอบความสะดวกสบายในการเข้าถึงสิ่งซึ่งน่าพอใจของเมือง และพอใจอยู่ในบ้านที่มีพื้นที่เล็ก ๆ บริเวณศูนย์กลางเมือง

4. ปัจจัยอื่น ๆ เช่น การแบ่งแยกผิว เชื้อชาติ และชนชั้นจะมีผลต่อการเลือกที่อยู่อาศัยด้วยเช่นกัน นอกจากนั้นในพื้นที่เมืองที่มีการให้บริการสาธารณะที่ไม่เทียมกัน ก็จะมีอิทธิพลต่อการเลือกแหล่งที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้สูง

Harold Cater (1972) กล่าวว่า ปัจจัยใหญ่ ๆ ที่ควบคุมการตัดสินใจในการเลือกที่อยู่อาศัยในเมืองนั้นมีอยู่ 2 ประการ คือ

1. ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม โดยจะรวมถึงความสามารถในการจ่ายเงินและค่าเช่า บุคลิกลักษณะของแต่ละบุคคล และลักษณะของกลุ่มสังคมที่ตนปรารถนาจะอยู่

2. สภาพวงจรชีวิต ความแตกต่างของช่วงอายุของบุคคล จะมีผลต่อการเลือกที่อยู่อาศัย เช่น ครอบครัวที่มีผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่ จะต้องการบ้านที่ตั้งอยู่ในบริเวณที่มีความงามและเงียบสงบ เป็นต้น

Jay Siegal (1970) ได้ให้ความเห็นว่า การเลือกที่อยู่อาศัยจะต้องพิจารณาถึงปัจจัยสำคัญภายใต้หัวข้อจำกัดด้านงบประมาณ คือ

1. ความสะดวกสบายในการเข้าถึง (Accessibility)
2. คุณภาพของสภาพแวดล้อม เช่น ลักษณะทางด้านสังคมของชุมชน สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การบริการชุมชนต่าง ๆ และความพึงพอใจเกี่ยวกับที่ตั้ง
3. ทำเลที่ตั้ง และลักษณะที่ดินที่ใช้ปลูกสร้างบ้าน

K. J. Button (1976) ได้เสนอองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ ในการเลือกบริเวณที่อยู่อาศัย คือ

1. รายได้ของครอบครัวเป็นส่วนสำคัญในการตัดสินใจ คนที่มีรายได้สูงจะมีโอกาสเลือกที่อยู่อาศัยได้มากกว่า โดยจะพยายามเลือกบริเวณที่มีค่าเช่าที่ดินต่ำ ใกล้เส้นทางคมนาคมขนส่ง และเข้าถึงได้สะดวก
2. คุณภาพสิ่งแวดล้อม นอกจากจะมีสิ่งแวดล้อมที่ดีแล้ว ความสัมพันธ์ของเพื่อนบ้านก็เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง แต่จะต้องมีรายได้และรสนิยมอยู่ในระดับเดียวกัน

B. M. Mariatry ได้อธิบายถึงปัจจัยในการเลือกที่อยู่อาศัย คือ

1. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ให้ความสำคัญในเรื่องความสามารถในการใช้จ่ายว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานอันดับแรกในการเลือกแหล่งที่อยู่อาศัย ส่วนระยะทางไปยังแหล่งงาน และราคาที่ดิน จะเป็นปัจจัยที่ตามมาภายหลังการตัดสินใจเลือกแหล่งที่แตกต่างกัน ย่อมขึ้นอยู่กับงบประมาณและระดับรายได้ของผู้อยู่อาศัย และสิ่งนี้เป็นตัวกำหนดการกระจายตัวของบริเวณที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้ต่างกันภายในเมือง

2. ปัจจัยทางด้านสังคม จะเกี่ยวข้องกับความแตกต่างในด้านคุณค่าความต้องการและความพอใจของประชาชน

Londow Wingo Jr. (1961) ได้ให้ความสำคัญเรื่องการเดินทางไปทำงานมากที่สุด และได้ให้ข้อสรุปผลการศึกษว่าการย้ายที่อยู่อาศัยเข้าใกล้แหล่งงานมากขึ้น ราคาที่ดินก็จะยิ่งสูงขึ้น ขณะที่ค่าใช้จ่ายในการเดินทางลดลง และพบว่า มีครัวเรือนยังคงย้ายที่อยู่อาศัยเข้าใกล้แหล่งงานเรื่อย ๆ จนกระทั่งพบทำเลที่ตั้งที่พอใจ ซึ่งเงินที่เกิดจากการประหยัดจากการเดินทางที่ลดลงเท่ากับช่วยทดแทนให้ราคาที่ดินลดลงด้วย

William H. Clair (1973) ได้อธิบายถึงแนวทางโดยทั่วไปในการเลือกที่อยู่อาศัยและการพัฒนาที่อยู่อาศัยในเมือง ดังนี้

1. แหล่งที่อยู่อาศัยควรอยู่ในที่ดอน ซึ่งมีความปลอดภัยสูง มีการระบายน้ำได้ดี และควรอยู่ในใกล้ถนน และดินมีลักษณะที่เหมาะสมในการก่อสร้าง มีบริการสาธารณะต่าง ๆ ที่สามารถเดินทางไปใช้บริการได้

2. ที่อยู่อาศัยควรอยู่ในพื้นที่ที่ปลอดภัยจากภัยด้านต่าง ๆ ได้แก่ ภัยจากน้ำท่วม ไฟไหม้ หรือบริเวณแนวเส้นทางการบิน ซึ่งคาดว่าจะมีเครื่องบินตก

3. ที่อยู่อาศัยควรตั้งอยู่ใกล้แหล่งที่ทำงาน ย่านการค้า และต้องอยู่ห่างจากสิ่งรบกวนจากควัน กลิ่น เสียง ฝุ่นละออง และอิทธิพลของสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา

4. ที่อยู่อาศัยควรอยู่ในบริเวณที่มีสภาพธรรมชาติสวยงาม

5. ที่อยู่อาศัยควรอยู่ในที่ที่ไม่มีบ้านหนาแน่นนัก จะต้องมีความเป็นส่วนตัว เงียบสงบ ได้รับแสงสว่างเพียงพอ และมีอากาศถ่ายเทได้ดี

Brain Goodal (1972) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ที่ผู้อยู่อาศัยใช้พิจารณาเลือกที่อยู่อาศัย ซึ่งจะพิจารณาจากลักษณะ 3 ประการ คือ

1. ลักษณะของบ้าน โดยดูจากความใหม่เก่าของบ้าน ส่วนประกอบภายในและความพอเหมาะกับความขนาดของบ้านสำหรับครอบครัว

2. ลักษณะของชุมชน ผู้อาศัยมักจะพิจารณาเลือกบริเวณที่มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมเหมือนตนเอง

3. ที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับพื้นที่โดยรอบ สามารถเดินทางไปบริเวณต่าง ๆ ได้สะดวก รวมทั้งแหล่งงาน ย่านธุรกิจการค้า และกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งอาจเกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ Goodal ยังได้เสริมความเห็นที่ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกที่อยู่อาศัย คือ

1. รายได้และความพอใจ จะทำให้การตัดสินใจเลือกที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้สูงกว่า โอกาสเลือกเลือกรูปแบบและขนาดของบ้าน รวมทั้งแหล่งที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกได้ดีกว่า
2. ราคาที่ดิน จะต้องมียาไม่แพงนัก แต่เป็นทำเลที่ดี
3. สภาพครอบครัว สมาชิกครอบครัว มีผลต่อความต้องการใช้พื้นที่ ซึ่งจำเป็นที่ จะต้องมีย่านขนาดใหญ่ด้วย นอกจากนั้นบริเวณที่มีโรงเรียนซึ่งมีมาตรฐานด้านการศึกษาดี ตั้งอยู่จะได้รับความสนใจในการเลือกที่อยู่อาศัยในบริเวณนั้น
4. การกำหนดบริเวณพื้นที่เพื่อแบ่งชนชั้นด้านสังคม เช่น การแบ่งแยกผิว เชื้อชาติ ก็ มีผลต่อการเลือกที่ตั้งที่อยู่อาศัยด้วย

Barrie Needham (1977) ได้อธิบายถึงเหตุผลที่อยู่อาศัยตั้งอยู่รวมกันในบริเวณ ใกล้เคียง ดังนี้

1. ความสะดวกในการเข้าถึง ความต้องการในด้านความสะดวกเกี่ยวกับการ เดินทางไปประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้ผู้อยู่อาศัยเลือกอยู่ในบริเวณสองข้างเส้นทางคมนาคม และกระจายอยู่รอบ ๆ ศูนย์กลางธุรกิจการค้า ศูนย์กลางการทำงาน และศูนย์กลางการศึกษา
2. การประหยัดจากภายนอก การอยู่รวมกันในบริเวณเดียวกันของผู้อยู่อาศัย จะทำ ให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในเรื่องการใช้บริการสาธารณูปการ เช่น สถานศึกษา และสถานพยาบาล รวมทั้งการใช้บริการสาธารณูปโภคของเมือง เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา และโทรศัพท์ เนื่องจาก การบริการต่าง ๆ เหล่านี้ สามารถให้บริการได้ทั่วถึง และเพียงพอสำหรับบริเวณที่อยู่ใกล้เคียงกัน มากกว่าบริเวณที่อยู่กระจัดกระจาย

Harold Cater กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญ 2 ประการที่ควบคุมการตัดสินใจว่า จะเลือก อยู่ในบริเวณใดของเมือง ได้แก่

1. สถานะทางสังคมของผู้อยู่อาศัย เช่น รัดับรายได้ บุคลิกส่วนบุคคล และกลุ่ม ทางสังคม
2. สภาพครอบครัว เช่น ครอบครัวที่ประกอบด้วยผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่ ย่อม ต้องการบ้านที่ตั้งอยู่ในบริเวณที่มีความเงียบสงบ

2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองและแหล่งอุตสาหกรรม

แนวความคิดทางการเมืองที่ใช้ต่างกันมากเพื่อการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางการเมืองใน ประเทศด้อยพัฒนา คือ แนวความคิดเรื่องการพัฒนาการเมือง (Political Development) หรือ

นักวิชาการบางกลุ่มได้ใช้คำว่า การทำให้ทันสมัยทางการเมือง (Political Modernization) บางกลุ่มก็ใช้ร่วมกันทั้งสองคำ มूलเหตุสำคัญที่ได้มีการใช้ศัพท์ดังกล่าววิเคราะห์และอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองนั้น ก็เนื่องจากว่าหลังจากสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศต่าง ๆ ซึ่งเคยเป็นประเทศในอาณานิคมของมหาอำนาจตะวันตกได้รับเอกราช ประเทศเกิดใหม่เหล่านี้ก็ประสบปัญหาทางการเมืองต่าง ๆ มากมาย เกิดจากการรบร่าฆ่าฟันเพื่อแย่งอำนาจกันระหว่างเผ่าพันธุ์หรือกลุ่มการเมืองต่าง ๆ การล้มลุกคลุกคลานของระบบรัฐสภาในระบบประชาธิปไตยพร้อมกับการเข้ายึดอำนาจของทหารในรูปของการปฏิวัติรัฐประหาร ปรากฏการณ์ทางการเมืองดังกล่าวนั้น ย่อมมีการวิเคราะห์หาสาเหตุและนักวิชาการแขนงต่าง ๆ ก็ใช้วิชาที่ตนถนัดเป็นตัวแปรสำคัญในการเสาะหาสาเหตุ

นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ได้เริ่มพูดถึงการพัฒนาการเมืองหรือทฤษฎีพัฒนาการเมือง ตั้งแต่ต้นปี ค.ศ. 1960 โดยมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์การเมืองของประเทศด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนาซึ่งส่วนใหญ่เคยเป็นเมืองขึ้นของมหาอำนาจตะวันตก และเพิ่งจะได้รับเอกราชหลังสงครามโลกครั้งที่สอง หนังสือที่เกี่ยวกับการเมืองในประเทศเหล่านี้ ซึ่งปัจจุบันเป็นที่รู้จักกันว่าเป็นประเทศในโลกที่สาม คือ The Politics of the Developing Areas โดยมี Gabriel A. Almond และ James S. Coleman เป็นบรรณาธิการหนังสือเล่มนี้เริ่มต้นด้วยทฤษฎีหีบยืมมาจากสำนักโครงสร้างและหน้าที่ (Structural functional Approach) ของมานุษยวิทยา จากนั้นก็มีตัวอย่างการเมืองของภาคต่าง ๆ ในโลก เช่น เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้ ลาตินอเมริกา ฯลฯ โดยใช้กรอบวิเคราะห์ (Analytical Frame Work) อันเดียวกัน เจตนาที่เพื่อจะเปรียบเทียบโดยใช้กรอบวิเคราะห์หรือกรอบทฤษฎีเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงการติดกับรูปแบบ เช่น ประชาธิปไตย สังคมนิยม ฯลฯ อย่างไรก็ตาม หนังสือเล่มนี้ก็ได้เสนอทฤษฎีการพัฒนาการเมือง เพียงแต่พยายามวิเคราะห์ศึกษาการเมืองในประเทศกำลังพัฒนาโดยเลี่ยงการใช้รูปแบบการเมืองในลักษณะที่เป็นประชาธิปไตยหรือไม่เป็นประชาธิปไตย ซึ่งเป็นแนวการศึกษาที่นิยมทำกัน โดยใช้หลักประเทศประชาธิปไตยตะวันตก เป็นหลักในการเปรียบเทียบ

2.3.1 การพัฒนาการเมือง คือ การเมืองในสังคมอุตสาหกรรม (Political Development as the Politics Typical of Industrial Societies)

คำจำกัดความอันที่สองของการพัฒนาการเมือง ซึ่งมีความผูกพันอย่างแน่นแฟ้นทางเศรษฐกิจเป็นความเห็นที่มีลักษณะเป็นนามธรรมของการเมืองในสังคมที่มีความเจริญอย่างมาก ในทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ข้อสันนิษฐานก็คือว่า ชีวิตในสังคมอุตสาหกรรมนั้นจะนำไปสู่

ชีวิตทางการเมืองแบบหนึ่งตามความหมายนี้ สังคมอุตสาหกรรมไม่ว่าจะเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ก็ตาม มีมาตรฐานพฤติกรรมทางการเมืองและการปฏิบัติซึ่งเป็นลักษณะของการพัฒนาการเมือง และเป็นจุดมุ่งหมายปลายทางของการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด

ดังนั้น คุณสมบัติเฉพาะของการพัฒนาการเมืองกลายเป็นรูปแบบซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นพฤติกรรมของรัฐบาลที่ “มีเหตุผลและรับผิดชอบ” กล่าวคือ มีการหลีกเลี่ยงการกระทำที่ไร้ความคิดซึ่งคุกคามต่อผลประโยชน์ของกลุ่มบุคคลที่สำคัญในสังคม มีข้อจำกัดต่ออธิปไตยทางการเมือง การเทิดทูนคุณค่าของแบบแผนทางการปกครองอย่างมีระเบียบ การยอมรับว่าการเมืองเป็นวิธีการแก้ปัญหาเท่านั้น และไม่ใช่จุดจบปลายทางในตัวของมันเอง การย้ายของโครงการสวัสดิการและประการสุดท้าย คือ การยอมรับการมีส่วนร่วมในทางการเมืองรูปใดรูปหนึ่ง(อ้างอิง : ลิขิต ธีรเวคิน, 2527. ทฤษฎีพัฒนาการเมือง. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยคณะรัฐศาสตรมหาวิทาลัยธรรมศาสตร์.)

2.3.2 เงื่อนไขการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรม

การพัฒนาอุตสาหกรรมในปัจจุบัน เผชิญกับแรงกดดันทั้งการแข่งขันด้านตลาดและด้านการยอมรับของสังคม จึงมีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกัน โดยต้องให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชน พร้อมกับสร้างจิตสำนึกของผู้ประกอบการในการประกอบกิจการ จึงนำมาซึ่งแนวคิดการพัฒนาอุตสาหกรรมเชิงนิเวศน์(Eco-Industry) ซึ่งเป็นการผนวกรวมแนวคิดเชิงเศรษฐศาสตร์ (Economy) ที่มุ่งแสวงหากำไรกับแนวคิดเชิงนิเวศน์ (Ecology) ที่มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลในระบบนิเวศน์ให้ความสำคัญต่อการพึ่งพาอาศัยกันของสิ่งแวดล้อม ชุมชน และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

แนวความคิด Eco-Town หรือ Eco-Park หรือ Eco-Industry นี้ได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากกระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งหน่วยงานทั้งการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยก็ได้มีการศึกษาและพัฒนานิคมนำร่องในหลายพื้นที่ ตั้งแต่ปี 2545 และสถาบันสิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรม สภาอุตสาหกรรม ได้ร่วมกับกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ดำเนินโครงการพัฒนาชุมชนอุตสาหกรรมสู่ความเป็นเมืองนิเวศน์ ตั้งแต่ปี 2549 โดยดำเนินการที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งปัจจุบันกระทรวงอุตสาหกรรมอยู่ระหว่างการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาส่งเสริมความเป็นเมืองอุตสาหกรรมนิเวศน์(Eco-Town) อย่างเป็นรูปธรรมขึ้น กรมโรงงานอุตสาหกรรมเล็งเห็นว่าการดำเนินโครงการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมเชิงนิเวศน์เศรษฐกิจจะส่งเสริมให้โรงงานมีการใช้ทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่ามากยิ่งขึ้น ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและ

ชุมชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืน และการอยู่ร่วมกันระหว่างอุตสาหกรรม และชุมชนอย่างมีความสุข

2.4 แนวคิดการดำรงอยู่ของชุมชนแออัด (การเคหะแห่งชาติ, 2534 : 10)

การที่ชุมชนแออัดสามารถดำรงอยู่ มีสาเหตุมาจากปัจจัยต่าง ๆ คือ

1. แหล่งงานและแรงงาน (Employment) เป็นการพึ่งพากันระหว่างแรงงานกับแหล่งงานในชุมชนเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานประเภทขายแรงงาน กรรมกร ซึ่งมีมากในชุมชนแออัด และส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่มีค่าจ้างต่ำ ประกอบกับในเมืองใหญ่มีแหล่งงานที่ต้องการแรงงานลักษณะนี้มาก จึงนับเป็นการเอื้อซึ่งกันและกัน และเอื้อต่อการดำรงอยู่ของชุมชนแออัดด้วย

2. การรวมกลุ่ม (Grouping) เป็นอำนาจการต่อรองของผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัดต่อเจ้าของที่ดิน เมื่อมีการไล่ออก ในหลายแห่งเจ้าของที่ดินไม่สามารถดำเนินการได้ เพราะชาวชุมชนมีการรวมกลุ่มกันต่อต้าน ในปัจจุบันนี้นอกจากเป็นการรวมกลุ่มกันของผู้อยู่อาศัยแล้ว ยังได้รับความร่วมมือจากชุมชนแออัดภายนอก และองค์กรต่าง ๆ ทำให้มีการรวมกลุ่มมีอำนาจต่อรองมากยิ่งขึ้น

3. ขีดจำกัดในการพัฒนาตนเอง (Limitation of self-development) ทั้งนี้ เพราะมีข้อจำกัดในด้านรายได้ ความรู้ของผู้อยู่อาศัย ตลอดจนทั้งราคาที่ดินและที่อยู่อาศัยในเมืองที่มีราคาสูง ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาตัวเองและชุมชนได้โดยลำพัง ที่อยู่อาศัยที่พอมีมาตรฐานบางแห่งต้องทรุดโทรมลง และชุมชนที่ทรุดโทรมแล้ว ยังมีสภาพทรุดโทรมยิ่งขึ้น ทั้งยังไม่สามารถจะขยับขยายออกไปจากที่เดิม

4. ขีดจำกัดของการพัฒนาโดยรัฐ (Limitation of state development) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านงบประมาณและนโยบายการปรับปรุงชุมชนแออัด นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการประสานงานในแต่ละหน่วยงานของรัฐ

2.5 ทฤษฎีการย้ายถิ่น

การย้ายถิ่น (Migration) หมายถึง การเคลื่อนย้ายเดินทางของประชาชนจำนวนมาก จากถิ่นพำนักของตนไปยังบริเวณอื่น ซึ่งมีระยะห่างจากถิ่นพำนักเดิมพอสมควร โดยผู้ย้าย

ถิ่นมีความตั้งใจจะพำนักในถิ่นใหม่เป็นการชั่วคราวหรือถาวร การย้ายถิ่นอาจเป็นการย้ายถิ่นข้ามชาติ (ระหว่างประเทศต่าง ๆ) หรือภายในประเทศ (ระหว่างภาคต่าง ๆ)

คนงานย้ายถิ่นหรือแรงงานย้ายถิ่น (migrant workers) หมายถึง บุคคลซึ่งถูกจ้างให้ทำงาน กำลังถูกว่าจ้างให้ทำงาน หรือเคยถูกว่าจ้างให้ทำงานโดยได้รับค่าตอบแทนในรัฐที่ตนไม่ได้เป็นคนของชาตินั้น

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการย้ายถิ่นที่สำคัญประกอบด้วย

(1) แนวคิดด้านเศรษฐศาสตร์คลาสสิกใหม่เกี่ยวกับอรรถประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ ได้รับแนวคิดจากกลุ่มทฤษฎีทางภูมิศาสตร์โดยเชื่อว่า การย้ายถิ่นมีสาเหตุมาจากปัจจัย 2 ประการ คือ ปัจจัยผลักดัน อันได้แก่ ความยากจน การขาดแคลนที่ดิน การเพิ่มของประชากรในประเทศต้นทาง และปัจจัยดึงดูด อันได้แก่ โอกาสในการทำงานเพื่อหารายได้ ความเจริญรุ่งเรืองทันสมัยของประเทศผู้รับ

(2) แนวคิดเชิงโครงสร้างที่มองย้อนประวัติศาสตร์ มองกว่า ปัญหาการย้ายถิ่นเกิดจากโครงสร้างทางทรัพยากรและพลังงานภายในประเทศแตกต่างกัน ความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายตัวทางเศรษฐกิจและการเมือง ทำให้กาสที่จะมีทางเลือกได้อย่างอิสระจึงไม่เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตาม แนวคิดทั้งสองนี้มีข้อบกพร่องของแต่ละแนวคิด กล่าวคือ แนวคิดด้านเศรษฐศาสตร์คลาสสิกใหม่ จะเน้นปัจจัยด้านภูมิศาสตร์เพียงด้านเดียว ส่วนกลุ่มที่สอง จะเน้นตัวบุคคล และให้ความสนใจต่อระบบสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับคุณ แต่ให้ความสนใจต่อระบบสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับบุคคล ทำให้เกิดแนวคิดใหม่ที่มีรวมเอาทั้งสองแนวคิดข้างต้นมารวมเข้าด้วยกัน เป็นแนวคิดที่เรียกว่า แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น

(3) แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น เป็นการรวมกลุ่มประเทศที่มีอยู่ในกระแสของผู้ย้ายถิ่นสูง อาจประกอบด้วยประเทศตั้งแต่ 2 ประเทศขึ้นไป มีการวิเคราะห์ภาพการย้ายถิ่นทั้งกลุ่มประเทศ เช่น การวิเคราะห์การย้ายถิ่นภูมิภาคแปซิฟิกใต้ ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยจะวิเคราะห์ในทุกมิติของความสัมพันธ์ระหว่างกระแสการไหลของคน และกระแสทุนสินค้าและเทคโนโลยี มีการเชื่อมโยงทั้งทางประวัติศาสตร์ แนวิเคราะห์ระบบการย้ายถิ่น จะทำให้เข้าใจระบบการไหลเวียนของประชากร การย้ายถิ่นย่อมส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่าง ๆ ด้วย เกิดความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ย้ายเข้าและย้ายออกในประชากรทรัพยากรทางเศรษฐกิจ ค่านิยมของสังคม และการไหลเวียนของวัฒนธรรม แนวคิดระบบการย้ายถิ่น ยัง

รวมถึงปฏิสัมพันธ์ในเชิงโครงสร้างในระดับมหภาค และระดับจุลภาค ในระดับมหภาคได้แก่ ปัจจัยด้านสถาบันในระดับที่กว้างขึ้น เช่น เศรษฐศาสตร์การเมืองของตลาดโลก ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และกฎหมายโครงสร้าง การบริหารและมาตรการต่าง ๆ ที่รัฐนำมาให้ควบคุมการย้ายถิ่น โครงสร้างระดับจุลภาค ได้แก่ เครือข่ายและการปฏิบัติที่ไม่เป็นทางการ ที่ได้รับการพัฒนาโดยผู้ย้ายถิ่นและโดยชุมชนโครงสร้าง ทั้งระดับมหภาคและจุลภาค จะถูกนำมาเชื่อมโยงและตรวจสอบทุกแง่มุมของกระบวนการย้ายถิ่น

2.6 แนวคิดความสมดุลระหว่างที่พักอาศัยและแหล่งงาน

ความสมดุลระหว่างที่พักอาศัยและแหล่งงานสร้างขึ้นจากความคิดที่ว่า ถ้าพื้นที่มีการรวมตัวของการจ้างงานมากกว่าที่พักอาศัย แรงงานจะถูกดึงให้ออกไปพักอยู่ที่อื่น หรือถ้าที่พักอาศัยมีจำนวนมากกว่า การจ้างงานจะส่งผลให้แรงงานต้องหางานทำในพื้นที่อื่น ซึ่งอยู่ห่างจากที่พักอาศัย อันมีผลเกี่ยวเนื่องให้การเดินทางระหว่างที่พักอาศัยและแหล่งงานไกลมากขึ้น และมีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้นด้วย ความสมดุลระหว่างที่พักอาศัยและแหล่งงานจึงเป็นแนวความคิดที่จะนำที่พักอาศัยและแหล่งงานมาอยู่ใกล้กัน ด้วยการพัฒนาความหลากหลายของงาน และการผสมผสานที่ที่พักอาศัยที่สามารถเป็นเจ้าของได้ด้วยระดับรายได้ต่าง ๆ (Madelyn and Ned, 1992) แรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ความสนใจในแนวความคิดความสมดุลระหว่างที่พักอาศัยและแหล่งงานเพิ่มขึ้น คือปัญหาการจราจร ในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างความไม่สมดุลระหว่างที่พักอาศัย และแหล่งงานกับปัญหาการจราจร และเกี่ยวโยงไปถึงปัญหาการใช้พลังงานและปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วย (Genevieve, 1991)

ความหมายของความสมดุลระหว่างที่พักอาศัยและแหล่งงาน ความสมดุลมีความหมายในเชิงนามธรรม ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามความคิดของแต่ละบุคคล โดย Cervero (1989) คิดว่า เมืองจะมีความสมดุลต่อเมื่อที่พักอาศัยและแหล่งงานกระจายเท่ากันอย่างเหมาะสม และเมื่อทางเลือกในการมีที่พักอาศัยสัมพันธ์กับระดับค่าจ้างของแรงงานในพื้นที่ Cresswell and Thomas ๖ อ้างถึงในอภิวัฒน์, 2540) ระบุว่าความสมดุลระหว่างที่พักอาศัยและแหล่งงาน คือ ระดับประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เท่ากับระดับการจ้างงานในพื้นที่ แต่ Apiwat (1997) กล่าวว่า เป็นการยากที่จะกำหนดลงไปว่า เมืองที่มีความสมดุลระหว่างที่พักอาศัยและแหล่งงานมีลักษณะอย่างไร เพราะความสมดุลไม่ใช่สรุปเพียงปริมาณที่เท่ากันระหว่างที่พักอาศัยและแหล่งงานเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างที่พักอาศัยและแหล่งงานอีกด้วย Pang (1997) กล่าวว่า ความสมดุลระหว่างที่พักอาศัยและแหล่งงานเป็นความสัมพันธ์

ระหว่างที่พักอาศัยกับแหล่งงานภายในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ พื้นที่เมืองจะมีความสมดุลต่อเมื่อแรงงานที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สามารถหางานทำได้ด้วยเหตุผลด้านระยะทางในการเดินทาง และเมื่อมีที่พักอาศัยที่สามารถเป็นเจ้าของได้

ความสมดุลระหว่างที่พักอาศัยและแหล่งงาน คือ ที่ตั้งที่พักอาศัยอยู่ใกล้หรืออยู่ในพื้นที่ที่เป็นแหล่งงาน และสร้างโอกาสการจ้างงานให้อยู่ใกล้กับย่านพักอาศัย อย่างไรก็ตามความสมดุลระหว่างที่พักอาศัยและแหล่งงานเป็นตัวเลขที่เท่ากันอย่างคร่าว ๆ ระหว่างการจ้างงานบนหน่วยที่พักอาศัยในพื้นที่ ความไม่สมบูรณ์ของความสมดุลระหว่างที่พักอาศัยและแหล่งงาน คือ เป็นการยากเกินความพยายามที่จะทำให้จำนวนตัวเลขนั้นเท่ากัน และจำนวนงานที่มีอยู่ในพื้นที่ที่ต้องเหมาะสมกับทักษะของแรงงาน และที่ที่พักอาศัยควรมีราคาที่สามารถเป็นเจ้าของได้ มีขนาดและที่ตั้งตรงกับความต้องการของแรงงานที่ต้องการอาศัยอยู่ในพื้นที่ ดังนั้นความสำเร็จของความสมดุลระหว่างที่พักอาศัยและแหล่งงานคือ ความเท่ากันในด้านคุณภาพและปริมาณของที่พักอาศัยและแหล่งงานในพื้นที่นั้น

2.7 มาตรฐานที่อยู่อาศัยและชุมชน

2.7.1 มาตรฐานที่อยู่อาศัยของการเคหะแห่งชาติ

การเคหะแห่งชาติได้มีการกำหนดมาตรฐานที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อมขึ้นมาใช้สำหรับการกำหนดเป็นมาตรฐานขั้นต่ำ ดังตารางที่ 2.2

มาตรฐาน	ในเขตเมือง	ชานเมือง	นอกเมือง
1. ความหนาแน่นของชุมชน	สูง 10-30 ครอบครัว/ไร่	กลาง 8-20 ครอบครัว/ ไร่	ต่ำ 3-10 ครอบครัว/ ไร่
2. อัตราส่วนการใช้ที่ดิน แบ่งเป็น 3 ส่วน			
2.1 ที่ดินสำหรับถนน, ที่โล่ง, ทางเท้า, สนามเด็กเล่น	17-22%	17-22%	17-22%
2.2 ที่ดินสำหรับองค์ประกอบอื่น ๆ	8-18%	8-18%	8-18%
2.3 ที่ดินสำหรับที่อยู่อาศัย	60-70%	60-70%	60-70%

2.3.1 อาคารชุดผู้มีรายได้สูง	15%		
2.3.2 อาคารชุดผู้มีรายได้ปานกลาง	50%		
2.3.3 อาคารชุดผู้มีรายได้ต่ำ	35%		
2.3.4 บ้านแฝดผู้มีรายได้สูง		15%	
2.3.5 บ้านแฝดผู้มีรายได้ปานกลาง		50%	50%
2.3.6 บ้านแฝดผู้มีรายได้ต่ำ		35%	35%
2.3.7 บ้านเดี่ยวผู้มีรายได้สูง			15%

ตารางที่ 2.1 ความหนาแน่นของชุมชน จำแนกตามทำเลที่ตั้งโครงการเคหะชุมชน และ สัดส่วนพื้นที่ จำแนกตามลักษณะการใช้ที่ดินในที่ดินทั้งแปลง

องค์ประกอบของชุมชน แบ่งตามขนาดของชุมชนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

มาตรฐาน	หมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	เมือง
1. จำนวนหน่วย	400 หลังคา เรือน (300-500)	1,600 หลังคา เรือน (1,200-2,000)	4,800 หลังคา เรือน (3,600-6,000)	14,440 หลังคา เรือน (10,800-18,000)
2. จำนวนประชากร	2,000 คน	8,000 คน	24,000 คน	72,000 คน
3. สาธารณูปการ				
3.1 ยานพาณิชยกรรม	●	●	●	●
3.2 สถานีบริบาลทารก/ อนุบาล	●	●	●	●
3.3 สำนักงานบริหาร ชุมชน	●	●	●	●
3.4 ศูนย์ชุมชน	●	●	●	●
3.5 สถานบริการอนามัย	●	●	●	●
3.6 บริการสื่อสาร	●	●	●	●
3.7 สวนสาธารณะ		●	●	●
3.8 สนามกีฬา		●	●	●

สถานที่พักผ่อน หย่อนใจ				
3.9 สถานศึกษา		●	●	●
3.10 ศูนย์ประกอบอาชีพ			●	●
3.11 บริการขนส่ง มวลชน			●	●

ตารางที่ 2.2 องค์ประกอบของชุมชน

การสาธารณสุขโรคและมาตรฐาน สิ่งสาธารณสุขโรคที่จำเป็นในชุมชน ได้แก่ ถนน, ทางเท้า ทางจักรยาน การกำจัดน้ำเสีย ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ การระบายน้ำฝน ฯลฯ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. **ถนน** เพื่อให้มีการจราจรที่ปลอดภัย และเพียงพอต่อการสัญจรของยานยนต์และคนเดินเท้า ต้องมีที่ระบายน้ำฝน มีเนื้อที่กว้างพอสำหรับปลูกต้นไม้ให้ร่มเงา ติดตั้งเสาไฟและอาจจอดรถบนที่จำเป็นบางแห่งได้

มาตรฐานถนน	หมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	เมือง
1. ทางจราจร	10.00 เมตร	12.00 เมตร	15.00 เมตร	18.20 เมตร
2. ทางเท้า (ข้างละ)	2.50 เมตร	2.50 เมตร	3.00 เมตร	3.00 เมตร
3. เกาะกลาง	-	-	-	1.80 เมตร
4. ความเร็วรถ	45 กิโลเมตร/ชั่วโมง	45 กิโลเมตร/ชั่วโมง	55 กิโลเมตร/ชั่วโมง	55 กิโลเมตร/ชั่วโมง
5. ความลาด	5%	5%	5%	5%
6. ความยาว	←	800-1,600 เมตร	→	1,600 เมตรขึ้นไป
7. ความกว้าง	15.00 เมตร	17.00 เมตร	20.00 เมตร	26.00 เมตร
1. ทางจราจร	8.00 เมตร	10.00 เมตร	11.00 เมตร	13.00 เมตร
2. ทางเท้า (ข้างละ)	2.00 เมตร	2.00 เมตร	2.50 เมตร	2.50 เมตร
4. ความเร็วรถ	40 กิโลเมตร/ชั่วโมง	40 กิโลเมตร/ชั่วโมง	40 กิโลเมตร/ชั่วโมง	40 กิโลเมตร/ชั่วโมง

5. ความลาด	5%	5%	5%	5%
6. ความยาว	←	200-800 เมตร		→
7. ความกว้าง	12.00 เมตร	14.00 เมตร	16.00 เมตร	18.00 เมตร
1. ทางจราจร	6.00 เมตร	6.00 เมตร	6.00 เมตร	6.00 เมตร
2. ทางเท้า (ข้างละ)	1.50 เมตร	1.50 เมตร	1.50 เมตร	1.50 เมตร
4. ความเร็วรถ	40 กิโลเมตร/ชั่วโมง	40 กิโลเมตร/ชั่วโมง	40 กิโลเมตร/ชั่วโมง	40 กิโลเมตร/ชั่วโมง
5. ความลาด	6%	6%	6%	6%
6. ความยาว	←	100-200 เมตร		→
7. ความกว้าง	9.00 เมตร	9.00 เมตร	9.00 เมตร	9.00 เมตร

ตารางที่ 2.3 ถนนแบ่งตามความสำคัญและประโยชน์ใช้สอยสำหรับชุมชนต่างๆ

หมายเหตุ ให้มีความกว้างเท่ากับถนนสายย่อย แต่ความยาวของถนนต้องไม่เกิน 120 เมตร แต่ต้องมีที่กั้นรถมืออย่างน้อย 7.00 เมตร หรือที่จอดรถในลักษณะอื่น ๆ ที่เหมาะสม

2. เครื่องอุปกรณ์ติดตั้งบนถนน

ก. เครื่องหมายจราจร เพื่อกำหนดแนวทางและวิธีการจัดการจราจร ขนาดของเครื่องหมายจราจรถือตามมาตรฐานของตำรวจจราจรและกรมทางหลวง

ข. ไฟถนน บริเวณที่ควรให้แสงสว่าง ได้แก่ ถนนทั่วไป สี่แยก สะพาน และสะพานลอย โดยการติดตั้งเสาไฟจะต้องสว่างในเวลากลางคืน และดูไม่เกะกะในเวลากลางวัน และความเข้มของการส่องสว่างในย่านที่พักอาศัยต้องต่ำกว่าไฟถนนทั่วไปและย่านการค้า

ค. ห่วงจ่ายดับเพลิง ต้องติดตั้งให้เพียงพอในบริเวณที่มีความจำเป็น เช่น พื้นที่พักอาศัย พื้นที่พาณิชยกรรม เป็นต้น ต้องจัดให้มีทุกขนาดชุมชน

ง. สัญญาณแจ้งอัคคีภัย ต้องจัดให้มีในบริเวณที่เห็นได้ชัดและสะดวก

จ. ตู้ไปรษณีย์ ต้องจัดให้มีการติดตั้งตู้ไปรษณีย์ทุกขนาดชุมชน

ฉ. ป้ายชื่อถนนและซอย ต้องจัดให้มีทุกหัวถนน ทุกทางแยก และทุกทางเข้า ให้ติดตั้งขนานกับถนนหรือซอยนั้น ๆ โดยความสูงของป้ายต้องไม่เกิน 250 เซนติเมตร และต้องไม่ต่ำกว่า 2.00 เมตร ตลอดจนเลขที่บ้านติดตั้งในที่ซึ่งมองเห็นได้ชัดเจน

3. ที่จอดรถ ต้องจัดให้มีเพียงพอกับผู้อยู่อาศัยและผู้มาเยี่ยมเยียน โดยไม่รบกวนการจราจรทั่วไปของชุมชน โดยอาคารชุดของผู้มีรายได้น้อย ต้องมีที่จอดรถ 1 คันต่อที่อยู่อาศัย 10 หน่วย ที่จอดรถ 1 คัน ต้องมีขนาดไม่น้อยกว่า 2.60 x 4.90 เมตร

มาตรฐานสำหรับหน่วยที่อยู่อาศัย เป็นการกำหนดรายการมาตรฐานในเรื่องขนาดเนื้อที่ขององค์ประกอบหน่วยที่อยู่อาศัยที่จำเป็นเพื่อความเหมาะสมในการอยู่อาศัย ในที่อยู่อาศัยแต่ละหน่วยประกอบด้วย ห้องนอน, พื้นที่รวมสำหรับพักผ่อน, รับประทานอาหาร, พื้นที่ครัวและห้องน้ำ-ส้วม พื้นที่รวมสำหรับผู้อยู่อาศัยของครอบครัวไม่ต่ำกว่า 5 คน มีพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 34.00 ตารางเมตร ถ้ามากกว่า 5 คนขึ้นไป จะต้องเพิ่มจำนวนห้องนอนให้เพียงพอและพื้นที่รับแขก พักผ่อน ครัว และรับประทานอาหารขึ้นอีกร้อยละ 10 ต่อคน

การวางผังที่อยู่อาศัย

1. มาตรฐานเนื้อที่และความกว้างต่ำสุด หน่วยที่อยู่อาศัยแต่ละหน่วยต้องมีส่วนประกอบในการอยู่อาศัยอย่างน้อย 2 ส่วน เพื่อใช้สำหรับกิจกรรมในชีวิตประจำวันซึ่งประกอบด้วย

ก. ส่วนมิตชิด เพื่อใช้สำหรับนอนและทำความสะอาดร่างกาย

ลำดับ	พื้นที่ใช้สอย	เนื้อที่ห้องเล็กที่สุด (ตารางเมตร)	ความกว้างต่ำสุด (เมตร)
1	ห้องนอนแรก	8.64	2.40
2	ห้องนอนต่อไป (ชนิด 2 เตียง)	7.20	2.40
3	ห้องนอนต่อไป (ชนิด 1 เตียง)	5.76	2.40
4	ห้องน้ำส้วม (ที่อาบน้ำ-อ่างล้างหน้า-ส้วม)	2.88	1.80
5	ห้องน้ำส้วม (ที่อาบน้ำ - ส้วม - ชักผ้า)	2.16	1.20
6	ห้องส้วมแยกเดี่ยว	1.44	1.20
7	ห้องอาบน้ำแยกเดี่ยว	1.08	1.20

ตารางที่ 2.4 มาตรฐานเนื้อที่ห้องเล็กที่สุด และความกว้างที่สุดของห้องส่วนมิตชิด

ข. ส่วนอเนกประสงค์ เพื่อใช้สำหรับห้องรับแขก พักผ่อนและประกอบอาหาร

ลำดับ	พื้นที่ใช้สอย	เนื้อที่ห้องเล็กที่สุด (ตารางเมตร)	ความกว้างต่ำสุด (เมตร)
1	พื้นที่รวมสำหรับแขก-พักผ่อน รับประทานอาหาร และเตรียมอาหาร	22.30	2.40
2	พื้นที่รวมสำหรับรับแขก-พักผ่อน รับประทานอาหาร	18.00	2.40
3	พื้นที่รวมสำหรับรับประทานอาหาร-ครัว	12.96	2.40
4	ห้องรับแขก-พักผ่อน	14.40	2.40
5	ห้องรับประทานอาหาร	8.32	2.40
6	ห้องเตรียมอาหาร	4.32	1.80
7	ห้องครัวแยกเดี่ยว	5.67	2.10

ตารางที่ 2.5 มาตรฐานเนื้อที่ห้องเล็กที่สุด และความกว้างต่ำสุดของห้องส่วนอเนกประสงค์

2. ความสูงของเพดาน ความสูงจากพื้นถึงเพดานของพื้นที่ใช้อาศัย ต้องไม่ต่ำกว่า 240 เซนติเมตร ในที่เพดานมีความเอียงลาดให้วัดส่วนที่ต่ำสุดของเพดานต้องไม่น้อยกว่า 240 เซนติเมตร ในกรณีที่ตั้งพัดลมดูดอากาศในห้องน้ำและครัว ความสูง 200 เซนติเมตรได้

3. ที่เก็บของทั่วไป ที่เก็บของทุกประเภทของที่อยู่อาศัยควรมีความจุไม่ต่ำกว่า 7.20 ลูกบาศก์เมตร โดยให้มีความลึกไม่เกิน 1.20 เมตร

ก. ตู้เสื้อผ้า (ในห้องนอน) ในห้องนอนแต่ละตู้ควรมีตู้เสื้อผ้า ซึ่งมีลึกอย่างน้อย 60 เซนติเมตร กว้างอย่างน้อย 90 เซนติเมตร สูงไม่น้อยกว่า 180 เซนติเมตร ควรมีชั้นและราวเสื้อ

ข. ส่วนที่ใช้ประกอบอาหาร มีส่วนที่ควรจัดเตรียมการปรุงอาหาร ดังนี้ คือ

(1) ที่สำหรับเตาแก๊ส เตาถ่านหรือที่ใช้เชื้อเพลิงชนิดอื่น ๆ

(2) ชั้นวางของต่าง ๆ กว้างน้อยที่สุด 30 เซนติเมตร

(3) ส่วนที่ประกอบอาหาร อาจเป็นลักษณะเคาน์เตอร์ ประกอบด้วย
อ่างล้างจานอย่างน้อย 1 อ่าง โดยความกว้างน้อยที่สุด 50 เซนติเมตร

ค. ตู้กับข้าว ควรมีตู้ใส่อาหารกันแมลงและระบายกลิ่นได้ 1 ตู้ โดยมีความ
จุน้อยสุด 0.30 ลูกบาศก์เมตร ผิวของผู้ควรทำความสะอาดง่าย บานตู้โปร่งด้วยมุ้งลวด

4. ปริมาตร ปริมาตรของที่อยู่ต่อคนจะต้องไม่น้อยกว่า 10 ลูกบาศก์เมตร โดยนับ
รวมห้องที่อยู่อาศัยทั้งหมดของบ้าน

5. แสงธรรมชาติ ช่องเปิดหรือช่องกระจกให้แสงผ่านได้ ขนาดเล็กที่สุดจะต้องมีพื้นที่
รวมกันไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของพื้นที่ห้องนั้น

6. ห้องรโหฐาน จัดให้มีความรโหฐานในอาหาร ต้องมีการจัดการให้มีความร
เหมาะสมกับสภาพเป็นอยู่ และความต้องการประโยชน์ใช้สอย ในการกำหนดช่องแสงหรือช่อง
เปิดต้องพิจารณาจากสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการจัดเนื้อที่ภายในรูปอาคารกับสิ่งแวดล้อม
ภายนอก

7. การจัดห้อง ต้องจัดให้มีทางเข้าออกที่สะดวกและเหมาะสมสำหรับผู้อยู่อาศัย
จะต้องไม่จัดห้องให้มีทางเข้าออกเพียงทางเดียว จากห้องหนึ่งไปยังอีกห้องหนึ่ง หรือพื้นที่หนึ่งไป
ยังอีกพื้นที่หนึ่ง โดยผ่านเข้าไปในห้องนอน ห้องน้ำ หรือห้องส้วม

8. การระบายอากาศ

ก. ช่องเปิดที่มีขนาดเล็กที่สุดของพื้นที่อยู่อาศัย จะต้องมีพื้นที่รวมกันไป
น้อยกกว่าร้อยละ 20 ของพื้นที่ห้อง โดยมีช่องเปิดในทิศทางตรงกันข้ามและลมผ่านได้ตลอด

ข. การระบายอากาศของพื้นที่ที่ไม่ใช่อยู่อาศัย

(1) ใต้ถุน สำหรับอาคารที่มีพื้นที่ชั้นล่างลอยพื้นจากระดับดิน โดย
บางส่วนหรือทั้งหมดของโครงสร้างนั้นเป็นไม้ จะต้องมช่องระบายอากาศอย่างน้อย 2 ด้าน โดย
ช่องระบายอากาศต้องมีพื้นที่อย่างน้อยร้อยละ 10 ของเนื้อที่ใต้ถุนทั้งหมด

(2) ห้องหลังคาและเนื้อที่เหนือเพดาน ต้องจัดให้มีทางลมผ่านตลอดจน
มีขนาดเท่ากับร้อยละ 5 ของพื้นที่เพดาน

9. ประตู เพื่อจัดให้มีช่องที่มีขนาดเพียงพอสำหรับการใช้สอย เช่น การขนย้าย
เครื่องเรือนและอุปกรณ์ หรือทางเข้าสำหรับการตรวจตรา และการบำรุงรักษา

ก. ประตูภายนอก

ลำดับ	ชนิดของประตู	ความกว้าง		ความสูง
		บานเดี่ยว	บานคู่บานละ	
1	ประตูทางเข้า	90 ซม.	75 ซม.	200 ซม.
2	ประตูบริการ	80 ซม.	75 ซม.	200 ซม.

ตารางที่ 2.6 มาตรฐานความกว้างและความสูงของประตูภายนอก

ข. ประตูภายใน

ลำดับ	ชนิดของประตู	ความกว้าง	ความสูง
1	ประตูเข้าห้องนอน	80 ซม.	200 ซม.
2	ประตูเข้าห้องครัว	80 ซม.	200 ซม.
3	ประตูเข้าห้องน้ำ	60 ซม.	200 ซม.
4	ประตูเสื้อผ้า เก็บของ	70 ซม.	195 ซม.

ตารางที่ 2.7 มาตรฐานความกว้างและความสูงของประตูภายใน

ข. ทางติดต่อภายในอาคาร

1. บันได การวางผังบันไดมีรายละเอียดดังนี้

ก. ความสูงของลูกตั้ง ทุกชั้นของบันไดเดียวกันต้องมีขนาดเท่ากัน และจะต้องมีความสูงไม่เกิน 20 เซนติเมตร และลูกนอนมีความกว้างไม่น้อยกว่า 20 เซนติเมตร

ข. ความสูงของช่วงบันได แต่ละช่วงจะต้องไม่สูงกว่า 3.00 เมตร (วัดทางตั้ง)

ค. ความกว้างของชานพักบันได จะต้องไม่น้อยกว่าความกว้างของบันได

ง. ราวบันได บันไดต้องมีราวอย่างน้อย 1 ด้าน ถ้าบันไดมีลูกตั้งเกิน 3 ลูกขึ้นไป

จ. ความกว้างของบันได

(1) ความกว้างบันไดภายในที่อยู่อาศัย ต้องไม่น้อยกว่า 75 เซนติเมตร

(2) อาคารที่มีผู้อยู่อาศัยต่ำกว่า 50 คน บันไดต้องกว้างอย่างน้อย 90 เซนติเมตร และความกว้างของบันไดจะต้องเพิ่มขึ้น 20 เซนติเมตรต่อผู้อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นทุก 25 คน

(3) ความกว้างของบันไดไม่ควรเกิน 210 เซนติเมตร

ช. ระบบสาธารณูปโภคภายในอาคารที่อยู่อาศัย

1. ไฟฟ้า ขนาดสายไฟฟ้าและความสว่าง โดยแสงสว่างในห้องน้ำจะต้องมีความสว่างไม่น้อยกว่า 5 ฟุตแคนเดิล ขนาดสายไฟจะต้องไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้

ลำดับ	รายการสายไฟฟ้า	ขนาดสายไฟฟ้า
1	สายประธานต่อกับสายภายนอก	เบอร์ 6
2	สายไฟสำหรับแสงสว่าง	เบอร์ 14
3	สายไฟสำหรับเครื่องไฟฟ้าในครัว เตารีด	เบอร์ 12
4	สายไฟสำหรับใช้งานหนักทั่วไป	เบอร์ 12
5	สายไฟสำหรับมอเตอร์ขนาดเล็ก	เบอร์ 12
6	สายไฟสำหรับเตาहुงต้มไฟฟ้า	เบอร์ 8

ตารางที่ 2.8 มาตรฐานขนาดสายไฟฟ้าต่างๆ จำแนกตามลักษณะการใช้

2. ประปา

ก. การติดตั้งท่อประปา ที่อยู่อาศัยแต่ละหน่วยต้องมีก๊อกน้อยอย่างน้อย ดังนี้

(1) น้ำใช้ทั่วไป ก๊อกน้ำ 1 ก๊อก จ่ายน้ำใช้ลงถังเก็บน้ำและอย่างน้อย 1 ก๊อก สำหรับห้องน้ำ – ส้วม

(2) ขนาดของท่อน้ำทิ้งอย่างน้อยที่สุด จะต้องมีขนาดดังนี้ จากที่อาบน้ำ อ่างล้างหน้า ขนาด 3.75 เซนติเมตร จากที่อาบน้ำฝักบัว อ่างล้างจาน อ่างซักผ้า ท่อระบายน้ำ จากพื้น 5 เซนติเมตรและท่อส้วม 10 เซนติเมตร

ข. ระบบระบายน้ำทิ้งและการติดตั้งท่อระบายน้ำทิ้ง จะต้องวางแนวตรงการต่อท่อระบายน้ำใสโครก หรือการหักเลี้ยวจะต้องอยู่ในทิศทางไม่มากกว่า 45 องศา

มาตรฐานการเข้าถึงสาธารณูปการ

การบริหารสาธารณะ เพื่อรองรับความต้องการของประชาชนในชุมชน พิจารณาจาก มาตรฐานด้านเวลา และระยะทาง ที่สามารถเข้าถึงสาธารณูปการ เพื่อให้เป็นแนวทางในการวางแผนและออกแบบที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ด้วยเกณฑ์กำหนดต่าง ๆ ดังแสดงในภาพที่ 2.1 และตารางที่ 2.9 ดังนี้

สาธารณูปการ	เวลา (นาที)	การ เดินทาง	ระยะทาง มากที่สุด		มาตรฐาน
			เมตร	กิโลเมตร	
1. การพักผ่อนหย่อนใจ	-	-	-	-	-
1.1 สำหรับเด็กอายุ 2-6 ขวบ (infant Recreation)	-	-	-	-	-
• ที่อยู่อาศัย – สนามเด็กเบ่น	-	ทั่วไป	ใกล้ ที่สุด	-	HIIS
• หน้าสถานเลี้ยงเด็ก – สนามเด็กเล่น	-	เดิน	90-120	-	APHA
1.2 สำหรับเด็กอายุ 5-13 ขวบ (Children's Recreation)	-	-	-	-	-
• ที่อยู่อาศัย – สนามเด็กเล่น	-	ทั่วไป	400	-	HIIS
• สนามเด็กเล่น	-	เดิน	400- 800	-	APHA
1.3 สำหรับผู้ใหญ่ (Adult Recreation)	-	-	-	-	-
• สนามกีฬา	-	เดิน		16.2.4	APHA
• สวนสาธารณะ	-	เดิน	400- 800	-	APHA
2. อาคารอื่น ๆ นอกเหนือจากที่อยู่อาศัย	-	-	-	-	-
• การเดินทางไปยังศูนย์ชุมชน	-	เดิน	800	-	APHA
• ระยะทางไปยังที่ตั้งสาธารณูปการของชุมชน	-	ทั่วไป	800	-	USA
• ระยะทางไปโรงเรียน	-	ทั่วไป	800	-	APHA
• สถานเลี้ยงเด็กอ่อน	-	เดิน	400	-	APHA
• โรงเรียนอนุบาล	-	เดิน	400- 800	-	APHA
• โรงเรียนประถม	-	เดิน	400- 800	-	APHA
• โรงเรียนทั่วไป	-	ทั่วไป	800	-	APHA

สาธารณูปการ	เวลา (นาที)	การ เดินทาง	ระยะทาง มากที่สุด		มาตรฐาน
			เมตร	กิโลเมตร	
• โรงเรียนประถม	-	เดิน	800	-	CBH
• โรงเรียนมัธยมต้น	-	เดิน	-	1.2-1.6	APHA
• รถโดยสารหรือรถโรงเรียนไปยังโรงเรียน มัธยม	15-25	-	-	-	APHA
• โรงเรียนประถม	-	เดิน	-	1.6	CBH
• โรงเรียนมัธยมปลาย	-	เดิน	-	1.6-2.4	APHA
• รถโดยสารไปยังโรงเรียนมัธยมปลาย	20-30	-	-	-	APHA
• โรงเรียนมัธยม	-	ทั่วไป	4,000	-	CbH
• ศูนย์การค้า	-	เดิน	400- 800	-	APHA
• ศูนย์การค้าระดับท้องถิ่น	-	เดิน	2	1.2	CBH
• ซูเปอร์สโตร์	-	ทั่วไป	2	6.4	APHA
• ศูนย์กลางเมืองระดับเขต (ร้านค้า, แหล่ง พักผ่อน, แหล่งวัฒนธรรม)	20-30	-	2	-	APHA
• ศูนย์กลางเมือง	30-45	-	2	-	APHA
• สถานรักษาพยาบาล	-	ทั่วไป	200	-	APHA
• การขนส่งสาธารณะ-สถาน รักษาพยาบาล	20	-	-	-	APHA

ตารางที่ 2.9 มาตรฐานการเข้าถึงสาธารณูปโภค

ที่มา : Housing and Residential development, 1995 ช 207

HIIS : "Home in Its Setting," MOHLG (British)

APHA : American Public Health Association

2.7.2 มาตรฐานที่อยู่อาศัยตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 55 (พ.ศ. 2543)

1. ลักษณะของอาคาร

- ห้องแถว หรือตึกแถว ต้องมีความลึกของอาคารโดยวัดระยะตั้งฉากกับแนวผนังด้านหน้าชั้นล่าง ไม่น้อยกว่า 4 เมตร และไม่เกิน 24 เมตร มีพื้นที่ชั้นล่างแต่ละคูหาไม่น้อยกว่า 30 ตารางเมตร และต้องมีประตูให้คนเข้ามาได้ทั้งด้านหน้าและด้านหลัง

ในกรณีที่มีความลึกเกิน 16 เมตร ต้องจัดให้มีที่ว่างอันปราศจากสิ่งปกคลุมที่ระหว่าง 12 เมตร ถึง 16 เมตร โดยมีเนื้อที่ไม่น้อยกว่า 10 ใน 100 ของพื้นที่ชั้นล่างของอาคารนั้น

- บ้านแถวแต่ละคูหา ต้องมีความกว้างโดยวัดจากศูนย์กลางเสา ไม่น้อยกว่า 4 เมตร และมีความไม่น้อยกว่า 24 เมตร

ในกรณีที่มีความลึกของอาคารเกิน 16 เมตร ต้องจัดให้มีที่ว่างอันปราศจากสิ่งปกคลุมระยะระหว่าง 12 เมตร ถึง 16 เมตร โดยให้มีเนื้อที่ไม่น้อยกว่า 20 ใน 100 ของพื้นที่ชั้นล่างของอาคารนั้น

- อาคารประเภทตึกแถว หรือบ้านแถวต้องทำด้วยวัสดุทนไฟ แต่ถ้าก่ออิฐฉนวนตา หรือผนังคอนกรีตไม่เสริมเหล็ก ผนังต่อหน้าไม่น้อยกว่า 8 เซนติเมตร

2. พื้นที่ภายในอาคาร

- อาคารอยู่อาศัยรวมต้องมีพื้นที่ภายในแต่ละหน่วยที่ใช้เพื่อการอยู่อาศัยไม่น้อยกว่า 20 ตารางเมตร

- ห้องนอนในอาคารให้มีความกว้างด้านแคบสุดไม่น้อยกว่า 2.5 เมตร และมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 8 ตารางเมตร

- ช่องทางเดินภายในอาคารอยู่อาศัยต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 1 เมตร

- ช่องประตู และหน้าต่างของห้องพักอาศัย คิดพื้นที่รวมกันแล้วต้องมากกว่าร้อยละ 10 ของพื้นที่ห้องนั้น โดยไม่รวมประตูหรือหน้าต่างอันติดต่อกับห้องอื่น

- ขนาดของห้องส้วม และห้องส้วม + ห้องน้ำ ถ้าเป็นห้องส้วมอย่างเดียว พื้นที่ต้องมากกว่า 0.9 ตารางเมตร แต่ถ้ามีที่อาบน้ำรวมอยู่ด้วย พื้นที่ต้องมากกว่า 1.5 ตารางเมตร และมีช่องระบายอากาศมากกว่า 10% ของพื้นที่ห้องนั้น

3. ที่ว่างภายนอกอาคาร

- อาคารอยู่อาศัยรวม ต้องมีที่ว่างไม่น้อยกว่า 30 ใน 100 ส่วนของพื้นที่อันใดอันหนึ่งที่มากที่สุดของอาคาร

- ห้องแถว หรือตึกแถวที่ด้านหน้าไม่คิดริมถนนสาธารณะ ต้องมีพื้นที่ด้านหน้ากว้างไม่น้อยกว่า 6 เมตร และด้านหลังไม่น้อยกว่า 3 เมตร

2.7.3 มาตรฐานที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยในเมือง (พ.ศ. 2549)

การเคหะแห่งชาติได้มอบหมายให้คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดำเนินการวิจัยเรื่อง มาตรฐานที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยในเมือง เพื่อจัดทำเกณฑ์พื้นฐานของชุมชนและที่อยู่อาศัยสำหรับนำไปใช้ในการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย ผลการวิจัยในส่วนของเกณฑ์ขั้นต่ำที่อยู่อาศัยและชุมชนสำหรับผู้มีรายได้น้อยในเมือง ในเรื่องของขนาดของหน่วยพักอาศัย สรุปได้ดังนี้

- ที่อยู่อาศัยชั่วคราว (เป็นการเช่าระยะสั้น อยู่น้อยกว่า 5 ปี แบ่งเป็น

ที่อยู่แนวราบ	พื้นที่	15	ตารางเมตร
	จำนวน	2	คน
ที่อยู่แนวสูง	พื้นที่ต่อคน	7.5	ตารางเมตร
	พื้นที่	20	ตารางเมตร
	จำนวน	2	คน
	พื้นที่ต่อคน	10	ตารางเมตร
- ที่อยู่อาศัยถาวร (เป็นการเช่าระยะยาว อยู่มากกว่า 5 ปี) แบ่งเป็น

ที่อยู่แนวราบ	พื้นที่	21	ตารางเมตร
	จำนวน	3-4	คน
ที่อยู่แนวสูง	พื้นที่ต่อคน	5.25	ตารางเมตร
	พื้นที่	28	ตารางเมตร
	จำนวน	3-4	คน
	พื้นที่ต่อคน	7	ตารางเมตร

2.8 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว

ในการศึกษาวิจัยเรื่องสภาพการอยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร กรณีศึกษา ชุมชนวัดตึก อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ผู้วิจัยได้ค้นคว้ารวบรวมความรู้เกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว เพื่อให้เข้าใจถึงความเป็นประวัติความเป็นมาของแรงงานต่างด้าว สำหรับนำไปประมวลเป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำวิจัยต่อไป

2.8.1 ความหมาย

แรงงานต่างด้าว หมายถึง บุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทย เข้ามาทำงานโดยใช้กำลังกาย หรือความรู้ ด้วยประสงค์ค่าจ้าง หรือประโยชน์อื่นใดหรือไม่ก็ตาม (http://rojanasak.com/index3_4.5html)

2.8.2 ประวัติ

(กรมการจัดหางาน, 2545 : 1-2) ได้สรุปประวัติของการเข้ามาของแรงงานต่างด้าวไว้ดังนี้

แรงงานทาสเชลย เป็นแรงงานที่เป็นราษฎรของประเทศผู้แพ้สงครามที่ถูกกวาดต้อนเพื่อเข้ามาเป็นกำลังแรงงานในยามสงบและยามมีศึก ซึ่งสมัยโบราณพลเรือไทยยังมีเป็นจำนวนมาก แรงงานทาสเชลย ได้แก่ เขมร มอญ ลาว และญวน

สมัยรัชกาลที่ 1 พ.ศ. 2326 ได้โปรดให้เกณฑ์ไพร่พลชาวเขมร จำนวน 10,000 คน เข้ามาขุดคูพระนครด้านทิศตะวันออก โดยขุดแยกจากแม่น้ำเจ้าพระยา ที่ตำบลบางลำพู จนออกแม่น้ำเจ้าพระยาที่ข้างวัดสามปลื้มด้านใต้ และให้ขุดคลองมหานาค

สมัยรัชกาลที่ 2 ชาวจีนเข้ามาอาสารับจ้างทำงานโยธาต่าง ๆ และรับจ้างแบกหาม โดยคนจีนเหล่านี้เข้ามาเป็นจำนวนมาก เนื่องจากหลบหนีภัยธรรมชาติ และความอึดอัดขาดแคลนจากประเทศของตน ชาวจีนส่วนใหญ่รับจ้างเป็นกุลี รับจ้างทำเหมืองทางภาคใต้ ทำไร่อ้อยในภาคตะวันออก

สมัยรัชกาลที่ 3 ชาวจีนทำงานเป็นกุลีแบกหาม ขนส่งสินค้า และทำงานในเรือเดินทะเล บางคนเริ่มทำการค้าขายทั้งภายในและภายนอกประเทศ รวมทั้งค้าขายผูกขาดน้ำตาล ชาวจีนส่วนใหญ่รับจ้างทำงานขุดคลอง สร้างและซ่อมแซมวัด รัฐบาลได้ว่าจ้างคนจีนขุดคลองท่าแสนแสน ถึงบางขุนเทียนออกแม่น้ำบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา และคลองบางขุนเทียน

สมัยรัชกาลที่ 4 เศรษฐกิจรุ่งเรืองขึ้น จึงมีการค้าขายจากต่างประเทศหลายชาติ มีคนจีนรับจ้างแบกหามกระสอบข้าว และเป็นกรรมกรในโรงเลื่อยไม้ และโรงหีบอ้อย ฝรั่งเศสตะวันตกเข้ามาเป็นกำลังทางสมอรับราชการ งานที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน มีแรงงานอินเดียเข้ามารับจ้างทำงานและประกอบการค้าขาย

สมัยรัชกาลที่ 6

พ.ศ. 2454 โปรดให้ตรากฎข้อบังคับเกี่ยวกับการควบคุมแรงงานและสภาพการทำงาน

พ.ศ. 2459 โปรดให้ตรากฎหมายกำหนดให้กรรมกรลากรถต้องจดทะเบียนใบอนุญาต ทำงานอัตราฉบับละ 3 สตางค์ โดยมีระเบียบปฏิบัติว่า ผู้ประกอบอาชีพนี้จะต้องมี

ร่างกายแข็งแรง มีอายุระหว่าง 18-40 ปี และพูดภาษาไทยได้ นับว่าเป็นก้าวแรกของการมีกฎหมายกำหนดมาตรฐานการใช้แรงงานและควบคุมอาชีพคนต่างด้าว

พ.ศ. 2483 ประกาศใช้กฎหมาย พระราชกฤษฎีกาเกี่ยวกับการสงวนอาชีพสำหรับคนไทย

พ.ศ. 2484 พ.ร.บ.ช่วยอาชีพและวิชาชีพ พ.ศ. 2484 โดยมีการกำหนดงานต้องห้ามสำหรับคนต่างด้าว

พ.ศ. 2490 รัฐบาลเริ่มใช้นโยบายชาตินิยม ได้ออกกฎหมายบังคับให้โรงสี และกิจการก่อสร้างที่รับงานของรัฐต้องมีกรรมกรไทยอย่างน้อยครึ่งหนึ่งของกรรมกรทั้งหมด และได้ออกกฎหมายสงวนอาชีพสำหรับคนไทย และมีการใช้มาตรการรุนแรงกับหัวหน้ากรรมกรชาวจีนที่ก่อการนัดหยุดงานด้วยการเนรเทศกลับ ออกกฎหมายควบคุมโควต้าคนจีนเข้าประเทศ และขึ้นค่าธรรมเนียมภาษีคนต่างด้าว

พ.ศ. 2499 รัฐบาลได้พิจารณาออกพระราชบัญญัติสงเคราะห์อาชีพแก่คนไทย โดยมีบทบัญญัติให้เจ้าของกิจการในกิจการประเภทที่มีคนงานตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป จะต้องจ้างบุคคลสัญชาติไทยทำงานไม่น้อยกว่าร้อยละ 50

พ.ศ. 2502 รัฐบาลสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เห็นว่ากฎหมายที่ยังใช้บังคับเกี่ยวกับคนต่างด้าวไม่เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจของประเทศ จึงได้มอบหมายให้กองแรงงานซึ่งสังกัดกรมประชาสงเคราะห์พิจารณาปรับปรุง โดยได้มีการพิจารณาร่างกฎหมายใหม่ แต่ปรากฏว่ามีอุปสรรคขัดข้อง จึงทำให้การพิจารณาร่างกฎหมายนั้นล่าช้า จนกระทั่งปี 2515 จึงได้มีการประกาศใช้กฎหมายควบคุมการทำงานของคนต่างด้าว ในรูปของประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 322 พ.ศ. 2515 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 และให้ยกเลิก พ.ร.บ. ช่วยอาชีพและวิชาชีพ พ.ศ. 2484 ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 322 พ.ศ. 2515 เป็นเรื่องการส่งเสริมและคุ้มครองการประกอบอาชีพของคนไทย กำหนดประเภทและสิทธิหน้าที่ของคนต่างด้าวที่จะมาประกอบอาชีพหรือทำงานในประเทศไทย และสิทธิหน้าที่ของนายจ้างคนต่างด้าวทำงาน รัฐบาลมีเจตนารมณ์ในการกำหนดขอบเขตการทำงานของคนต่างด้าว เพื่อคุ้มครองให้คนไทยมีงานทำ โดยเน้น

1) การสงวนอาชีพที่คนไทยทำได้ไว้แก่คนไทย ซึ่งได้ตราพระราชกฤษฎีกา พ.ศ. 2516 กำหนดอาชีพและวิชาชีพที่ห้ามคนต่างด้าวทำได้ 39 อาชีพ

2) เปิดโอกาสให้คนต่างด้าวเข้ามาทำงานเฉพาะกรณี que เห็นว่าคนต่างด้าวมีความรู้และความสามารถเหมาะสมกับความต้องการของประเทศและงานนั้น จะเป็นประโยชน์ต่อคนไทยที่จะได้เพิ่มความรู้ความสามารถในวิทยาการ และประสบการณ์ใหม่ อีกทั้งจะเป็น

ประโยชน์ในการยกระดับฝีมือในการทำงานและเนื่องจากได้มีคนต่างด้าวเข้ามาอยู่ที่ประเทศไทย เป็นเวลานาน แล้วจึงจำเป็นจะต้องคำนึงถึงหลักศีลธรรมและมนุษยธรรม ประกอบกับหลัก ผลประโยชน์โดยรวมของประเทศ ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 322 จึงได้กำหนดวิธีปฏิบัติแก่คน ต่างด้าวที่ประสงค์จะทำงานในประเทศไทย ดังต่อไปนี้

2.1) คนต่างด้าวที่มีถิ่นกำเนิดอยู่ในราชอาณาจักรและทำงานอยู่ก่อน วันที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 322 ใช้บังคับ (ก่อนวันที่ 14 มีนาคม 2516) ซึ่งคนส่วนใหญ่ เป็นคนสัญชาติจีนและอาศัยอยู่ในประเทศไทยมาเป็นเวลานาน เพื่อเป็นการคำนึงถึงหลัก ศีลธรรมและมนุษยธรรม จึงได้ออกใบอนุญาตตลอดชีพให้ โดยหากมีการเปลี่ยนแปลงงานหรือ เปลี่ยนอาชีพในภายหลัง สิทธิพิเศษที่จะได้รับจะหมดไป

2.2) คนต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในราชอาณาจักร ซึ่งได้รับสิทธิพิเศษ ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน หรือตามกฎหมายอื่นที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับคนต่าง ด้าวในลักษณะเดียวกัน เช่น พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรม

2.3) คนต่างด้าวที่เดินทางเข้ามาหลังจากวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 322 ใช้บังคับและประสงค์จะทำงาน จะต้องยื่นขอรับใบอนุญาตทำงานภายใต้หลักเกณฑ์ว่า จะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง และเป็นอาชีพที่คนไทยยังทำไม่ได้พอ หรือมี จำนวนจำกัดไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดแรงงาน กรมแรงงานได้เสนอร่างปรับปรุง ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 322 ให้เหมาะสมกับสภาวะที่เปลี่ยนแปลง ทั้งด้านเศรษฐกิจและ สังคม โดยประกาศใช้พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 แทน

2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.9.1 (ธนัสถ์ จังมงคลกาล, 2549 : 6)

ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสภาพการอยู่อาศัยของผู้ขับซี้รถสามล้อ บริเวณย่านชุมชนซอย วัดदान โดยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์สภาพการอยู่อาศัยของผู้ขับซี้รถสามล้อ บริเวณย่าน ชุมชนซอยวัดदान แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ เกณฑ์การวิเคราะห์สภาพการอยู่อาศัยในหน่วยพัก อาศัย และเกณฑ์การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมบริเวณโดยรอบหน่วยพักอาศัย โดยในการวิเคราะห์ สภาพการอยู่อาศัยภายในหน่วยพักอาศัย แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ สภาพค่อนข้างดี สภาพปาน กลาง และสภาพไม่ดี โดยใช้หลักเกณฑ์ความถูกต้องลักษณะ และความปลอดภัย เป็นหลักเกณฑ์ ในการวิเคราะห์ และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมบริเวณโดยรอบหน่วยพักอาศัย แบ่งเป็น 2

ลักษณะ ได้แก่ สภาพแวดล้อมค่อนข้างดี และสภาพแวดล้อมไม่ดี โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกมีดังนี้

เกณฑ์การวิเคราะห์สภาพการอยู่อาศัยในหน่วยพักอาศัย ประกอบด้วย

1) เกณฑ์ความถูกต้องลักษณะ ประกอบด้วยเกณฑ์ย่อย คือ

1.1 การค้ำแดดค้ำฝนของที่พักอาศัย พิจารณาจากการมีวัสดุและส่วนการมีส่วนประกอบอาคารปกคลุมเพียงพอ เช่น หลังคา ฝาบ้าน เป็นต้น

1.2 ความแออัดของพื้นที่ส่วนนอน พิจารณาจากจำนวนคนที่นอน พื้นที่ส่วนที่นอน 1 ที่ และขนาดพื้นที่นอนขั้นต่ำไม่น้อยกว่า 2 ตร.ม ต่อคน

1.3 การมีห้องน้ำและห้องส้วมที่เพียงพอ พิจารณาจากจำนวนคนที่ใช้/จำนวนห้องน้ำและส้วม 1 ที่ และขนาดพื้นที่ห้องน้ำและส้วมขั้นต่ำไม่น้อยกว่า 0.5 ตร.ม. ต่อคน

1.4 การมีจุดน้ำใช้ในการใช้ประโยชน์อย่างเพียงพอ พิจารณาจากจำนวนคนที่ใช้/จุดน้ำใช้ 1 ที่

1.5 ความสะอาดในการอยู่อาศัย พิจารณาจากความสำเร็จในการทำ ความสะอาดบ้าน

1.6 การมีภาวะระบายอากาศที่เพียงพอ พิจารณาจากพื้นที่ของช่องเปิด/พื้นที่ใช้สอยอาคารรวม

2) เกณฑ์ความปลอดภัย ประกอบด้วยเกณฑ์ย่อย คือ

2.1 ความแข็งแรงของที่พักอาศัย

2.1.1 โครงสร้างอาคาร พิจารณาจากความแข็งแรงของโครงสร้างอาคาร

2.1.2 วัสดุที่ใช้สร้างที่พักอาศัย พิจารณาจากความคงทนของวัสดุอาคารที่ใช้

2.1.3 การป้องกันอัคคีภัย พิจารณาจากการมีที่ดับเพลิง จุดน้ำใช้ในการดับเพลิง และครัวไฟมิดชิด มีการระบายอากาศที่เพียงพอ ไม่น้อยกว่า 20% ของพื้นที่ห้อง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เกณฑ์การจำแนก	สภาพการอยู่อาศัยภายในหน่วยพักอาศัย		
	สภาพค่อนข้างดี	สภาพปานกลาง	สภาพไม่ดี
1. เกณฑ์ความถูกสุขลักษณะ			
1.1 การค้ำแดดค้ำฝน	มีวัสดุปกคลุม ครบถ้วนไม่ชำรุด	มีวัสดุปกคลุม แต่มี การชำรุดเป็น บางส่วน	ไม่มีวัสดุปกคลุม ครบถ้วน
1.2 ความแออัดของพื้นที่ ส่วนนอน	1 คน/ 1 พื้นที่นอน	2 คน / 1 พื้นที่นอน	มากกว่า 2 คน / พื้นที่นอน
1.3 การมีห้องน้ำห้องส้วมที่ เพียงพอ	2 คน / 1 ห้อง	4 คน / 1 ห้อง	มากกว่า 5 คน/ 1 ห้อง
1.4 การมีจุดน้ำใช้ที่เพียงพอ	1 คน/ 1 จุด	3 คน/ 1 จุด	มากกว่า 5 คน / 1 จุด
1.5 ความสะอาดในการอยู่ อาศัย	ทำทุกวัน, มีจุดทิ้ง ขยะ	ทำบ้างสัปดาห์/ครั้ง	ทำน้อยเดือนละ 1-2 ครั้ง ไม่มีจุดทิ้งขยะ
1.6 การมีการระบายอากาศที่ เพียงพอ	มากกว่า 40%	25-40%	น้อยกว่า 25%
2. เกณฑ์ความปลอดภัย			
2.1 ความแข็งแรงของที่พัก อาศัย			
2.1.1 โครงสร้างอาคาร	ค่อนข้างแข็งแรง	-	ไม่แข็งแรง
2.1.2 วัสดุที่ใช้สร้างที่ พักอาศัย	ค่อนข้างคงทน	-	ไม่คงทน วัสดุ ชั่วคราว
2.2 การป้องกันอัคคีภัย			
- อุปกรณ์ดับเพลิง	มี	-	ไม่มี
- จุดน้ำใช้ในการดับเพลิง	มี	-	ไม่มี
- คริวไฟ	มากกว่า 35%	15-35%	น้อยกว่า 15%

ตารางที่ 2.10 เกณฑ์การจำแนกการอยู่อาศัยในตึกบ้าน

เกณฑ์การวิเคราะห์สภาพการแวดล้อมโดยรอบหน่วยพักอาศัย ประกอบด้วย

- 1) ความหนาแน่นของอาคารในชุมชน
- 2) สภาพของอาคารในชุมชน
- 3) สภาพแวดล้อมของชุมชน
- 4) สาธารณูปโภคของชุมชน
- 5) ความสัมพันธ์ของชุมชน

เกณฑ์การจำแนก	สภาพแวดล้อม	
	สภาพค่อนข้างดี	สภาพไม่ดี
1) ความหนาแน่นของอาคาร	มีความหนาแน่นน้อย มีความแออัดของหลังคาเรือน 5-15 หลัง/ไร่	มีความหนาแน่นมาก มีความแออัดของหลังคาเรือน อยู่ระหว่าง 15-30 หลัง/ไร่
2) สภาพของอาคารในชุมชน	ใหม่และวัสดุของอาคารคงทน	เก่า ทนุโทรม และวัสดุอาคารไม่คงทน
3) สภาพแวดล้อมของชุมชน	- สะอาด และมีจุดทิ้งขยะ - มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย	- ไม่สะอาด และมีจุดทิ้งขยะน้อย - ไม่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย
4) สาธารณูปโภคของชุมชน	มีโครงสร้างพื้นฐาน ไฟฟ้า และระบบประปา ค่อนข้างเพียงพอ	- มีระบบโครงสร้างพื้นฐาน ไฟฟ้า และระบบประปา ไม่เพียงพอ
5) ความสัมพันธ์ของชุมชน	ค่อนข้างดี	ไม่ดี

ตารางที่ 2.11 เกณฑ์การจำแนกสภาพแวดล้อมโดยรอบของหน่วยพักอาศัย

2.9.2 (เอกชัย ชูสังข์, 2547)

ได้ทำการศึกษาเรื่อง การใช้พื้นที่และองค์ประกอบของหน่วยที่อยู่อาศัย ในชุมชนแออัด เขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ขนาดแปลงที่ดิน บ้านเดี่ยวชั้นเดียวและบ้านเดี่ยวสองชั้นมีขนาดแปลงที่ดินเฉลี่ยใกล้เคียงกันที่ 16.0 ตารางวา มีมิติทางกว้าง 6.50 เมตร อาคารพาณิชย์หรือตึกแถวมีขนาดแปลงที่ดิน เฉลี่ย 11.5 ตารางวา และห้องแถวมีขนาดแปลงที่ดิน

เฉลี่ย 7.50 ตารางวา ส่วนพื้นที่ใช้สอยในอาคารประเภทห้องแถว มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ 36.0 ตารางเมตรต่อหน่วย รองลงมาเป็นบ้านเดี่ยวชั้นเดียว พื้นที่ใช้สอย 43.0 ตารางเมตรต่อหน่วย และบ้านเดี่ยวสองชั้นพื้นที่ใช้สอยเฉลี่ย 71.0 ตารางเมตรต่อหน่วย โดยพื้นที่ใช้สอยภายในอาคารจำแนกได้ 2 ประเภท คือ พื้นที่อเนกประสงค์ และพื้นที่เฉพาะเจาะจง โดยประกอบด้วย 9 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ พื้นที่สำหรับแขก-พักผ่อน พื้นที่เฉลียงหน้าบ้าน, พื้นที่โถงทางเดินภายใน, ที่ว่างระหว่างที่อยู่อาศัย ทางเท้าหน้าที่อยู่อาศัย, พื้นที่ห้องนอนแรก พื้นที่สวนซักล้าง พื้นที่ส่วนปรุงอาหารและห้องน้ำ-ส้วม

2.9.3 (สมพร เพ็ญกฤษฎา, 2550)

ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะภาษีที่อยู่อาศัยที่มีผลต่อผู้มีรายได้น้อย เมื่อมีการประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างใหม่ กรณีศึกษาผู้มีรายได้น้อยในชุมชนวัดตึก จังหวัดสมุทรสาคร ผลการศึกษาในเรื่องปัญหาหลักของชุมชนมีข้อสรุปดังนี้ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน คือ น้ำประปาที่ไม่สะอาด และด้านสิ่งแวดล้อม คือ สภาพที่อยู่อาศัยที่ทรุดโทรม ผลการศึกษา ด้านความต้องการของทุกคนในชุมชน มีข้อสรุปดังนี้ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน คือ ให้การปรับปรุงระบบน้ำประปา และด้านสิ่งแวดล้อม คือ ต้องการให้ดูแลด้านความสะอาดในชุมชน

2.9.4 (ชมนาท รัตนมณี, 2547)

ได้ทำการสรุปสภาพปัญหาแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมาย จากการรวบรวมข้อมูลทศวรรษระหว่าง พ.ศ. 2535 – 2545 ดังนี้

(1) ด้านความมั่นคง แบ่งออกเป็น

1.1 ปัญหาที่กระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

1.1.1 มีกลุ่มต่อต้านรัฐบาลพม่าที่ยังอาศัยอยู่ในประเทศไทย ไม่ว่าจะป็นนักการเมือง หรือนักศึกษาที่ลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทย ที่ยังคงดำเนินการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลพม่า โดยใช้ประเทศไทยเป็นฐานและที่หลบซ่อน และมีกลุ่มบุคคลในการดำเนินการหาข่าวให้ทางการพม่า โดยการแฝงตัวเข้ามาในหมู่แรงงานพม่า รวมทั้งปัญหาด้านสัญชาติ โดยเฉพาะในประเทศพม่าที่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติกันอย่างชัดเจน และมักไม่ยอมรับว่าชาวพม่าเชื้อชาติมอญ หรือกะเหรี่ยงเป็นประชาชนของตนเอง

1.1.2 ผู้ลักลอบหนีเข้าเมืองมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และเป็นคนต่างด้าวที่หลบหนีเข้ามาพึ่งแผ่นดินไทย อาจทำให้ไทยเป็น “เขตเสรีแรงงานเถื่อน”

1.1.3 การประสานงานด้านนโยบายแรงงานต่างด้าวระหว่างประเทศ ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

1.2 ปัญหาที่เกิดจากนโยบายหรือกฎหมายไม่ชัดเจน

1.2.1 ไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่รัดกุมพอที่จะสกัดกั้นมิให้แรงงานต่างด้าวเล็ดรอดเข้ามาได้ตามเขตแดนเชื่อมต่อระหว่างประเทศ

1.2.2 ยังไม่มีการวางแผนบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระหว่างประเทศ

1.2.3 นโยบายผ่อนผันของรัฐ อาจเป็นการดึงดูใจแรงงานต่างด้าวให้เข้ามา รวมถึงการผ่อนผันโดยไม่มีการสำรวจข้อมูลที่แท้จริง ทำให้กระทบต่อการจ้างงานของแรงงานไทย

1.2.4 กระทรวงแรงงานไม่ยอมรับว่าคนต่างด้าวที่ลักลอบเข้ามาเป็นผู้ใช้แรงงาน แต่ถือว่าเป็นผู้หลบหนีเข้าเมือง จึงไม่ใช่หน้าที่ของกระทรวงแรงงานเข้าไปดำเนินการกับแรงงานที่ลักลอบเข้าเมือง

1.3 ปัญหาที่เกิดจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือนโยบายของรัฐ

1.3.1 นายจ้างไม่ได้ให้ความช่วยเหลือกับรัฐบาลอย่างจริงจัง เมื่อผลักดันออกไป นายจ้างกลับรับเข้ามาทำงานในประเทศไทยอีก

1.3.2 กระทรวงแรงงานยอมให้นายจ้างขูดรีดเอาเปรียบคนงานต่างด้าวต่อไปได้ ทั้งที่สิทธิถูกจ้างที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานย่อมเกิดขึ้นโดยไม่เกี่ยวกับการเข้าเมือง ผิดกฎหมายหรือไม่

1.3.3 การติดสินบน และสายสัมพันธ์ ช่วยให้สายจ้างบางคนยังสามารถจ้างแรงงานอย่างผิดกฎหมายได้

1.4 ปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงานของหน่วยงานรัฐ

1.4.1 หน่วยงานไม่เข้มแข็ง เด็ดขาด จริงจังอย่างต่อเนื่อง (ขาดงบประมาณ กำลังคน และความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ๆ)

1.4.2 การติดต่อประสานงานสำนักงานสำนักงานคณะกรรมการบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง มีปัญหาไม่สามารถติดต่อโทรศัพท์ได้ ไม่มีผู้รับสาย

1.4.3 ขาดการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจในสถานีตำรวจกับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

1.4.4 เจ้าหน้าที่รับผิดชอบทะเบียนมีไม่เพียงพอกับความต้องการ และขั้นตอนการจดทะเบียนมีมากเกินไป

1.4.5 การประเมินจำนวนแรงงานต่างด้าวจากหลายหน่วยงานยังได้ข้อมูลที่ไม่แน่นอน และไม่สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงในบางพื้นที่

1.4.6 ไม่สามารถสำรวจแรงงานต่างด้าวเนื่องจากแรงงานเคลื่อนย้ายบ่อย และนายจ้างไม่ให้ความร่วมมือ

1.4.7 ปัญหาในการปฏิบัติงาน การประสานงาน และความเป็นเอกภาพของหน่วยงาน (จำนวนมากเกินไป)

1.4.8 ขาดการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับคนต่างด้าว

1.4.9 เจ้าหน้าที่ตำรวจขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

1.4.10 การเปลี่ยนแปลงหรือการขัดแย้งกันของแนวนโยบายของรัฐ

1.4.11 ทักษะคติของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

(2) ด้านสาธารณสุข แบ่งออกเป็น

2.1 ด้านการควบคุมโรค

2.1.1 แรงงานต่างด้าวเป็นพาหะในการนำโรคระบาดต่าง ๆ มาแพร่ เช่น โรคมาลาเรีย ไข้ซัง เพราะไม่สามารถทำการตรวจสอบในขั้นตอนการเข้าประเทศได้

2.1.2 ไม่สามารถทราบข้อมูล หรือจำกัดผลกระทบของโรคติดต่อร้ายแรงได้

2.1.3 ไม่สามารถดูแลและดำเนินการวางแผนครอบครัวให้แรงงานเหล่านี้ได้

2.2 ด้านการรักษาสุขอนามัยสิ่งแวดล้อม และการทำงาน

2.2.1 ไม่มีการดูแลด้านสุขอนามัยบริเวณที่พักคนงาน

2.2.2 มีการเป็นอยู่ที่แออัด และไม่ถูกสุขลักษณะ

2.2.3 ไม่มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการทำงานอย่างเพียงพอ

2.3 ด้านการปฏิบัติงาน

2.3.1 นายจ้างไม่พาแรงงานมารักษาอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการระบาดของโรค

2.3.2 นโยบายการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวล่าช้า ทำให้การตรวจสุขภาพล่าช้า จังหวัดมีเวลาเตรียมตัวน้อย

2.3.3 การนำแรงงานต่างด้าวมาตรวจสุขภาพไม่มีการประสานนัดเวลามาตรวจ ทั้งจากสำนักงานจัดหางานจังหวัดและนายจ้าง ทำให้โรงพยาบาลไม่สามารถจัดเตรียมการได้ทันเวลา

2.3.4 ขาดบุคลากรปฏิบัติงานประจำที่ด่านผ่อนปรนเข้าออก

2.3.5 การดำเนินงานด้านสุขภิบาลสิ่งแวดล้อมยังไม่มีระบบและรูปแบบ

2.3.6 สถานที่ตรวจโรคมีไม่เพียงพอ และโรงพยาบาลขาดน้ำยาทดสอบ

โรคเท้าช้าง

(3) ด้านสังคม แบ่งออกเป็น

3.1 ปัญหาความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน

3.1.1 ประชาชนมีความเห็นว่า อาชญากรรมที่เกิดจากแรงงานต่างด้าว ที่มีโอกาสเกิดขึ้นกับตน เช่น การลักเล็กขโมยน้อย กินเหล้าเมาอาละวาด ชิงทรัพย์ และปล้น

3.1.2 ผู้หลบหนีเข้าเมืองบางคนเกี่ยวข้องกับอาชญากรรม เช่น การลักทรัพย์ ค้ายาเสพติด ขบวนการนำบุคคลลักลอบเข้าเมือง

3.1.3 มีการสร้างอิทธิพลการสร้างอาณาจักรของกลุ่มของผู้ลักลอบเข้าเมือง

3.1.4 ค้ายาเสพติด ค้ามนุษย์ ค้าหญิงโสเภณี

3.2 ปัญหาการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ

3.2.1 แรงงานต่างด้าวเพิ่มภาระให้รัฐบาล ในการจัดปัจจัยพื้นฐานเพื่อรองรับการเพิ่มประชากรต่างชาติ ที่มาใช้ปัจจัยพื้นฐานเพิ่มขึ้น เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา

3.2.2 ต้องพึ่งพาการใช้บริการของรัฐ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล สาธารณูปโภค

3.2.3 กิจการที่ใช้แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ เป็นกิจการที่มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นจำนวนมาก เช่น ประมง ป่าไม้ เหมืองแร่ ซึ่งบางกิจการเป็นโครงการใหม่ที่คำนึงถึงโอกาสที่เกิดจากการมีแรงงานต่างด้าวราคาถูก

3.3 ปัญหาด้านมนุษยธรรม

3.3.1 แรงงานทุกคนควรได้รับสิทธิเสมอภาค ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน โดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติ ถูกกดขี่แบ่งแยกกีดกัน เพราะความแตกต่างของเชื้อชาติ สัญชาติ สีผิว ศาสนา และเพศ

3.3.2 การกีดกันหรือการแสดงความไม่เป็นมิตรต่อแรงงานต่างด้าว

3.3.3 การเข้ามาของครอบครัวแรงงานต่างด้าว และแรงงานที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี

3.3.4 การหลอกลวงแรงงานและการโกงค่าแรง

3.4 การขัดแย้งด้านวัฒนธรรม

3.4.1 ปัญหาการสื่อสารกับแรงงานต่างด้าว

3.4.2 ปัญหาเด็กเลือดผสม

(4) ด้านเศรษฐกิจ แบ่งออกเป็น

4.1 ผลกระทบต่อรายได้ประชาชาติ

4.1.1 ไม่สามารถปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมในประเทศให้เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ฝีมือแรงงานชั้นสูง (Skill composition) เพื่อยกระดับสินค้าและรายได้ของอุตสาหกรรม

4.1.2 เกิดธุรกิจนอกระบบ และการหมุนเวียนของเงินนอกระบบ

4.1.3 สำหรับบางอุตสาหกรรมการมีแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมือง ทำให้ลดต้นทุนการผลิต เป็นผลให้สามารถต่อสู้กับต่างชาติได้

4.2 ผลกระทบต่อภาวะจ้างงานของคนไทย

4.2.1 ความไม่สอดคล้องของตำแหน่งงานว่างในอุตสาหกรรมกับทักษะแรงงานไทย

4.2.2 ไม่สามารถพัฒนาฝีมือแรงงานไทยอย่างต่อเนื่อง

4.2.3 ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมบางประเภท

โดยเฉพาะงานแบบ Danger Difficult Dirty

4.3 ปัญหาจากผู้ประกอบการ

4.3.1 นายจ้างส่วนใหญ่ไม่ทราบเรื่องการจดทะเบียนฯ ที่แน่ชัด และไม่เข้าใจเรื่องของการจดทะเบียน จึงมีผลให้เกิดการล่าช้า

4.3.2 นายจ้างไม่เข้าใจวัตถุประสงค์จึงมีการปกปิดแรงงานต่างด้าว

4.3.3 นายจ้างขาดความไม่มั่นใจในลูกจ้าง เพราะนายจ้างจะต้องเสียเงินประกันและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ให้กับลูกจ้าง เนื่องจากลูกจ้างบางรายเมื่อจดทะเบียนแล้ว อาจไม่ทำงานกับนายจ้างคนเดิม

4.4 ผลกระทบต่อการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาล

4.4.1 ไม่สามารถสร้างตลาดแรงงานเสรีได้ เนื่องจากมีการจ่ายค่าแรงงานที่ไม่เป็นธรรมได้

4.4.2 นโยบายการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ไม่สามารถระบุด้วยเลขที่ชัดเจนได้ เนื่องจากไม่ทราบตัวเลขจริงของแรงงานต่างด้าวในประเทศ

2.9.5 (สิรินทร นรินศิลป์, 2553)

ได้พบข้อมูลของความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานต่างด้าวและแรงงานไทยในสถานประกอบการอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารและประมงขนาดใหญ่กับสภาพการอยู่อาศัยและปัญหาที่อยู่อาศัยของแรงงาน ในพื้นที่เทศบาลนครสมุทรสาครซึ่งมีข้อมูลดังต่อไปนี้

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างช่วงเวลาการทำงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารและประมงขนาดใหญ่กับสภาพการอยู่อาศัยและปัญหาที่อยู่อาศัยของแรงงาน ในพื้นที่เทศบาลนครสมุทรสาคร ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงเวลา 7.01-16.00 น., 16.01-24.00 น., 24.00-7.01 น. พบว่า ช่วงเวลาการทำงานของโรงงาน ส่งผลต่อสภาพการอยู่อาศัยของแรงงานกล่าวคือ

- 1.1 แรงงานที่ทำงานในช่วงเช้า (7.01-16.00 น.) ส่วนใหญ่จะมีบุตร จำนวน 1-2 คน (ร้อยละ 35.6) และแรงงานจะเป็นคนนอกพื้นที่ (ร้อยละ 76.0) อีกทั้งมีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านมาก (ร้อยละ 54.2) และมีการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนมาก (ร้อยละ 53.8) สำหรับปัญหาที่อยู่อาศัยจะมีปัญหาตัวบ้านมากที่สุด (ร้อยละ 41) โดยส่วนมากจะเป็นปัญหาตัวบ้านไม่มีความมั่นคง ราคาบ้านไม่เหมาะสม และรูปแบบสวยงาม รองลงมาคือ ปัญหาความปลอดภัย (ร้อยละ 39.9) และปัญหาสาธารณูปโภค (ร้อยละ 31.3) ตามลำดับ
- 1.2 แรงงานที่ทำงานในช่วงเย็น (16.00-24.00 น.) ส่วนใหญ่จะไม่มีบุตร (ร้อยละ 50.4) และแรงงานจะเป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่ (ร้อยละ 77.1) อีกทั้งมีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านน้อย (ร้อยละ 35.7) และมีการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนปานกลาง (ร้อยละ 50.0) สำหรับปัญหาที่อยู่อาศัยจะมีปัญหาการเงินสำหรับที่อยู่อาศัยมากที่สุด คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 80.8 รองลงมาคือ ปัญหาเพื่อนบ้าน (ร้อยละ 63.3) และปัญหาความปลอดภัย (ร้อยละ 40.4) ตามลำดับ
- 1.3 แรงงานที่ทำงานในช่วงกลางคืน (24.00-7.00 น.) ส่วนใหญ่จะไม่มีบุตร (ร้อยละ 36.3) และแรงงานจะเป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่ (ร้อยละ 78.2) อีกทั้งมีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านน้อย (ร้อยละ 58.2) และมีการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนน้อย (ร้อยละ 90.9) สำหรับปัญหาที่

อยู่อาศัยจะมีปัญหาความปลอดภัยมากที่สุด คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 55.8 รองลงมาคือ ปัญหาที่ตั้ง (ร้อยละ 46.5) และปัญหาตัวบ้าน (ร้อยละ 38.4) ตามลำดับ

จากข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าช่วงเวลาการทำงานส่งผลต่อลักษณะทางสังคม และ ปัญหาของที่อยู่อาศัยของทั้งแรงงานข้ามชาติและแรงงานไทยภายในพื้นที่เทศบาลนครสมุทรสาคร เนื่องจากแรงงานที่ทำงานในช่วงเช้าจะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมากกว่าแรงงานที่ทำงานในช่วงเย็น และกลางคืน อีกทั้งมีปัญหาที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกันด้วย คือ แรงงานที่ทำงานในช่วงเช้าจะมี ปัญหาเกี่ยวกับตัวบ้าน ความปลอดภัยและสาธารณูปโภค ในขณะที่แรงงานที่ทำงานในช่วงเย็น และกลางคืนส่วนใหญ่จะมีปัญหาความปลอดภัยของที่อยู่อาศัย ที่ตั้งและตัวบ้าน ดังนั้นในการ วางแผนเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของแรงงานจำเป็นต้องคำนึงถึงช่วงเวลาของการทำงานในโรงงานด้วย เนื่องจากช่วงเวลาได้ส่งผลต่อความปลอดภัยในการอยู่อาศัย และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม อีกทั้งผู้ ประกอบโรงงานควรมีมาตรการและสวัสดิการในการรับ-ส่งแรงงานในช่วงเวลาเย็นและกลางคืน เพื่อให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของแรงงานมากยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีการและการออกแบบกระบวนการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับสภาพการอยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร โดยมุ่งเน้นไปที่สภาพปัจจุบันและปัญหาที่เกิดขึ้น การศึกษานี้เป็นการศึกษาที่อยู่อาศัยที่เกิดจากสถานประกอบการอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารและแหล่งประมง กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยอาศัยองค์ความรู้ทางด้านเคหกรรมมาใช้ในการศึกษารูปแบบที่อยู่อาศัย ลักษณะและสภาพการอยู่อาศัย รวมถึงพฤติกรรมและทัศนคติต่อการอยู่อาศัย จำแนกตามกลุ่มผู้อยู่อาศัยระดับต่างๆ โดยจะสามารถนำมาซึ่งผลการศึกษาในเชิงลึกเพื่ออธิบายความต้องการที่อยู่อาศัย และปัญหาที่อยู่อาศัยจากผลกระทบบ้างกล่าว อันนำมาซึ่งแนวทางในการวางแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับสถานประกอบการอุตสาหกรรม กรณีศึกษาอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารและแหล่งประมง ในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ที่มีประสิทธิภาพต่อไป โดยมีระเบียบวิธีการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาปัจจัยทำเลที่ตั้งแหล่งงานอุตสาหกรรม และปัจจัยการพัฒนาที่อยู่อาศัยในด้านลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากร โดยอาศัยข้อมูลเบื้องต้นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เอกสารวิชาการ แผนที่ และภาพถ่ายทางอากาศ
2. ศึกษารูปแบบขององค์กร กฎหมาย นโยบาย แผนงาน และโครงการต่างๆ ของภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องโดยศึกษาข้อมูลจากหน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง เอกสารวิชาการ
3. กำหนดปัจจัยในการสำรวจและวิเคราะห์พื้นที่ศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลการพัฒนาที่อยู่อาศัยจากสถานประกอบการอุตสาหกรรม กรณีศึกษา อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารและแหล่งประมง
4. จัดทำแบบสอบถามสำหรับกลุ่มผู้อยู่อาศัยจากสถานประกอบการอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารและแหล่งประมง ทั้งในระดับผู้ประกอบการ ระดับบุคลากรและพนักงาน และระดับผู้ใช้แรงงานในพื้นที่เพื่อศึกษาสาเหตุของการพัฒนาที่อยู่อาศัย ความต้องการที่อยู่อาศัยและปัญหาที่อยู่อาศัยในบริเวณดังกล่าว

5. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (statistical package to the social science) เพื่อนำมาศึกษาถึงลักษณะของปัจจัยชี้วัดในการกำหนดรูปแบบของการพัฒนาและความต้องการที่อยู่อาศัย รวมถึงปัญหาที่อยู่อาศัยของกลุ่มผู้อยู่อาศัยระดับต่างๆ ในพื้นที่ศึกษา
6. วิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆของสถานประกอบการอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารและแหล่งประมง ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาที่อยู่อาศัย
7. สรุปผลการศึกษาและนำเสนอแนวทางการกำหนดมาตรการทางเคหการที่มีผลสืบเนื่องจากการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารและแหล่งประมง ที่ส่งผลต่อการพัฒนาที่อยู่อาศัยตลอดจนเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

โดยการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Largely Qualitative) โดยทำการสำรวจทั้งข้อมูลภาคสนาม และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลความต้องการที่อยู่อาศัยและอุปทานของที่อยู่อาศัยประเภทของที่อยู่อาศัยภายในชุมชนมหาชัยนิเวศน์ขอบเขตงานวิจัยดังกล่าว โดยมีรายละเอียดของการศึกษาดังต่อไปนี้

3.1 ประชากรในการศึกษา

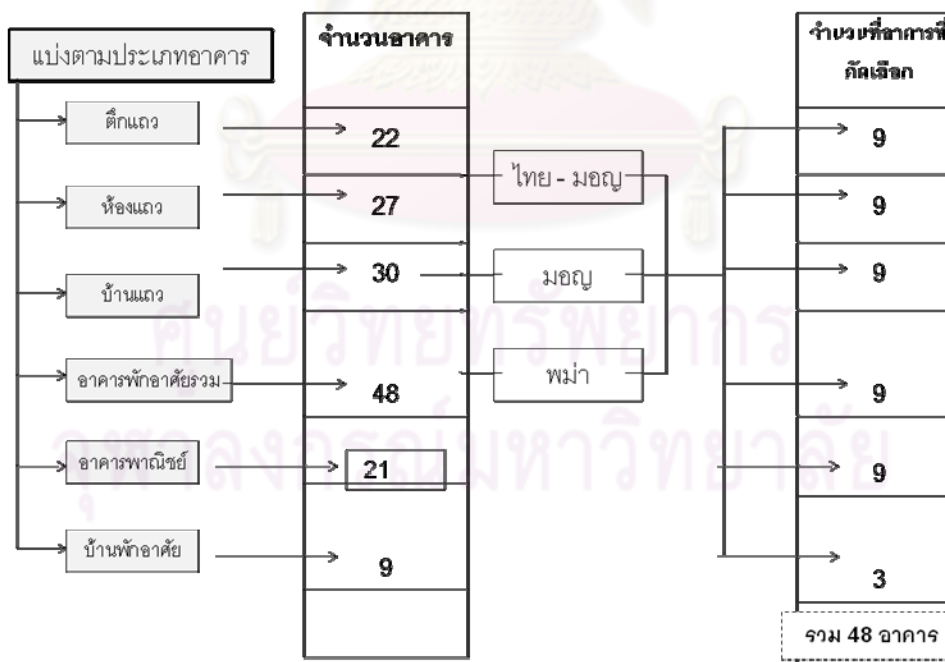
ประชากรในการศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มแรก ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ที่ซื้อที่อยู่อาศัยรูปแบบบ้านเดี่ยวในโครงการจัดสรรที่เป็นโครงการตัวแทนของทั้งสองช่วงเวลาดังที่กล่าวไว้ในข้างต้น และกลุ่มที่สองนั้น คือกลุ่มของผู้ประกอบการของโครงการบ้านจัดสรรรูปแบบบ้านเดี่ยวซึ่งเป็นตัวแทนของทั้งสองช่วงเวลา ซึ่งทั้งสองโครงการนั้น มีขอบเขตพื้นที่ศึกษาอยู่ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากจำนวนหน่วยที่พักอาศัยของชุมชนนั้นมีเพียง 375 หน่วยพักอาศัย โดยภายในที่อยู่อาศัยแต่ละหน่วยนั้นประกอบไปด้วยจำนวนผู้อยู่อาศัยหรือเรื่องของการอยู่อาศัยเป็นรูปแม่แต่ครอบครัวมากกว่า 1 ครอบครัว ทำให้ผู้วิจัยนั้นจำเป็นต้องกำหนดกลุ่มประชากรออกเป็นหน่วยพักอาศัยรูปแบบต่างๆ โดยดูตามประเภทของผู้อยู่อาศัยซึ่งแบ่งเป็น 3 เชื้อชาติ ได้แก่ ไทย-มอญ, พม่า และ มอญ

แบ่งตามประเภทอาคาร	จำนวนอาคาร	จำนวนหน่วยพักอาศัย	จำนวนครัวเรือน
ตึกแถว	22	245	311
ห้องแถว	27	370	457
บ้านแถว	30	96	120
อาคารพักอาศัยรวม	48	1,675	3,629
อาคารพาณิชย์	21	53	189
บ้านพักอาศัย	9	12	21

ภาพที่ 3.1 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยและการกำหนดกลุ่มประชากร

ภาพที่ 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยและการกำหนดกลุ่มประชากร

แบ่งตามประเภทอาคาร	จำนวนที่คัดเลือก	จำนวนหน่วยพักอาศัย	จำนวนครัวเรือน
ตึกแถว	9	29	52
ห้องแถว	9	35	71
บ้านแถว	9	32	79
อาคารพักอาศัยรวม	9	252	537
อาคารพาณิชย์	9	20	32
บ้านพักอาศัย	3	7	11
	รวม 48 อาคาร	รวม 375 หน่วย	รวม 782 หน่วย

ภาพที่ 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยและการกำหนดกลุ่มประชากร

3.3 การศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 ข้อมูลด้านทุติยภูมิ (Secondary Data)

ในขั้นนี้ ทางผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ที่จะสามารถนำมาใช้ในการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งได้แก่ ข้อมูลแผนที่และขอบเขตพื้นที่ ข้อมูลเกี่ยวกับโรงงานอุตสาหกรรม ข้อมูลเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยประเภทบ้านจัดสรรแบบบ้านเดี่ยว รวมไปถึงแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ซึ่งมีความเกี่ยวข้อง น่าเชื่อถือ และสามารถนำมาใช้อ้างอิงในการวิจัยครั้งนี้ได้ ไม่ว่าจะ เป็นข้อมูลในรูปแบบของเอกสาร งานวิจัย และ วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

3.3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ(Primary Data)

การเก็บข้อมูลปฐมภูมิของงานวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. ข้อมูลทางด้านปัจจัยในการเลือกซื้อที่อยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างในทั้งสองโครงการตัวแทนที่ได้เลือกเอาไว้

ซึ่งการเก็บข้อมูลในส่วนนี้ เป็นการเก็บข้อมูลเพื่อนำไปสู่การเปรียบเทียบถึงปัจจัยที่ทำให้เลือกซื้อที่อยู่อาศัยโครงการบ้านจัดสรรแบบบ้านเดี่ยว ในช่วงระยะเวลาที่มี Supply ของโครงการมากที่สุด กับ กลุ่มของผู้ซื้อที่อยู่ในช่วงเวลาที่เลือกซื้อโครงการบ้านจัดสรรแบบบ้านเดี่ยว ซึ่งอยู่ในช่วงระยะเวลาที่มี Supply น้อยที่สุด ซึ่งข้อมูลที่ต้องการนั้น สามารถแบ่งออกเป็นได้ 10 ด้าน

1. ข้อมูลด้านส่วนบุคคลและครอบครัว
2. ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยและแหล่งงาน
3. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและการเงิน
4. ข้อมูลด้านความจำเป็นของที่อยู่อาศัย
5. ข้อมูลด้านความต้องการที่อยู่อาศัย
6. ข้อมูลสภาพความเป็นอยู่เดิมก่อนย้ายเข้ามา
7. ข้อมูลด้านกายภาพของที่อยู่อาศัย
8. ข้อมูลด้านปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
9. ข้อมูลปัจจัยพื้นฐานในการเลือกซื้อที่อยู่อาศัย
10. ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและประสบการณ์ส่วนบุคคล

ซึ่งทั้งนี้ สามารถใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ การใช้วิธีสัมภาษณ์ และ เก็บแบบสอบถาม

2. ข้อมูลทางด้านปัจจัยและกลุ่มเป้าหมาย รวมไปถึงแนวคิดในการจัดตั้งโครงการบ้านจัดสรรประเภทบ้านเดี่ยวของเจ้าของกิจการของกลุ่มตัวอย่างในทั้งสองโครงการตัวแทนที่ได้เลือกเอาไว้

ซึ่งการเก็บข้อมูลในส่วนนี้ เพื่อต้องการข้อมูลปัจจัย แนวคิดและกลุ่มเป้าหมายของการทำโครงการบ้านจัดสรรแบบบ้านเดี่ยว ว่าอะไรคือตัวแปรที่ทำให้เจ้าของกิจการ เลือกที่จะสร้าง Supply ในส่วนของโครงการบ้านจัดสรรประเภทบ้านเดี่ยวในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งกลุ่มตัวอย่างนั้น ก็คือ เจ้าของกิจการ ซึ่งเป็นเจ้าของกิจการของโครงการบ้านจัดสรรแบบบ้านเดี่ยวทั้งสองโครงการ ซึ่งได้เลือกให้เป็นตัวแทนในสองช่วงเวลา โดยทางผู้วิจัยนั้น แบ่งข้อมูลทางด้าน Supply ที่ต้องการศึกษาได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของโครงการ
2. ข้อมูลเศรษฐกิจ
3. ข้อมูลทางด้านปัจจัยในการจัดตั้งโครงการ

4. ข้อมูลด้านกลุ่มเป้าหมาย
5. ข้อมูลทางด้านประสบการณ์
6. ข้อมูลทางด้านการประเมินสถานการณ์
7. ข้อมูลทางด้านระยะเวลาในการดำเนินโครงการ
8. ข้อมูลในแนวทางการแก้ปัญหา
9. ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและประสบการณ์ส่วนบุคคล

ซึ่งทั้งนี้ สามารถใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ การใช้วิธีสัมภาษณ์ และ เก็บแบบสอบถาม

3.4 ข้อจำกัดในการเก็บข้อมูล

การลงสำรวจเพื่อทำการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม จะทำการเลือกคนในพื้นที่และนิสิตมาเป็นผู้ช่วยวิจัยในการลงไปเก็บข้อมูล โดยจะมีการฝึกอบรมการลงสำรวจและออกแบบสอบถาม เพื่อให้ผู้ช่วยวิจัยมีความรู้ความเข้าใจในการลงสำรวจและสอบถาม อันทำให้การเก็บข้อมูลสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น โดยมีคณะทำงานของทีมที่ปรึกษาเป็นหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้ดูแลการสอบถามใช้แบบสัมภาษณ์

เนื่องจากการวิจัยนั้น ไม่ได้เป็นการวิจัยในลักษณะของการสังเกตข้อมูลที่มีอยู่ในปัจจุบัน แต่เป็นการเก็บข้อมูลที่มีการนำข้อมูลในอดีตมาเชื่อมโยง จึงทำให้การวิจัยนั้น มีข้อจำกัดในการเก็บข้อมูลอยู่บางประการ ซึ่งส่วนใหญ่แล้ว เป็นปัญหาข้อจำกัดของผู้ที่ให้ข้อมูล โดยสามารถแบ่งเป็นข้อจำกัดดังต่อไปนี้

3.4.1 ข้อจำกัดของผู้ให้ข้อมูลทางด้านเจ้าของกิจการ

เนื่องจากโครงการจัดสรรที่เลือกมานั้น มีโครงการจัดสรรที่ขายหมดและปิดการโอนโครงการไปเรียบร้อยแล้ว จึงทำให้ยากแก่การเข้าถึงตัวผู้ที่จะให้สัมภาษณ์ ซึ่งเจ้าของกิจการเหล่านั้นอาจจะเลิกกิจการ หรือ เบียดเบียนที่อยู่อาศัย จึงทำให้ผู้วิจัย จำเป็นที่จะต้องคัดเลือกโครงการตัวแทนที่มีเจ้าของโครงการ ดำเนินโครงการ หรือ เข้าถึงตัวได้โดยง่าย

3.4.2 ข้อจำกัดทางผู้ให้ข้อมูลด้านผู้อยู่อาศัย

เนื่องจากโครงการที่มีระยะเวลานาน ตั้งแต่เริ่มเปิดโครงการ ซึ่งมีระยะเวลาของโครงการมากกว่า 20 ปี ทำให้เกิดข้อจำกัดในการหาผู้ซื้อที่แท้จริง ซึ่งซื้อบ้านจัดสรรเป็นมือแรก

และ ยังไม่ได้ขยายต่อ ซึ่งในจำนวนบ้านจัดสรรบ้านเดียวนั้น มีจำนวนไม่น้อยที่ได้ขยายต่อ และ เจ้าของปัจจุบัน ไม่ใช่เจ้าของมือแรกที่ซื้อบ้าน ทำให้ข้อมูลที่ได้รับนั้น อาจจะมีการคลาดเคลื่อน เนื่องจากเป็นการสัมภาษณ์เรื่องช่วงเวลา ซึ่งเป็นผลทำให้ผู้วิจัย จำเป็นต้องดึงปัจจัยในการ เลือกรุ่นบ้านที่มีจำนวนผู้ซื้อรายแรกอยู่เป็นจำนวนมากด้วย

3.5 การคัดเลือกวิธีการทางสถิติเพื่อใช้แปรผลข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ

วิธีการทางสถิติที่ใช้ในการแปรผลข้อมูล แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

- (1) การอธิบายลักษณะของตัวแปร ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) หรือในการอธิบายคุณลักษณะของตัวแปร ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ฐานนิยม และค่า เบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยการวิเคราะห์ขึ้นกับระดับการวัดของตัวแปรนั้นๆ

กลุ่มเป้าหมาย	วิธีการสุ่มตัวอย่าง
(1) กลุ่มของผู้อยู่อาศัยในขอบเขตพื้นที่ศึกษา	การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling)
(2) กลุ่มของพนักงานในขอบเขตพื้นที่ศึกษา	การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling)
(3) สถานประกอบการที่รองรับที่อยู่อาศัยในขอบเขตพื้นที่ศึกษา	การสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota sampling)

ตารางที่ 3.1 วิธีการสุ่มตัวอย่างที่ใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ

- (2) การอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปร ใช้สถิติประเภทอ้างอิง (Inferential Statistics) เช่น ไคสแควร์ T-test, ANOVA และ Correlation โดยการวิเคราะห์ขึ้นกับระดับการวัดของตัวแปรนั้นๆ

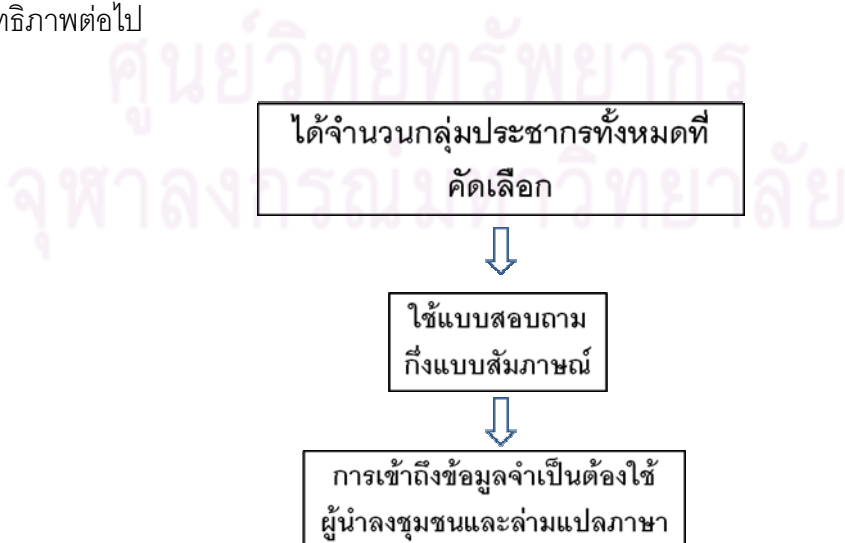
3.6 การเข้าถึงข้อมูลของแรงงานข้ามชาติ

เนื่องจากการเข้าถึงแรงงานข้ามชาติเป็นเรื่องยากและมีอุปสรรคทั้งทางด้านภาษาและความคุ้นเคย ทางผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวทั้งทางด้านข้อมูลและด้านการเข้าถึงพื้นที่ ซึ่ง จำเป็นต้องมีล่ามครบทั้ง 3 ภาษา ได้แก่ ไทย-มอญ มอญและพม่า เนื่องจากแรงงานแต่ละส่วนนั้น มีความสัมพันธ์ที่ไม่ใกล้ชิดกันเท่าที่ควร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ผู้วิจัยจึงแนะนำให้ผู้ที่วิจัยใน

ขั้นต่อไปที่ต้องอาศัยข้อมูลจากแรงงานต่างด้าวจำเป็นต้องเตรียมล่ามภาษาเอาไว้ในแต่ละกลุ่มแรงงานด้วย

แต่ทั้งนี้เนื่องจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นจำเป็นต้องมีแรงงานเป็นต้นทุนในการผลิต จึงส่งผลให้เกิดเป็นแหล่งศูนย์รวมแรงงานขึ้น ทั้งแรงงานในท้องถิ่นและแรงงานอพยพ ซึ่งแรงงานเหล่านี้ต้องการที่อยู่อาศัย จึงต้องมีการจัดหาที่อยู่อาศัยใกล้แหล่งงานเพื่อรองรับแรงงานที่เข้ามาทำงานในภาคอุตสาหกรรมเหล่านี้ นอกจากนี้จากแผนนโยบายและยุทธศาสตร์ต่างๆ ที่ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมในอนาคต จะส่งผลให้มีการจ้างงานเพิ่มมากขึ้น และทำให้ความต้องการที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน ดังนั้นจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษาถึงกลุ่มผู้อยู่อาศัยที่เข้ามาทำงานในอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารและแหล่งประมงในทุกๆระดับ ทั้งระดับผู้ประกอบการ ระดับบุคลากรและพนักงาน รวมถึงผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการ เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนจัดการพื้นที่รองรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยในอนาคตต่อไป

แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้อยู่อาศัยประเภทต่างๆ ในจังหวัดสมุทรสาครจำนวนมาก แต่ก็ยังขาดความต่อเนื่องและเชื่อมโยงในทุกๆระดับ ดังนั้นการศึกษารุ่นนี้จะเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับสถานประกอบการ อุตสาหกรรม กรณีศึกษา อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารและแหล่งประมง ในจังหวัดสมุทรสาคร ที่มีลักษณะเชิงบูรณาการมากขึ้น อีกทั้งยังเชื่อมต่อการวางแผนทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับเมือง ระดับจังหวัด และระดับภูมิภาค ที่ส่งผลต่อการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับแหล่งงานอุตสาหกรรมที่มีประสิทธิภาพต่อไป

ภาพที่ 3.4 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยและการกำหนดกลุ่มประชากร

3.7 แสดงขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

วัตถุประสงค์	1.ศึกษาสภาพชุมชนและลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ชุมชนที่คัดเลือก	2.ศึกษาเศรษฐกิจสังคมและพฤติกรรมของแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ชุมชน	3.เพื่อศึกษาความต้องการและปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ชุมชน	4.แนวทางเบื้องต้นในการจัดการด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวในชุมชน
--------------	---	--	--	--

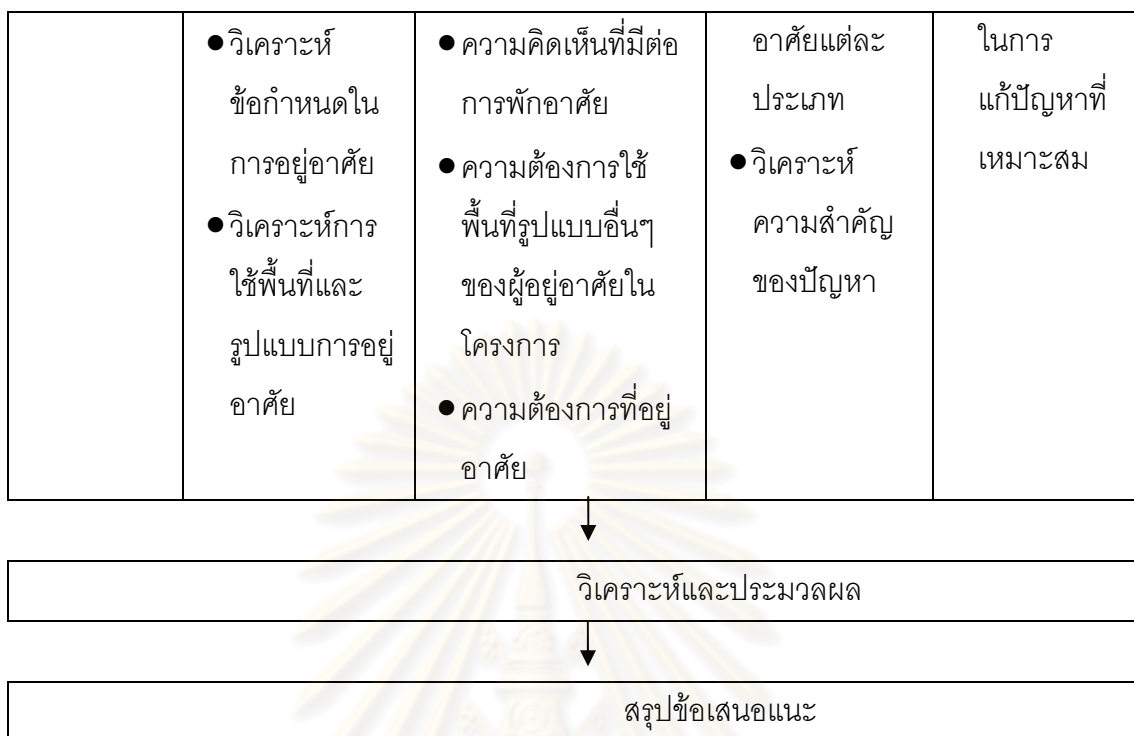
ประเด็นปัญหา	1. อาศัยกันอยู่อย่างแออัด 2. ไม่สามารถตรวจนับรูปแบบของการอยู่อาศัย 3. ไม่สามารถประมาณการผู้อยู่อาศัยที่เป็นประชากรแฝงได้ 4. สภาพการอยู่อาศัยและที่อยู่อาศัยแย่มากและไม่ได้มาตรฐาน	1.เกี่ยวกับรายได้ของแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาในประเทศไทย 2. การใช้จ่ายรวมถึงเงินออมของแรงงานข้ามชาติ 3. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย	1.ดูรูปแบบของปัญหาที่แท้จริงซึ่งเกิดขึ้นในชุมชนว่ามีมากน้อยเท่าไร 2.ค้นหาปัญหาที่จำเป็นต้องแก้ อย่างเร่งด่วน	1.ใช้ทฤษฎีที่มีเพื่อค้นคว้าเกี่ยวกับการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น 2.เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาให้ตรงจุดและได้ประสิทธิผลมากที่สุด
--------------	--	---	--	--

วิธีเก็บข้อมูล	<ul style="list-style-type: none"> • กฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้องกับอาคารและแรงงานข้ามชาติ • มาตรฐานของที่อยู่อาศัย • แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย • ผังบริเวณโครงการ 	<ul style="list-style-type: none"> • แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ • ทฤษฎีเกี่ยวกับการอพยพย้ายถิ่น • แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติของมนุษย์ • งานวิจัยอื่นๆที่เกี่ยวกับทัศนคติ
----------------	--	---

			ด้านความต้องการใช้พื้นที่อยู่อาศัย
ปฐมภูมิ	- รูปแบบที่อยู่อาศัย - จำนวนที่อยู่อาศัย -จำนวนครัวเรือน	<ul style="list-style-type: none"> ● จำนวนค่าใช้จ่ายทั้งหมด ● ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นมากที่สุด 	<ul style="list-style-type: none"> ● ลักษณะการใช้พื้นที่ในรูปแบบต่างๆของแรงงานข้ามชาติในแต่ละประเภทของรูปแบบการอยู่อาศัย ● ลักษณะการใช้พื้นที่ส่วนกลางอื่นๆ
	การสังเกต บันทึกภาพ	<ul style="list-style-type: none"> ● ประเภทของแรงงานข้ามชาติ ● ปัญหาที่พบเกี่ยวกับพื้นที่อยู่อาศัยและรูปแบบที่เกิดขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> ● ความปลอดภัยของที่อยู่อาศัย ● ความต้องการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ● ความต้องการการดูแลรักษา
	การสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่าง	<ul style="list-style-type: none"> ● ผู้บริหารการเคหะแห่งชาติ ● หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัด ● ตัวแทนชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ ● นักวิชาการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย 	<ul style="list-style-type: none"> ● จำนวนคนในชุมชน ● เจ้าของที่อยู่อาศัยในพื้นที่ ● ผู้นำชุมชน ● ผู้ดูแลชุมชน <p>* กำหนดจำนวนตัวอย่าง 375 ตัวอย่าง คิดจากจำนวนหน่วยพักอาศัย 2,451 หน่วย</p>

วิเคราะห์ ประมวผล	<ul style="list-style-type: none"> ● วิเคราะห์มาตรฐานในการอยู่อาศัย 	<ul style="list-style-type: none"> ● พฤติกรรมการใช้พื้นที่เพื่อการพักอาศัยชั่วคราว 	<ul style="list-style-type: none"> ● การวิเคราะห์ปัญหาจากรูปแบบที่อยู่ 	<ul style="list-style-type: none"> ● ทางเลือกและข้อเสนอแนะ
----------------------	--	---	---	---

ภาพที่ 3.5 ขั้นตอนที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 4

ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดสมุทรสาคร

4.1 ข้อมูลทั่วไป

จังหวัดสมุทรสาคร หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “มหาชัย” เป็นจังหวัดเล็กๆ ตั้งอยู่บนปากน้ำท่าจีน ห่างจากทะเลเพียง 2 กิโลเมตร ภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมและการประมง เป็นจังหวัดที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรสัตว์น้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สัตว์น้ำทะเล จึงมีการประกอบอาชีพด้านการประมงอย่างกว้างขวาง มีเรือประมงที่ทันสมัยกว่า 1,000 ลำ ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ในแต่ละปี นับได้ว่าอยู่ในอันดับหนึ่งของประเทศ อีกทั้งยังเป็นจังหวัดที่มีนาเกลือมากที่สุดด้วย และในอดีตยังเป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่มีบันทึกไว้ในพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา เมื่อคราวพระเจ้าเสือเสด็จประพาสทางชลมารค

ซึ่งในอดีตนั้น สมุทรสาคร เดิมเรียกกันว่า “ท่าจีน” เพราะเป็นตำบลใหญ่อยู่ติดอ่าวไทย มีชาวต่างประเทศโดยเฉพาะชาวจีนนำสำเภาเข้ามาจอดเทียบท่าค้าขายกันมาก จึงเรียกติดปากว่า “ท่าจีน” จนกลายเป็นชื่อตำบล โดยเมื่อปี พ.ศ. 2091 ในสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิโปรดให้สร้างเมืองใหม่ขึ้นอีกหลายเมือง ด้วยมีพระราชประสงค์จะใช้เป็นที่ระดมพลสำหรับสู้รบกับพม่า บ้านท่าจีนจึงยกฐานะเป็นเมือง “สาครบุรี” ตั้งแต่นั้นมา จนถึงสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดให้เปลี่ยนชื่อเมืองสาครบุรีเป็นเมืองสมุทรสาคร

ครั้นถึงรัชสมัยของสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงปฏิรูปการปกครอง มีการจัดระบบราชการส่วนภูมิภาคเป็นมณฑล เทศาภิบาล และมีการประกาศจัดตั้งสุขาภิบาลแห่งแรกของประเทศไทยขึ้นที่ตำบลท่าฉลอม เมื่อปี พ.ศ. 2449 ทั้งยังได้เสด็จพระราชดำเนินตำบลท่าฉลอมถึงสองครั้ง

ต่อมาใน พ.ศ. 2456 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราชโองการให้ทางราชการเปลี่ยนคำว่า “เมือง” เป็น “จังหวัด” ทั่วทุกแห่ง เมืองสมุทรสาคร จึงได้เปลี่ยนเป็น “จังหวัดสมุทรสาคร” มาจนทุกวันนี้ ส่วนคำว่า “มหาชัย” ที่คนชอบเรียกกันนั้น เป็นชื่อของคลองที่ขุดขึ้นเพื่อตัดความคดเคี้ยวของคลองโคกขามแต่เดิม มาทะลุออกตัวเมืองท่าจีน

4.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดนครปฐม
ทิศใต้	ติดต่อกับอ่าวไทย

ทิศตะวันออก ติดต่อกรุงเทพฯ และสมุทรปราการ

ทิศตะวันตก ติดต่อจังหวัดสมุทรสงคราม และราชบุรี

จังหวัดสมุทรสาครมีเนื้อที่ 851 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองเป็น 3 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอกระทุ่มแบน และอำเภอบ้านแพ้ว

4.3 การเดินทาง

ทางรถยนต์

การเดินทางไปสมุทรสาครจากกรุงเทพฯ โดยเส้นทางรถยนต์ตามทางหลวงแผ่นดินสามารถไปได้หลายเส้นทาง ดังนี้

1. จากสามแยกบางปะแก้ว ไปตามทางหลวงหมายเลข 35 ถนนธนบุรี-ปากท่อ (ถนนพระรามที่ 2) ผ่านที่ทำการเขตบางขุนเทียน ด้านซ้่งน้ำหนักเอกชัย ถึงสี่แยกมหาชัย (กิโลเมตรที่ 28) เลี้ยวซ้ายเข้าตัวเมืองสมุทรสาคร ระยะทางประมาณ 29 กิโลเมตร

นอกจากนี้ ยังสามารถแยกจากถนนธนบุรี-ปากท่อ ที่กิโลเมตรที่ 34 ถึงที่ว่าการอำเภอบ้านแพ้ว ระยะทางประมาณ 12 กิโลเมตร

2. จากศูนย์การค้าดาวคะนองไปตามถนนเอกชัย ผ่านสะพานบางขุนเทียน วัดสิงห์ แยกบางบอน โรงเรียนศึกษานารีวิทยา วัดโพธิ์แจ้ง ตำบลดอกกระเปือ ด้านซ้่งน้ำหนักเอกชัย เคหะชุมชนมหาชัย เข้าสู่ตัวเมืองสมุทรสาคร ระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร

3. จากแยกท่าพระไปตามทางหลวงหมายเลข 4 ถนนเพชรเกษม ถึงหนองแขมเลี้ยวซ้ายเข้าซอยเพชรเกษม 81 ถึงแยกถนนเอกชัย เลี้ยวขวาไปตามถนนเอกชัย ผ่านโรงเรียนศึกษานารีวิทยา ด้านซ้่งน้ำหนักเอกชัย เข้าสู่ตัวเมืองสมุทรสาคร ระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร

นอกจากนี้ ยังสามารถใช้เส้นทางถนนเพชรเกษม เลียบบางแคแล้วเลี้ยวซ้ายเข้าถนนวงแหวนรอบนอกจะไปตัดกับถนนเอกชัย วรรถกลับเข้าถนนเอกชัย หรือตรงไปเข้าถนนธนบุรี-ปากท่อก็ได้ หรือจากถนนเพชรเกษม ผ่านอ้อมน้อย แยกเข้าถนนเศรษฐกิจ 1 ที่กิโลเมตรที่ 25 ผ่านอำเภอกระทุ่มแบน ได้อีกเส้นทางหนึ่ง

4. จากสะพานพระปิ่นเกล้า ไปตามถนนบรมราชชนนี ตัดเข้าถนนเพชรเกษมได้ 3 ทาง คือ ถนนพุทธมณฑลสาย 2 สาย 4 และสาย 5 จากนั้นเลือกเข้าตัวเมืองสมุทรสาครได้ 2 ทาง คือ จากสาย 2 ออกถนนเอกชัย เลี้ยวขวา ผ่านโรงเรียนศึกษานารี ระยะทางประมาณ 35 กิโลเมตร หรือใช้สาย 4 สาย 5 เข้าถนนเศรษฐกิจ 1 ที่แยกอ้อมน้อย ผ่านอำเภอกระทุ่มแบน ระยะประมาณ 50 กิโลเมตร นอกจากนี้ ยังสามารถเข้าถนนวงแหวนรอบนอก ซึ่งตัดผ่านถนนเอกชัยและถนนธนบุรี-ปากท่อก็ได้ด้วย

ทางรถประจำทาง

บริษัท ขนส่ง จำกัด มีบริการเดินรถโดยสารประจำทางไปจังหวัดสมุทรสาครทุกวัน ตั้งแต่เวลา 04.20-21.00 น. สอบถามรายละเอียดได้ที่สถานีขนส่งสายใต้ ถนนบรมราชชนนี โทร. 0 2435 1199, 0 2435 5605

ทางรถไฟ

การรถไฟมีบริการรถไฟออกจากสถานีวงเวียนใหญ่ทุกวันๆ ละหลายเที่ยว ตั้งแต่เวลา 05.30-20.10 น. ไปสุดปลายทางสถานีรถไฟมหาชัยหรือข้ามเรือไปฝั่งสถานีรถไฟบ้านแหลมก็จะสามารถ นั่งรถไฟต่อไปถึงสถานีรถไฟแม่กลองจังหวัดสมุทรสงคราม สอบถามเพิ่มเติมได้ที่สถานีรถไฟวงเวียนใหญ่

4.4 ข้อมูลโดยทั่วไปของจังหวัดสมุทรสาคร

4.4.1 ประวัติความเป็นมา

จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดชายทะเล ตั้งอยู่ปากแม่น้ำท่าจีน หลักฐานทางประวัติศาสตร์ กล่าวไว้ว่า ในสมัยกรุงศรีอยุธยา สมุทรสาครเดิมเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่มีชาวจีนนำเรือสำเภาเข้ามาจอดเทียบท่า ค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า และได้พักอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเรียกว่า “บ้านท่าจีน” ตั้งอยู่บริเวณปากอ่าวไทย ต่อมาในสมัยแผ่นดินสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ (พ.ศ. 2099) ได้โปรดให้ยกฐานะ “บ้านท่าจีน” ขึ้นเป็น “เมืองสาครบุรี” เพื่อเป็นหัวเมืองสำหรับเรียกกระดมพลเวลาเกิดสงคราม และเป็นเมืองด่านหน้าป้องกันข้าศึกศัตรู ที่จะเข้ามาบุกรุกกรรณทางทะเล

ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงโปรดให้เปลี่ยนชื่อ “เมืองสาครบุรี” เป็น “เมืองสมุทรสาคร” ซึ่งมีความหมายว่า “เมืองแห่งทะเลและแม่น้ำ” ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2448) ทรงปฏิรูปการปกครอง มีการจัดระบบการบริหารราชการส่วนภูมิภาคเป็นมณฑลเทศาภิบาล และได้ทรงมีพระราชดำริที่จะสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ท้องถิ่น โดยใช้รูปแบบการปกครองแบบสุขาภิบาล จึงได้มีพระบรมราชโองการให้ยกฐานะ “ตำบลท่าฉลอม” เป็น “สุขาภิบาลท่าฉลอม” จังหวัดสมุทรสาคร เป็นสุขาภิบาลที่ตั้งขึ้นในหัวเมืองเป็นแห่งแรกของประเทศไทย ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 (พ.ศ. 2456) โปรดเกล้าให้ทางราชการเปลี่ยนคำว่า “เมือง” เป็น “จังหวัด” ทั่วทุกแห่ง ในพระราชอาณาจักร “เมืองสมุทรสาคร” จึงได้เปลี่ยนเป็น “จังหวัดสมุทรสาคร” มาจวบคนปัจจุบันนี้

ส่วนคำว่า “มหาชัย” ที่คนทั่วไปชอบเรียกกันนั้น เป็นชื่อคลองที่สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 แห่งกรุงศรีอยุธยาโปรดให้ขุดคลองลัดจากเมืองธนบุรี เป็นแนวตรงไปออกปากน้ำเมืองสาครบุรี แทนคลองโคกขามที่คดเคี้ยว แต่ยังไม่ทันเสร็จทรงสวรรคตเสียก่อน จนถึงรัชสมัยสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 9 (ขุนหลวงท้ายสระ) ได้โปรดให้ขุดคลองต่อจนแล้วเสร็จ และได้พระราชทานนามว่า คลองมหาชัย ซึ่งต่อมา ณ บริเวณฝั่งซ้ายปากคลองได้เกิดชุมชนขนาดใหญ่ขึ้นชื่อว่า “มหาชน” จึงเป็นที่นิยมเรียกกันแต่นั้นเป็นต้นมา

4.4.2 ที่ตั้งอาณาเขต

จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดชายทะเล ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน ในเขตพื้นที่ภาคกลางตอนล่างของประเทศไทย ประมาณเส้นรุ้งที่ 130 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 องศาตะวันออก เป็นจังหวัดปริมณฑล ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 30 กิโลเมตร มีพื้นที่ 872.347 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 545,216 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

4.4.3 ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดสมุทรสาคร มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มชายฝั่งทะเล สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1.00-2.00 เมตร มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านตอนกลางจังหวัด ไหลคดเคี้ยวตามแนวเหนือใต้ลงสู่อ่าวไทย เป็นอำเภอเมืองสมุทรสาคร ระยะทางยาวประมาณ 70 กิโลเมตร พื้นที่ตอนบนในเขตอำเภอบ้านแพ้วและอำเภอกะทู้มแบน มีความอุดมสมบูรณ์ของดินและมีโครงข่ายแม่น้ำลำคลองเชื่อมโยงถึงกันกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ กว่า 170 สาย จึงเหมาะที่จะทำการเพาะปลูกพืชนานาชนิด บางส่วนเป็นย่านธุรกิจ อุตสาหกรรมและที่อยู่อาศัย พื้นที่ตอนล่างของจังหวัดในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาครอยู่ติดชายทะเลยาว 41.8 กิโลเมตร จึงเหมาะที่จะประกอบอาชีพประมงทะเล เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งและทำนาเกลือ

4.4.4 จำนวนประชากร

ปัจจุบันประชากรตามทะเบียนราษฎรในจังหวัดสมุทรสาคร (ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2550) มีความหนาแน่นเท่ากับ 538 คน ต่อตารางกิโลเมตร และมีจำนวน 469,934 คน ประกอบด้วย

- เพศชาย 228,254 คน
- เพศหญิง 241,680 คน
- จำนวนครัวเรือน 211,109 ครัวเรือน

อำเภอที่มีประชากรมากที่สุด คือ อำเภอเมืองสมุทรสาคร จำนวน 232,957 คน จำนวน 102,553ครัวเรือน รองลงมาคืออำเภอกระทุ่มแบน จำนวน 145,534 คน จำนวน 87,180 ครัวเรือน และอำเภอบ้านแพ้ว จำนวนประชากร 91,443 คน จำนวน 21,376 ครัวเรือน อัตราการเกิดของประชากรร้อยละ 1.20 ประชากรวัยแรงงาน (อายุ 15-59 ปี) จำนวน 348,145 คน หรือร้อยละ 74 ของจำนวนประชากรทั้งจังหวัด

จังหวัด / อำเภอ / ตำบล	ชาย	หญิง	รวม	จำนวนบ้าน
จังหวัดสมุทรสาคร	231,803	246,343	478,146	220,469
อำเภอเมืองสมุทรสาคร	85,321	91,102	176,423	87,176
อำเภอกระทุ่มแบน	39,597	40,575	80,172	43,743
อำเภอบ้านแพ้ว	21,857	23,395	45,252	11,346
เทศบาลตำบลหลักห้า	18,977	19,931	38,908	8,108
เทศบาลตำบลบ้านแพ้ว	1,389	1,420	2,809	9,18
เทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา	2,292	2,465	4,757	1,221
เทศบาลตำบลบางปลา	2,522	2,575	5,097	2,832
เทศบาลเมืองอ้อมน้อย	23,744	25,762	49,517	41,362
เทศบาลเมืองกระทุ่มแบน	8,564	9,807	18,071	5,583
เทศบาลนครสมุทรสาคร	28,028		55,977	17,083

ตารางที่ 4.1 รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน
รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ธันวาคม พ.ศ.2551)
ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

อำเภอ / กิ่งอำเภอ	จำนวนประชากร				
	2544	2545	2546	2547	2548
ยอดรวม	435,588	442,914	448,199	442,687	452,017
อำเภอเมืองสมุทรสาคร	213,172	216,505	219,505	217,152	222,747
อำเภอกระทุ่มแบน	129,881	133,578	135,913	134,972	138,309
อำเภอบ้านแพ้ว	92,535	92,715	91,781	90,563	90,961

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนประชากร เป็นรายอำเภอ พ.ศ. 2544-2548
ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

อำเภอ / กิ่งอำเภอ	อัตราการเปลี่ยนแปลง (%)				ความ หนาแน่น ประชากร (ต่อ ตร.กม)
	2544	2545	2546	2547	
ยอดรวม	1.68	1.19	-1.23	2.11	518.17
อำเภอเมืองสมุทรสาคร	1.62	1.33	-1.07	2.58	452.70
อำเภอกระทุ่มแบน	2.85	1.75	-0.69	2.47	1)022.42
อำเภอบ้านแพ้ว	0.19	0.07	-2.39	0.44	371.22

ตารางที่ 4.3 แสดงอัตราการเปลี่ยนแปลงพ.ศ. 2544-2547

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ลักษณะบางประการของครัวเรือน	2547	2549	2550
ประเภทของที่อยู่อาศัย	100.00	100.00	100.0
- บ้านโดด	37.0	35.3	31.4
- ห้องแถว	44.7	49.9	58.1
- ทาวน์เฮาส์ หรือบ้านแฝด	9.9	13.0	9.8
- ห้องชุด	4.8	236	0.7
- ห้องภายในบ้าน	0.3	0.2	-
- ที่อยู่อาศัยชั่วคราวและอื่น ๆ	3.3	-	-
ชนิดของวัสดุก่อสร้างที่อยู่อาศัย	100.0	100.00	100.0
- ดิน	54.5	78.0	74.9
- ไม้	16.1	15.9	14.1
- ครีกรัดดินครึ่งไม้	25.1	5.5	10.9
- วัสดุที่หาได้ตามท้องถิ่น	1.9	0.5	0.1
- วัสดุที่ใช้แล้วและอื่น ๆ	2.4	0.1	-
สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย	100.0	100.0	100.0
- เป็นเจ้าของบ้านและที่ดิน	38.4	32.4	30.9
- เป็นเจ้าของบ้าน แต่เช่าที่ดิน	3.8	5.2	5.1
- บ้านเช่า	47.0	56.3	58.9
- อยู่โดยไม่เสียค่าเช่า	10.8	6.1	5.1

ตารางที่ 4.4 แสดงประเภทที่อยู่อาศัยพ.ศ. 2543

ขนาดของครัวเรือน	ประเภทที่อยู่อาศัย					ร้อยละ
	บ้านโดด	ทาวน์เฮาส์	ห้องชุด	ห้องแถว/ เรือนแถว	ตึกแถว	
รวม	63,205	13,689	6,646	28,790	18,578	100.0
1 คน	5,620	1,725	2,018	5,726	3,382	12.2
2 คน	10,197	2,895	2,659	12,931	6,369	27.0
3 คน	13,749	3,476	1,285	5,990	3,945	21.6
4 คน	15,850	3,256	451	2,863	2,648	19.0
5 คน	11,905	1,715	192	1,017	1,626	142.4
6 คน	2,701	326	20	146	268	2.7
7 คน	1,262	160	250	47	174	1.3
8 คน	882	58	-	16	62	0.8
9 คน	440	62	-	5	10	0.4
10 คนขึ้นไป	599	16	-	47	94	0.6

ตารางที่ 4.5 ขนาดครัวเรือน จำแนกตามประเภทของที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2543

4.4.5 ข้อมูลด้านแรงงาน

จังหวัดสมุทรสาครเป็นแหล่งธุรกิจประมงที่สำคัญของประเทศ และเป็นศูนย์กลางการซื้อขายสัตว์น้ำ และผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ ทำให้ภาคการประมงมีความต้องการแรงงานจำนวนมาก แต่แรงงานไทยไม่นิยมทำงานในกิจการประมงทะเล และกิจการต่อเนื่องจากประมงทะเล โดยอ้างว่าเป็นงานหนัก งานสกปรก ระยะเวลาการทำงานไม่แน่นอน มักจ้างเป็นการเหมาหรือจ้างเฉพาะช่วงเวลา ทำให้มีการเข้าออกงานสูง จึงเกิดปัญหาขาดแคลนแรงงานในกิจการดังกล่าว ในส่วนของกิจการภาคเกษตร และกิจการที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตร ก็ประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานเช่นกัน เนื่องจากเป็นงานที่อยู่กลางแจ้ง การทำงานไม่เป็นเวลา ผู้ประกอบการหรือนายจ้าง จึงหันมาจ้างแรงงานต่างด้าวทำงานแทน โดยเฉพาะชาวพม่าหลังไหลเข้ามาทำงาน และกลายเป็น “ประชากรแฝง” เกือบเท่า ๆ กับประชากรทั้งจังหวัด

จากข้อมูลการรายงานของสำนักงานสถิติ จังหวัดสมุทรสาคร ปี 2550 ระบุว่า จังหวัดสมุทรสาคร มีประชากรที่อยู่ในวัยทำงาน 360,466 คน จำแนกเป็นผู้มีงานทำจำนวน 357,026 คน และผู้ว่างงานหรือไม่มีงานทำ จำนวน 3,440 คน ในส่วนของผู้มีงานทำเป็นผู้ทำงานอยู่ใน

ภาคเกษตรกรรม ร้อยละ 8.80 (31,419 คน) และผู้ที่ทำงานอยู่นอกภาคเกษตรกรรม ร้อยละ 91.20 (325,607 คน) โดยกลุ่มผู้ทำงานนอกภาคเกษตรกรรม จะทำงานในสาขาการผลิตมากที่สุด ร้อยละ 63.59 (207,047 คน)

สถานภาพแรงงาน	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
ผู้อยู่ในกำลังแรงงาน	199,673	160,793	360,466
- ผู้มีงานทำ	197,512	159,514	357,026
- ผู้ว่างงาน	2,161	1,279	3,440

ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร

จำแนกตามเพศ

ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดสมุทรสาคร

4.4.5.1 ข้อมูลแรงงานต่างด้าว

แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร มี 2 ประเภท คือ

1. ประเภทที่เข้ามาทำงานโดยถูกต้องตามกฎหมาย มีจำนวน 2,110 คน
2. ประเภทที่เข้ามาทำงานโดยผิดกฎหมาย

โดยในประเภทที่ 2 นั้น คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2549 อนุญาตให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา ที่ใบอนุญาตทำงานหมดอายุเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2550 และวันที่ 30 มิถุนายน 2550 อยู่ในราชอาณาจักรได้อีก 1 ปี โดยในปี 2550 จังหวัดสมุทรสาคร ได้มีนายจ้าง จำนวน 4,089 ราย แจ้งขอต่อใบอนุญาตทำงานให้คนต่างด้าวที่ขึ้นทะเบียนไว้กับสำนักงานจัดหางานจังหวัด จำนวน 74,531 คน จำแนกเป็น

- สัญชาติพม่า จำนวน 73,489 คน (ร้อยละ 98.60)
- สัญชาติลาว จำนวน 896 คน (ร้อยละ 1.20)
- สัญชาติกัมพูชา จำนวน 146 คน (ร้อยละ 0.20)

การอยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว

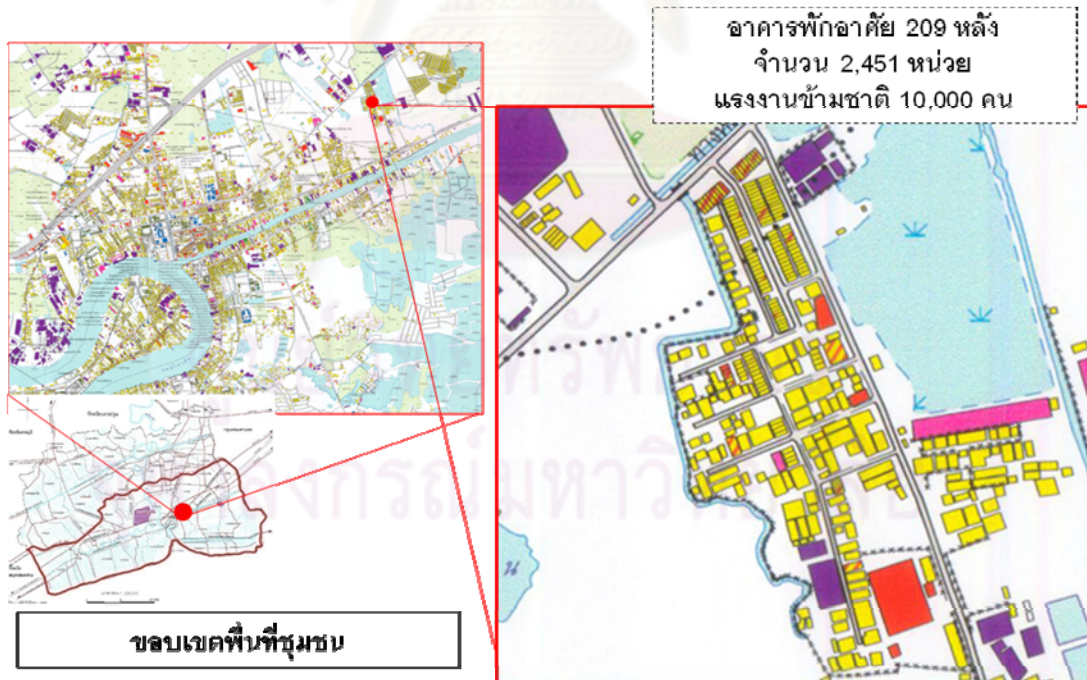
จากข้อมูลศูนย์ตรวจคนเข้าเมือง ภาคกลาง สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ซึ่งรับผิดชอบควบคุมดูแลกลุ่มคนต่างด้าวในเขตจังหวัดสมุทรสาคร ระบุว่า ขณะนี้ในเขต จังหวัดสมุทรสาคร มีคนต่างด้าวอาศัยอยู่หลายแสนคน โดยมีทั้งที่ขึ้นทะเบียนกับกระทรวงแรงงาน และกลุ่มคนหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย

โดยชุมชนที่มีชาวต่างด้าวพักอาศัยอยู่มากที่สุดคือ ชุมชนโกรกกรากใน ต.บางหญ้าแพรก ชุมชนเกาะสมุท และชุมชนตลาดกุ้ง ต.ท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเฉพาะสามชุมชนนี้มีต่างด้าวอยู่หลายแสนคน

- ตลาดกุ้ง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า มีคนต่างด้าวอาศัยอยู่จำนวนมาก โดยเฉพาะที่ชุมชนตลาดกุ้ง มีอาคารพาณิชย์สูง 5 ชั้น เกือบ 10 หลัง ถูกแบ่งซอยเป็นห้องเช่าจำนวนหลายร้อยห้อง กลายเป็นชุมชนแรงงานต่างด้าวนับหมื่นคน ทั้งบริเวณมีคนไทยพักอาศัยอยู่น้อยมาก ส่วนใหญ่เป็นเจ้าของกิจการเท่านั้น

- ชุมชนเกาะสมุท ซึ่งอยู่ใกล้กับตลาดกุ้ง มีชาวต่างด้าวอาศัยอยู่ตามห้องแถวสองข้างถนนสุขชัย (ซอยโรงเหล็ก) มีแรงงานต่างด้าวนุ่งโสร่ง ประหนึ่งทะนะช่า เดินกันพลุกพล่าน เหมือนกับเป็นเมืองของพม่า

- ชุมชนโกรกกรากใน ซึ่งมีคนต่างด้าวอาศัยอยู่หลายหมื่นคนเช่นเดียวกัน สองข้างถนนทางเข้าชุมชนมีชาวพม่าเดินกันขวักไขว่ แถมป้ายบอกทางเข้าหมู่บ้าน และร้านค้ามีการติดป้ายประกาศบอกเป็นภาษาพม่าอย่างชัดเจน รวมถึงบรรดาแม่ค้าขายอาหารก็เป็นต่างด้าวด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 4.1 ขอบเขตพื้นที่ชุมชนมหาชัยนิเวศน์ซึ่งเคยเป็นบ้านจัดสรรมาก่อน

4.4.6 รายได้ประชากร

ประชากรของจังหวัดมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีอยู่ในอันดับสูง โดยข้อมูลเมื่อปี 2545 รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีเท่ากับ 369,667 บาท ซึ่งสูงเป็นอันดับที่ 2 ของประเทศ ดีขึ้นกว่าปี 2544 ซึ่งอยู่ในลำดับที่ 4 การที่ประชากรของจังหวัดมีรายได้เฉลี่ยอยู่ในอันดับสูง เนื่องจากมูลค่าการผลิตจากภาคอุตสาหกรรม ได้ทำรายได้ให้จังหวัดเป็นจำนวนมาก และยังคงมีการขยายตัวในอัตราสูงและต่อเนื่อง รวมทั้งมูลค่าการผลิตจากภาคเกษตรกรรม โดยเฉพาะภาคประมงและการแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย (การแปรรูปวัตถุดิบเป็นอาหารทะเลแช่แข็ง และอาหารทะเลสำเร็จรูป) จึงส่งผลให้รายได้เฉพาะต่อคนของจังหวัดอยู่ในอันดับสูงตามไปด้วย

4.4.7 ด้านเศรษฐกิจ

4.4.7.1 การเกษตร

จังหวัดสมุทรสาคร มีพื้นที่ทางการเกษตร 165,789 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 30.41 ของพื้นที่จังหวัด (ตารางที่ 4.7)

ประเภท การเกษตร	เมืองฯ		กระทุ่มแบน		บ้านแพ้ว		รวม	
	ราย	ไร่	ราย	ไร่	ราย	ไร่	ราย	ไร่
- ไม้ยืนต้น	1,065	6,941	1,936	12,090	5,683	62,853	8,684	81,857
- ประมง (เลี้ยง)	2,052	41,468	318	1,518	1,539	21,881	3,909	67,867
- อื่น ๆ	-	25,600	-	-	-	-	-	25,600
- ข้าว	7	216	159	3,773	153	3,541	319	7,530
- ไม้กอก	27	118	598	3,947	187	1,512	812	5,577
- พืชผัก	21	139	269	1,969	276	1,652	566	3,760
- ปศุสัตว์ (ตัว)	70	85,492*	84	7,790*	130	37,832*	284	131,114*
รวม	3,242	74,455	3,364	23,297	7,968	91,439	14,574	

ตารางที่ 4.7 แสดงผลผลิตการเกษตร แยกตามรายอำเภอ ปี 2547

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสาคร

หมายเหตุ * ไม่นับรวมจำนวนไร่

4.4.7.2 การประมง

จังหวัดสมุทรสาคร มีความยาวของชายฝั่งทะเลประมาณ 41 กิโลเมตร พื้นที่ทำการประมงทะเล เป็นบริเวณที่เรียกว่า “อ่าวรูปตัว ก” ซึ่งเป็นก้นอ่าวไทย ได้รับอิทธิพลจากแม่น้ำท่าจีน แม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำแม่กลอง เป็นที่รวมของตะกอนและธาตุอาหารที่น้ำพัดมา จึงทำให้มีความอุดมสมบูรณ์

จังหวัดสมุทรสาครเป็น 1 ใน 24 จังหวัดชายทะเลของประเทศไทย โดยทางทิศใต้ของจังหวัดติดกับอ่าวไทย ซึ่งมีพื้นที่ทะเลและบริเวณตามแนวชายฝั่งในเขต 3 กิโลเมตร ที่เป็นแหล่งทรัพยากรประมง รวมทั้งหมด 356,250 ไร่ นอกจากบริเวณชายฝั่งทะเลแล้ว ยังมีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านตอนกลางของพื้นที่จังหวัด ยาวประมาณ 70 กิโลเมตร และมีลำคลองประมาณ 170 สาย ที่ใช้เป็นแหล่งทำการประมงน้ำจืดได้ประมาณ 85,000 ไร่ ด้วยทำเลที่เหมาะสมจึงเป็นแหล่งประมงและอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องที่สำคัญของประเทศ โดยลักษณะการทำประมงจำแนกเป็น 3 ลักษณะ คือ ประมงน้ำจืด ประมงชายฝั่ง และการประมงทะเล (ตารางที่ 4.8 และ ตารางที่ 4.9)

ประเภทเรือเครื่องมือ	รวมเรือ (ลำ)
อวนลากแผ่นตะเฒ่	237
อวนลากคู่	77
ชอวนลากค้ายถ่วง	31
อวนดำ	95
คราดหอยลาย	30
ครอบหมึก	103
อวนลอย	360
อวนรุน	160
รวม	1,093

ตารางที่ 4.8 แสดงจำนวนเรือประมงจังหวัดสมุทรสาคร ปี 2547

ที่มา : สำนักงานประมงจังหวัดสมุทรสาคร

ประเภทสถานประกอบการ	จำนวน (ราย)
โรงงานแปรรูปสัตว์น้ำ	49
บริษัทนำเข้า-ส่งออก	23
สถานประกอบการห้องเย็น	98
สถานประกอบการแปรรูปพื้นบ้าน	59
สถานประกอบการเบ็ดเตล็ด	82
แพ พ่อค้าคนกลาง ผู้รวบรวม	71
ผู้ค้าปัจจัยการผลิตสัตว์น้ำ	133
อุตสาหกรรมสนับสนุนและต่อเนื่อง	
- โรงน้ำแข็ง	20 แห่ง
- ตู้ต่อซ่อมเรือ	6 แห่ง

ตารางที่ 4.9 แสดงจำนวนผู้ประกอบการประมงที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานประมงจังหวัด
ที่มา : สำนักงานประมงจังหวัดสมุทรสาคร

4.4.7.3 ปศุสัตว์

เกษตรกรในจังหวัดมีการเลี้ยงสัตว์ เพื่อการค้าในภาพรวมเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการส่งเสริมของรัฐบาล ทั้งในด้านการตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ และการที่ราคาสินค้าเกษตรเพิ่มขึ้น รวมถึงการสนับสนุนเงินกู้จากหน่วยงานภาครัฐ (ตารางที่ 4.10)

อำเภอ	โคนม	โคเนื้อ	กระบือ	สุกร	แพะ	กวาง	ไก่พื้นบ้าน	ไก่ไข่	ไก่เนื้อ	เป็ด
เมืองฯ	-	-	1	-	-	-	10,451	1,704	876	6,665
กระทุ่ม	-	34	-	481	-	450	15,099	481	749	5,808
แบน บ้านแพ้ว	171	602	13	1,699	7	-	23,040	79,508	27,504	5,176
รวม	171	636	14	2,180	7	450	48,590	81,693	29,129	17,+49

ตารางที่ 4.10 แสดงประชากรสัตว์ในพื้นที่ปศุสัตว์จังหวัดสมุทรสาคร ประจำปี 2548

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์ จังหวัดสมุทรสาคร

4.4.7.4 การอุตสาหกรรม

จังหวัดสมุทรสาคร เป็นจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเจริญเติบโต และการขยายตัวของกรุงเทพมหานคร ประกอบกับจังหวัด

มีโครงสร้างพื้นฐานและปัจจัยการผลิตที่เหมาะสมต่อการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม จึงมีผู้สนใจมาลงทุนตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่จังหวัดเป็นจำนวนมาก โรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง และอำเภอกระทุ่มแบน ประกอบกิจการประเภทอุตสาหกรรมอาหารและแปรรูปอาหาร อุตสาหกรรมพลาสติก อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมโลหะ และอภิมภิมภัณฑ์โลหะ (ตารางที่ 4.11)

ที่	ปี พ.ศ.	จำนวนโรงงาน	เงินลงทุน	ชาย	หญิง	รวม
1	2543	158	5,558,435,375	3,569	4,276	7,845
2	2544	479	6,902,815,235	4,794	6,665	11,449
3	2545	240	8,193,483,697	4,768	7,096	11,864
4	2546	321	8,396,298,691	8,433	12,282	20,715
5	2547	374	19,223,091,699	6,568	6,188	12,756
รวม		1,272	48,274,124,697	28,132	36,507	64,629

ตารางที่ 4.11 แสดงจำนวนโรงงานปี 2543-2547

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรม จังหวัดสมุทรสาคร

4.4.7.5 การพาณิชย์กรรม

การลงทุนของภาคเอกชนในเดือนกุมภาพันธ์ ปี 2548 มีจำนวนรายบริษัทจำกัด 39 ราย เพิ่มขึ้นจากเดือนเดียวกันของปีที่แล้ว 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.43 ทุนจดทะเบียนจำนวน 117,750 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากเดือนเดียวกันของปีที่แล้ว 47,194 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 36.15

จำนวนรายห้างหุ้นส่วนจำกัด 11 ราย ลดลงจากเดือนเดียวกันของปีที่แล้ว 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 35.29 ทุนจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนจำกัด 7 ล้านบาท ลดลงจากเดือนเดียวกันของปีที่แล้ว 4,440 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 38.81 (ตารางที่ 4.12)

รายการ	ปี 2547		ปี 2548	
	กุมภาพันธ์	ธันวาคม	มกราคม	กุมภาพันธ์
จำนวนราย (บริษัทจำกัด)	15	20	45+80.00	39
อัตราการเปลี่ยนแปลง (%)		5.26		11.43
จำนวนราย (ห้างหุ้นส่วนจำกัด)	17	10	23	11

รายการ	ปี 2547		ปี 2548	
	กุมภาพันธ์	ธันวาคม	มกราคม	กุมภาพันธ์
อัตราการเปลี่ยนแปลง (%)		25.00	64.29	-35.29
ทุนจดทะเบียน บจก. (ล้านบาท)	130.556	53.00	185.500	177.750
อัตราการเปลี่ยนแปลง (%)		-16.54	-57.27	36.15
ทุนจดทะเบียน หจก. (ล้านบาท)	11.440	6.800	27.450	7.000
อัตราการเปลี่ยนแปลง (%)		-28.12	54.65	-38.81

ตารางที่ 4.12 แสดงอัตราการขยายตัวของการลงทุนภาคเอกชน

ตั้งแต่กุมภาพันธ์ 2547 – กุมภาพันธ์ 2548

ที่มา : สำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้า จังหวัดสมุทรสาคร

4.4.7.6 แหล่งท่องเที่ยว

จังหวัดสมุทรสาคร มีแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2536 กำหนดให้จังหวัดสมุทรสาคร เป็นแหล่งท่องเที่ยวเนื่องจากมีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ ทั้งในด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งมีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจเป็นจำนวนมาก

4.4.8 ด้านการคมนาคม การจราจร

เนื่องจากจังหวัดสมุทรสาคร อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร ปัจจุบันเมืองสมุทรสาครมีเส้นทางคมนาคมติดต่อกับ กรุงเทพมหานคร ได้สะดวกทั้งทางรถยนต์ รถไฟ และทางน้ำ จึงอยู่ในเขตอิทธิพลด้านสังคมและเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานคร เหมาะสมรองรับการกระจายตัวของประชากรจากกรุงเทพมหานคร ถนนสายหลักที่สำคัญ คือ

1. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 35 (ถนนพระรามที่ 2) เริ่มต้นจากถนนสุขสวัสดิ์ เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร เข้าจังหวัดที่แยก กม. 28 (ระยะทาง 29 กม.)
2. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษม) เริ่มต้นจากแยกอ้อมน้อย ผ่านอำเภอกระทุ่มแบน เข้าจังหวัดที่แยกทางหลวงจังหวัด หมายเลข 3091 (ระยะทาง 21 กม.)
3. ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 3242 (ถนนเอกชัย) เริ่มต้นจากถนนเทอดไทย เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ผ่านวัดโพธิ์แจ้ง เข้าจังหวัดที่จุดเดียวกันกับ 1)

4. ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษม) เริ่มต้นที่แยกพระประโทน จังหวัดนครปฐม ผ่านอำเภอบ้านแพ้ว เข้าจังหวัดที่แยกทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3097 (ระยะทาง 45 กม.)

ทางรถไฟ มีรถไฟสายวงเวียนใหญ่-มหาชัย เริ่มต้นสถานีวงเวียนใหญ่ กรุงเทพมหานคร ผ่านเขตอำเภอเมือง ถึงสถานีรถไฟมหาชัยสมุทรสาคร (ระยะทาง 33.1 กม.) และทางรถไฟสายมหาชัย-แม่กลอง เริ่มต้นที่สถานีบ้านแหลม ตำบลท่าฉลอม อำเภอเมืองสมุทรสาคร ถึงสถานีแม่กลองว อำเภอเมืองสมุทรสงคราม (ระยะทาง 33.7 กม.)

ในจังหวัดสมุทรสาครมีสะพาน/ท่าเทียบเรือที่ได้รับอนุญาต จำนวน 52 แห่ง ส่วนมากตั้งอยู่ในท้องที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร เป็นสะพาน/ท่าเทียบเรือประมงจำนวน 36 แห่ง ที่เหลือเป็นสะพาน/ท่าเทียบเรือ เพื่อจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิง และอื่น ๆ ส่วนในเขตอำเภอบ้านแพ้ว มีท่าเทียบเรือ 1 แห่ง และในเขตอำเภอกระทุ่มแบน มีท่าเทียบเรือ 2 แห่ง ซึ่งทั้ง 3 แห่งนี้เป็นท่าเทียบเรือโดยสาร

4.4.9 ปัญหาต่าง ๆ

จังหวัดสมุทรสาคร เป็นจังหวัดที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วมาก เนื่องจากเป็นจังหวัดที่รองรับความเจริญและการขยายตัวจากกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคอุตสาหกรรม และชุมชน มีอัตราการขยายตัวที่สูงมาก มีการอพยพย้ายถิ่นของประชากรจากจังหวัดต่าง ๆ เข้ามาประกอบอาชีพเป็นจำนวนมาก ปรากฏการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาด้านมลภาวะต่าง ๆ และทวีความรุนแรงขึ้น จนเกือบถึงขั้นวิกฤติ ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ มีดังนี้

1. ปัญหาขยะมูลฝอย

ปัญหาขยะมูลฝอยเริ่มจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมมากขึ้น และคาดว่าในอนาคตจะเป็นปัญหาที่สำคัญของจังหวัด ที่จะต้องเร่งดำเนินการป้องกันและแก้ไข เนื่องจากขยะมูลฝอยทั้งจากครัวเรือนและโรงงานอุตสาหกรรมมีปริมาณสูงถึง 2 แสนตันต่อปี การดูแลเก็บขนขยะมูลฝอยในพื้นที่จังหวัด ส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งการบริการเก็บขนขยะมูลฝอยยังไม่สามารถกระทำได้อย่างทั่วถึง ทำให้มีปริมาณขยะตกค้างในแต่ละวันจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่ที่เป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น นอกจากนี้วิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ก็ยังไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล เนื่องจากยังใช้วิธีเทกองกลางแจ้ง และเผาทิ้งบางส่วน

จังหวัดสมุทรสาครได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาในเรื่องขยะมูลฝอย ในเขตพื้นที่จังหวัดภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งระดมความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน โดยเน้นให้หน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประสานการปฏิบัติภายใต้สภาวะด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยบูรณาการแผนงานโครงการและงบประมาณของท้องถิ่น เพื่อการกำจัดขยะอย่างถูกวิธี ด้วยการจัดหาสถานที่กำจัดขยะร่วมกันระหว่างเขตปกครองท้องถิ่นต่าง ๆ รวมทั้งขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการแก้ปัญหาจากกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม โดยให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นเจ้าภาพ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญต่อความร่วมมือของประชาชน โดยเน้นการปลูกจิตสำนึก ให้ประชาชนตระหนักในประโยชน์ของการ Recycle ขยะเพื่อผลในระยะยาวด้วย

2. ปัญหาน้ำเสีย

จากการทำกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจหลายอย่างริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน ได้แก่ การเพาะปลูก การทำนา กุ้ง บ่อเลี้ยงปลา การทำฟาร์มสุกร และการอุตสาหกรรม น้ำเสียจากการทำกิจกรรมดังกล่าวที่ยังขาดการควบคุม และน้ำเสียจากชุมชน อาคารบ้านเรือน ร้านอาหาร ได้ถูกปล่อยลงสู่แม่น้ำลำคลองสายต่าง ๆ รวมทั้งน้ำเสียจากกรุงเทพมหานคร ที่เคลื่อนตัวผ่านเข้ามาตามลำคลองสายสำคัญ เช่น คลองภาษีเจริญ คลองทวีวัฒนา ไหลลงมาสู่แม่น้ำท่าจีน และอ่าวไทย ทำให้น้ำแม่น้ำท่าจีนมีค่า BOD เกินเกณฑ์มาตรฐานกำหนด มีสารปนเปื้อนของโลหะหนัก ได้แก่ สารตะกั่วเฉลี่ย 0.19 มิลลิกรัมต่อลิตร สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานถึง 3 เท่า และยังมีแบคทีเรียเกินมาตรฐานด้วย ทำให้คุณภาพน้ำในแม่น้ำท่าจีนเสื่อมลงและอาจเกิดมลภาวะจนถึงขั้นวิกฤต ซึ่งขณะนี้คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำผิวดินประเภทที่ 5 ซึ่งใช้ประโยชน์เพื่อการคมนาคมเท่านั้น ไม่ปลอดภัยสำหรับการอุปโภคบริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพน้ำในแม่น้ำท่าจีนตอนล่าง บริเวณพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองอ้อมน้อย-อ้อมใหญ่ ถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีปัญหาวิกฤตขั้นรุนแรง เนื่องจากมีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่มากถึง 966 โรง ปริมาณน้ำเสียจากภาคอุตสาหกรรมและชุมชนอยู่ในอัตรา 69 : 31

3. ปัญหาการขาดแคลนน้ำประปา

แม้ว่าสมุทรสาครจะมีแม่น้ำลำคลองจำนวนมาก กระจายอยู่ทั่วพื้นที่ แต่ประชาชนก็ยังประสบปัญหาขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอ ทั้งนี้เนื่องจากน้ำในแม่น้ำลำคลองส่วนมากเป็นน้ำกร่อย ที่ใช้ดื่มกินไม่ได้ แม่น้ำท่าจีนซึ่งเป็นแหล่งน้ำผิวดินหลักของจังหวัด

ก็มีปัญหาในเรื่องของคุณภาพน้ำเสื่อมโทรม การขุดเจาะบ่อบาดาล เพื่อนำน้ำใต้ดินมาใช้ก็ต้องประสบปัญหาเรื่องของคุณภาพน้ำค่อนข้างต่ำ มีสนิมเหล็กปน และจะต้องเจาะในระดับความลึกเฉลี่ยถึง 49 เมตร จึงจะสามารถนำน้ำบาดาลมาใช้ประโยชน์ได้ ในหน้าแล้งบางพื้นที่ก็ประสบปัญหาน้ำเค็มแทรกซึมขึ้นน้ำใต้ดิน ประกอบกับกรมทรัพยากรธรณียังได้ประกาศกำหนดเขตพื้นที่วิกฤต ห้ามขุดบ่อบาดาล ซึ่งสมุทรสาครเป็นพื้นที่ในเขตวิกฤตอันดับหนึ่ง โดยเฉพาะในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาครและอำเภอกะทู้ม้วน เนื่องจากมีการขุดตัวของแผ่นดินมากกว่า 3 เซนติเมตรต่อปี ระดับน้ำบาดาลลดลงมากกว่า 3 เมตร

ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค เขตพื้นที่ชุมชนเมืองและชนบท รวมทั้งแก้ไขปัญหาแผ่นดินทรุด น้ำเค็มแทรกซึมขึ้นน้ำใต้ดิน อันเนื่องมาจากการสูบน้ำบาดาลขึ้นมาใช้เป็นจำนวนมาก ในปี 2534 การประปาส่วนภูมิภาค จึงได้ทำสัญญาซื้อขายน้ำประปา กับบริษัทน้ำประปาไทย จำกัด ภายใต้นโยบายรัฐบาล ที่ส่งเสริมให้เอกชนลงทุนในกิจการรัฐวิสาหกิจ โดยการประปาส่วนภูมิภาคจะรับซื้อน้ำประปาจากบริษัทดังกล่าว นำไปจำหน่ายต่อไปให้กับประชาชนในเขตพื้นที่ จังหวัดนครปฐม และจังหวัดสมุทรสาคร มีกำหนดระยะเวลา 30 ปี

โครงการดังกล่าวจะใช้แหล่งน้ำดิบจากแม่น้ำท่าจีนบริเวณตำบลบางระกำ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม มาผลิตน้ำประปา การก่อสร้างระบบผลิตน้ำประปา ประกอบด้วยโรงกรองน้ำ 1 แห่ง ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม สถานีสูบน้ำ 56 แห่ง อยู่ในพื้นที่จังหวัดนครปฐม 2 แห่ง (อำเภอสามพราน และอำเภอนครชัยศรี) อยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร 3 แห่ง (เทศบาลตำบลอ้อมน้อย อำเภอเมืองสมุทรสาคร และเคหะชุมชนสมุทรสาคร)

การวางแผนท่อประปาขนาดใหญ่ จากโรงกรองน้ำมาตามถนนพุทธมณฑลสาย 5 เข้าสู่ถนนเพชรเกษม 1 สาย เพื่อแจกจ่ายน้ำให้แก่ประชาชนในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม และบางส่วนของจังหวัดสมุทรสาคร และวางแผนทามาตามถนนเศรษฐกิจ อีก 1 สาย เป็นแนวยาวตลอดถนนเพื่อแจกจ่ายน้ำประปาให้แก่ประชาชนในเขตพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร โดยมีความยาวท่อรวมทั้งสิ้น 52,250 เมตร ระยะเวลาดำเนินโครงการ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 จะก่อสร้างแล้วเสร็จประมาณ ปี พ.ศ. 2547 มีปริมาณน้ำขึ้นต่ำ ที่ต้องจัดส่งให้การประปาส่วนภูมิภาค จำนวน 200,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน

ระยะที่ 2 จะก่อสร้างแล้วเสร็จประมาณ ปี พ.ศ. 2549 มีปริมาณน้ำขึ้นต่ำ ที่ต้องจัดส่งให้การประปาส่วนภูมิภาค จำนวน 250,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน

ระยะที่ 3 จะก่อสร้างแล้วเสร็จประมาณ ปี พ.ศ. 2551 มีปริมาณน้ำขั้นต่ำ ที่ต้องจัดส่งให้การประปาส่วนภูมิภาค จำนวน 300,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน

4. ปัญหาน้ำท่วมในเขตพื้นที่ชุมชนเมือง

จังหวัดสมุทรสาคร ได้ประสบกับปัญหาน้ำท่วมเป็นระยะเวลาอันยาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร เทศบาลเมืองอ้อมน้อย และเขตเชื่อมต่อ เนื่องจากสาเหตุต่าง ๆ ได้แก่ อิทธิพลจากน้ำทะเลหนุน อิทธิพลจากน้ำเหนือ อิทธิพลจากน้ำฝน แผ่นดินทรุดตัว อันเนื่องมาจากการขุดเจาะบ่อบาดาล ตลอดจนเป็นพื้นที่สุดท้ายที่รองรับน้ำจากกรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งส่งผลให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน และสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก

การระดมสรรพกำลังจากส่วนราชการ หน่วยงานท้องถิ่น ภาคเอกชนและภาคประชาชนร่วมกันดำเนินการแก้ไขปัญหาในรูปแบบคณะกรรมการแก้ไขปัญหาจังหวัดสมุทรสาคร ได้มีการประชุมระดมความคิด วางแผนการดำเนินงานบูรณาการโครงการต่าง ๆ หลายครั้ง และได้นำเสนอปัญหาตลอดจนแผนการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ระยะเร่งด่วน และระยะยาวต่อรัฐบาล ผ่านทางสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงมหาดไทย กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการแก้ไขปัญหาตามแผนงานที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. จังหวัดแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า

จังหวัดได้ร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย โยธาธิการและผังเมืองจังหวัด สำนักงานขนส่งทางน้ำ เทศบาลนครสมุทรสาคร องค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันสำรวจจุดที่จะวางกระสอบทราย และจุดที่ต้องการขุดลอกคูคลองต่าง ๆ ขณะเดียวกันได้ระดมสรรพกำลังจากส่วนราชการ หน่วยงานท้องถิ่น ตลอดจนทหาร นักเรียน นักศึกษา ผู้ต้องขัง และประชาชน จัดทำการวางกระสอบทรายบริเวณที่เป็นจุดวิกฤตน้ำท่วมบางจุดแล้ว โดยได้ช่วยเหลือประชาชนที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนจากน้ำท่วมเป็นการเฉพาะหน้า ประกอบด้วย

1.1 การจัดวางกระสอบทรายเพื่อป้องกันน้ำท่วม เป็นแนวก่อสร้างป้องกันน้ำท่วมมีความยาวการวางกระสอบทรายทั้งหมด คิดเป็นระยะทาง 13,092 เมตร ปริมาณกระสอบทราย 541,612 ถุง รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 4,094.250 บาท

1.2 การขุดลอก คู คลองต่าง ๆ รวมทั้งการสำรวจเพื่อจะดำเนินการต่อไปในขั้นต้น จังหวัดจะใช้งบประมาณที่มีอยู่แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้

2. การแก้ไขปัญหาในระยะเร่งด่วน

การแก้ไขปัญหาในระยะเร่งด่วน เนื่องจากแผนงาน/โครงการต่าง ๆ ที่ใช้งบประมาณในการดำเนินงานสูง ซึ่งงบประมาณของจังหวัดสมุทรสาคร และหน่วยงานท้องถิ่นไม่เพียงพอในการดำเนินการ และได้ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนกลาง เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาตามลำดับ

2.1 ขอรับการสนับสนุนงบประมาณ จำนวน 40 ล้านบาท ให้กรมโยธาธิการและผังเมือง เพื่อใช้ในการศึกษาออกแบบระบบป้องกันน้ำท่วม ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.2 ขอรับการสนับสนุนงบประมาณ จำนวน 115,481 ล้านบาท ให้กรมชลประทานดำเนินโครงการก่อสร้างพังกันน้ำสองฝั่งคลองมหาชัย จากเขตติดต่อโครงการแก้มลิง ถึงร้านอาหารเกียจวัน 3

2.4 ขอรับการสนับสนุนงบประมาณ เพื่อดำเนินการก่อสร้างประตูระบายน้ำและก่อสร้าง เขื่อน ค.ส.ล. กันดิน

3. การแก้ไขปัญหาระยะยาว

จังหวัดสมุทรสาครได้มอบหมายให้สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพิจารณาวางแนวทางการแก้ไข ปัญหาน้ำท่วม ระยะยาว โดยใช้มาตรการทางผังเมืองรวม และการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต ให้สอดคล้องกับโครงการป้องกันน้ำท่วม ที่หน่วยงานต่าง ๆ จะดำเนินการจัดทำแผนบูรณาการระยะยาวอย่างเป็นองค์รวมต่อไป ขณะนี้จังหวัดได้ขอรับการสนับสนุนงบประมาณไปยังกรมทรัพยากรน้ำอีกส่วนหนึ่งด้วย

ผลความคืบหน้าในการขอรับการสนับสนุนจากส่วนกลาง ในขณะนี้ได้รับแจ้งจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (คสช.) สนับสนุน การดำเนินการแก้ไขปัญหาในเขตพื้นที่จังหวัด โดย คสช. ได้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ กรมโยธาธิการ และผังเมือง กรมชลประทาน เทศบาลนครสมุทรสาคร กรมทางหลวง เป็นต้น จัดทำแผนป้องกันอุทกภัยจังหวัดสมุทรสาครแบบเบ็ดเสร็จ การดำเนินการแบ่งเป็น 2 ระยะดังนี้

แผนระยะเร่งด่วน ประกอบด้วย 2 แผน ได้แก่ แผนป้องกันน้ำไหลเข้าท่ามเขตเศรษฐกิจและพื้นที่ตอนใน

แผนระยะปานกลาง มีเป้าหมายป้องกันน้ำท่วมในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร ทั้งพื้นที่ และเขตชุมชนในเทศบาลเมืองอ้อมน้อย โดยเป็นการนำผลการศึกษา และออกแบบก่อสร้างคันกั้นน้ำรอบเมืองสมุทรสาคร จากระยะเร่งด่วนมาดำเนินการให้เป็นรูปธรรม

5. ปัญหาแรงงานต่างด้าว

จังหวัดสมุทรสาคร มีสถานประกอบการในพื้นที่ จำนวน 5,249 แห่ง มีผู้ใช้แรงงานจำนวนทั้งสิ้น 316,473 คน ร้อยละ 30 ของแรงงานมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดส่วนที่เหลือร้อยละ 70 เป็นแรงงานที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคกลาง แรงงานประมาณ 200,000 กว่าคนอยู่ในโรงงานอุตสาหกรรมประเภทอาหาร เครื่องดื่ม เครื่องแต่งกาย เครื่องหนัง สิ่งทอ และยังมีแรงงานต่างด้าวที่เข้าทำงานในสถานประกอบการประเภทโรงงานอุตสาหกรรม ภายใต้การส่งเสริมการลงทุน ได้แก่ ชาวญี่ปุ่น ไต้หวัน ซึ่งส่วนใหญ่จะทำงานในกิจการต่อเนื่องจากการประมง ห้างเย็น และท่อผ้า จากการที่จังหวัดสมุทรสาครเป็นแหล่งธุรกิจประมงที่สำคัญของประเทศ และเป็นศูนย์กลางการซื้อขายสัตว์น้ำ และผลิตภัณฑ์ สัตว์น้ำ ทำให้ภาคการประมงมีความต้องการแรงงานจำนวนมาก แต่เนื่องจากแรงงานไทยไม่นิยมทำงานในกิจการประมง และกิจการต่อเนื่องจากประมงทะเล จึงเกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานในกิจการดังกล่าว

สมุทรสาครมีการใช้แรงงานต่างด้าวเป็นจำนวนมาก ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาโดยนำเสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน (กรอ.จังหวัด) พิจารณากำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยตรวจสอบแรงงานต่างด้าวที่ไม่ได้จดทะเบียนว่ามีจำนวนเท่าใด อยู่ที่ไหนรวมทั้งครอบครัว และสำรวจความต้องการแรงงานต่างด้าว การดำเนินงานที่คนไทยไม่นิยมทำในภาพรวม ทั้งกลุ่มประมง อุตสาหกรรม และเกษตรกรรม รวมทั้งกำหนดแนวทางในการจัดโซนนิ่งแรงงานต่างด้าว ซึ่งจะเสนิตัวเลขความ ต้องการแรงงานต่างด้าว พร้อมแนวทางแก้ไขไปยังรัฐบาล เพื่อพิจารณากำหนดนโยบายแก้ไขปัญหาต่อไป

6. ปัญหายาเสพติด

จากการที่จังหวัดสมุทรสาคร เป็นจังหวัดปริมณฑลกรุงเทพมหานคร ที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคอุตสาหกรรมในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมา มีสถานประกอบการอยู่ในพื้นที่มากถึง 5,249 แห่ง ในจำนวนนี้เป็นโรงงานอุตสาหกรรมถึง 3,329 โรง จึงทำให้เกิดการขยายตัวของเขตชุมชนเมืองและชนบทอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากการเคลื่อนย้ายของประชากรที่มีมาจากใน/นอกประเทศ เข้ามาทำงานโรงงานเป็นจำนวนมาก ประกอบกับพื้นฐานความรู้ที่อยู่ในระดับต่ำ จึงทำให้เสี่ยงที่จะถูกชักจูงใจในการเสพยาเสพติดได้ง่าย โดยเฉพาะยาบ้าที่นำมาใช้ประกอบการทำงาน นอกจากนี้จังหวัดยังมีเส้นทางคมนาคมติดต่อกับกรุงเทพมหานคร และจังหวัดอื่นสะดวกและเป็นเส้นทางผ่านไปสู่อำเภอใต้ของประเทศ รวมทั้งสภาพ

ภูมิประเทศทางทิศใต้ติดกับทะเลชายฝั่งยาว 41 กิโลเมตร จึงทำให้สะดวกต่อการขนส่งและการหลบหนี รวมทั้งเป็นจังหวัดที่มีการประกอบอาชีพหลัก ด้านประมงทางทะเล แรงงานเหล่านี้ จึงมักนิยมใช้ยาเสพติดกระตุ้นให้สามารถทำงานได้นานกว่าปกติ

จากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดที่มีปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดอยู่ในระดับปานกลาง และแพร่ระบาดอยู่ทั่วไป ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวมีแนวโน้มจะขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทั้งในเขตเมืองและชนบท ประกอบด้วยการดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ที่ผ่านมายังขาดการบูรณาการ และสนธิกำลังระหว่างภาครัฐด้วยกัน ประชาชนยังขาดจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สภาพการอยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว

จากการวิจัยเรื่อง สภาพการอยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวในชุมชนมหาชัยนิเวศน์จังหวัดสมุทรสาคร ทางผู้วิจัยได้ทำการเก็บแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และ ทำการเก็บข้อมูลจากภายในชุมชน ซึ่งรูปแบบการเก็บข้อมูลนั้นได้ทำตามระเบียบแบบแผนอย่างมีขั้นตอนและระเบียบวิธีวิจัยดังที่ได้อธิบายไว้อย่างละเอียดในบทที่ 3 โดยการกำหนดหัวข้อวิจัยออกเป็น 8 หัวข้อดังนี้

1. ข้อมูลเบื้องต้นของผู้อยู่อาศัยทั้งส่วนบุคคลและส่วนของครอบครัว
2. ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้งและแหล่งงาน
3. ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ
4. ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและการอยู่อาศัย
5. ข้อมูลด้านความต้องการที่อยู่อาศัย
6. ข้อมูลทางด้านปัญหาที่อยู่อาศัย
7. ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของคนในชุมชน
8. ข้อมูลทางด้านกายภาพและที่อยู่อาศัย

โดยกำหนดกลุ่มประชากรคือ 48 อาคารตัวอย่าง จากจำนวนประชากรทั้งสิ้น 205 หน่วย อาศัยที่เป็นแรงงานต่างด้าว(ไม่นับรวมแรงงานไทยที่อาศัยอยู่ในชุมชน) โดยการเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็นส่วนที่วิเคราะห์เป็นหน่วยอาศัย และ ส่วนที่วิเคราะห์เป็นรายบุคคล เนื่องจากสภาพการอยู่อาศัยของชุมชนมหาชัยนิเวศน์นี้ค่อนข้างมีความหนาแน่นต่อหน่วยสูงมาก ซึ่งทางผู้วิจัยต้องการเสนอข้อมูลในด้านต่างๆดังต่อไปนี้

โดยการสัมภาษณ์นั้นจะเน้นไปที่ข้อมูลตามจริงที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวซึ่งทำให้ได้ข้อมูลตามสภาพการอยู่อาศัยที่เกิดขึ้นจริง ข้อมูลที่ได้นั้นจึงเป็นข้อมูลระดับปฐมภูมิที่มีการจัดระเบียบวิธีวิจัยตามแบบแผนมาตรฐาน

5.1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้อยู่อาศัยทั้งส่วนบุคคลและส่วนของครอบครัว

1. ข้อมูลส่วนบุคคลและครอบครัว

1. เพศ

48 หน่วยตัวอย่างจาก 205 หน่วย จำนวน 2,251 คน พบว่ามีสัดส่วนของเพศหญิงมากกว่าเพศชายจำนวนคิดเป็นสัดส่วนเล็กน้อย โดยเป็นเพศหญิงจำนวน 1,248 ราย คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 54.9 และเพศชายจำนวน 1,003 ราย คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 45.099 (ตารางที่ 5.1)

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	1,003	45.1
หญิง	1,248	54.9
รวม	2,251	100.00

ตารางที่ 5.1 แสดงเพศของแรงงานต่างด้าวในชุมชน

2. อายุ

จากการสัมภาษณ์แรงงานจำนวน 48 หน่วย พบว่าส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 168 ราย คิดเป็นร้อยละ 44.3 รองลงมาคืออายุอยู่ระหว่าง 10-20 ปี จำนวน 85 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.4 และอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 36 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.5 ซึ่งแทบจะใกล้เคียงกับช่วงอายุ 31-40 ปี ซึ่งมีจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 9.2 โดยเมื่อพิจารณาจากระดับอายุของแรงงานต่างด้าว จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงอายุของผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน(วัยกลางคน) เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีอายุชุมชนมากกว่า 25 ปี (ตารางที่ 5.2)

ระดับอายุ	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 10 ปี	76	4.2
10-20 ปี	285	22.4
21-30 ปี	968	44.3
31-40 ปี	535	9.2
41-50 ปี	336	9.5
51-60 ปี	88	4.7
61 ปีขึ้นไป	46	1.6
รวม	2,251	100.00

ตารางที่ 5.2 แสดงอายุของแรงงานต่างด้าวในชุมชน

3. สถานภาพ

จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในหน่วยที่อยู่อาศัยตัวอย่าง พบว่ามีสถานภาพสมรสและโสดค่อนข้างมีความแตกต่างกัน คือมีสถานภาพสมรสมากกว่า คิดเป็นจำนวน 1,189 ราย คิดเป็นร้อยละ 52.8 และมีสถานภาพโสดที่มีอัตราส่วนน้อยกว่า คิดเป็นจำนวน 867 ราย คิดเป็นร้อยละ 38.5 (ตารางที่ 5.3)

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
โสด	867	38.5
สมรส	1,189	52.8
ม่าย	196	8.7
รวม	2,251	100.00

ตารางที่ 5.3 แสดงสถานภาพสมรสของแรงงานต่างด้าวในชุมชน

4. ภูมิลำเนาเดิม

จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในหน่วยที่อยู่อาศัยตัวอย่าง พบว่ามีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศพม่า เมืองย่างกุ้งมากที่สุด คิดเป็นจำนวน 304 ราย คิดเป็นร้อยละ 39.39 รองลงมาอยู่ในเมืองมะละแหม่ง คิดเป็นจำนวน 132 ราย คิดเป็นร้อยละ 17.80 และมีภูมิลำเนาอยู่ในส่วนอื่นๆของประเทศพม่า ซึ่งเป็นเขตพื้นที่รอง (ดังตารางที่ 5.4)

ภูมิลำเนา	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
เมืองย่างกุ้ง	304	39.39
เมืองมะละแหม่ง	132	17.80
พะสิม	94	12.12
พะโค	55	7.19
ชิตตเว	47	6.43
มินยััน	47	6.43
มณฑลพะเลย์	40	5.68
เมกตिला	39	4.92
รวม	782	100.00

ตารางที่ 5.4 แสดงภูมิลำเนาเดิมของแรงงานต่างด้าวในชุมชน

5. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย

จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในหน่วยที่อยู่อาศัยตัวอย่าง พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในประเทศไทยระยะเวลาตั้งแต่ 6-10 ปี จำนวนมากที่สุด คือ จำนวน 339 ราย คิดเป็นร้อยละ 43.3 รองลงมา อยู่ในประเทศไทยระยะเวลาตั้งแต่ 1-5 ปี จำนวน 261 ราย คิดเป็นร้อยละ 33.5 และอยู่ในประเทศไทยระยะเวลาน้อยกว่า 1 ปี เป็นจำนวน 55 ราย คิดเป็นร้อยละ 14.5 (ตารางที่ 5.5)

ระยะเวลาที่อยู่ในประเทศไทย	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
น้อยกว่า 1 ปี	113	14.5
1-5 ปี	261	33.5
6-10 ปี	339	43.3
11-15 ปี	37	4.7
15 ปีขึ้นไป	31	4.0
รวม	782	100.00

ตารางที่ 5.5 แสดงระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยของแรงงานต่างด้าวในชุมชน

6. ข้อมูลเกี่ยวกับบัตรแรงงานต่างด้าว(การขออนุญาตแรงงาน)

จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในหน่วยที่อยู่อาศัยตัวอย่าง พบว่ามี การขออนุญาตทำงาน หรือ จำนวนของแรงงานที่ทำงานอย่างถูกกฎหมาย จำนวน 2,251 ราย คิดเป็นร้อยละ 91.3 และไม่ได้ขออนุญาตทำงาน จำนวน 33 ราย คิดเป็นร้อยละ 8.7 (ตารางที่ 5.6)

ขออนุญาตทำงาน	จำนวนราย	ร้อยละ
มีบัตร(ขออนุญาต)	1,970	87.5
ไม่มีบัตร(ไม่ขออนุญาต)	281	12.5
รวม	2,251	100.00

ตารางที่ 5.6 แสดงจำนวนแรงงานต่างด้าวที่ขออนุญาตทำงาน

กลุ่มที่ไม่มีบัตรอนุญาตทำงานได้แก่ เด็กที่เกิดในประเทศไทย (เด็กไร้สัญชาติ) และแรงงานต่างด้าวที่มีอายุมาก รวมทั้งแรงงานซึ่งเพิ่งเข้ามาใหม่ในชุมชน ซึ่งจะเป็นกรณีญาติผู้ใหญ่

ของแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาช่วยเหลือดูแลหลานและดูแลที่อยู่อาศัยให้กับแรงงานต่างด้าว ซึ่งคนเหล่านี้มักอยู่ประจำที่บ้าน หรือ ที่พักอาศัยตลอดเวลา

7. จำนวนสมาชิกในหน่วยพักอาศัย (ต่อครัวเรือนในหน่วยประชากร)

จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในหน่วยที่อยู่อาศัยตัวอย่าง พบว่าในหนึ่งหน่วยพักอาศัย (ครัวเรือน) ส่วนใหญ่จะมีผู้อาศัยรวมกัน จำนวน 7-8 คน เป็นจำนวน 21 หน่วยพักอาศัย (ครัวเรือน) คิดเป็นร้อยละ 43.8 รองลงมามีผู้อยู่อาศัยรวมกัน จำนวน 3-4 คน เป็นจำนวน 9 หน่วยพักอาศัย (ครัวเรือน) คิดเป็นร้อยละ 18.8 (ตารางที่ 5.7)

ความสัมพันธ์ของผู้ที่อยู่อาศัยร่วมกันในหน่วยพักอาศัยส่วนใหญ่จะอยู่อาศัยเป็นครอบครัว ได้แก่ อยู่อาศัยกับสามี/ภรรยา อยู่อาศัยรวมกันพ่อแม่ลูก อยู่อาศัยกับพ่อหรือแม่ อยู่อาศัยกับพี่น้อง อยู่อาศัยกับญาติที่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกัน แล้วแต่วัฒนธรรมที่แตกต่างของพม่า และ มอญ

จำนวนสมาชิกที่อาศัย อยู่ร่วมกันในหน่วยพักอาศัย	จำนวนหน่วย ที่อยู่อาศัย	ร้อยละ
1-2 คน	5	10.4
3-4 คน	9	18.8
5-6 คน	7	14.6
7-8 คน	21	43.8
8 คนขึ้นไป	6	12.5
รวม	48	100.00

ตารางที่ 5.7 แสดงจำนวนสมาชิกในหน่วยพักอาศัย

8. สัญชาติ

จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในหน่วยที่อยู่อาศัยตัวอย่าง พบว่าจากจำนวนประชากรที่ศึกษาทั้งหมด 2,251 คน ส่วนใหญ่จะเป็นสัญชาติพม่าแท้ โดยคิดเป็นจำนวนทั้งหมด 201 คน คิดเป็นสัดส่วนทั้งหมดเป็นร้อยละ 55.2 โดยรองลงมาเป็นแรงงานผู้มีสัญชาติมอญแท้ทั้งหมด 127 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 34.9 และสุดท้ายเป็นคนมอญที่มีเชื้อสายไทยอยู่ 36 คน หรือ คิดเป็นร้อยละ 9.9 (ตารางที่ 5.8)

สัญชาติ	จำนวน	ร้อยละ
ไทย-มอญ	223	9.9
มอญ	786	34.9
พม่า	1,242	55.2
รวม	2,251	100.00

ตารางที่ 5.8 แสดงจำนวนสมาชิกในหน่วยพักอาศัย

9. รูปแบบที่อยู่อาศัย

จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในหน่วยที่อยู่อาศัยตัวอย่าง ทางผู้สำรวจได้แบ่งรูปแบบที่อยู่อาศัยออกเป็น 8 ประเภท โดยจากระเบียบวิธีวิจัย ทำให้ผู้สำรวจเลือกหน่วยในการสัมภาษณ์ออกเป็น 8 หน่วยเท่าๆกัน เนื่องจากรูปแบบของที่อยู่อาศัยนั้นไม่มีผลต่อการวิจัยตามจุดประสงค์ เนื่องจากกลุ่มประชากรนั้น เป็นกลุ่มประชากรที่ไม่มีความสามารถในการเป็นเจ้าของเหมือนกันหมด ซึ่งแต่ละรูปแบบที่อยู่อาศัยนั้น ได้เก็บตัวอย่าง อย่างละเท่าๆกันร้อยละ 12.5(ตารางที่ 5.9)

รูปแบบที่อยู่อาศัย	จำนวนหน่วย	ร้อยละ
อาคารพักอาศัยรวม	6	12.5
ห้องเช่า	6	12.5
บ้านพักอาศัย	6	12.5
บ้านแถว	6	12.5
ตึกแถว	6	12.5
ห้องแถว	6	12.5
อาคารพาณิชย์	6	12.5
รวม	48	100.00

ตารางที่ 5.9 แสดงภูมิลำเนาเดิมของแรงงานต่างด้าว

5.2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

1. อาชีพ

จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในหน่วยที่อยู่อาศัยตัวอย่าง พบว่าส่วนใหญ่จะมีอาชีพรับจ้าง จำนวน 196 ราย โดยแบ่งเป็น แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ จำนวน 118 ราย คิดเป็นร้อยละ 44.69 รับจ้าง เป็นแรงงานในเรือประมง จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.89 เป็นแรงงานในโครงการก่อสร้าง จำนวน 11 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.16 และรับจ้างเป็นแม่บ้านทำงานตามโรงงานและบ้านคนไทยโดยรอบนั้น เป็นจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 23.48

นอกจากนั้นคนต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในที่อยู่อาศัยตัวอย่าง เป็นผู้ที่ไม่ได้ทำงาน จำนวน 68 ราย โดยกลุ่มที่ไม่ได้ทำงานแบ่งเป็น เด็ก จำนวน 14 ราย เป็นหญิงที่กำลังตั้งครรภ์ และเลี้ยงลูกที่ยังเล็ก จำนวน 2 ราย และเป็นมารดาของแรงงานต่างด้าวที่มาอยู่เลี้ยงลูกให้แรงงานต่างด้าว จำนวน 52 ราย (ตารางที่ 5.10)

อาชีพ	จำนวนราย	ร้อยละ
ทำงานรับจ้าง แบ่งได้	1,671	74.24
- แรงงานในโรงงาน	618	44.69
- เป็นแรงงานในเรือประมง	195	1.89
- แรงงานก่อสร้าง	211	4.16
- แม่บ้าน	492	23.48
ไม่ได้ทำงาน แบ่งได้	580	25.76
- เด็ก	114	5.30
- หญิงตั้งครรภ์และหญิงที่ลูกยังเล็ก	92	0.75
- มารดาที่มาอยู่เลี้ยงหลาน	152	19.69
รวม	2,251	100.00

ตารางที่ 5.10 แสดงอาชีพของแรงงานต่างด้าว

2. ระดับรายได้รวมของครัวเรือนของแรงงานต่างด้าว

จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในหน่วยที่อยู่อาศัยตัวอย่าง พบว่าระดับรายได้ของแต่ละครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้ 5,001 – 7,500 บาทต่อเดือน รองลงมา มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน โดยรายได้รวมของครัวเรือนต่ำสุดอยู่ที่ 7,501 – 10,000 บาทต่อเดือน และรายได้สูงสุดอยู่ที่ 20,000 บาทต่อเดือน (ตารางที่ 5.11)

ระดับรายได้	จำนวนราย	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน	562	25.0
5,001 – 7,500 บาทต่อเดือน	1,355	60.2
7,501 – 10,000 บาทต่อเดือน	334	14.8
รวม	2,251	100.00

ตารางที่ 5.11 แสดงระดับรายได้รวมของครัวเรือนของแรงงานต่างด้าว

3. ประเภทรายจ่ายของครัวเรือนในแต่ละเดือน

จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในหน่วยที่อยู่อาศัยตัวอย่าง พบว่ารายจ่ายของครัวเรือน แบ่งเป็น

- ค่าที่อยู่อาศัย มีสัดส่วนร้อยละ 18.05 รายจ่ายค่าที่อยู่อาศัยสูงสุดคือ 3,000 บาทต่อเดือน และต่ำสุดคือไม่ต้องจ่ายค่าที่อยู่อาศัย
- ค่าน้ำประปา มีสัดส่วนร้อยละ 2.28 รายจ่ายค่าน้ำประปาสูงสุดคือ 500 บาทต่อเดือน และต่ำสุดคือไม่มีค่าน้ำประปา
- ค่าไฟฟ้า มีสัดส่วนร้อยละ 5.45 รายจ่ายค่าไฟฟ้าสูงสุดคือ 1,600 บาทต่อเดือน และต่ำสุดคือไม่มีค่าไฟฟ้า
- ค่าโทรศัพท์ มีสัดส่วนร้อยละ 2.00 รายจ่ายค่าโทรศัพท์สูงสุดคือ 400 บาทต่อเดือน และต่ำสุดคือไม่มีค่าใช้จ่ายในการโทรศัพท์
- ค่าอาหาร ร้อยละ 62.36 รายจ่ายค่าอาหารสูงสุดคือ 10,000 บาทต่อเดือน และต่ำสุดคือไม่มีค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหาร
- ค่าเดินทาง ร้อยละ 9.84 รายจ่ายค่าเดินทางสูงสุดคือ 3,200 บาทต่อเดือน และต่ำสุดคือไม่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง (ตารางที่ 5.12)

ประเภทของรายจ่าย	ร้อยละ	รายจ่ายต่ำสุด (บาท)	รายจ่ายสูงสุด (บาท)
ค่าที่อยู่อาศัย	18.05	ไม่มีค่าใช้จ่าย	4,900
ค่าน้ำประปา	2.28	ไม่มีค่าใช้จ่าย	500
ค่าไฟฟ้า	5.46	ไม่มีค่าใช้จ่าย	1,600
ค่าโทรศัพท์	2.00	ไม่มีค่าใช้จ่าย	400
ค่าอาหาร	62.36	ไม่มีค่าใช้จ่าย	8,100
ค่าเดินทาง	9.85	ไม่มีค่าใช้จ่าย	3,200
รวม	100.00		

ตารางที่ 5.12 แสดงประเภทรายจ่ายของครัวเรือนในแต่ละเดือน

จากตาราง พบว่า ค่าอาหารเป็นค่าใช้จ่ายสูงสุดของครัวเรือนคือ มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 62.36 รองลงมาคือ ค่าที่อยู่อาศัยมีสัดส่วนร้อยละ 18.05 ส่วนค่าใช้จ่ายที่น้อยที่สุด คือ ค่าโทรศัพท์ มีสัดส่วนร้อยละ 2.00 และค่าน้ำประปามีสัดส่วนร้อยละ 2.28

กรณีไม่มีค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัย ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า เนื่องจากเป็นกลุ่มที่พักอาศัยอยู่กับนายจ้าง ซึ่งไม่ต้องจ่ายค่าใช้จ่ายดังกล่าว

กรณีไม่มีค่าใช้จ่ายค่าอาหาร เนื่องจากเป็นกลุ่มที่พักอาศัยกับนายจ้างและนายจ้างจัดเตรียมอาหารให้ครบทุกมื้อ

กรณีไม่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง คือ (1) กลุ่มที่พักอาศัยใกล้กับสถานที่ทำงาน และกลุ่มที่นายจ้างจัดที่พักให้ ซึ่งไม่ต้องเดินทางไปทำงานหรือไปทำงานได้โดยการเดิน (2) กลุ่มที่เดินทางโดยรถรับส่งของโรงงานและไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

4. ระดับรายได้กับรายจ่ายของครัวเรือน(ใน 375 หน่วยอาศัยมี 993 ครอบครัว)

จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในหน่วยที่อยู่อาศัยตัวอย่าง พบว่าครัวเรือนที่มีระดับของรายได้เพียงพอ แต่ไม่มีเงินเหลือเก็บมีจำนวน 87 ราย คิดเป็นร้อยละ 58.57 ครัวเรือนที่มีรายได้เพียงพอและมีเงินเหลือเก็บมีจำนวน 54 ราย คิดเป็นร้อยละ 37.14 และครัวเรือนที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายมีจำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.29 (ตารางที่ 5.13)

ระดับของรายได้กับรายจ่าย	จำนวนราย	ร้อยละ
เพียงพอ มีเงินเก็บ	198	58.57
เพียงพอ ไม่มีเงินเหลือเก็บ	121	37.14
ไม่เพียงพอ	36	4.29
รวม	375	100.00

ตารางที่ 5.13 แสดงระดับรายได้กับรายจ่ายรวมของครัวเรือน

สำหรับครัวเรือนของแรงงานต่างด้าวที่มีรายได้เพียงพอและมีเงินเหลือเก็บ ส่วนใหญ่ในแต่ละเดือนจะมีเงินเหลือเก็บเดือนละประมาณ 3,000 – 5,000 บาท

5. การแก้ไขปัญหาเมื่อรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย

จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในหน่วยที่อยู่อาศัยตัวอย่าง พบว่าเมื่อมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย จะมีวิธีการแก้ไขปัญหา โดยการกู้ยืม ซึ่งแหล่งเงินกู้ของแรงงานต่างด้าวคือ การกู้ยืมจากเพื่อนที่เป็นแรงงานต่างด้าวเหมือนกัน แรงงานต่างด้าวกลุ่มที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายนั้นมีจำนวนไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อย และสมาชิกในครัวเรือนบางคนไม่ได้ทำงาน เนื่องจากตั้งครรภ์ หรือต้องเลี้ยงลูกที่ยังเล็ก

5.1.3 ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยกับแหล่งงาน

1. สถานที่ทำงาน

จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในหน่วยที่อยู่อาศัยตัวอย่าง พบว่าสถานที่ทำงานของแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่อยู่บริเวณถนนเศรษฐกิจ 1 จำนวน 205 ราย คิดเป็นร้อยละ 53.52 รองลงมาคือสถานที่ทำงานอยู่บริเวณถนนสหกรณ์ จำนวน 58 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.14 และมีสถานที่ทำงานอยู่บริเวณชุมชนโกรกกราก จำนวน 52 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.58 (ตารางที่ 5.14)

ที่ตั้งสถานที่ทำงาน	จำนวนราย	ร้อยละ
ตัวชุมชนมหาชัยนิเวศน์	205	53.52
ชุมชนโกรกกราก	52	13.58
บริเวณถนนเศรษฐกิจ 1	39	10.18
บริเวณถนนเอกชัย	17	4.44
บริเวณถนนสหกรณ์	58	15.14
อื่น ๆ	12	3.13
รวม	2,251	100.00

ตารางที่ 5.14 แสดงที่ตั้งสถานที่ทำงานของแรงงานต่างด้าว

2. ระยะทางจากที่พักถึงที่ทำงาน

จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในหน่วยที่อยู่อาศัยตัวอย่าง พบว่า ระยะทางจากที่พักถึงที่ทำงาน ส่วนใหญ่มีระยะทาง 4-6 กิโลเมตร จำนวน 205 ราย คิดเป็นร้อยละ 53.52 รองลงมา มีระยะทาง 1-3 กิโลเมตร จำนวน 131 ราย คิดเป็นร้อยละ 34.20 (ตารางที่ 5.15)

ระยะทางจากที่พักถึงที่ทำงาน	จำนวนราย	ร้อยละ
ต่ำกว่า 1 กิโลเมตร	205	53.52
1-3 กิโลเมตร	131	34.20
4-6 กิโลเมตร	39	10.20
มากกว่า 6 กิโลเมตรขึ้นไป	8	2.09
รวม	2,251	100.00

ตารางที่ 5.15 แสดงระยะทางจากที่พักถึงที่ทำงาน

ราย คิดเป็นร้อยละ 53.52 รองลงมาใช้ระยะเวลาเดินทางไปทำงาน 15-30 นาที จำนวน 150 ราย คิดเป็นร้อยละ 39.16 (ตารางที่ 5.17)

ระยะเวลาในการเดินทางไปทำงาน	จำนวนราย	ร้อยละ
ต่ำกว่า 15 นาที	1,205	53.52
15-30 นาที	11,50	39.16
31-60 นาที	517	4.44
มากกว่า 60 นาที	211	2.87
รวม	2,251	100.00

ตารางที่ 5.17 แสดงระยะเวลาในการเดินทางไปทำงาน

5. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทำงาน

จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในหน่วยที่อยู่อาศัยตัวอย่าง พบว่า แรงงานต่างด้าวในชุมชนส่วนใหญ่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทำงาน จำนวน 246 ราย และไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง จำนวน 137 ราย โดยกลุ่มที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ประกอบด้วย กลุ่มที่ไม่ต้องเดินทางไปทำงาน หรือไปทำงานโดยวิธีการเดิน และกลุ่มที่ใช้บริการรถรับส่งของโรงงานที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ส่วนกลุ่มที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทำงาน ส่วนใหญ่จะมีค่าใช้จ่าย 200-300 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 27.94 รองลงมาคือมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทำงาน 301-400 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 20.63 (ตารางที่ 5.18)

ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทำงาน	จำนวนราย	ร้อยละ
ไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง แบ่งเป็น	137	35.77
- ไม่ต้องเดินทางและไปทำงานโดยการเดิน	54	14.10
- ใช้บริการรถรับส่ง	83	21.67
มีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง แบ่งเป็น	246	64.23
- ค่าใช้จ่ายไม่เกิน 200 บาท	2	0.52
- 200 – 300 บาท	107	27.94
- 301 – 400 บาท	79	20.63
	13	3.39
	43	11.23

- 401 – 500 บาท	2	0.52
- 501 – 600 บาท		
- มากกว่า 600 บาท		
รวม	2,251	100.00

ตารางที่ 5.18 แสดงค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทำงานของแรงงาน 1 คน ใน 1 เดือน

5.3 ข้อมูลด้านพฤติกรรมการทำงานอยู่อาศัย ความจำเป็นและความต้องการ เกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว

5.3.1 ข้อมูลพฤติกรรมการทำงานอยู่อาศัย

1. ระยะเวลาในการอยู่อาศัยในหน่วยที่อยู่อาศัย

จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในหน่วยที่อยู่อาศัยตัวอย่าง พบว่าส่วนใหญ่มีระยะเวลาอยู่อาศัย 4-5 ปี จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 60.7 รองลงมา มีระยะเวลาในการอยู่อาศัย 1-3 ปี จำนวน 64 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 19.3 (ตารางที่ 5.19)

ระยะเวลาที่อยู่ในประเทศไทย	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
น้อยกว่า 1 ปี	113	14.5
1-5 ปี	261	33.5
6-10 ปี	339	43.3
11-15 ปี	37	4.7
15 ปีขึ้นไป	31	4.0
รวม	782	100.00

ตารางที่ 5.19 แสดงระยะเวลาในการอยู่อาศัยในหน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว

2. พฤติกรรมและระยะเวลาในการใช้พื้นที่

จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในหน่วยที่อยู่อาศัยตัวอย่าง พบว่า ผู้อยู่อาศัยใช้พื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยเพียงอย่างเดียว จำนวน 139 หน่วย และใช้พื้นที่ในการอยู่อาศัยและประกอบอาชีพ จำนวน 1 หน่วย (ตารางที่ 5.20)

การใช้พื้นที่	จำนวนราย	ร้อยละ
พักอาศัยอย่างเดียว	31	64.5
พักอาศัยและประกอบอาชีพ	17	35.5
รวม	48	100.00

ตารางที่ 5.20 แสดงการใช้พื้นที่

การใช้พื้นที่ในหน่วยพักอาศัยจะแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ

- (1) พื้นที่เอนกประสงค์ เป็นพื้นที่ใช้ทำกิจกรรมทุกประเภท ได้แก่ การนอน รับแขก รับประทานอาหาร สลับสับเปลี่ยนกันไปขึ้นอยู่กับช่วงเวลา ดังนี้

- ใช้พื้นที่ในการนอน ช่วงเวลาประมาณ 22.00 น. จนถึงเวลาประมาณ 04.00 ของอีกวัน

- ใช้พื้นที่ในการทำอาหาร ในช่วงเวลา 04.00-05.30 น. หรือทำอาหารหลังจากเลิกงานในช่วง 18.00-19.00 น. ซึ่งแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่จะทำอาหารในช่วงเช้า เนื่องจากต้องนำอาหารไปทานมื้อกลางวันที่โรงงานด้วย

- ใช้พื้นที่ในการรับประทานอาหารเช้า ช่วงเวลา 05.30-06.00 น. ส่วนอาหารกลางวันไปรับประทานที่โรงงาน โดยจะนำอาหารจากที่พักไปรับประทานที่โรงงานด้วย ส่วนอาหารเย็นบางวันอาจรับประทานที่โรงงาน หรือกลับมาทำอาหารทานที่บ้าน ขึ้นอยู่กับระยะเวลาในการทำงานในแต่ละวัน

พื้นที่ส่วนเอนกประสงค์เป็นพื้นที่ที่มีการใช้บ่อยมากที่สุด อุปกรณ์ที่ใช้จึงเป็นอุปกรณ์ที่สามารถจัดเก็บได้ง่าย เปลี่ยน ย้าย และเคลื่อนที่ได้ โดยส่วนใหญ่อุปกรณ์สำหรับการนอนจะมีเพียงแค่หมอนและผ้าห่มที่ไม่หนา

ภาพที่ 5.2 สภาพพื้นที่ส่วนเอนกประสงค์ภายในหน่วยพักอาศัย

(2) พื้นที่ส่วนมิดชิด ในที่นี้ได้แก่พื้นที่ห้องน้ำ ซึ่งถือได้ว่าเป็นพื้นที่มิดชิดที่สุดในหน่วยพักอาศัย

3. ศาสนสถาน

จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในหน่วยที่อยู่อาศัยตัวอย่าง พบว่าแรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ ศาสนสถานที่คร่ำเรื้อนของแรงงานต่างด้าวไปบ่อยที่สุดคือ วัดศิริมงคล จำนวน 76 คร่ำเรื้อน คิดเป็นร้อยละ 54.29 รองลงมาคือ วัดโสภณาราม จำนวน 36 คร่ำเรื้อน คิดเป็นร้อยละ 25.71 และวัดโคก จำนวน 28 คร่ำเรื้อน คิดเป็นร้อยละ 20.00 (ตารางที่ 5.21)

ศาสนสถาน	จำนวนราย	ร้อยละ
วัดโสภณาราม	36	25.71
วัดโคก	28	20.00
วัดศิริมงคล	76	54.29
รวม	130	100.00

ตารางที่ 5.21 แสดงศาสนสถานที่เป็นบ่อยที่สุดของแรงงานต่างด้าว

เหตุที่แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ เลือกไปทำบุญที่วัดศิริมงคล เนื่องจากเจ้าอาวาสเป็นคนมอญ ส่วนที่ไปทำบุญที่วัดโสภณาราม เนื่องจากใกล้กับชุมชนที่อยู่อาศัย

4. สถานที่ซื้อของใช้ส่วนตัวและอาหาร

จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในหน่วยที่อยู่อาศัยตัวอย่าง พบว่า สถานที่ซื้อของใช้ส่วนตัวและอาหารของแต่ละครัวเรือน ส่วนใหญ่จะซื้อของที่ตลาดนัด จำนวน 109 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 77.86 รองลงมาเป็นร้านค้าในชุมชน จำนวน 22 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 15.71 และห้างสรรพสินค้า จำนวน 9 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.43 (ตารางที่ 5.22)

สถานที่ซื้อของ	จำนวนราย	ร้อยละ
ตลาดนัด	109	77.86
ร้านค้าในชุมชน	22	15.71
ห้างสรรพสินค้า	9	6.43
รวม	375	100.00

ตารางที่ 5.22 แสดงสถานที่ซื้อของใช้ส่วนตัวและอาหารของครัวเรือน

5. สถานที่รับการรักษาพยาบาล

จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในหน่วยที่อยู่อาศัยตัวอย่าง พบว่า แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่จะรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลศรีวิชัย 5 จำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 61.57 โรงพยาบาลสมุทรสาคร จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 35.96 (ตารางที่ 5.23)

สถานที่รักษาพยาบาล	จำนวนราย	ร้อยละ
โรงพยาบาลศรีวิชัย 5	274	61.57
โรงพยาบาลสมุทรสาคร	160	35.96
อื่น ๆ	11	2.47
รวม	375	100.00

ตารางที่ 5. 23 แสดงสถานที่รับการรักษาพยาบาลของผู้อยู่อาศัยและผู้อยู่อาศัยร่วม

เหตุที่แรงงานต่างด้าวไปรับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลศรีวิชัย 5 เนื่องจาก นายจ้างทำบัตรและแจ้งรับการรักษาที่โรงพยาบาลศรีวิชัย 5 ซึ่งเป็นโรงพยาบาลที่อยู่ใกล้กับโรงงานคือตั้งอยู่บริเวณถนนเศรษฐกิจ 1

6. กิจกรรมที่ทำในวันหยุด

จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในหน่วยที่อยู่อาศัยตัวอย่าง พบว่า กิจกรรมที่ทำในวันหยุดของแรงงานต่างด้าวในแต่ละครัวเรือนที่ทำมากที่สุดได้แก่ พักผ่อน จำนวน 89 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 63.57 สังสรรค์ จำนวน 31 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 22.14 เยี่ยมญาติ จำนวน 20 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 14.29 (ตารางที่ 5.24)

กิจกรรม	จำนวนราย	ร้อยละ
พักผ่อน	89	63.57
สังสรรค์	31	22.14
เยี่ยมญาติ/เพื่อน	20	14.29
รวม	2,251	100

ตารางที่ 5.24 แสดงกิจกรรมที่ทำในวันหยุดของแรงงานต่างด้าว

จากการสังเกตกิจกรรมของแรงงานต่างด้าวในวันหยุด พบว่า แรงงานเพศหญิง ส่วนใหญ่จะพักผ่อนอยู่ที่อยู่อาศัย หรือเยี่ยมญาติ/เพื่อน ในบริเวณใกล้เคียง ส่วนแรงงานเพศชายจะพักผ่อนอยู่ที่อยู่อาศัย หรือพบปะสังสรรค์กับเพื่อน ซึ่งผลจากการสังเกต สอดคล้องกับผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ที่ว่ากิจกรรมที่ทำมากที่สุดในวันหยุดคือ การพักผ่อน

ภาพที่ 5.5 กิจกรรมที่ทำในวันหยุด

5.3.2 ข้อมูลด้านความจำเป็นเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

1. เหตุผลในการเลือกที่อยู่อาศัย

จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในหน่วยที่อยู่อาศัยตัวอย่าง พบว่า เหตุผลในการเลือกที่อยู่อาศัยของแต่ละครัวเรือน เลือกเพราะมีพื้นที่ใช้สอยเหมาะสม จำนวน 140 ครัวเรือน เลือกเพราะราคาเหมาะสม จำนวน 140 ครัวเรือน เลือกเพราะการคมนาคมสะดวก จำนวน 140 ซึ่งเหตุผลปัจจัยทั้ง 3 ประการดังกล่าวมีคะแนนเท่ากัน รองลงมาคือ เลือกเพราะใกล้ที่อยู่อาศัยเดิม จำนวน 77 ครัวเรือน เลือกเพราะชุมชนน่าอยู่ จำนวน 48 ครัวเรือน (ตารางที่ 5.25)

เหตุผล	ความถี่	ร้อยละ (คิดเทียบร้อยละจากกลุ่ม ตัวอย่างทั้งหมด 140 ตัวอย่าง)
ที่ตั้ง		
การคมนาคมสะดวก	140	100.00
ใกล้สิ่งอำนวยความสะดวก	1	0.71
ใกล้ที่ทำงาน	26	18.57
ใกล้บ้านญาติ	15	10.71
ใกล้ที่อยู่อาศัยเดิม	77	55.00
ตัวบ้าน		
พื้นที่ใช้สอยเหมาะสม	140	100.00
ราคาเหมาะสม	140	100.00
สภาพแวดล้อม		
ไม่มีปัญหาน้ำท่วม	5	3.57
ไม่มีเสียงรบกวน	28	20.00
ไม่มีกลิ่นรบกวน	18	12.86
เพื่อนบ้านและชุมชน		
มีเพื่อนบ้านรู้จักกัน	26	18.57
พึงพาอาศัยเพื่อนบ้านได้	18	12.86
ชุมชนน่าอยู่	48	34.29

ตารางที่ 5.25 แสดงเหตุผลในการเลือกที่อยู่อาศัยของครัวเรือน

5.3.3 ข้อมูลด้านความต้องการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

1. ความต้องการย้ายที่อยู่อาศัย

จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในหน่วยที่อยู่อาศัยตัวอย่าง พบว่าแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ไม่ต้องการย้ายที่อยู่อาศัย หากจะย้ายที่อยู่อาศัย ย้ายด้วยเหตุผลเรื่องการเปลี่ยนแปลงในครอบครัว ได้แก่ จะมีลูก หรือจะแต่งงาน เป็นต้น

2. ความต้องการ การดูแลด้านที่อยู่อาศัย

จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในหน่วยที่อยู่อาศัยตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่ไม่ต้องการการดูแลด้านที่อยู่อาศัย จำนวน 104 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 74.29 ต้องการให้ รัฐควบคุมดูแลเรื่องสาธารณูปโภค จำนวน 36 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 25.71 (ตารางที่ 5.26)

ความต้องการการดูแล	จำนวนราย	ร้อยละ
ไม่ต้องการ	581	74.29
ต้องการ		
รัฐควบคุมดูแลเรื่องสาธารณูปโภค	201	25.71
รวม	782	100.00

ตารางที่ 5.26 แสดงความต้องการการดูแลด้านที่อยู่อาศัยของครัวเรือน

5.4 ข้อมูลด้านกายภาพของที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว

1. รูปแบบของหน่วยที่อยู่อาศัย

รูปแบบของหน่วยที่พักอาศัยของแรงงานต่างด้าว จำแนกตามการสังเกต สามารถแบ่งสิ่งปลูกสร้างออกเป็น 6 ประเภท บ้านโดดไม้ บ้านโดดตึก และบ้านโดดครึ่งตึกครึ่งไม้ ห้องแถว ไม้ ห้องแถวตึก ห้องแถวครึ่งตึกครึ่งไม้ ซึ่งรูปแบบของหน่วยที่พักอาศัยของแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่เป็นห้องแถวตึก จำนวน 102 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 72.86 รองลงมาเป็นห้องแถวครึ่งตึกครึ่งไม้ จำนวน 18 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 12.86 ห้องแถวไม้ จำนวน 11 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 7.86 ตามลำดับ (ตารางที่ 5.27)

รูปแบบของหน่วยที่อยู่อาศัย	จำนวนหน่วยพักอาศัย	ร้อยละ
อาคารพาณิชย์	53	7.86
ตึกแถว	245	5.14
ห้องแถว	370	1.43
บ้านแถว	96	12.86
อาคารพักอาศัยรวม	1,675	72.86
บ้านพักอาศัย	12	2.86
รวม	2,451	100.00

ตารางที่ 5.27 แสดงรูปแบบของหน่วยที่อยู่อาศัย

ตึกแถว	ห้องแถว	อาคารพาณิชย์
		

ภาพที่ 5.3 รูปแบบของหน่วยที่พักอาศัยปัจจุบันของแรงงานต่างด้าว

อาคารพักอาศัยรวม	บ้านพักอาศัย	บ้านแถว
		
		
		

ภาพที่ 5.4 รูปแบบของหน่วยที่พักอาศัยปัจจุบันของแรงงานต่างด้าว

3. ขนาดพื้นที่ห้อง

จากหน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวที่สำรวจ สังกัด และสัมภาระณ์ พบว่าขนาดของพื้นที่ห้อง ส่วนใหญ่จะมีขนาด 15 ตารางเมตรมากที่สุด จำนวน 95 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 67.86 รองลงมาจะมีขนาดน้อยกว่า 15 ตารางเมตร จำนวน 26 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 18.57 และขนาดมากกว่า 15 ตารางเมตร จำนวน 19 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 13.57 (ตารางที่ 5.28)

ขนาดพื้นที่ห้อง	จำนวนราย	ร้อยละ
น้อยกว่า 12 ตารางเมตร	69	18.57
12 ตารางเมตร	255	67.86
มากกว่า 12 ตารางเมตร	51	13.57
รวม	375	100.00

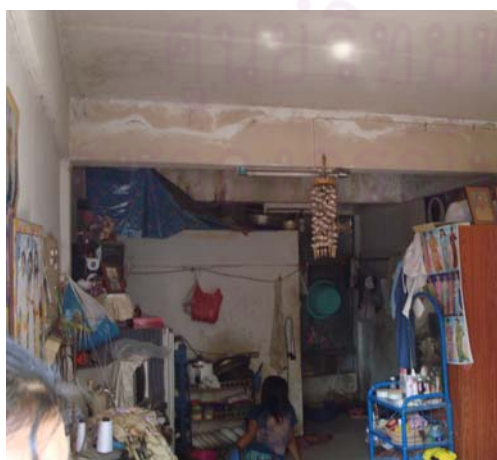
ตารางที่ 5.28 แสดงขนาดพื้นที่ห้อง

หน่วยพักอาศัยขนาดน้อยกว่า 12 ตารางเมตร

ภาพที่ 5.5 แสดงขนาดพื้นที่หน่วยพักอาศัยของแรงงานต่างด้าวในชุมชน(ขนาดน้อยกว่า 12 ตร.ม.)

หน่วยพักอาศัยขนาด 12 ตารางเมตร

ภาพที่ 5.6 แสดงขนาดพื้นที่หน่วยพักอาศัยของแรงงานต่างด้าวในชุมชน(ขนาด 12 ตร.ม.)

หน่วยพักอาศัยขนาดมากกว่า 12 ตารางเมตร

ภาพที่ 5.7 แสดงขนาดพื้นที่หน่วยพักอาศัยของแรงงานต่างด้าวในชุมชน (ขนาดมากกว่า 15 ตร.ม.)

4.ขนาดพื้นที่ห้องน้ำ

จากหน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวที่ได้สำรวจ สังกัด และสัมภาษณ์ พบว่าขนาดของพื้นที่ห้องน้ำส่วนใหญ่จะมีขนาด 1.5 ตารางเมตรมากที่สุด คือมีจำนวน 87 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 62.28 รองลงมาจะมีขนาดน้อยกว่า 1.5 ตารางเมตร จำนวน 27 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 19.30 และขนาดมากกว่า 1.5 ตารางเมตร จำนวน 26 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 18.42 (ตารางที่ 5.29)

ขนาดพื้นที่ห้องน้ำ	จำนวนราย	ร้อยละ
น้อยกว่า 1.5 ตารางเมตร	27	19.30
1.5 ตารางเมตร	87	62.28
มากกว่า 1.5 ตารางเมตร	26	18.42
รวม	375	100.00

ตารางที่ 5.29 แสดงขนาดพื้นที่ห้องน้ำ

5.เฟอร์นิเจอร์และสิ่งอำนวยความสะดวกในหน่วยพักอาศัย

จากหน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวที่ได้สำรวจ สังกัด และสัมภาษณ์ พบว่าจากหน่วยที่อยู่อาศัยตัวอย่าง จำนวน 140 หน่วย มีพัดลม 128 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 91.43 มีโทรทัศน์ จำนวน 117 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 83.57 มีตู้เสื้อผ้า จำนวน 114 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 81.43 มีชั้นวางของ จำนวน 108 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 77.14 มีเตารีด จำนวน 107 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 76.43 (ตารางที่ 5.30)

สิ่งอำนวยความสะดวก	จำนวนหน่วย	ร้อยละ (คิดเทียบร้อยละจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 346 ตัวอย่าง)
พัดลม	375	91.43
โทรทัศน์	117	83.57
ตู้เสื้อผ้า	114	81.43
ชั้นวางของ	108	77.14

เตารีด	107	76.43
เตาแก๊ส	70	50.00
ตู้เย็น	68	48.57
โต๊ะเครื่องแป้ง	61	43.57
เครื่องเล่น ดี วี ดี	47	33.57
โต๊ะ	28	20.00
เครื่องเสียง	26	18.57
ตู้ลิ้นชักพลาสติก	14	10.00

ตารางที่ 5.30 แสดงเฟอร์นิเจอร์และสิ่งอำนวยความสะดวกในหน่วยพักอาศัย

สำหรับการจัดวางเฟอร์นิเจอร์ในหน่วยพักอาศัยของแรงงานต่างด้าว สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 แบบ คือการจัดวางแบบชิดผนัง และการจัดวางตรงกลางห้องเพื่อการกั้นแบ่งแยกระหว่างพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่ส่วนสาธารณะ เฟอร์นิเจอร์หลายชนิดจึงมีประโยชน์ใช้สอยหลายอย่าง เช่น ตู้เสื้อผ้า หรือชั้นวางของ

6. การเข้าถึงสาธารณูปโภค

จากหน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวที่ได้สำรวจ สังเกต และสัมภาษณ์ สามารถสรุป ได้ดังนี้

- ทาง เข้าถึงครบทุกหน่วยตัวอย่าง แต่ด้วยเหตุที่ว่าชุมชนมหาชัยนิเวศน์ เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บนที่ดินราชพัสดุที่ให้ประชาชนเช่าเพื่ออยู่อาศัย ดังนั้นจึงมีอัตราค่าเช่าที่ถูกลง และประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นผู้มีรายได้น้อย จึงทำให้อยู่อาศัยกันค่อนข้างแออัด ส่งผลให้ขนาดและสภาพของทางในพื้นที่ตอนในของชุมชนส่วนใหญ่จะมีขนาดเล็กและแคบรถยนต์เข้าไม่ได้

- น้ำประปา ในพื้นที่หน่วยพักอาศัยทุกหน่วยมีน้ำประปาใช้ แต่พบมีปัญหาเรื่องน้ำประปาไม่ไหล หรือไหลน้อย ซึ่งไม่เพียงพอกับความต้องการใช้น้ำของผู้ที่พักอาศัย เหตุที่น้ำประปาไม่เพียงพอต่อความต้องการ เนื่องจากในพื้นที่ชุมชนมีผู้อยู่อาศัยจำนวนมาก เป็นผลให้ปริมาณน้ำมีไม่เพียงพอ

- ไฟฟ้า เข้าถึงครบทุกหน่วยพักอาศัย

- การจัดเก็บขยะ จุดทิ้งขยะไม่ครอบคลุมพื้นที่ และรถเก็บขยะไม่สามารถเข้าถึงพื้นที่ตอนในได้ เนื่องจากทางเล็กและแคบ
- การระบายน้ำ ไม่ครอบคลุมพื้นที่โดยเฉพาะพื้นที่ตอนใน ส่งผลให้พื้นที่บางส่วนมีน้ำเน่าขัง ประกอบกับท่อระบายน้ำบางส่วนอุดตัน ส่งผลให้การระบายน้ำในพื้นที่ชุมชนยังไม่ดีนัก

การเข้าถึงสาธารณูปโภค	จำนวนหน่วย	ร้อยละ (คิดเทียบร้อยละจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 140 ตัวอย่าง)
ทางสัญจร	375	100.00
น้ำประปา	375	100.00
ไฟฟ้า	375	100.00
โทรศัพท์	375	100.00
การจัดเก็บขยะ	25	17.86
การระบายน้ำ	58	41.43

ตารางที่ 5.31 แสดงการเข้าถึงของสาธารณูปโภคของหน่วยพักอาศัย

5.5 สภาพปัจจุบันและปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว

5.5.1 สภาพปัจจุบันของที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว

การวิเคราะห์สภาพการอยู่อาศัย ได้พิจารณาโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

- มาตรฐานที่อยู่อาศัยของการเคหะแห่งชาติ
- มาตรฐานที่อยู่อาศัยตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 55 พ.ศ.2553
- มาตรฐานที่อยู่อาศัยสำหรับผู้ที่มีรายได้น้อยในเมือง
- การใช้พื้นที่และองค์ประกอบของหน่วยที่อยู่อาศัย ในชุมชนแออัด เขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร ซึ่งทำการวิจัยโดยเอกชัย ชูสังข์
- อ้างอิงเกณฑ์ในการจำแนกสภาพการอยู่อาศัยของผู้ขับซึ่รถสามล้อ บริเวณย่านชุมชนซอยวัดदान วิจัยโดย ธนัสต์ จังมงคลกาล ได้แบ่งเกณฑ์ในการจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่สภาพการอยู่อาศัยในหน่วยที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมบริเวณโดยรอบหน่วยที่อยู่อาศัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสภาพการอยู่อาศัยทั้ง 2 ลักษณะ โดยการสังเกต หน่วยที่อยู่อาศัย

ตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 140 หน่วยตัวอย่าง ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

สภาพการอยู่อาศัยในหน่วยที่อยู่อาศัย

1. เมื่อพิจารณาตามมาตรฐานที่อยู่อาศัยของการเคหะ ซึ่งกำหนดให้มาตรฐานเนื้อที่ห้องเล็กที่สุด สำหรับห้องนอนแรกมีเนื้อที่ 8.64 ตารางเมตร และมาตรฐานเนื้อที่ห้องเล็กที่สุดสำหรับห้องเอนกประสงค์ (รับแขก, พักผ่อน, รับประทานอาหาร, เตรียมอาหาร) มีเนื้อที่ 22.32 ตารางเมตร

พบว่าขนาดพื้นที่หน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่มีขนาด 15 ตารางเมตร จำนวน 95 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 67.88 ซึ่งเป็นขนาดที่ต่ำกว่ามาตรฐานกำหนด ดังนั้น สภาพการอยู่อาศัยส่วนใหญ่ของแรงงานต่างด้าว จึงมีระดับต่ำกว่ามาตรฐานของการเคหะ

2. เมื่อพิจารณาตามกฎกระทรวงฉบับที่ 55 พ.ศ.2543 ซึ่งกำหนดให้อาคารอยู่อาศัยรวมต้องมีพื้นที่ภายในแต่ละหน่วยที่ใช้เพื่อการอยู่อาศัยไม่น้อยกว่า 20 ตารางเมตร พบว่าขนาดพื้นที่หน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่มีขนาด 15 ตารางเมตร จำนวน 95 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 67.88 ซึ่งเป็นขนาดที่ต่ำกว่ามาตรฐานกำหนด ดังนั้น สภาพการอยู่อาศัยส่วนใหญ่ของแรงงานต่างด้าว จึงมีระดับต่ำกว่ามาตรฐานของการเคหะ

3. เมื่อพิจารณาตามมาตรฐานที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยในเมืองที่กำหนดให้ ที่อยู่อาศัยชั่วคราว (เป็นการเช่าไม่น้อยกว่า 5 ปี) ที่อยู่แนวราบ มีพื้นที่ 15 ตารางเมตร จำนวนคนอยู่อาศัย 2 คน พื้นที่ต่อคน 7.5 ตารางเมตร ที่อยู่อาศัยถาวร (เป็นการเช่าระยะยาวอยู่มากกว่า 5 ปี) แบ่งเป็น ที่อยู่แนวราบ มีพื้นที่ 21 ตารางเมตร จำนวนคนที่อยู่อาศัย 3-4 คน พื้นที่ต่อคน 5.25 ตารางเมตร

พบว่า หน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ มีเนื้อที่เท่ากับมาตรฐานที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยในเมือง แต่จำนวนคนอยู่อาศัยมีจำนวนมากกว่าที่กำหนดไว้ ดังนั้นหน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่จึงมีระดับต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน โดยหน่วยที่อยู่อาศัยอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่ามาตรฐาน จำนวน 101 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 72.14 ซึ่ง (ตารางที่ 5.32 และตารางที่ 5.33)

ระยะเวลาการอยู่อาศัย	จำนวนสมาชิก	ขนาดห้อง	จำนวนหน่วย	ร้อยละ
1-5 ปี	1-2 คน	น้อยกว่า 15 ตร.ม.	9	6.43
		15 ตร.ม.	32	22.86
		มากกว่า 15 ตร.ม.	5	3.57
	3-4 คน	น้อยกว่า 15 ตร.ม.	15	10.71
		15 ตร.ม.	32	22.86
		มากกว่า 15 ตร.ม.	9	6.43
	มากกว่า 4 คน	น้อยกว่า 15 ตร.ม.	1	0.71
		15 ตร.ม.	6	4.29
		มากกว่า 15 ตร.ม.	4	2.86
มากกว่า 5 ปี	1-2 คน	น้อยกว่า 15 ตร.ม.	4	2.86
		15 ตร.ม.	1	0.71
		มากกว่า 15 ตร.ม.	2	1.43
	3-4 คน	น้อยกว่า 15 ตร.ม.	4	2.86
		15 ตร.ม.	6	4.29
		มากกว่า 15 ตร.ม.	0	0.00
	มากกว่า 4 คน	น้อยกว่า 15 ตร.ม.	0	0.00
		15 ตร.ม.	5	3.57
		มากกว่า 15 ตร.ม.	5	3.57

ตารางที่ 5.32 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง

จำนวนหน่วยที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิก และขนาด

สภาพการอยู่อาศัย	จำนวนราย	ร้อยละ
ต่ำกว่ามาตรฐาน	101	72.14
ดีกว่าและเท่ากับมาตรฐาน	39	27.86
รวม	140	100.00

ตารางที่ 5.33 แสดงสภาพการอยู่อาศัยพิจารณาตามเกณฑ์มาตรฐานที่อยู่อาศัย
สำหรับผู้มีรายได้น้อยในเมือง

4. เมื่อพิจารณาตามผลการวิจัยของเอกชัย ชูสังข์ เรื่อง การใช้พื้นที่และองค์ประกอบของหน่วยที่อยู่อาศัย ในชุมชนแออัด เขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีผลการวิจัยระบุว่า พื้นที่ใช้สอยในอาคารประเภทห้องแถวมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ 36.0 ตารางเมตรต่อหน่วย รองลงมาเป็นบ้านเดี่ยวชั้นเดียวพื้นที่ใช้สอย 43.0 ตารางเมตรต่อหน่วย และบ้านเดี่ยวสองชั้นพื้นที่ใช้สอยเฉลี่ย 71.0 ตารางเมตรต่อหน่วย

พบว่าขนาดพื้นที่หน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่มีขนาด 15 ตารางเมตร จำนวน 95 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 67.88 ซึ่งเป็นขนาดต่ำกว่าผลการวิจัยของเอกชัย ชูสังข์ เรื่อง การใช้พื้นที่และองค์ประกอบของหน่วยที่อยู่อาศัย ในชุมชนแออัด เขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร

5. เมื่อพิจารณาโดยใช้เกณฑ์การจำแนกสภาพการอยู่อาศัยของธนส์ถ์ จังมงคลกาล พบว่า สภาพการอยู่อาศัยภายในตัวบ้าน ส่วนใหญ่มีสภาพปานกลาง จำนวน 93 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 66.43 ของกลุ่มตัวอย่าง รองลงมาจะอยู่ในสภาพไม่ดี จำนวน 36 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 25.71 ของกลุ่มตัวอย่าง (ตารางที่ 5.32)

เมื่อพิจารณาสภาพการอยู่อาศัยในหน่วยที่อยู่อาศัย โดยแยกตามรูปแบบของหน่วยที่อยู่อาศัย พบว่า มีบ้านโดดไม้สภาพการอยู่อาศัยไม่ดี จำนวน 3 หน่วย บ้านโดดตึกสภาพการอยู่อาศัยค่อนข้างดี จำนวน 1 หน่วย บ้านโดดตึกสภาพการอยู่อาศัยปานกลาง จำนวน 3 หน่วย บ้านโดดครึ่งตึกครึ่งไม้สภาพการอยู่อาศัยปานกลาง จำนวน 1 หน่วย บ้านโดดครึ่งตึกครึ่งไม้สภาพการอยู่อาศัยไม่ดี จำนวน 1 หน่วย ห้องแถวไม้สภาพการอยู่อาศัยปานกลาง จำนวน 3 หน่วย ห้องแถวไม้สภาพการอยู่อาศัยไม่ดี จำนวน 8 หน่วย ห้องแถวตึกสภาพการอยู่อาศัยค่อนข้างดี จำนวน 10 หน่วย ห้องแถวตึกสภาพการอยู่อาศัยปานกลาง จำนวน 80 หน่วย ห้องแถวตึกสภาพการอยู่อาศัยไม่ดี จำนวน 17 หน่วย ห้องแถวครึ่งตึกครึ่งไม้สภาพการอยู่อาศัยปานกลาง จำนวน 6 หน่วย ห้องแถวครึ่งตึกครึ่งไม้สภาพการอยู่อาศัยไม่ดี จำนวน 9 หน่วย (ตารางที่ 5.34)

สภาพการอยู่อาศัยในหน่วยที่อยู่อาศัย	จำนวนหน่วย	ร้อยละ
สภาพค่อนข้างดี	11	7.86
สภาพปานกลาง	93	66.43
สภาพไม่ดี	36	25.71
รวม	375	100.00

ตารางที่ 5.34 แสดงสภาพการอยู่อาศัยในหน่วยที่อยู่อาศัย

รูปแบบของหน่วยที่อยู่อาศัย	สภาพค่อนข้างดี	สภาพปานกลาง	สภาพไม่ดี
บ้านโดดตึก	1	3	0
บ้านโดดครึ่งตึกครึ่งไม้	0	1	1
บ้านโดดไม้	0	0	3
ห้องแถวตึก	10	80	15
ห้องแถวครึ่งตึกครึ่งไม้	0	6	9
ห้องแถวไม้	0	3	8
รวม	65	115	195

ตารางที่ 5.35 แสดงสภาพการอยู่อาศัยในหน่วยที่อยู่อาศัย
แยกตามรูปแบบของหน่วยที่อยู่อาศัย

หากพิจารณาแยกรายละเอียดตามเกณฑ์การจำแนกสภาพการอยู่อาศัยภายในตัวบ้าน ปรากฏผลดังนี้

(1) เกณฑ์ความถูกต้องลักษณะ

- การค้ำแดดค้ำฝน หน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวในชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี คือมีวัสดุปกคลุมครบ
- ความแออัดของพื้นที่ส่วนนอน หน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวในชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง คือมีพื้นที่นอน 2 คนต่อ 2 ตร.ม.
- พื้นที่ส่วนห้องน้ำ หน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวในชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง คือใช้ห้องน้ำ 4 คนต่อห้อง
- การมีจุดใช้น้ำ หน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวในชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง คือมีจุดน้ำใช้ 3 คนต่อจุด
- การทำความสะอาด หน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวในชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง คือทำความสะอาดสัปดาห์ละครั้ง
- การระบายอากาศ หน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวในชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ไม่ดี คือมีพื้นที่ระบายอากาศ ร้อยละ 25 ของพื้นที่ห้อง

(2) เกณฑ์ความปลอดภัย เมื่อพิจารณาจากหน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวโดยภาพรวมแล้ว แบ่งได้ 2 กรณี คือ

- ความแข็งแรงของหน่วยที่อยู่อาศัย ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ดี คือมีโครงสร้างอาคารค่อนข้างแข็งแรง และวัสดุที่ใช้สร้างค่อนข้างคงทน
- การป้องกันอัคคีภัย หน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวในชุมชนทั้งหมด ไม่มีอุปกรณ์ดับเพลิง ไม่มีจุดน้ำดับเพลิง และพื้นที่ครัวไฟน้อยกว่าร้อยละ 15 ของพื้นที่รวม

ภาพที่ 5.9 สภาพการอยู่อาศัยในหน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว สภาพปานกลาง

ภาพที่ 5.10 สภาพการอยู่อาศัยในหน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว สภาพไม่ดี

สภาพแวดล้อมโดยรวมหน่วยพักอาศัย

จากหน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวที่ได้สำรวจ สังเกต และ สัมภาษณ์ เมื่อนำมาจำแนกสภาพแวดล้อมโดยรวมหน่วยพักอาศัย พบว่า สภาพแวดล้อมโดยรอบ หน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวในชุมชนมหาชัยนิเวศน์ ในภาพรวมมีสภาพไม่ดี เนื่องจาก ความหนาแน่นของอาคารมีมากกว่า 15-30 หลัง/ไร่ สภาพอาคารภายในชุมชนส่วนใหญ่มีสภาพ เก่า และโทรม สภาพแวดล้อมของชุมชนไม่สะอาด ไม่เรียบร้อย มีจุดทิ้งขยะไม่เพียงพอ ระบบ สาธารณูปโภคของชุมชน อันได้แก่น้ำประปา มีไม่เพียงพอต่อความต้องการ แต่ในส่วนของ ความสัมพันธ์ของชุมชนอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี

5.5.2 ข้อมูลด้านปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

5.5.2.1 จากการสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัย

จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในหน่วยที่อยู่อาศัยตัวอย่าง พบว่า แรงงานต่างด้าวที่อาศัยในแต่ละหน่วยที่อยู่อาศัย มีความเห็นว่า สภาพการอยู่อาศัยในปัจจุบันไม่มีปัญหา จำนวน 104 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 74.29 เห็นว่าสภาพการอยู่อาศัยในปัจจุบันมีปัญหา จำนวน 36 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 25.71 (ตารางที่ 5.36)

ปัญหา	จำนวนราย	ร้อยละ
ไม่มี	278	74.29
มี	97	25.71
รวม	375	100.00

ตารางที่ 5.36 แสดงปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของครัวเรือน (จากการสัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวกลุ่มที่เห็นว่าสภาพการอยู่อาศัยปัจจุบันมีปัญหา พบว่า มีปัญหาเรื่องน้ำประปา เนื่องจากที่พักอาศัยของแรงงานต่างด้าวในบางจุด น้ำประปาไม่ค่อยไหล จำนวน 36 หน่วย คิดเทียบสัดส่วนจากกลุ่มตัวอย่าง 140 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 25.71 และมีปัญหาด้านสภาพแวดล้อมได้แก่ ขยะตกค้าง จำนวน 29 หน่วย คิดเทียบสัดส่วนจากกลุ่มตัวอย่าง 140 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 20.71 น้ำท่วม จำนวน 26 หน่วย คิดเทียบสัดส่วนจากกลุ่มตัวอย่าง 140 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 18.57 และน้ำเน่า จำนวน 26 หน่วย คิดเทียบสัดส่วนจากกลุ่มตัวอย่าง 140 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 18.57 (ตารางที่ 5.37)

ปัญหา	จำนวนราย	ร้อยละ (คิดเทียบร้อยละจาก กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 140 ตัวอย่าง)
ด้านสาธารณูปโภค		
ประปา	36	25.71
ด้านสภาพแวดล้อม		
น้ำท่วม	26	18.57
ขยะตกค้าง	29	20.71
น้ำเน่า	26	18.57

ตารางที่ 5.37 แสดงปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของครัวเรือน (จากการสัมภาษณ์)

5.5.2.2 จากการสังเกต

จากการสังเกตสภาพการอยู่อาศัยในปัจจุบัน ของหน่วยที่อยู่อาศัยตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาแทบทั้งหมด ซึ่งสามารถแบ่งปัญหาออกเป็น 2 ส่วนได้แก่ ปัญหาสภาพการอยู่

อาศัยในหน่วยที่อยู่อาศัย และปัญหาสภาพแวดล้อมโดยรอบหน่วยพักอาศัย ปรากฏผลดังนี้ (ตารางที่ 5.36)

1. ปัญหาด้านสภาพการอยู่อาศัยในหน่วยที่อยู่อาศัย ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

(1) ปัญหาด้านตัวบ้าน แบ่งเป็น

- ปัญหาเรื่องพื้นที่ในการระบายอากาศ หน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวมีสัดส่วนของช่องระบายอากาศเมื่อเทียบกับพื้นที่ใช้สอยมีสัดส่วนน้อยกว่าร้อยละ 25 ของพื้นที่รวม ซึ่งมีพื้นที่ค่อนข้างน้อย

- ปัญหาเรื่องพื้นที่ใช้สอยไม่เหมาะสม พื้นที่ใช้สอยในหน่วยที่อยู่อาศัยไม่สอดคล้องกับจำนวนผู้พักอาศัย เนื่องจากในหนึ่งหน่วยที่อยู่อาศัยจะมีพื้นที่ใช้สอยค่อนข้างน้อย แต่มีผู้อยู่อาศัยจำนวนมาก คือมีผู้อยู่อาศัย 2-4 คน

- ปัญหาเรื่องการเข้าถึงของแสงสว่าง หน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวมีพื้นที่ระบายอากาศน้อย เป็นผลให้แสงสว่างจากภายนอกเข้าถึงที่พักอาศัยได้น้อยเช่นกัน

- ปัญหาตัวบ้านไม่แข็งแรง หน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวบางหน่วยมีโครงสร้างไม่แข็งแรง ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มของบ้านโดดไม้ หรือห้องแถวไม้ เนื่องจากเป็นสิ่งปลูกสร้างเก่าที่มีอายุการใช้งานมานานแล้ว

(2) ปัญหาสาธารณูปโภค

ปัญหาที่พบจะเป็นเรื่องน้ำประปา เนื่องจากน้ำประปาไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชน ซึ่งปัญหาเรื่องน้ำประปา เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อทั้งคนไทยในชุมชนมหาชัยนิเวศน์และคนต่างด้าว

2. ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมโดยรอบหน่วยพักอาศัย

- ปัญหาขยะตกค้าง

เนื่องด้วยพื้นที่ชุมชนมหาชัยนิเวศน์ เป็นที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยที่อยู่อาศัยกันค่อนข้างแออัด ทางภายในชุมชนเป็นทางที่แคบ เป็นผลให้หน่วยงานท้องถิ่นที่ดูแลเรื่องการจัดเก็บขยะไม่สามารถเข้าถึงพื้นที่บางจุดได้ ส่งผลให้เกิดขยะตกค้างในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ประกอบกับการที่ในชุมชนมีพื้นที่หรือมีจุดทิ้งขยะจำนวนน้อย ส่งผลให้ผู้อยู่อาศัยในชุมชนทิ้งขยะไม่เป็นที่เป็นทางด้วย

- ปัญหาน้ำท่วม

เนื่องจากจังหวัดสมุทรสาคร เป็นจังหวัดชายทะเล ในช่วงฤดูที่มีน้ำทะเลหนุนสูงจะส่งผลให้มีน้ำท่วมในพื้นที่ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีกรหาทางป้องกันและแก้ไขปัญหานี้

- ปัญหาน้ำเน่าขัง

สาเหตุของการเกิดน้ำเน่าขัง ส่วนหนึ่งเกิดจากการมีขยะอุดตันท่อระบายน้ำ เป็นผลให้ไม่สามารถระบายน้ำได้ และกลายเป็นน้ำเน่าไปในที่สุด

ปัญหา	จำนวนราย	ร้อยละ (คิดเทียบร้อยละจาก กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 140 ตัวอย่าง)
ด้านตัวบ้าน		
ตัวบ้านไม่แข็งแรง	38	27.14
แสงสว่างจากภายนอกไม่เพียงพอ	85	60.71
ช่องระบายอากาศไม่เพียงพอ	85	61.71
ด้านสาธารณูปโภค		
ประปา	36	25.71
ด้านสภาพแวดล้อม		
น้ำท่วม	33	23.57
ขยะตกค้าง	43	30.71
น้ำเน่า	33	23.57

ตารางที่ 5.38 แสดงปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของครัวเรือน (จากการสังเกต)

5.6 ทักษะคติของคนไทยต่อการอยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว

ในการศึกษาทัศนคติของคนไทยต่อการอยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณข้างเคียงที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว จำนวน 50 ราย ผลศึกษาพบว่า คนไทยทั้งหมดไม่รู้สึกรังเกียจที่มีแรงงานต่างด้าวเข้ามาอาศัยในชุมชน (ตารางที่ 5.39)

ทัศนคติของคนไทย	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ต้องการให้แรงงานต่างด้าวเข้ามาอาศัยในชุมชน	0	0.00
ไม่รู้สึกรังเกียจที่มีแรงงานต่างด้าวเข้ามาอาศัยในชุมชน	50	100.00
รวม	50	100.00

ตารางที่ 5.39 แสดงทัศนคติของคนไทยต่อการอยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว

5.7 แนวทางเบื้องต้นในการจัดการที่อยู่อาศัยสำหรับแรงงานต่างด้าว

ในการศึกษาในหัวข้อแนวทางเบื้องต้นในการจัดการที่อยู่อาศัยสำหรับแรงงานต่างด้าว ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการท้องถิ่น นักวิชาการ ตัวแทนของคนไทยในพื้นที่ และตัวแทนของแรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ทำการศึกษา เพื่อหาแนวทางเบื้องต้นในการจัดการที่อยู่อาศัยสำหรับแรงงานต่างด้าว ผลศึกษาสรุปได้ดังนี้

(1) รองผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสาคร

ให้ความเห็นว่า ควรจัดให้แรงงานต่างด้าวอยู่รวมกันโดยการทำเป็นนิคมที่อยู่อาศัยสำหรับแรงงานต่างด้าว ซึ่งจะทำได้จะทำให้สามารถควบคุมดูแลแรงงานต่างด้าวเหล่านั้นได้ และยังทำให้ทราบจำนวนของแรงงานต่างด้าวที่แท้จริง และสามารถควบคุมปริมาณ รวมถึงปัญหาที่เกิดจากแรงงานต่างด้าวได้ นอกจากนี้การให้แรงงานต่างด้าวอยู่รวมกันเป็นนิคม ยังสามารถทำให้การลงทะเบียนต่างด้าวทำได้ง่าย ซึ่งจะทำให้มีฐานข้อมูลเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวที่แท้จริง การมีฐานข้อมูลเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวจะทำให้สามารถตรวจสอบแรงงานต่างด้าวที่จะเข้ามาในพื้นที่ได้ และสามารถคัดแยกแรงงานต่างด้าวที่มีประวัติที่ไม่ดีไม่ให้เข้ามาในพื้นที่ได้ หรือหากแรงงานต่างด้าวคนใดทำผิด ก็จะสามารถส่งกลับประเทศได้ และหากจะกลับเข้ามาทำงานในพื้นที่อื่น ก็จะไม่ผ่านการตรวจสอบประวัติที่ได้จัดทำฐานข้อมูลไว้ และทำให้ไม่สามารถกลับเข้ามาทำงานในพื้นที่อื่น

(2) ผู้อำนวยการกองสวัสดิการและสังคม เทศบาลนครสมุทรสาคร

ให้ความเห็นว่า การจัดการเรื่องที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร ควรแบ่งเป็น 2 ระยะ คือการจัดการในระยะสั้นและการจัดการในระยะยาว ดังนี้

ระยะสั้น ควรจัดการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชนที่มีต่างดาวอาศัยอยู่ก่อน โดย

1. แก้ปัญหาเรื่องขยะ โดยการให้ชุมชนบริหารจัดการ ในส่วนของการจัดเก็บขยะเอง เนื่องจากในบางชุมชนการเข้าถึงพื้นที่ของรถจัดเก็บขยะทำได้ยาก เนื่องจากทางเข้าเป็นทางที่รถไม่สามารถเข้าถึงได้

2. ออกเทศบัญญัติ ซึ่งเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีเงินได้ เพื่อบังคับผู้ประกอบการที่ให้แรงงานต่างดาวเช่าที่พักอาศัย โดยให้มีการจัดเก็บภาษีในส่วนของภาษีเงินได้ เพื่อนำรายได้จากการจัดเก็บไปดูแลด้านสาธารณสุขปโภค สาธารณูปการ ให้มีคุณภาพและเพียงพอกับความต้องการ

3. ออกเทศบัญญัติให้มีการกำหนดโทษสำหรับผู้ประกอบการที่ไม่ดูแลเรื่องสภาพแวดล้อม เช่น เรื่องการทิ้งขยะ หากผู้อยู่อาศัยทิ้งขยะไม่เป็นที่ จะมีโทษปรับ ในส่วนของผู้ประกอบการที่ไม่ดูแลเรื่องสภาพแวดล้อม ก็จะมีโทษปรับเช่นเดียวกัน ซึ่งผู้ประกอบการจะได้มีการไปบังคับกับผู้เช่าต่อไป

ระยะยาว เป็นการจัดการที่อยู่อาศัยสำหรับแรงงานต่างดาว ในภาพรวมทั้งพื้นที่ โดย

1. จัดให้แรงงานต่างดาวเช่าอยู่ในอาคารชุดบ้านเอื้ออาทรที่คงเหลือ โดยเก็บค่าเช่าจากนายจ้าง ซึ่งจะทำให้สภาพการอยู่อาศัยของแรงงานต่างดาวดีขึ้น และการให้แรงงานต่างดาวอาศัยอยู่รวมกันจะทำให้ควบคุมดูแลได้ง่าย

2. ทำ zoning ที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างดาว และในพื้นที่ zoning ควรจัดให้มีบริการสาธารณสุขปโภค เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน สำหรับแรงงานต่างดาวโดยเฉพาะ ซึ่งการจัดทำ zoning จะทำให้สามารถบริหารจัดการแรงงานต่างดาวได้ครอบคลุมมากที่สุด ทั้งยังสามารถควบคุมปัญหาต่าง ๆ อันเกี่ยวเนื่องกับแรงงานต่างดาวได้ เช่น ปัญหาที่เกี่ยวกับสาธารณสุข ปัญหาด้านอาชญากรรม เป็นต้น

(3) ธรรมชาติพื้นที่สมุทรสาคร

ให้ความเห็นว่า กรมธนารักษ์ไม่ใช่หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแล หรือจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย แต่เป็นหน่วยงานที่สามารถให้การสนับสนุนได้ โดยการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เทศบาล ใช้ที่ราชพัสดุสำหรับจัดสร้างเป็นลานกีฬา สวนสาธารณะ ห้องสมุด เพื่อให้ชุมชนได้มีพื้นที่ทำกิจกรรม ซึ่งเป็นการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับผู้อยู่อาศัยในชุมชนได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของกรมธนารักษ์ในเรื่องของ โครงสร้างการจัดสร้างสวนสาธารณะ ลานกีฬา ห้องสมุด ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ผู้อยู่อาศัยในชุมชน

(4) นักผังเมือง

ได้ให้ความเห็นว่า ควรมีการจัดทำ zoning ที่อยู่อาศัยสำหรับแรงงานต่างด้าว ซึ่งจะช่วยให้ทราบจำนวนแรงงานต่างด้าวที่แท้จริง และสามารถบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวได้ครอบคลุมมากที่สุด ทั้งยังเป็นการควบคุมปัญหาที่เกิดจากแรงงานต่างด้าวได้ดีอีกด้วย

(5) นักวิชาการ

ได้ให้ความเห็นว่า การบริหารจัดการเรื่องที่อยู่อาศัยสำหรับแรงงานต่างด้าว ไม่ควรแก้ปัญหาโดยใช้วิธีเหมารวม ควรแยกพิจารณาเป็นกลุ่ม ๆ ดังนี้

กลุ่มที่ยังไม่มีปัญหาและสามารถอยู่ร่วมกับคนไทยในชุมชนได้ดี ควรให้อยู่ในพื้นที่ชุมชนเดิม และให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน ให้มีการอยู่อาศัยแบบพึ่งพาและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งอาจทำให้แรงงานต่างด้าวเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และเกิดความรักและอยากดูแลชุมชนและที่อยู่อาศัยของตนมากขึ้น อันจะเป็นผลทำให้แรงงานต่างด้าวกลายเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยดูแลที่อยู่อาศัยและชุมชนได้ดี

กลุ่มที่ไม่สามารถอยู่ร่วมกับคนไทยในชุมชนได้ อาจแก้ปัญหาโดยการจัดที่อยู่อาศัยให้อยู่รวมกัน โดยให้แรงงานต่างด้าวมีส่วนร่วมในการดูแลและบริหารชุมชนเอง และให้มีหน่วยงานของรัฐคอยกำกับอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งการบริหารชุมชนโดยแรงงานต่างด้าวเอง เชื่อว่าน่าจะเข้าใจความต้องการของแรงงานต่างด้าว ที่ส่วนใหญ่มาจากภูมิภาคเดียวกันได้มากกว่า นอกจากนี้การให้แรงงานต่างด้าวมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน จะทำให้แรงงานต่างด้าวเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และทำให้เกิดความรักและอยากดูแลชุมชนและที่อยู่อาศัยของตน

(6) ตัวแทนคนไทยในพื้นที่

ให้ความเห็นว่า ในชุมชนมหาชัยนิเวศน์มีแรงงานต่างด้าวอาศัยอยู่ปะปนกับคนไทยจำนวนมาก และแรงงานต่างด้าวกลุ่มนี้ไม่ได้ก่อปัญหาหรือสร้างความเดือดร้อนให้กับคนไทยที่อยู่ในพื้นที่ แรงงานต่างด้าวบางรายก็อยู่ในชุมชนมาเป็นเวลานานแล้ว นอกจากนั้นการที่แรงงานต่างด้าวเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชน ทำให้คนไทยในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้น จากการให้เช่าที่อยู่อาศัย และจากการขายของกินของใช้ในชุมชน อีกทั้งแรงงานต่างด้าวกลุ่มที่เข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนเป็นกลุ่มที่ไม่มีปัญหาเรื่องการจ่ายชำระค่าเช่า ดังนั้น จึงเห็นว่าควรให้แรงงานต่างด้าวอาศัยอยู่ในชุมชนต่อไป โดยขอให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามาดูแล 3 เรื่อง ดังนี้

1. ดูแลเรื่องสาธารณูปโภค ได้แก่ เรื่องน้ำประปา และถนน ให้เพียงพอและอยู่ในสภาพเหมาะสมกับความต้องการใช้ของคนในชุมชน
2. ดูแลเรื่องการจัดเก็บขยะ โดยให้มีจุดทิ้งขยะที่เพียงพอกับปริมาณขยะ และให้มีการดูแลเรื่องการจัดเก็บขยะให้ทั่วถึงทั้งพื้นที่
3. ดูแลเรื่องการระบายน้ำ โดยให้มีท่อระบายน้ำที่สามารถใช้งานได้ดีครอบคลุมทั้งพื้นที่ชุมชน เนื่องจากจะมีปัญหาเรื่องน้ำท่วม เวลามีน้ำทะเลหนุน หรือเวลาฝนตกหนัก และในพื้นที่ที่ไม่มีท่อระบายน้ำ หรือมีแต่ท่อระบายน้ำอุดตัน หรือในพื้นที่ที่เป็นที่ลุ่ม จะเกิดน้ำขังจนกลายเป็นน้ำเน่า ทำให้สภาพทั่วไปของชุมชนไม่น่าอยู่

(7) ตัวแทนแรงงานต่างด้าว

ให้ความเห็นว่า การอยู่อาศัยในชุมชนมหาชัยนิเวศน์สามารถอยู่ร่วมกับคนไทยได้โดยไม่มีปัญหา โดยสิ่งที่ต้องการให้จัดการเพื่อให้สภาพการอยู่อาศัยดีขึ้น ได้แก่

1. ดูแลเรื่องสาธารณูปโภค ได้แก่ เรื่องน้ำประปา ให้เพียงพอกับความต้องการ
2. ดูแลเรื่องความปลอดภัยในการอยู่อาศัย เนื่องจากว่าถูกโจรเข้าไปปล้นทรัพย์สินในที่พักอาศัยอยู่บ่อยครั้ง หรือถูกนักเลงคนไทยขู่กรรโชกเอาทรัพย์สินอยู่บ่อย ๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องสภาพการอยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร กรณีศึกษา ชุมชนมหาชัยนิเวศน์ อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร เป็นการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล และครอบครัว ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยกับแหล่งงาน ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ข้อมูลด้านพฤติกรรมการอยู่อาศัย ข้อมูลด้านความจำเป็นเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ข้อมูลด้านความต้องการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ข้อมูลด้านปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย และข้อมูลด้านกายภาพของที่อยู่อาศัย และการหาแนวทางเบื้องต้นในการจัดการเรื่องที่อยู่อาศัยสำหรับแรงงานต่างด้าว

การวิจัยเริ่มจากการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ คือ หน่วยที่อยู่อาศัยของงานแรงงานต่างด้าว ที่อาศัยอยู่ในชุมชน ด้วยขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 48 หน่วยตัวอย่าง เพื่อทำการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทน พร้อมทั้งสังเกต บันทึกภาพถ่ายสภาพที่อยู่อาศัยของแต่ละหน่วยที่อยู่อาศัย เพื่อประกอบการสัมภาษณ์

ก่อนดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ อีกทั้งระหว่างการสัมภาษณ์ผู้สัมภาษณ์ได้สังเกต บันทึกภาพสภาพที่อยู่อาศัย และสอบถามถึงข้อมูลที่ได้รับการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการหาอัตราส่วนร้อยละ และเขียนตารางสรุป เนื้อหาและผลการวิจัยที่ได้ทำการศึกษา โดยแบ่งเป็น

1. ข้อมูลลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของแรงงานต่างด้าว
2. ข้อมูลด้านพฤติกรรมการอยู่อาศัย ความต้องการ และความจำเป็น เกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว
3. ข้อมูลด้านกายภาพของหน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว
4. ข้อมูลสภาพปัจจุบันของหน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว
5. ข้อมูลด้านปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว
6. ข้อมูลทัศนคติของคนไทยต่อการอยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว
7. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แนวทางเบื้องต้นในการจัดการที่อยู่อาศัยสำหรับแรงงานต่างด้าว

6.1 ความคิดเห็นของตัวแทนในหน่วยงานต่างๆ

1. เรื่องแรงงานข้ามชาตินั้นเป็นปัญหาของจังหวัดสมุทรสาครที่มีมานานและค่อนข้างเป็นเรื่องที่ทางจังหวัดนั้นพยายามหาทางแก้ไข ในจำนวนแรงงานของจังหวัด 500,000 คนจะมีแรงงานไทยประมาณ 300,000 และเป็นแรงงานต่างด้าวประมาณ 200,000 คน ซึ่งจังหวัดสมุทรสาครนั้นมีจำนวนของแรงงานต่างด้าวมกเป็นอันดับสอง รองจากกรุงเทพมหานคร และ อันดับสามคือ เชียงใหม่ โดยมีแรงงานที่จดทะเบียนอย่างเป็นทางการประมาณ 124,454 คน ที่มีการออกใบอนุญาตและมีการพิสูจน์สัญชาติ เรื่องของจำนวนแรงงานต่างด้าวนั้น เป็นเรื่องยากที่จะมีการนับจำนวนหรือระบุถึงจำนวนอย่างแน่ชัด เนื่องจากประชากรที่ได้แจ้งไว้ นั้น มีหลายตัวเลขและหลายที่มา ทั้งด้านประชากรศาสตร์ และ จำนวนของแรงงานที่จดทะเบียน โดยทางจังหวัดนั้นได้พยายามหาทางที่จะระบุถึงจำนวนที่แน่นอนของแรงงานต่างด้าวภายในพื้นที่จังหวัด แต่จนกระทั่งปัจจุบันก็ได้เพียงตัวเลขที่ใกล้เคียง แต่ไม่สามารถหาวิธีการระบุจำนวนที่แท้จริงได้
2. เรื่องของแรงงานต่างด้าวที่ส่วนใหญ่จะเดินทางเข้ามาในจังหวัดสมุทรสาครเพื่อเริ่มอาชีพหารายได้สร้างตัว หลังจากนั้นจึงเริ่มย้ายถิ่นกระจายออกตามภูมิภาคต่างๆของประเทศ ทำให้แรงงานต่างด้าวในจังหวัดนั้น ไม่เห็นถึงความสำคัญของการที่ใช้อาศัย รวมไปถึงละเลยกฎระเบียบการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับคนสมุทรสาครเองด้วย อันสืบเนื่องมาจากส่วนหนึ่งนั้น เป็นเรื่องของนโยบายที่มีการส่งคืนแรงงานต่างด้าวหรือ MOU ที่อนุญาตให้แรงงานต่างด้าวแต่ละคนมีอายุการทำงานแค่ 2 ปี หรือก็คืออนุญาตให้แรงงานนั้นทำงานได้ไม่เกิน 2 ปีก่อนที่จะส่งกลับประเทศ แต่ตามที่เกิดขึ้นจริงนั้น แรงงานเหล่านั้นก็ได้ขออนุญาตต่อสัญญาไปอีกหลายครั้ง ทำให้มีจำนวนของแรงงานต่างด้าวที่ทำงานมาเป็นระยะเวลาเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่ทางจังหวัดยังคงหาทางแก้ไข
3. ปัจจุบันนี้ทางแรงงานจังหวัดได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวขึ้น เพื่อที่จะดูแลในเรื่องของระยะเวลาในการทำงานของแรงงานต่างด้าวแต่ละพื้นที่ของจังหวัดสมุทรสาคร โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลของแรงงานต่างด้าวอย่างเป็นทางการทั้งจังหวัดสมุทรสาคร ให้อยู่ในกรอบที่เป็นระบบมากขึ้น
4. ทางผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของจังหวัดสมุทรสาคร ตอนนี้ได้มีการคำนึงเรื่องของการที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวอย่างเป็นทางการ ซึ่งการที่จะทำได้นั้น จำเป็นที่จะต้องมีการวิจัยที่

เข้าถึงข้อมูลในทุกมิติของแรงงานต่างด้าว ซึ่งทางจังหวัดได้มีการส่งแรงงานต่างด้าว กลับประเทศเดือนละ 1,000 กว่ารายตลอดหลายปีที่ผ่านมา แต่ก็ยังไม่สามารถช่วยลดเรื่องของแรงงานต่างด้าวที่เกิดขึ้นได้

5. อันเนื่องด้วยเหตุทางการเมืองในประเทศพม่าเองก็ไม่มีนโยบายที่จะนำคนในประเทศ กลับ หรือในทางกลับกัน กลับมีนโยบายส่งเสริมให้ประชากร ซึ่งเป็น มอญ กระเหรี่ยง ไทยใหญ่ และ ชนกลุ่มน้อยต่างๆของพม่า นั้นออกไปทำงานนอกประเทศ โดยการยึด ที่ดินและไล่กลุ่มคนออกนอกประเทศ ทำให้การที่จะดูแลเรื่องแรงงานต่างด้าวนั้นยิ่ง เพิ่มมากขึ้นไปอีก เพราะมีชาวพม่าจำนวนไม่น้อยตัดสินใจย้ายมาตั้งรกรากที่ประเทศไทยและไม่ยอมที่จะกลับประเทศ
6. แรงงานพม่าในไทยปัจจุบันนั้นมีเกือบ 2 ล้านคน แต่มีการกำหนดจุดให้มีการพิสูจน์ สัญชาติอยู่แค่ 3 จุด ก็คือที่ เกาะสอง ที่แม่สอด และ แม่สาย ซึ่งถือว่ามีย่านน้อย มากเมื่อเทียบกับจำนวนแรงงานต่างด้าวนับล้านคน ซึ่งทางท่านรองสุริยะได้มีการ เสนอว่า น่าจะมีการเรียกคนของกระทรวงกลาโหมของประเทศพม่า มาดูงานที่ ประเทศไทยเพื่อช่วยกันแก้ปัญหาการพิสูจน์สัญชาติ หรือน่าจะมีการเปิดหน่วยงานที่ ดูแลเรื่องการเคลื่อนย้ายแรงงานต่างด้าวของพม่าเอง
7. เรื่องของกฎหมายเกี่ยวกับการต่อเติมอาคารหรือที่พักอาศัย ซึ่งไม่อนุญาตให้แรงงาน ต่างด้าวนั้นต่อเติม หรือ สร้างที่พักอาศัยเองโดยเด็ดขาด โดยโทษของการต่อเติมหรือ สร้างที่พักอาศัยเองนั้น หากมีการจับได้จะมีความผิดและลงโทษโดยการส่งกลับทันที
8. ส่วนใหญ่การต่อเติม หรือ สร้างที่พักอาศัยของแรงงานต่างด้าวนั้น มักเกิดใกล้โรงงาน ที่ไม่มีการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าว หรือ มีการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวน้อย มาก ซึ่งเจ้าของกิจการเองอาจจะลดภาระค่าใช้จ่ายด้วยการให้แรงงานต่างด้าวสร้างที่ พักอาศัยด้านหลังของโรงงานหรือพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งอันที่จริงแล้วเป็นการกระทำที่ขัด ต่อกฎหมายอย่างมาก ซึ่งที่พักอาศัยเหล่านั้นเป็นคล้ายๆที่พักอาศัยถาวร มีการ เปลี่ยนกลุ่มของแรงงานต่างด้าวตลอดเวลา แต่ยังคงใช้ที่พักอาศัยเดิมมาโดยตลอด
9. เรื่องของน้ำประปา ซึ่งทางชุมชนมีปัญหานั้น ความจริงแล้วเป็นปัญหาของเกือบทั้ง จังหวัดในเรื่องของน้ำเค็มซึ่งล้นขึ้นมาและเข้าไปในจุดรั่วของท่อส่งน้ำประปา ซึ่งทาง จังหวัดเองกำลังหาวิธีแก้ไข และ รับมือกับเรื่องนี้อยู่เช่นเดียวกัน

6.2 สรุปผลการวิจัย

6.2.1 ข้อมูลลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของแรงงานต่างด้าว

1. สภาพทางสังคม

จากการศึกษา พบว่า แรงงานต่างด้าวมียศส่วนของเพศหญิงและชายใกล้เคียงกัน โดยเป็นเพศหญิงจำนวน 242 ราย และเพศชาย จำนวน 203 ราย ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 163 ราย รองลงมาคืออายุระหว่าง 10-20 ปี จำนวน 119 ราย และอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 91 ราย เมื่อพิจารณาจากระดับอายุของแรงงานต่างด้าว จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงของผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน ด้านสถานภาพ มีสถานภาพสมรสและโสดใกล้เคียงกัน คือมีสถานภาพสมรส จำนวน 232 ราย และมีสถานภาพโสด จำนวน 213 ราย ภูมิลำเนาเดิมของแรงงานต่างด้าว ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศพม่า โดยมีภูมิลำเนาเดิมอยู่เมืองมะละแหม่ง จำนวน 307 ราย รองลงมา มีภูมิลำเนาเดิมอยู่เมืองย่างกุ้ง จำนวน 56 และมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย จำนวน 50 ราย โดยกลุ่มของผู้ที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในประเทศไทย เป็นกลุ่มของเด็กและผู้ที่เกิดในประเทศไทย ระยะเวลาที่อยู่ในประเทศไทย มีระยะเวลาที่อยู่ในประเทศไทยตั้งแต่ 1-5 ปี มากที่สุด คือ จำนวน 273 ราย รองลงมา มีระยะเวลาตั้งแต่ 6-10 ปี จำนวน 89 ราย และระยะเวลาตั้งแต่ 11-15 ปี จำนวน 39 ราย จำนวนสมาชิกในหน่วยที่อยู่อาศัย ส่วนใหญ่มีผู้อาศัยรวมกัน จำนวน 3-4 คน เป็นจำนวน 66 หน่วยที่อยู่อาศัย รองลงมาคือผู้ที่อยู่อาศัยรวมกัน จำนวน 1-2 คน เป็นจำนวน 52 หน่วยที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์ของผู้ที่อยู่อาศัยรวมกันในหน่วยที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะอยู่เป็นครอบครัว ได้แก่ อาศัยอยู่กับสามี/ภรรยา อาศัยอยู่กับพ่อแม่ลูก อาศัยอยู่กับพ่อหรือแม่ อาศัยอยู่กับพี่น้อง อาศัยอยู่กับญาติ

2. สภาพทางเศรษฐกิจ

จากการศึกษา พบว่า แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง จำนวน 383 ราย โดยแบ่งเป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ จำนวน 360 ราย รองลงมา รับจ้างทำงานในคู่ออเรือ จำนวน 14 ราย เป็นผู้ที่ไม่ได้ทำงานจำนวน 61 ราย โดยกลุ่มที่ไม่ได้ทำงานแบ่งเป็น เด็ก จำนวน 39 ราย เป็นหญิงที่กำลังตั้งครรภ์และเลี้ยงลูกที่ยังเล็ก จำนวน 20 ราย และเป็นมารดาของแรงงานต่างด้าวที่มาอยู่เลี้ยงหลาน จำนวน 2 ราย ระดับรายได้ของแต่ละครัวเรือน ส่วนใหญ่มีรายได้ 10,000-15,000 บาทต่อเดือน รองลงมาคือรายได้ 15,001-20,000 บาทต่อเดือน โดยรายได้รวมของแต่ละครัวเรือนต่ำสุดประมาณ 6,000 บาทต่อเดือน และรายได้สูงสุดประมาณ 56,000 บาทต่อเดือน รายจ่ายส่วนใหญ่เป็นค่าอาหารร้อยละ 62.36 เป็นรายจ่ายสูงสุดจำนวน 10,000

บาท เป็นค่าที่อยู่อาศัย ร้อยละ 18.05 เป็นรายจ่ายสูงสุดจำนวน 3,000 บาท ส่วนค่าใช้จ่ายที่น้อยที่สุด คือ ค่าโทรศัพท์ มีสัดส่วนร้อยละ 2.00 และค่าน้ำประปามีสัดส่วนร้อยละ 2.28

กรณีของหน่วยที่พักอาศัยตัวอย่างที่ไม่มีค่าใช้จ่าย แยกเป็น กรณีที่ไม่มีค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัย ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า เนื่องจากเป็นกลุ่มที่พักอาศัยอยู่กับนายจ้าง ซึ่งไม่ต้องจ่ายค่าใช้จ่ายดังกล่าว กรณีที่ไม่มีค่าใช้จ่ายค่าอาหาร เนื่องจากเป็นกลุ่มที่พักอาศัยกับนายจ้างและนายจ้างจัดเตรียมอาหารให้ครบทุกมื้อ และกรณีที่ไม่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง คือ กลุ่มที่พักอาศัยใกล้กับสถานที่ทำงานและกลุ่มที่นายจ้างจัดที่พักให้ ซึ่งไม่ต้องเดินทางไปทำงานหรือไปทำงานได้โดยการเดิน และกลุ่มที่เดินทางโดยรถรับส่งของโรงงานและไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

ระดับรายได้กับรายจ่ายของครัวเรือน พบว่าระดับของรายได้เพียงพอ แต่ไม่มีเงินเหลือเก็บ จำนวน 52 ราย มีรายได้เพียงพอและมีเงินเหลือเก็บ จำนวน 82 ราย และมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย จำนวน 6 ราย ครัวเรือนของแรงงานต่างด้าวที่มีรายได้เพียงพอและมีเงินเหลือเก็บ ส่วนใหญ่ในแต่ละเดือนจะมีเงินเหลือเก็บเดือนละประมาณ 3,000-5,000 บาท กรณีที่รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ครัวเรือนของแรงงานต่างด้าวมีวิธีการแก้ไขปัญหา โดยการกู้ยืม ซึ่งแหล่งเงินกู้ของแรงงานต่างด้าวคือ การกู้ยืมจากเพื่อนซึ่งเป็นแรงงานต่างด้าวเหมือนกัน ซึ่งบางคนต้องจ่ายดอกเบี้ยสำหรับการกู้ยืมในอัตราร้อยละ 20 แรงงานต่างด้าวกลุ่มที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายนั้นมีจำนวนไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อย และสมาชิกในครัวเรือนบางคนไม่ได้ทำงาน เนื่องจากตั้งครุภรรยา หรือต้องเลี้ยงลูกที่ยังเล็ก

3. ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยกับแหล่งงาน

จากการศึกษา พบว่า ที่ตั้งสถานที่ทำงานของแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณชุมชนเอง ซึ่งไม่มีระยะทางห่างจากชุมชนมหาชัยนิเวศน์เลย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นระยะทางสูงสุด 4 กิโลเมตร และแทบไม่ใช้เวลาในการเดินทาง คือใช้เวลาในการเดินทาง 5-15 นาที แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่จึงไม่จำเป็นต้องเดินทางไปทำงานโดยใช้บริการรถรับส่ง ซึ่งบางโรงงานต้องเสียค่าใช้จ่ายในการใช้บริการรถรับส่ง และบางโรงงานไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการใช้บริการ โดยมีค่าใช้จ่ายต่ำสุด 150 บาทต่อเดือน และสูงสุด 1,000 บาทต่อเดือน

6.2.2 ข้อมูลด้านพฤติกรรมกรออยู่อาศัย ความจำเป็นและความต้องการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว

1. ข้อมูลพฤติกรรมกรออยู่อาศัย

จากการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีระยะเวลาอยู่อาศัย 1-3 ปี รองลงมามีระยะเวลาในการอยู่อาศัย 4-5 ปี ใช้พื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยเพียงอย่างเดียว จำนวน 139 หน่วยตัวอย่าง และใช้พื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยและประกอบอาชีพ จำนวน 1 หน่วยตัวอย่าง การใช้พื้นที่ในหน่วยพักอาศัยจะแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ (1) พื้นที่เอนกประสงค์ ซึ่งจะใช้เป็นที่ทำกิจกรรมทุกประเภท ได้แก่ การนอน รับแขก รับประทานอาหาร ซึ่งจะสลับสับเปลี่ยนกันไปขึ้นอยู่กับช่วงเวลา พื้นที่ส่วนเอนกประสงค์เป็นพื้นที่ที่มีการใช้บ่อยมากที่สุด อุปกรณ์ที่ใช้จึงเป็นอุปกรณ์ที่สามารถจัดเก็บได้ง่าย เปลี่ยนย้ายและเคลื่อนที่ได้ โดยส่วนใหญ่อุปกรณ์สำหรับการนอนจะมีเพียงแค่มอนและผ้าห่มที่ไม่หนามาก (2) พื้นที่ส่วนมิดชิด ในที่นี้ได้แก่พื้นที่ห้องน้ำ ซึ่งถือได้ว่าเป็นพื้นที่มิดชิดที่สุดในหน่วยพักอาศัย

แรงงานต่างด้าวที่อาศัยในชุมชนมหาชัยนิเวศน์นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งศาสนาสถานที่ไปบ่อยที่สุด คือ วัดศิริมงคล เนื่องจากเจ้าอาวาสเป็นคนมอญ

สถานที่ซื้อของใช้ส่วนตัวของแต่ละครัวเรือน ส่วนใหญ่จะซื้อของที่ตลาดนัด รองลงมาซื้อจากร้านค้าในชุมชน จำนวน 22 ครัวเรือน เหตุที่ส่วนใหญ่ซื้อของที่ตลาดนัด เนื่องจากราคาค่อนข้างถูกและมีของให้เลือกเยอะ

สถานที่รับการรักษาพยาบาลของแรงงานต่างด้าว ส่วนใหญ่จะรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลศรีวิชัย 5 รองลงมาเป็นโรงพยาบาลสมุทรสาคร เหตุที่ไปรับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลศรีวิชัย 5 เนื่องจาก นายจ้างทำบัตรและแจ้งรับการรักษาที่โรงพยาบาลศรีวิชัย 5 ซึ่งเป็นโรงพยาบาลที่อยู่ใกล้กับโรงงาน คือตั้งอยู่บริเวณถนนเศรษฐกิจ 1

กิจกรรมที่ทำในวันหยุดของแรงงานต่างด้าวในแต่ละครัวเรือน พบว่า กิจกรรมที่ทำมากที่สุดได้แก่ พักผ่อน รองลงมาเป็น สังสรรค์ และเยี่ยมญาติ ตามลำดับ โดยแรงงานเพศหญิงส่วนใหญ่จะพักผ่อนอยู่ในหน่วยพักอาศัย หรือเยี่ยมญาติ/เพื่อน ในบริเวณใกล้เคียง ส่วนแรงงานเพศชายจะพักผ่อนอยู่ในหน่วยพักอาศัย หรือพบปะสังสรรค์กับเพื่อน เนื่องจากแรงงานต่างด้าวต้องทำงานหนักในช่วงวันทำงาน ดังนั้นในวันหยุดจึงต้องการการพักผ่อน หรือสังสรรค์ เพื่อเป็นการผ่อนคลายความเครียด และความเหนื่อยล้าจากการทำงาน

2. ข้อมูลด้านความจำเป็นเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง พบว่า เหตุผลในการเลือกที่อยู่อาศัยเลือกเพราะมีพื้นที่ใช้สอยเหมาะสม ราคาเหมาะสม และการคมนาคมสะดวก รองลงมาคือ เลือกเพราะใกล้ที่อยู่อาศัยเดิม และเลือกเพราะชุมชนน่าอยู่ ตามลำดับ ส่วนเหตุผลในการเลือกเหตุผลอื่น ๆ มีคะแนนอยู่ในระดับที่ไม่สูงมากนัก

3. ข้อมูลด้านความต้องการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

จากการสัมภาษณ์ความต้องการย้ายที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว พบว่าแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ไม่ต้องการย้ายที่อยู่อาศัย แต่หากจะย้ายที่อยู่อาศัยจะย้ายด้วยเหตุผลในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงในครอบครัว ได้แก่ จะมีลูก หรือจะแต่งงาน เป็นต้น

ความต้องการการดูแลด้านที่อยู่อาศัย ส่วนใหญ่ไม่ต้องการ การดูแลด้านที่อยู่อาศัย มีเพียงบางส่วนที่ต้องการให้รัฐควบคุมดูแลเรื่องสาธารณูปโภคอันได้แก่น้ำประปา ให้มีเพียงพอต่อการบริโภค

6.2.3 ข้อมูลด้านกายภาพของที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว

1. รูปแบบของหน่วยที่อยู่อาศัย

จากการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งสิ่งปลูกสร้างออกเป็น ประเภท ได้แก่ บ้านโดดไม้ บ้านโดดตึกบ้านโดดครึ่งตึกครึ่งไม้ ห้องแถวไม้ ห้องแถวตึก ห้องแถวครึ่งตึกครึ่งไม้ ซึ่งรูปแบบของหน่วยที่พักอาศัยของแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่เป็นห้องแถวตึก รองลงมาเป็นห้องแถวครึ่งตึกครึ่งไม้ ขนาดของพื้นที่ห้องส่วนใหญ่จะมีขนาด 15 ตารางเมตร ขนาดของพื้นที่ห้องน้ำส่วนใหญ่จะมีขนาด 1.5 ตารางเมตร

2. เฟอร์นิเจอร์และสิ่งอำนวยความสะดวกในหน่วยพักอาศัย

จากการศึกษา พบว่า เฟอร์นิเจอร์และสิ่งอำนวยความสะดวกในหน่วยพักอาศัยของแรงงานต่างด้าว ประกอบด้วย พัดลม โทรทัศน์ ตู้เสื้อผ้า ชั้นวางของ เตาไรต์ เตาแก๊ส เป็นต้น สำหรับการจัดวางเฟอร์นิเจอร์ในหน่วยพักอาศัยของแรงงานต่างด้าว สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 แบบ คือการจัดวางแบบชิดผนัง และการจัดวางตรงกลางห้องเพื่อเป็นการกันแบ่งแยกระหว่างพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่ส่วนสาธารณะ เฟอร์นิเจอร์หลายชนิดจึงมีประโยชน์ใช้สอยหลาย อย่างเช่น ตู้เสื้อผ้า หรือชั้นวางของ

3. การเข้าถึงสาธารณูปโภค

จากการศึกษา พบว่า หน่วยพักอาศัยของแรงงานต่างด้าวในชุมชนมีทาง ไฟฟ้า ประปาและโทรศัพท์ เข้าถึงทุกหน่วย แต่ด้วยเหตุที่ว่าชุมชนมหาชัยนิเวศน์เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บนที่ดินราชพัสดุที่ให้ประชาชนเช่าเพื่ออยู่อาศัย มีอัตราค่าเช่าที่ถูกลง และประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นผู้มีรายได้น้อย จึงทำให้อยู่อาศัยกันค่อนข้างแออัด ส่งผลให้ขนาดและสภาพของทางในพื้นที่ตอนในของชุมชนส่วนใหญ่จะมีขนาดเล็กและแคบ รถยนต์เข้าไม่ได้ ในส่วนของน้ำประปา ในพื้นที่หน่วยพักอาศัยทุกหน่วยมีน้ำประปาใช้ แต่พบปัญหาเรื่องบางครั้งน้ำประปาไม่ไหล หรือไหลน้อย ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำของผู้ที่พักอาศัยเหตุที่น้ำประปาไม่เพียงพอต่อความต้องการ เนื่องจากในพื้นที่ชุมชนมีผู้อยู่อาศัยจำนวนมาก เป็นผลให้ปริมาณน้ำมีไม่เพียงพอ ส่วนเรื่องของการจัดเก็บขยะ และการระบายน้ำ ยังไม่ครอบคลุมพื้นที่โดยเฉพาะพื้นที่ตอนในของชุมชน

6.2.4 สภาพปัจจุบันและปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว

6.2.4.1 สภาพปัจจุบันของที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว

1. สภาพการที่อยู่อาศัยในหน่วยพักอาศัย

จากการศึกษา พบว่า สภาพการอยู่อาศัยโดยรวมของหน่วยที่อยู่อาศัย เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์มาตรฐานที่อยู่อาศัยของการเคหะแห่งชาติ มาตรฐานที่อยู่อาศัยตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 55 พ.ศ.2553 มาตรฐานที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยในเมือง และผลการวิจัย เรื่องการใช้พื้นที่และองค์ประกอบของหน่วยที่อยู่อาศัย ในชุมชนแออัด เขตเมืองชั้นในกรุงเทพมหานคร ซึ่งทำการวิจัยโดยเอกชัย ชูสังข์ พบว่า หน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวมีขนาดต่ำกว่าเกณฑ์

สภาพการอยู่อาศัยโดยรวมของหน่วยที่อยู่อาศัย เมื่อพิจารณาโดยอ้างอิงเกณฑ์ในการจำแนกสภาพการอยู่อาศัยของผู้ขับขี่รถสามล้อ บริเวณย่านชุมชนซอยวัดदान วิจัยโดยธนัสถ์ จังมงคลกาล พบว่า มีหน่วยที่อยู่อาศัย มีสภาพปานกลาง ยกเว้นเรื่องของการระบายอากาศที่ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ไม่ดี คือมีพื้นที่สำหรับการระบายอากาศน้อยกว่า ร้อยละ 25 ของพื้นที่ห้อง และเรื่องของการป้องกันอัคคีภัย เนื่องจากหน่วยพักอาศัยของแรงงานต่างด้าวในชุมชนทั้งหมด ไม่มีอุปกรณ์ดับเพลิง ไม่มีจุดน้ำดับเพลิง และมีพื้นที่ครัวไฟน้อยกว่า ร้อยละ 15 ของพื้นที่

2. สภาพแวดล้อมโดยรอบหน่วยพักอาศัย

จากการศึกษา พบว่า สภาพแวดล้อมโดยรอบหน่วยพักอาศัยของแรงงานต่างด้าว ในชุมชนมหาชัยนิเวศน์ โดยภาพรวมแล้วมีสภาพไม่ดี เนื่องจากความหนาแน่นของอาคารมีมากกว่า 15-30 หลัง/ไร่ สภาพอาคารภายในชุมชนส่วนใหญ่มีสภาพเก่า และโทรม สภาพแวดล้อมของชุมชนไม่สะอาด ไม่เรียบร้อย และมีจุดทิ้งขยะไม่เพียงพอ สาธารณูปโภคของชุมชน อันได้แก่ น้ำประปา มีไม่เพียงพอ แต่ในส่วนของความสัมพันธ์ของชุมชนอยู่ในเกณฑ์ที่ดีคือความสัมพันธ์ในชุมชนค่อนข้างดี

6.2.4.2 ข้อมูลด้านปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว

1. ปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย (จากการสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัย)

จากการศึกษา พบว่า แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ เห็นว่า สภาพการอยู่อาศัยในปัจจุบันไม่มีปัญหา มีเพียง 36 หน่วย ที่เห็นว่าสภาพการอยู่อาศัยในปัจจุบันมีปัญหา โดยปัญหาส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาด้านสาธารณูปโภค ได้แก่ น้ำประปามีไม่เพียงพอต่อการบริโภค รองลงมา เป็นปัญหาด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ ปัญหาเรื่องขยะตกค้าง ปัญหาเรื่องน้ำท่วม และปัญหาเรื่องน้ำเน่า ตามลำดับ

2. ปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย (จากการสังเกต)

จากการศึกษา พบว่า หน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่มีปัญหาแบบทั้งหมด ซึ่งสามารถแบ่งปัญหาออกเป็น 2 ส่วนได้แก่

ปัญหาสภาพการอยู่อาศัยในหน่วยพักอาศัย ได้แก่ พื้นที่ในระบายน้ำของหน่วยที่อยู่อาศัยมีสัดส่วนน้อยกว่าร้อยละ 25 ของพื้นที่รวม พื้นที่ใช้สอยในหน่วยที่อยู่อาศัยไม่สอดคล้องกับจำนวนผู้พักอาศัย แสงสว่างเข้าถึงพื้นที่ในหน่วยที่อยู่อาศัยน้อย หน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวบางหน่วยมีโครงสร้างไม่แข็งแรง ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มของบ้านโดดไม้ หรือห้องแถวไม้ เนื่องจากเป็นสิ่งปลูกสร้างเก่าที่มีอายุการใช้งานมานานแล้ว ส่วนปัญหาด้านสาธารณูปโภค ที่พบเป็นปัญหาเรื่องน้ำประปาไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ที่อยู่ในชุมชน

ปัญหาสภาพแวดล้อมโดยรอบหน่วยพักอาศัย ได้แก่ การจัดเก็บขยะไม่ทั่วถึง เนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงพื้นที่บางจุดได้ ส่งผลให้เกิดขยะตกค้างในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ในเวลา น้ำทะเลหนุน หรือฝนตกหนัก บางพื้นที่ของชุมชนมหาชัยนิเวศน์จะมีน้ำท่วม ท่อระบายน้ำไม่ครอบคลุมพื้นที่ และบางส่วนมีการอุดตัน เป็นผลให้ไม่สามารถระบายน้ำได้ และกลายเป็นน้ำเน่าไปในที่สุด

6.2.5 ทักษะของคนไทยต่อการอยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว

จากการศึกษาทัศนคติของคนไทยต่อการอยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว พบว่า คนไทยทั้งหมดไม่รู้สิทธิที่เกี่ยวข้องที่มีแรงงานต่างด้าวเข้ามาอาศัยในชุมชน

6.2.6 แนวทางเบื้องต้นในการจัดการที่อยู่อาศัยสำหรับแรงงานต่างด้าว

ในการศึกษาในหัวข้อแนวทางเบื้องต้นในการจัดการที่อยู่อาศัยสำหรับแรงงานต่างด้าว ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการที่ นักวิชาการ ตัวแทนคนไทยในพื้นที่ และตัวแทนของแรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ทำการศึกษา เพื่อหาแนวทางเบื้องต้นในการจัดการที่อยู่อาศัยสำหรับแรงงานต่างด้าว ผลการศึกษาสามารถสรุปแนวทางได้ดังนี้

1. ควรจัดให้แรงงานต่างด้าวอยู่รวมกันโดยการทำเป็นนิคมที่อยู่อาศัยสำหรับแรงงานต่างด้าว หรือทำ zoning ที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว และในพื้นที่ zoning ควรจัดให้มีบริการสาธารณูปโภค เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน สำหรับแรงงานต่างด้าวโดยเฉพาะ ซึ่งการจัดทำ zoning จะทำให้สามารถบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวได้ครอบคลุมมากที่สุด

2. ดูแลเรื่องสาธารณูปโภค ได้แก่ เรื่องน้ำประปา และถนน ให้เพียงพอและอยู่ในสภาพเหมาะสมกับความต้องการใช้ของคนในชุมชน

3. ดูแลเรื่องการจัดเก็บขยะ โดยให้มีจุดทิ้งขยะที่เพียงพอกับปริมาณขยะ และให้มีการดูแลเรื่องการจัดเก็บขยะให้ทั่วถึงทั้งพื้นที่

4. ดูแลเรื่องการระบายน้ำ โดยให้มีท่อระบายน้ำที่สามารถใช้งานได้ครอบคลุมทั้งพื้นที่ชุมชน เนื่องจากจะมีปัญหาเรื่องน้ำท่วม เวลามีน้ำทะเลหนุน หรือเวลาฝนตกหนัก และในพื้นที่ที่ไม่มีท่อระบายน้ำ หรือมีแต่ท่อระบายน้ำอุดตัน หรือในพื้นที่ที่เป็นที่ลุ่ม จะเกิดน้ำขังจนกลายเป็นน้ำเน่า ทำให้สภาพทั่วไปของชุมชนไม่น่าอยู่

5. ออกเทศบัญญัติ เกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีเงินได้ เพื่อใช้บังคับผู้ประกอบการที่ให้แรงงานต่างด้าวเช่าที่พักอาศัย โดยให้มีการจัดเก็บภาษีในส่วนของภาษีเงินได้ เพื่อนำรายได้จากการจัดเก็บไปดูแลด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ให้มีคุณภาพและเพียงพอกับความต้องการ โดยให้มีบทลงโทษสำหรับผู้ประกอบการที่ไม่ดูแลเรื่องสภาพแวดล้อม

6. จัดให้แรงงานต่างด้าวเช่าอยู่ในอาคารชุดบ้านเอื้ออาทรที่คงเหลือ โดยเก็บค่าเช่าจากนายจ้าง ซึ่งจะทำให้สภาพการอยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวดีขึ้น และทำให้แรงงานต่างด้าวอาศัยอยู่รวมกันจะทำให้ควบคุมดูแลได้ง่าย

7. การบริหารจัดการเรื่องที่อยู่อาศัยสำหรับแรงงานต่างด้าว ไม่ควรแก้ปัญหาโดยใช้วิธีเหมารวม ควรแยกพิจารณาเป็นกลุ่ม ๆ โดยกลุ่มที่ไม่มีปัญหาและสามารถอยู่ร่วมกับคนไทยในชุมชนได้ดี ควรให้อยู่ในพื้นที่ชุมชนเดิม และให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน ให้มีการอยู่อาศัยแบบพึ่งพาและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่วนกลุ่มที่ไม่สามารถอยู่ร่วมกับคนไทยในชุมชนได้ อาจแก้ปัญหาโดยการจัดที่อยู่อาศัยให้อยู่รวมกัน โดยให้แรงงานต่างด้าวมมีส่วนร่วมในการดูแลและบริหารชุมชนเอง และให้มีหน่วยงานของรัฐคอยกำกับอีกชั้นหนึ่ง

6.3 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลสรุปที่ได้สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาเรื่องค่าใช้จ่ายของครัวเรือนของแรงงานต่างด้าว พบว่า รายจ่ายค่าอาหารเป็น

รายจ่ายที่มีสัดส่วนของรายจ่ายมากที่สุดของครัวเรือน โดยมีสัดส่วนร้อยละ 62.36 ส่วนรายจ่ายค่าที่อยู่อาศัย มีสัดส่วนร้อยละ 18.05 ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของศูนย์วิชาการที่อยู่อาศัยและการตั้งถิ่นฐานมนุษยการเคหะแห่งชาติเมื่อปี พ.ศ.2534 ที่ได้จัดสัมมนากลุ่ม พบว่า ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอุปโภคบริโภคส่วนใหญ่เป็นค่าอาหารร้อยละ 65.4 รองลงมาเป็นค่าที่อยู่อาศัยร้อยละ 5.1 และงานวิจัยของรวงทอง ฉายะพงศ์, ศรีวงศ์ สุมิตร และสาธิตี วรบัณฑิต (2538) ได้ทำการศึกษาค่าใช้จ่ายในการบริโภคอาหารและบริโภคนิสัยของประชากรในกรุงเทพมหานคร เฉพาะเขตชั้นใน จากครัวเรือนตัวอย่างจำนวน 2,000 ครัวเรือน พบว่าค่าใช้จ่ายด้านอาหารมีสัดส่วนมากที่สุด ร้อยละ 59.9 รองลงมาเป็นค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัยร้อยละ 12.5 รายจ่ายของครัวเรือน

2. จากผลการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยกับแหล่งงาน พบว่า แรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในชุมชนมหาชัยนิเวศน์ ส่วนใหญ่ไม่ได้อาศัยอยู่ใกล้กับแหล่งงานมากนัก โดยที่ตั้งชุมชนจะมีระยะทางห่างจากแหล่งงานประมาณ 4-6 กิโลเมตร ใช้ระยะเวลาในการเดินทาง 31-60 นาที โดยมีวิธีการเดินทางคือ เดินทางโดยรถรับส่งของโรงงาน และมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางเฉลี่ยเดือนละ 201-400 บาท ซึ่งแรงงานต่างด้าวกุมนี้นิยมจ่ายใช้จ่ายส่วนนี้ มากกว่าการเลือกไปอยู่อาศัยใกล้กับที่ทำงาน เมื่อนำผลการศึกษามาพิจารณาร่วมกับเหตุผลในการเลือกแหล่งที่อยู่อาศัย พบว่า เหตุผลที่เลือกพักอาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนมหาชัยนิเวศน์ มีเหตุผลหลัก คือ เป็นทำเลที่อยู่ศูนย์กลางเมือง การคมนาคมที่สะดวก ขนาดพื้นที่ใช้สอยเหมาะสมตามความต้องการ มีอัตราค่าเช่าถูก และมีความเป็นชุมชนมากกว่าบริเวณอื่น การเลือกที่อยู่อาศัยของแรงงานกลุ่มนี้

สอดคล้องกับหลายแนวคิด อาทิเช่น แนวคิดของ Park, Burgess และ Mc Kenzie ที่ว่า ระดับรายได้จะมีความสัมพันธ์กับการเลือกแหล่งที่อยู่อาศัย คือ ผู้มีรายได้น้อยจะอยู่ใกล้ศูนย์กลางเมือง สอดคล้องกับแนวคิดของ Aamos H. Hawlay ที่ว่าบริเวณที่เป็นชุมชนหนาแน่นใจกลางเมืองใกล้ย่านธุรกิจและย่านอุตสาหกรรม จะเป็นบริเวณที่ดินที่มีราคาแพงแต่จะมีที่อยู่อาศัยราคาถูก และบริเวณชุมชนใจกลางเมืองนี้จะเป็นที่อยู่ของผู้ที่มีรายได้ต่ำ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Brain Goodall (1979) ที่ว่า การเลือกที่อยู่อาศัย ผู้อยู่อาศัยจะพิจารณาสมบัติของที่อยู่อาศัย 3 ประการ คือ 1) ลักษณะของบ้าน ได้แก่ ความเก่าใหม่ของบ้าน ขนาดของบ้านที่เหมาะสมกับขนาดของครอบครัว และคุณสมบัติส่วนประกอบภายในบ้าน 2) ลักษณะของชุมชน ผู้อยู่อาศัยจะเลือกบริเวณที่อยู่อาศัยที่มีสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่เหมือนชุมชนของตนเอง 3) ความสัมพันธ์ของที่ตั้งนั้น ๆ กับพื้นที่โดยรอบ ได้แก่ ความสะดวกในการเดินทางไปยังแหล่งงาน ย่านการค้า อุตสาหกรรม และการติดต่อสัมพันธ์กับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

3. จากการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเหตุผลในการเลือกที่อยู่อาศัย ซึ่งผลการศึกษาพบว่า เหตุผลหลักในการเลือกที่อยู่อาศัยที่สำคัญคือ มีที่ตั้งอยู่ในบริเวณที่มีการคมนาคมสะดวก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Barrie Needham (1977) ซึ่งได้อธิบายถึงเหตุผลที่ที่อยู่อาศัยตั้งอยู่รวมกันบริเวณใกล้เคียง เนื่องจากความสะดวกในการเข้าถึง ความต้องการในด้านความสะดวกเกี่ยวกับการเดินทางไปประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้ผู้อยู่อาศัยเลือกอยู่ในบริเวณสองข้างเส้นทางคมนาคม และกระจายอยู่รอบ ๆ ศูนย์กลางธุรกิจการค้า ศูนย์กลางการทำงาน และศูนย์กลางการศึกษา

นอกจากนั้นเหตุผลอีกประการที่เป็นเหตุผลหลักในการเลือกที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวคือ มีราคาเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ B.M. Mariatry ซึ่งได้อธิบายถึงปัจจัยในการเลือกที่อยู่อาศัย คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ โดยได้ให้ความสำคัญในเรื่องความสามารถในการใช้จ่ายว่า เป็นปัจจัยพื้นฐานอันดับแรกในการเลือกแหล่งที่อยู่อาศัย ส่วนระยะทางไปยังแหล่งงาน และราคาที่ดิน จะเป็นปัจจัยที่ตามมาภายหลังการตัดสินใจเลือกแหล่งที่แตกต่างกันย่อมขึ้นอยู่กับงบประมาณและระดับรายได้ของผู้อยู่อาศัย และสิ่งนี้เป็นตัวกำหนดการกระจายตัวของบริเวณที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้ต่างกันภายในเมือง

4. จากการศึกษาสภาพการอยู่อาศัยปัจจุบันของแรงงานต่างด้าวในชุมชน พบว่า หน่วยที่อยู่อาศัย

ส่วนใหญ่จะเป็นห้องแถวตึก มีขนาดพื้นที่ใช้สอย 15 ตารางเมตร โดยในพื้นที่ใช้สอยนี้รวมพื้นที่ในส่วนของห้องน้ำด้วย ซึ่งห้องน้ำส่วนใหญ่มีขนาด 1.5 ตารางเมตร เมื่อพิจารณาจาก

มาตรฐานที่อยู่อาศัยตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 55 พ.ศ.2543 และมาตรฐานที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมของการเคหะแห่งชาติ (2529) พบว่าหน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวมีพื้นที่ใช้สอยต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ คือมีพื้นที่ที่ใช้เพื่อการอยู่อาศัยน้อยกว่า 20 ตารางเมตร

เมื่อพิจารณาโดยใช้มาตรฐานที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมของการเคหะแห่งชาติ (2529) พบว่าหน่วยที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวไม่ได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้อีกเช่นกัน เนื่องจากสภาพภายในตัวบ้านขาดความถูกสุขลักษณะและขาดความปลอดภัย นั่นคือมีความแออัดเนื่องจากส่วนใหญ่มีผู้อยู่อาศัย 3-4 และไม่ได้แยกส่วนมิดชิด ที่ใช้สำหรับนอนออกจากส่วนเอนกประสงค์ แยกเฉพาะส่วนมิดชิดที่ใช้สำหรับทำความสะอาดร่างกายเท่านั้น ดังจะเห็นได้ว่าแรงงานต่างด้าวใช้พื้นที่ในส่วนเอนกประสงค์ในการนอนด้วย นอกจากนี้สภาพการอยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Shiomo Angel, Stan Benjamin and Koos H, De Goede (1976) ซึ่งได้ทำการศึกษาระบบที่อยู่อาศัยของคนงานที่มีรายได้น้อยในกรุงเทพมหานคร ที่ว่าที่อยู่อาศัยสำหรับคนงาน ซึ่งนายจ้างมีสวัสดิการทางด้านที่อยู่อาศัยให้ลูกจ้างแรงงานที่มีรายได้น้อย ในประเภทที่อยู่อาศัยที่สร้างขึ้นบริเวณที่ทำงาน หรือหอพักคนงานในโรงงาน ส่วนใหญ่ลักษณะของที่อยู่อาศัยจะอยู่กันอย่างแออัด นอนรวมกัน ห้องหนึ่งมีคนงานพักอาศัยกันหลายคน มีพื้นที่ส่วนตัวเพียงเล็กน้อย

5. จากปัญหาปัจจุบันเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวในชุมชนมหาชัยนิเวศน์ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านสาธารณูปโภค อันได้แก่การมีน้ำประปาไม่เพียงพอสำหรับการบริโภค หรือว่าเป็นปัญหาด้านสภาพแวดล้อมภายนอกหน่วยพักอาศัย อันได้แก่ปัญหาเรื่องขยะ ปัญหาที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของสมพร เพ็ญกฤษฎา (2550) ซึ่งได้ทำการศึกษาเรื่องภาวะภาชีที่อยู่อาศัยที่มีผลต่อผู้มีรายได้น้อย เมื่อมีการประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติภาชีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างใหม่ กรณีศึกษาผู้มีรายได้น้อยในชุมชนมหาชัยนิเวศน์ จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งได้ทำการศึกษาในพื้นที่เดียวกับผู้วิจัย โดยผลการศึกษาเรื่องปัญหาหลักของชุมชนมีข้อสรุปดังนี้ ด้านโครงการสร้างพื้นฐาน คือ น้ำประปาที่ไม่สะอาด และด้านสิ่งแวดล้อม คือสภาพที่อยู่อาศัยที่ทรุดโทรม ผลการศึกษาด้านความต้องการของคนในชุมชน มีข้อสรุปดังนี้ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน คือ ให้การปรับปรุงระบบน้ำประปา และด้านสิ่งแวดล้อม คือ ต้องการให้ดูแลด้านความสะอาดในชุมชน จะเห็นได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นกับแรงงานต่างด้าว เป็นปัญหาที่คนไทยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ประสบด้วยเช่นกัน

6.4 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสภาพการอยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร กรณีศึกษา ชุมชนมหาชัยนิเวศน์ อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ทำให้ทราบ สภาพสังคมและเศรษฐกิจของแรงงานต่างด้าว สภาพการอยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการอยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าว ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. หน่วยงานเจ้าของที่ดิน ควรมีการดำเนินการแก้ปัญหาการบุกรุกที่ดินเพื่อสร้างที่อยู่อาศัย และปัญหาการปลูกสร้างและต่อเติมอาคารโดยไม่ได้รับอนุญาต โดยการบังคับใช้ระเบียบที่มีอยู่อย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหามุขมนตรีที่เกิดขึ้น และอาจจะเกิดขึ้นในอนาคต หากปล่อยให้ปัญหาลูกกลามหากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง

2. ควรใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในชุมชน โดยเริ่มจากการช่วยกันทำความสะอาดที่อยู่อาศัยของตนเอง และทำความสะอาดชุมชน

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่หน่วยงานเจ้าของที่ดิน หน่วยงานท้องถิ่น ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ควรวางแผนร่วมกันในการจัดการระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ เช่น น้ำประปา ถนน การจัดเก็บขยะ จุดทิ้งขยะ การระบายน้ำ ให้เพียงพอและอยู่ในสภาพเหมาะสมกับการใช้งาน

4. ผู้ประกอบการที่มีส่วนทำให้แรงงานต่างด้าว ควรมีส่วนรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสภาพแวดล้อม ให้เหมาะสมและเพียงพอต่อความต้องการของคนในพื้นที่ ซึ่งอาจทำได้โดยใช้ระบบภาษี

5. ให้ความรู้สำหรับคนไทยและแรงงานต่างด้าว เรื่องสุขลักษณะที่ดีในการอยู่อาศัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องสภาพการอยู่อาศัยที่ถูกสุขลักษณะ ซึ่งสามารถนำไปเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่อาศัยได้ และเป็นการป้องกันปัญหาสภาพการอยู่อาศัยไม่ถูกสุขลักษณะที่จะเกิดขึ้นในอนาคตต่อไป

6. เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างงานกับที่อยู่อาศัย รัฐควรทำการวางแผนบริหารจัดการด้านที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และวิถีชีวิต เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นเนื่องจากการมีสภาพการอยู่อาศัยที่ไม่เหมาะสม อันจะเป็นเหตุให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย อาทิเช่น ปัญหาด้านสาธารณสุข ปัญหาด้านอาชญากรรม เป็นต้น

7. การบริหารจัดการที่อยู่อาศัยสำหรับแรงงานต่างด้าว ควรจัดให้เป็นนโยบายจำเป็นเร่งด่วนของจังหวัด และในการทำงานจำเป็นต้องทำงานแบบบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงประชาชนในพื้นที่ ไม่ควรแยกส่วนในการบริหารจัดการ ซึ่งอาจจะทำให้การทำงานเกิดความซ้ำซ้อนและไม่ครอบคลุม นอกจากนั้นควรวางแผนให้ครอบคลุมทุกด้านที่เกี่ยวกับการอยู่

อาศัยและการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องระบบสาธารณสุขปกศ สาธารณูปการ สภาพแวดล้อม ความมั่นคง ความปลอดภัย ซึ่งการวางแผนบริหารจัดการที่เป็นระบบจะเป็นการแก้ปัญหาและ ป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อีกด้วย

6.5 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยในพื้นที่อื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อให้สามารถแยกแยะปัญหา และหาทาง แก้ไขให้เหมาะสมสำหรับแต่ละพื้นที่
2. ควรมีการศึกษาความเป็นไปได้ของแนวทางในการบริหารจัดการที่อยู่อาศัยสำหรับ แรงงานต่างด้าวในแต่ละแนวทาง เพื่อจะได้มีแนวทางในการบริหารจัดการที่อยู่อาศัยสำหรับ แรงงานต่างด้าว ที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์สูงสุดต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กองวิจัยการก่อสร้าง. ฝ่ายวิจัยการก่อสร้าง, มาตรฐานที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมของการเคหะแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร, 2529.

จารุวรรณ จินดานิล. สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในอาคารสูง กรณีศึกษา อาคารสว่างคนใจแคบ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาเคหการ ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

จิรภา ศรีคำ. สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในที่อยู่อาศัยแบบแฟลต เคหะชุมชนดินแดง 1 และ 2 กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาเคหการ ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

ชมนาท รัตนมณี และ คณะ. แรงงานต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมายกับปัญหาความมั่นคงแห่งชาติ สาธารณสุข สังคมและเศรษฐกิจ. รายงานการวิจัยคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของ วุฒิสภา : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, พ.ศ. 2547.

ณคร วัฒนชีวโนปกรณ์. การศึกษาสภาพที่อยู่อาศัยปัจจุบันของผู้ขับขีรถยนต์รับจ้างและสามล้อรับจ้างในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาเคหการ ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

ณัฐชา พชรชลกร. ลักษณะการอยู่อาศัยภายในห้องพักขนาดเล็ก ในย่านศูนย์กลางธุรกิจ กรณีศึกษา โครงการออกคิด อพาร์ทเมนท์ ซอยสวนพลู กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาเคหการ ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

ธนส์ถ์ จังมงคลกาล. สภาพการอยู่อาศัยของผู้ขับขีรถสามล้อถีบ กรณีศึกษาชุมชนซอยวัดด่าน ต.ลำโรงเหนือ จ.สมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาเคหการ ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

บรรณโศภิชร์ เมฆวิชัย. มาตรฐานที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย (ในเมือง) โครงการต่อเนื่อง ปิงปประมาณ 2548. รายงานการวิจัย การเคหะแห่งชาติ, 2549.

พร้อมบุญ พาณิชภักดิ์ และคณะ. สรุปบทเรียนการทำงาน โครงการฟ้ามิตร. กรุงเทพมหานคร : เลคแอนด์ ฟาวเท่น พรินติ้ง, 2552.

สมพร เพ็ญกฤษฎา. ภาวะภาวะที่อยู่อาศัยที่มีต่อผู้มีรายได้น้อย เมื่อมีการประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างใหม่ กรณีศึกษา ชุมชนมหาชัยนิเวศน์ จ.สมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาเคหการ ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

สภาสถาปนิก. พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543. กรุงเทพมหานคร, 2545.

สรรเสริญ พรชุนทด. สภาพการอยู่อาศัยในอาคารพาณิชย์พักอาศัยในย่านลำเพ็ง. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาเคหการ ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

สุภาวดี อนันตฤทธิ์. สภาพที่พักอาศัย และการพักอาศัยของลูกจ้างแรงงานในกลุ่มโรงงานขนาดใหญ่ ในเขตอุตสาหกรรมสุวรรณารี จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาเคหการ ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ข้อมูลรายงานผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด, 2549.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. รายงานสถิติจังหวัด พ.ศ.2551, สมุทรสาคร : สำนักงานสถิติจังหวัดสมุทรสาคร, 2551.

เอกชัย ชูสังข์. การใช้พื้นที่และองค์ประกอบของหน่วยที่อยู่อาศัย ในชุมชนแออัดเขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาเคหการ ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

อำนาจ สังข์ศรีแก้ว. สภาพการอยู่อาศัยและสภาพสังคมของนักศึกษาในเขตเมืองนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาเคหการ ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์

วิทยานิพนธ์เรื่อง สภาพการอยู่อาศัยของแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร
กรณีศึกษา ชุมชนมหาชัยนิเวศน์ อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร

ชื่อผู้สัมภาษณ์และดำเนินการวิจัย : นางสาวนุชรรัตน์ ต้นตระกูล

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ :

วันที่ให้สัมภาษณ์ :

เวลาที่สัมภาษณ์ :

หมายเหตุ : แบบสัมภาษณ์นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพที่อยู่อาศัยและสภาพการอยู่อาศัย
ของแรงงานต่างด้าวในชุมชนมหาชัยนิเวศน์ที่เกิดขึ้นจริงในด้านต่างๆ เพื่อให้บรรลุตรงตาม
จุดประสงค์ เพื่อที่จะสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาที่อยู่อาศัยที่
สอดคล้องตามสภาพและปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยแบ่งเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลเบื้องต้นของผู้อยู่อาศัยทั้งส่วนบุคคลและครอบครัว
2. ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้งและแหล่งงาน
3. ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ
4. ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการอยู่อาศัย
5. ข้อมูลด้านความต้องการที่อยู่อาศัย
6. ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการอยู่อาศัย
7. ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของชุมชน
8. ข้อมูลทางด้านกายภาพของที่อยู่อาศัย

การตอบแบบสัมภาษณ์ในครั้งนี้จะไม่มีผลใดใดกระทบต่อผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสิ้น
และเป็นการศึกษาในภาพรวมเท่านั้น มิได้เจาะเจาะจงในด้านในด้านหนึ่ง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ลำดับ	ผู้ให้ สัมภาษณ์	1	2	3	4	5
เพศ						
อายุ						
สถานภาพ						
จำนวนบุตร						
ภูมิลำเนา เดิม						
ระยะเวลาที่ อาศัยอยู่ใน ประเทศ ไทย(ปี)						
ข้อมูล เกี่ยวกับ บัตร แรงงานต่าง ด้าว (มี/ไม่มี)						
สถานที่ ทำงาน						
รายได้						
สัญชาติ						
รูปแบบที่ อยู่อาศัย						

ส่วนที่ 2 . ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้งและแหล่งงาน

ลำดับ	1	2	3	4	5
ที่ตั้งของที่ทำงาน					
รูปแบบของงาน <ul style="list-style-type: none"> - ประเภทงาน - ทำงานที่บ้าน - อาศัยในที่ทำงาน - ไม่นั่นนอน 					
ระยะเวลาที่ใช้เดินทาง <ul style="list-style-type: none"> - < 1 กิโลเมตร - 1-2 กิโลเมตร - 2-3 กิโลเมตร - 3-4 กิโลเมตร - 4-5 กิโลเมตร - 5-6 กิโลเมตร - 6-7 กิโลเมตร - 7-8 กิโลเมตร - > 8 กิโลเมตร 					
ระยะเวลาในการทำงาน <ul style="list-style-type: none"> - < 1 ปี - 1-2 ปี - 2-3 ปี - 3-4 ปี - 4-5 ปี - 5-6 ปี - 6-7 ปี - > 8 ปี 					
รูปแบบการเดินทาง(ชนิด)					
ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง(บาท)					
ข้อมูลเพิ่มเติม					

ส่วนที่ 3 ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ

1. สิ่งที่มีความ"จำเป็น"ในการใช้จ่ายในแต่ละเดือนมีอะไรบ้าง

ลำดับ	ประเภทของค่าใช้จ่าย	จำนวน(บาท)	ความเพียงพอ(พอ/ไม่พอ)
1	ค่าน้ำ		
2	ค่าไฟ		
3	ค่าเช่า/ค่าที่อยู่อาศัย		
4	ค่าโทรศัพท์		
5	ค่าเดินทาง		
6	ค่าอาหาร		
7	ค่าเสื้อผ้า/เครื่องแต่งกาย		
8	ค่ารักษาพยาบาล		
9	ค่าใช้จ่ายส่วนตัว		
10	ค่าใช้จ่ายอื่นๆ		

2. คร่าวๆของงานมีค่าใช้จ่ายที่เพียงพอต่อรายจ่ายทั้งหมดที่เกิดขึ้นหรือไม่

พอดี (เพียงพอ แต่ไม่มีเงินเก็บ)

เพียงพอ มีเงินเหลือเก็บ (โดยเฉลี่ยแล้วมีเงินเก็บต่อเดือนประมาณบาท/เดือน)

ไม่เพียงพอ ขาดประมาณ.....บาท/เดือน
(หากตอบข้อนี้ ไปข้อ 3 และ 4 ต่อไป)

3. ท่านแก้ปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอในแต่ละเดือนอย่างไร

ลดรายจ่าย

กู้ยืม (ดอกเบี้ยโดยประมาณ.....บาท/เดือน)

วิธีอื่นๆ.....

4. แหล่งเงินที่ท่านใช้ในการกู้ยืม

- นายจ้าง เพื่อน เงินกู้ยืมในระบบ อื่นๆ

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์การอยู่อาศัย

1. ท่านใช้พื้นที่พักอาศัยในการทำกิจกรรมใดบ้าง (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- พักผ่อน นอนหลับ ทำอาหาร สังสรรค์
 ประกอบอาชีพ รับประทานอาหาร อื่นๆ โปรดระบุ

.....

2. สถานที่สำคัญที่ท่านไปบ่อยที่สุด

- วัด (โปรดระบุชื่อ.....)
 ตลาด (โปรดระบุชื่อ.....)
 ห้างสรรพสินค้า (โปรดระบุชื่อ.....)
 อื่น ระบุ.....

3. จากข้อ2 ท่านใช้เวลาในการเดินทางมากแค่ไหน

- วัด (เวลา.....)
 ตลาด (เวลา.....)
 ห้างสรรพสินค้า (เวลา.....)
 อื่น ระบุ.....

4. ท่านไปซื้อของใช้ส่วนตัวที่ไหน

- ตลาดนัด ห้างสรรพสินค้า อื่นๆ (ระบุ
.....)

5. เมื่อท่านเจ็บป่วย ท่านได้รับการรักษาพยาบาลที่ไหน

- โรงพยาบาลสมุทราศร

- คลินิก (นอกชุมชน)
- คลินิก (ในชุมชน)
- ซึ่ข้อมาทานเอง
- อื่นๆ (ระบุ.....)

6. ท่านคิดว่ามีสถานทีรักษาพยาบาลเพียงพอต่อความต้องการหรือไม่

- เพียงพอ
- ไม่เพียงพอ

7. หากท่านมีบุตรหลาน บุตรหลานของท่านเรียนหนังสือหรือไม่

- ไม่ให้เรียน
- เรียน (ระบุชื่อ.....)

8. กิจกรรมที่ท่านทำในหยุดได้แก่

- พักผ่อน
- ทำงานบ้าน
- สังสรรค์
- กลับบ้านเกิด
- เยี่ยมญาติ/เพื่อน
- เที่ยว
- ทำบุญ
- อื่นๆ (ระบุ.....)

ส่วนที่ 5 ข้อมูลด้านความต้องการที่อยู่อาศัย

1. นายจ้างได้จัดที่อยู่อาศัยให้ท่านหรือไม่

- ไม่ได้จัดให้
- จัดให้ และได้อาศัยอยู่ในที่ที่นายจ้างจัดให้
- จัดให้ แต่ไม่ได้อาศัยอยู่ในที่ที่นายจ้างจัดให้
(เหตุผลที่ท่านไม่พักอาศัยอยู่ในที่ที่นายจ้างจัดให้

.....)

2. ความต้องการที่อยู่อาศัยใหม่

- ไม่ต้องการ
- ต้องการ สาเหตุที่ท่านต้องการเปลี่ยนย้ายที่อยู่อาศัย (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ที่อยู่อาศัยเดิมมีปัญหา
- ถูกไล่
- ที่อยู่อาศัยคับแคบ
- ห่างไกลจากที่ทำงานและ

สถานศึกษา

- ค่าเช่าบ้านแพง ถนนหนทางเดินทางไม่สะดวก
 ที่อยู่อาศัยมีสภาพแวดล้อมไม่ดี ไม่มีไฟฟ้า ไม่มี

ประปา

- การเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากครอบครัว
 จะแต่งงาน จะมีลูก ลูกกำลังโตขึ้น
 แยกครอบครัวใหม่ ย้ายที่ทำงาน
 อื่นๆ (ระบุ.....)

3. ท่านมีแผนการในการย้ายที่อยู่อาศัยในระยะเวลาเท่าใด

- ภายใน 3 เดือน ภายใน 6 เดือน ภายใน 1 ปี 1 ปีขึ้นไป

4. ท่านต้องการให้มีสถานที่พักผ่อนแบบใดในชุมชนของท่าน

- ห้างสรรพสินค้า สวนสาธารณะ สนามกีฬา อื่นๆ (ระบุ.....)

5. ท่านต้องการให้หน่วยงานของรัฐ หรือ เอกชนเข้ามาดูแลเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยหรือไม่

- ไม่ต้องการ
 ต้องการ ท่านต้องการให้มีหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนเข้ามาดูแลอย่างไร
 จัดที่อยู่อาศัยให้
 โดยรัฐ นายจ้าง
 ดูแลมาตรฐานที่อยู่อาศัย
 ควบคุมราคาค่าเช่าที่อยู่อาศัย

ส่วนที่ 6 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการอยู่อาศัย

1. ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยหรือไม่

- ไม่มีปัญหา
 มีปัญหา ให้เรียงลำดับตามความสำคัญจากมากไปน้อยดังต่อไปนี้
 ที่ตั้ง

- [] ไกลจากที่ทำงาน [] ไกลจากโรงเรียนลูก
- [] ไกลจากสิ่งอำนวยความสะดวก [] ไกลจากตลาด
- [] ไกลจากศาสนสถาน [] อันตรายจากถนนใหญ่
- [] ใช้เวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาก
- [] ตัวบ้าน
- [] อึดอัดคับแคบ [] โครงสร้างไม่แข็งแรงถาวร
- [] หลังคารั่วซึม [] ขนาดเล็กและพื้นที่ไม่เพียงพอที่ใช้
- งาน
- [] ปัญหาทางการเงิน (แพงเกินกำลังในการจ่าย)
- [] สาธารณูปโภค
- [] ประปา [] ไฟฟ้า [] โทรศัพท์
- [] ความปลอดภัย [] การกำจัดขยะ [] น้ำเสีย
- [] ความปลอดภัย
- [] เสี่ยงต่อการเกิดภัยธรรมชาติ
- [] เสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม
- [] เสี่ยงต่อเพลิงไหม้
- [] เสี่ยงต่อมลพิษและสภาพแวดล้อมเป็นพิษ
- [] สภาพแวดล้อม
- [] น้ำท่วม [] ขยะตกค้าง [] เสียงรบกวน
- [] กลิ่นเหม็น [] น้ำเน่าขัง
- [] เพื่อนบ้าน
- [] ทะเลาะวิวาท [] ขโมย ลักเล็กขโมยน้อย
- [] รู้จักเพื่อนบ้านน้อยมาก
- [] ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านชาวไทย
- [] ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านชาวต่างชาติ

ส่วนที่ 7 ความสัมพันธ์ในชุมชน

1. ท่านมีเครือข่าย หรือ เพื่อนบ้านที่รู้จักและคุ้นเคยเป็นอย่างดีที่อยู่ในชุมชน
มหาชัยนิเวศน์จำนวน

- [] ไม่มี [] ไม่เกิน 5 หลัง [] 6-10 หลัง

[] 11- 15 หลัง [] 15-20 หลัง [] อื่นๆ(ระบุจำนวน
.....)

2. ท่านมีความเชื่อมั่นในตัวของท่านหรือ ผู้นำของชุมชนหรือไม่

[] ไม่ [] เฉยๆ [] เชื่อมั่น

3. ท่านเคยได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมชุมชนหรือไม่

[] ไม่เคย

[] เคย (ยกตัวอย่างกิจกรรมของชุมชน
.....)

4. ท่านต้องการให้ชุมชนมีกิจกรรมร่วมกันเพิ่มเติมหรือไม่

[] ต้องการ

[] ไม่ต้องการ (โปรดระบุกิจกรรมที่ต้องการ
.....)

ส่วนที่ 8 ข้อมูลทางด้านกายภาพของที่อยู่อาศัย (ส่วนที่เป็นของผู้สำรวจ)

1. รูปแบบของที่อยู่อาศัย

[] ตึกแถว [] อพาร์ทเมนท์ [] บ้านเดี่ยว [] บ้านแถว

[] เซ้าที่ว่าง [] ต่อเติมผิดกฎหมาย [] อื่นๆ

(.....)

2. วัสดุที่ใช้ก่อสร้าง

[] ไม้ [] ตึก [] ตึกครึ่งไม้ [] อื่นๆ

.....

3. ลักษณะที่อยู่อาศัย

[] สภาพดี [] สภาพค่อนข้างดี [] สภาพปานกลาง [] สภาพไม่ดี

4. แสงสว่างจากแสงอาทิตย์ตามธรรมชาติ

เข้าถึงดี เข้าถึงค่อนข้างดี เข้าถึงปานกลาง เข้าถึงไม่ดี

5. การระบายอากาศ

ดี ค่อนข้างดี ไม่ดี

6. ระยะเวลาการอยู่อาศัยปี.....เดือน

7. ขนาดพื้นที่พักอาศัย – ห้องกว้างเมตร ยาว.....
เมตร

พื้นที่ใช้สอยรวม.....ตารางเมตร

8. ขนาดพื้นที่ห้องน้ำ- ห้องกว้างเมตร ยาว.....เมตร
พื้นที่ใช้สอยรวม.....ตารางเมตร

9. ห้องของท่านมีสิ่งอำนวยความสะดวกอะไรบ้าง

เตี้ยง ตู้เย็น(ขนาด.....คิว) ตู้กับข้าว

โต๊ะญี่ปุ่น เครื่องเล่น DVD โต๊ะเครื่องแป้ง

พุก เครื่องซักผ้าขนาด.....กก. ชั้นวาง

ของ

ตู้เสื้อผ้า เครื่องเสียง โทรทัศน์ขนาด...

นิ้ว

เตารีด ตู้ลิ้นชักพลาสติก พัดลม

เตาแก๊ส อื่นๆ (ระบุ.....)

10. การเข้าถึงสาธารณูปโภค

สาธารณูปโภค	ทาง สัญจร ใน ชุมชน	การใช้ น้ำ	การใช้ ไฟฟ้า	โทรศัพท์	ขยะ	การ ระบาย น้ำเสีย
ไม่มี						
มี						
ลักษณะการเข้าถึง - ทางเดิน/ลูกรัง - ทางลาดยาง/ คอนกรีต - ความกว้าง ถนน - มีมิเตอร์เอง - ต่อน้ำไฟ จาก บ้านอื่น - มิเตอร์รวมของ ชุมชน - ชื่อน้ำไฟจาก นอกชุมชน - อื่นๆ (ระบุ) 						
ค่าใช้จ่าย (บาท/ เดือน)						

11. แผนผังห้องพัก/พื้นที่พักอาศัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวนุชรัตน์ ต้นตระกูล เกิดเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2527 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ด้วยเกียรตินิยมอันดับสอง เมื่อปีพ.ศ. 2551 เข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโทใน ภาควิชาเคหการ ของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2552

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย